

5.
IN MAGNI
HIPPOCRATIS
LIBRVM

De Humoribus Purgandis.

ET

In Libros Tres De Diæta Acutorum
LVDOVICI DVRETI, Segusiani,
Commentarij Interpretatione & Enar-
ratione insignes;

A PETRO GIRARDETŌ, *Facultatis
Medicæ Parisiensis Doctore, emendati, in or-
dinem distributi, ac primū in lucem prolati.*

Adiecta est sub finem accurata Constitutionis
primæ Libri 2. Epidemion eiusdem
Authoris Interpretatio.

Cum rerum & verborum Indice copiosissimo.

PARISIIS,

Apud IOANNEM IOST, viâ Iacobæâ, ad
insigne Sancti Spiritus.

M. DC. XXXI.

Cum Privilegio Regis.

NOBILISSIMO,
AC SPECTATISSIMO
DOMINO

Carolo Buuardo,

In utroque Regis Consistorio Secretiori
Consiliario, & Archiatron Comiti
meritissimo

PETRVS GIRARDET S.D.P.

IUDICIUM *Experientiæ*
canon & regula perhibetur
à summi Præceptoris genio;
si summis ingenijs, studijs
acerrimis, optimaq; doctrinâ
comparatum (Vir Amplissime) : Cuius ego
scientifici dogmatis pondere cautior factus at-
que sagacior, illustrem in obscuros Hippo-

EPISTOLA.

cratis libros *De Humoribus Purgandis*, atque *De Acutorum morborum Dieta* Clarissimi Lud. Dureti Enarrationem tuo iudicio consecrandam putavi, ut quod *Medicæ ἐμπειρίας principium distinctiuum*, seu *Lydium lapidem*, omnes celeberrimi nostri Ordinis demirentur atque suspiciant. Ac primum ingenij tui excellentiam omnibus dimensionibus absoluit *Disciplina Medica artium præstantissima*, atque humano generi omnium utilissima, quam indefesso labore, continuis lucubrationibus, *Parisiensium civium commodo comparasti*, & ægrorum frequenti diuturnaque curatione ita firmasti, ut, dum in nostro *Medicinæ sacratio Apollinea oracula magnâ omnium eruditione pronuntiares*, euocatus fueris in agrotantium *Liliorum subsidium*; ubi toto morbi decursu impositam tibi provinciam adeo prudenter fœliciterq; exegisti; ut (veluti *Philippus alter Medicus Alexandro Magno armis Darium strenuè aggressuro sed graviter agrotanti, mœrentibus iam phalangibus, exhibito pharmaco incolumitatem reparavit, qui exinde ho-*

EPISTOLA.

stes numero insolescentes directâ acie prostrauerit) Regem nostrum Inuictissimum, dum ceruicibus hæreses hydræ obtruncandis ense mente deuoueret, insidiosâ febre, quæ, victoriarum suarum velut inuida, diuinos conatus remorabatur, per Dei gratiam tu, ex primis assidentium Medicorum, liberaueris; unde emergens aduocatos in suppetias Rebellium, temerario ingratoq; fœdere consilio, Britannos terrâ mariq; debellauit; posteaq; indoctos iuga ferre sua Rupellanos pertinaci obsidione profligauit. Verùm ingenij tui excellentiam eo maximè nomine omnibus admirandam præbuit Rex iudicio acerrimus; cùm te in Primarium suæ Majestatis Medicum præelegerit, cuius exercitatissimæ industriæ humorum omnium motus, victus rationem, suum viuendi institutum, affectus denique omnes regendos committeret. Tot ergo momentis iudicium tuum verus experientiæ canon mihi occurrit, cuius examini offerrem Illustris Duretî Enarrationem, quam, ex propriis obseruationibus, ad Hippocratis libellum de Humoribus, ac libros

EPISTOLA.

de Tecmarfi apposit. Et quemadmodum ad
vnius supremi Principis efformatos mores vi-
ctusq; leges subditorum omnium viuendi insti-
tutum componi debet; Ita æquum videbatur
humorum tutò purgandorum, atque commu-
nis ciuium victus viuendiq; præcepta illi iudi-
cio subiycienda esse, cui ipsimet humores atque
appetitus omnes Regij obtemperare confidunt.
Quæ quidem si, meâ operâ, velut futurum
mea in te obseruantia monumentum, tuis auspi-
ciis in lucem prodire sinas; efficies ut illa, ma-
gno agrotantium commodo, tutissima morbo-
rum alexiteria dici & esse mereantur. Vale.

PETRVS GIRARDET,
DOCTOR MEDICVS PARISIENSIS,
Humanissimo Lectori S.

ECCE, quæ obscura in Magni Achillis medici armamentario videbantur arma, suo splendori restituit Illustris Ludouicus Duretus (Beneuole lector) quibus si faciles præbueris armos, te instruet, vt destruas velut alter Hercules infensa humano generi monstra. Ecce, inquam, de tribus instrumentis, quibus pertinaciores affectus Ars Medica nouit propulsare, Duo porrigit noster Interpres, *Φαρμακεία* ἢ *Διάταξις*, duobus commentariis; quorum priorem apposuit in libellū Magni Hippocratis de Humoribus Purgandis; Alterum in tres eiusdem libros de Viētus Ratione in morbis Acutis, quia hæ duæ notiones ad præcipua Medici officia ita conducunt, vt nullam ferè vel mitioris morbi præcautionem & curationem sinant esse sui exper-

LECTORI.

tem. Nam vt nihil in promptu magis quàm artificialem succorum degenerum vomitu aut deiectione vacuationem moliri; Sic nullus in medendo feracior locus, neque utilior quàm de Diæta: Cùm ipsa per se sæpè sufficiat ad morborum, robore naturæ superandorum, curationem; inconsideratè verò aut minùs accuratè præscripta affectus alioqui sanabiles reddat *αἰεί τοὺς*. Cuius rei dignitate motus Venerandus Senex, statim à limine tractatus *πρὸς Διάγνιν ὁρίων*, veteres medendi magistros reprehendit; quòd nihil de hac Scientia præcepissent, quæ erat ad Therap^{iam} nedum utilis, imò absolute necessaria. Harum Medicinæ partium præstantiam altiùs contemplatus Clarissimus Lud. Duretus; in his ab vno Hippocrate (cuius doctrinam magnoperè veneratus) Philiatrics censuit esse instruendos. Verùm quia sententiarum ipsius breuitas, atque rei ipsius multis obstructæ difficultatibus grauitas ex ipso; vt sciebat, vestibulo nō paucos ab illius lectione dehortari potuisset, librorum commemoratorum in Latinum sermonem conuersione, ac eorundem interpretatione faciliorem suis auditoribus posterisque studiosis aditum comparauit; quæ quàm cum mente Hippocratis consentire debeat, & quantum lucis rerum obscuritati sit allatura, admirabile illud eius Paraphrastæ in

L E C T O R I.

Coacas Prognoses editum opus videtur tibi satis indicare. Quod spectat igitur ad primum tractatum, qui est de De Humoribus Purgandis; in eo versatur, ut accuratè dignoscamus quinam humores purgationis materiam & occasionem exhibeant, seu purgandi indicationem præbeant seruatis omnibus cautionibus, quæ multiplices occurrunt. Cuius libelli quatuor partes meritò constituuntur; quarum prima est, De humorum purgandorum differentia, seu qualitate eorum quæ expurganda aut non purganda sunt: Item de purgandi modo qui reuellendo, deriuando, coëffundendo, & simpliciter vacuando perficitur: Tum de occasione, hoc est, quid faciendum, quid inhibendum, aut excipiendum: Ac postremò de quantitate ipsius purgationis. Quam partem, quia maiorem operam desiderare visa est, ut quæ selectiores Artis purgandi præceptiones eminenter in se reconderet, Interpres curiosius est amplexus; & ad eam excolendam, paraphrastæ in modum exspatiando, acriori ingenio exquisitissimas istius negotij cautiones delectusque venatus est, quas Philiatris exponeret; ut omnis culpæ errorisve occasio in decernenda catharsi circumspicientibus præriperetur. Secunda pars occupatur in signis imminentium, præsentium morborum, quæ desumit ab odoribus

LECTORI.

partium aut totius corporis, excrementorumque è variis ductibus exeuntium conditione; item ex insomniis, vario statu, sensuum functionibus læsis aut illæsis. Tertia de morbis, eorumque causis, agit, quos quadruplici differentiâ comprehendit: Alij enim sunt Congeniti, à temperamento, vel habitu cuiusque naturæ deducti: Alij Endemij seu vernaculi: Alij Sporadici seu dispersi: Alij Epidemij seu vulgares. Quarta pars, seu veriùs conclusio totius, ostendit colores (ex quibus humoris redundantis significatio depromi debet) non esse similes omnibus anni temporibus aut constitutionibus, vt neque ætatibus: Tandem hæmorrhoidum atque quorundam abscessuum comoda & incommoda subiungit. Tractatus alter, genuinus (vt & prior) Hippocraris fœtus, quem vulgò cognominant De Acutorum, essentialium scilicet aut symptomaticorum, morborum Diæta, quæ per cibos maiori ex parte naturæ consociales & medicamentosos suscipitur, in tres libros distribuitur, qui de Tecmarfi videntur potiùs inscribendi, quàm de Viætus ratione (de qua sola hîc non agit) aut de Ptissana, quam hîc familiaris tantùm exempli gratiâ (vt solet) præmittit: Cùm præclara exponant τῆς Τεκμαρσίας διαγνώματα, seu rationem cuiusque conuenienter medendi habitâ ratione vni-

L E C T O R I.

uerſalis & peculiaris cuiuſque naturæ, quod in contextus & interpretationis curſu laſius patebit. Quæ una Tecmarſis Medicum Dogmaticum, Sectamque Hippocratis & Galeni Methodicis & Empiricis reddit excellentiorem, in ſuis operibus prudentiorem, ciuiumque vitam tutiore loco conſtitutam. Ad harum commentationum calcem ſubiunximus ex eodem Lud. Dureto Interpretationem conſtitutionis primæ lib. 2. epidemion, quam luce non indignam iudicabis. Veruntamen (Humaniffime Lector) ſi quid luminis commodique ex hoc ſtudioſiſſimi Interpretis labore ſanitas publiæ perceperit, cum nullus argento color ſit auaræ abdito terris, æqualem illius gratiam ſibi vendicare videtur Clariffima (dum vixit) noſtri ordinis lux Ioannes Duretus, qui, cum Patrem virum alioqui exiſtimatione colendiſſimum ſuæ gloriæ hominumque expectationi quodammodo deeſſe animaduertiffet, illius in Coacas prænotiones Hippocratis indefinente vtilitate fecundiffimum opus perfecit, ac lucidedit. Ac tandem, ubi à remotis nationibus parentis ſui commentationes in libros De humoribus & de Diæta acutorum manu auditorum ſcriptas recuperauit; ille commoditatis publicæ ſemper auidus eaſdem, duobus exemplaribus annis 1565. & 1566. dictatis, mihi com-

LECTORI.

misit, ut curarem illas typis mandari: Quorum exemplaria (quia *ἀντιγράψαι* *ἑαυτῶν* *ἱερὰ* *καὶ* *σφώτεροι*) inter sese composui; ac ex illis quidquid synonymum & rei intelligentiæ congruum occurrit fideli diligentia primùm adaptavi: Deinde ipsum libri de Humoribus contextum, Galeno muniente viam, in sententiarum vel periodorum ordinem sciunxi, redditâ cuique sententiæ suâ interpretatione & enarratione; atq; ad promptiores lectorum usus cuique tractatui suum indicem postposui: Tum demum ut tanti viri optimè de hominum salutis meriti studio imperiòque satisfacerem, tuis oculis eas obijcere conatus sum, non eâ puritate nec ijs ornamentis enitentes, quibus (si factum fuisset) illustrasset illustris ipse Ioannes Duretus omni scientiarum lumine ac singulari humanitate ornatissimus, cuius beneficiorum in me magnitudo aliquam ex me grati animi solidæque laudis memoriam meritò postulare, nisi virtutum illius ex ipsismet vnguiculis incrementa ab officio deterrent: Non degrunt (ut spes est) in Gallia Achilleæ Lyrae quæ lauro redimitæ virtutū fastigia carpere audeant, & præclara eius facinora heroûm pulcherrimis factis componendo anteponant. Sed pensi mei portionem absoluisse partem non prius videbor, quàm huiusce Lud. Dureti lucubratiunculæ

LECTORI.

editionem tibi acceptam effecero; quod cum sperare non liceat, quia dignis res ipsa ornamentis destituitur, illam singulari tuâ, si lubet, humanitate collustrabis: Sic efficies, ut statim atque completam Aphorismorum (quæ septima sectione manca est) eiusdem authoris interpretationem obtinuerimus, eandem in tuos usus euulgandam propensius amplectamur. Vale.

PRIVILEGE DV ROY.

LOVIS PAR LA GRÂCE DE DIEV, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE, A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Preuost de Paris, Seneschaux, Baillifs ou leurs Lieutenans, & tous nos autres Iusticiers & Officiers qu'il appartiendra, Salut. Nostre cher & bien amé M. PIERRE GIRARDET, Docteur Regent en Medecine de la Faculté de Paris, nous a fait remontrer que defunct M. Iean Duret viuant nostre Conseiller & Medecin ordinaire, par son testament & ordonnance de derniere volonté luy auroit laissé la charge de faire imprimer toutes les œuvres & commentaires de feu M. Louis Duret viuant, aussi Conseiller & Medecin ordinaire des Roys nos predecesseurs, & Pere dudit Iean Duret, qui seroient encores à imprimer: A quoy iceluy, exposant ayant trauaillé, & desia reueu & reduit en bon ordre trois differens Traictez, sçauoir

l'un intitulé, *Ἱπποκράτους μεγάλου*, seu *Hippocratis Magni de Humoribus Purgandis liber*, Interprete & Enarratore *Ludouico Dureto, Segusiano*. L'autre, *Hippocratis libri tres de Virtus ratione in morbis acutis*, Interprete *Ludouico Dureto, Segusiano*. Et le troisieme, *Hippocratis Cui Aphorismorum Sectiones sex*, *Lud. Dureto Interprete & Paraphra-*
ste: Lesquels ledit exposant desireroit mettre en lumiere pour le bien & soulagement du public, & iceux faire imprimer. Mais il craint qu'apres vn long trauail & beaucoup de frais employez pour l'impression, quelques autres le voulussent entreprendre, s'il ne luy estoit pourueu de nos Lettres de permission & priuilege necessaires. A CES CAUSES desirant bien & fauorablement traicter ledit exposant, luy auons permis & octroyé, permettons & octroyons par ces presentes faire imprimer lesdits Traictez cy dessus par tels Libraires que bon luy semblera, conjointement ou separément, & en tel volume & caractere qu'il aduiera bon estre, & faire exposer & mettre en vente & distribuer durant le temps de six ans, à commencer du iour que chacun d'eux separément sera acheué d'imprimer, & ce par tous les lieux & endroits de nostre Royaume, pays, terres & seigneurics de nostre obeyssance: Faisant defenses à tous Libraires, Imprimeurs, & autres personnes de quelque qualite & cōdition qu'ils soient, d'imprimer ou faire imprimer, ny mettre en vente lesdits Traictez pendant ledit temps, sans le consentemēt & permission dudit Girardet ou de ceux ayāt charge & pouoir de luy, sur peine de cōfiscation des exēplaires, & de dix mil liures tournois d'amēde, A la charge d'en deliurer deux exēplaires en nostre Bibliotheque auant de les exposer en vente. Si vous mandons, & à chacun de vous enioignons que du cōtenu en cesdites presen-

tes vous faciez, & souffriez, & laissiez iouyr ledit exposant & ceux ayant charge de luy plainemēt & paisiblement; & à ce faire souffrir & obeyr tous ceux qu'il appartiendra. Et en mettant au cōmencement où à la fin del'impression desdits Traictez copie desd. presentes, Voulōs qu'elles soient tenuēs pour deuēmēt significées, & qu'à la collation d'icelles soy soit adioustée cōme au propre original, Car tel est nostre plaisir. Dōné à Paris le 4. iour de Feurier, l'an de grace 1630. & de nostre regne le vingtiesme.

Par le Roy en son Conseil,

LE COQ.

Ledit sieur Girardet a cedé & transporté, cede & transporte à Iean Iost Marchand Libraire en l'Vniuersité de Paris, le droict qui luy est acquis pour iouyr plainement des Traictez contenus en ce Volume, durant le temps porté dans le Priuilege.

APPROBATIO.

Quoniam Facultatis Medica Parisiensis decreto sanctionem, atque Senatusconsulto stabilitum est, ne quis Parisiis opus ad Artem Medicam pertinens typis committat sine Medicorum eiusdem Facultatis examine & consensu: Eadem causa M. Petrus Girardet, Collega noster Medicus doctissimus, proposuit nobis tres Traëtatū Magni Hippocratis; Primum mei περὶ αἵμων, seu De Humoribus purgandis: Alterū De vitæ Ratione in morbis Acutis, tribus libris cōprehensum: Tertiū, in Aphorismorū Hippocratis Sectiones sex priores cōmentariū, horum omnium interprete & enarratore Lud. Dureto, Segusiano. Quorum librorum Interpretationes ac Enarra-

tiones Ioannes Duretus, Ludonici filius, Collega iſe noſter Conſiliarius & Medicus Regius, manuſcriptas recuperavit, atque (ut nobis innotuit) inſtituto teſtamento diſto Girardeto curam impoſuit ea ſædem typis mandandi vñ cum cõmentariis. Quæ commentationes quia non ſolùm certiffima humorum tutò purgandorum, atque actorũ morborum Dietæ præcepta ex ſummi Hippocratis aliorũve Dogmaticorum theorematibus hauſta comprehendunt; verũ etiam cognoscendi, prædicendi, atque curandi artem, ipſamq; genuinam Hippocratis mentem, unde Philiatron ingenia certò erudiãtur, exponũt; propterea enulga-tionis iure donandas exiſtimavimus. Datum Pariſiis anno mil-leſimo ſexcentefimo trigefimo, die Ianuarij vigefimã ſextã.

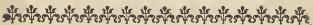
PETRVS PIIART, Antiquior Magiſter.

PETRVS SEGVYN, Primarius Regina Galliarum
Medicus, & in medicina Profeſſor Regius.

IACOBVS COVSINOT, Doctõr Pariſienſis.

IOANNES PIETRE, Decanus Facultatis.

RENATVS MOREAV, Doctõr Pariſienſis.

IN LVDOVICVM DVRETVM, magni
HIPPOCRATIS libros commen-
tariis illuſtrantem.

Silicet HIPPOCRATES iterum, DVRETE, renixit,
Aut totus nobis factus es HIPPOCRATES?

Factus es HIPPOCRATES, animas tuas omnia peremptæ
Spiritus, huic vitæ reſtituiſque SENEM.

Fallor; namque, palingeſiſis ſi vera, remigrat

In TE mutatis ſortibus HIPPOCRATES.

GUIDO PATINVS, Bellouacũs,
Doctõr Medicus Pariſienſis.

Ι Π Π Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ

Π Ε Ρ Ι Χ Υ Μ Ω Ν.

HIPPOCRATIS

MAGNI

DE HUMORIBVS

PVRGANDIS.

INTERPRETE ET

Enarratore Ludouico Dureto,

Segusiano.

DE HUMORIBVS. Id est, de purgatione humorum naturali, aut symptomata, & quæ ad imitationem naturæ sit artificio Medici comparata. Quoniam operæpretium est, ad bonam valetudinem aut conquirendam aut conseruandam, humores qui in vitio sunt conuenienter purgare; ac nullus feracior in

Obiectū libri
e humoribus
est.

Medicina locus est quàm de purgando: Caput enim in hac negotij procuratione primum est intelligere quĩ sint eiusmodi, vt purgationis materiam & occasionem exhibeant.

Nam cùm in medendo ad sanationem omnia tanquam ad finem referantur, vt illa prima sint Medico exploranda, quemadmodum & quibus auxiliis ad eum finem perueniat; tum verò illud est maximè considerandum vt saluis & integris ægri rebus curatio instituat.

Vt igitur humores degeneres vacuare oportet; sic eos, qui è natura sunt, mouere aut etiam nouare est nefas. Ac periclitatur æquè is cui sano, aut febre defuncto catharticum adhibetur, atque si eadem, cùm opus est, Medicina non fiat.

Quamobrem ad bene purgandum incunda est Medico humorum degenerum ab ijs qui sunt è natura distinctio: Eius autem incundæ ratio hæc est.

Principio contemplari oportet habitū, actiones, & excrementa, an bene valentium similia sint, an dissimilia, sed eius præsertim cuius valetudo curatur.

I. Τὸ χεῶμα τῶ χυμῶ, ὅκου μὴ ἀμπωτὶς ᾖ, ὡς αἵματι καὶ χυμῶ.

*Coloratio corporis humoribus, si non sine
reflui, similis efflorescit.*

CORPORIS INQVAM COLORATIO, stabilis non fugax ex humorū suffusione naturali vel critica vel

Symptomatica, atque ita humores sunt naturæ potentes: At in habitu quidem potissimum color elucet, ex quo significatio fit humoris cuius dominatu corpus tenetur; si nulla refluxus ac suffusionis, ut ita dicam, fugacis nec peculiaris naturæ excusatio possit adferri. Si non sint refluxus ~~impetus~~ metaphoricum est à mari, quod affluit & refluit. Si non fiat intro reciprocatio motu critico aut symptomatico, aut à causis procatarticis, frigore, metu, tristitia: ut enim ab hoste aut angue diffugimus visu exangues; ac veterundiâ, qui optimæ sunt indolis, erubescunt: Sic aliis animi perturbationibus, ac rerum earum, quæ admouentur, quæque sumuntur, potentiâ; quinetiam mutuâ partium ipsarum nobilium sympathiâ colorati noua subinde induitur, quæ quia fugax est & cum refluxu, nullam purgandi materiam neque occasionem subministrat. Nec verò ex colore icterico, si naturalis fuerit, purgationis momenta querenda sunt, atque ita de aliis.

Sed ea demum coloratio pernecessarium vacationis usum ostendit, quæ & contra naturam eius est in quo apparet, estque refluxus expers, habetque perennem ac stabilem in naturalis œconomix vitio causam. Est enim cõsentaneum, ut quale est alimentum naturæ potens, talis & color eluceat.

Verumenimvero humorum refluxus expertiura non vna ratio est, nec vnus idemque modus; aut enim toto corpore suffusi apparent, aut parte aliqua, eaque suffusio vel naturalis est, vel critica, vel symptomatica.

Nam critica est illa bilis suffusio, quæ & die critico fit, nec ante septimum morbi diem editis pe-

4 *Hippocratis Magni,*

palsmi signis, ac sine ullo hypochondriorum tumore, quam & deiectiones & urinae laudabiles comitantur.

Eodem modo suffusa rubore facies hæmorrhagiæ signum est, si iure & loco appareat; contra delirij, convulsionis, aut etiam peripneumoniæ.

Symptomata porro est bilis suffusio, iæterumque facit calamitosum, quæ motu fit morbi aut vitio partis, ut hepatis & lienis, cum scilicet alterutrum obduruit hypochondrium: Veneno etiam symptomata est potione vel morfu immisso.

HVMORIBVS SIMILIS EFFLORESCIT, idque sit perpetuum modo quo supradictum est (nimirum ut sunt humores refluxus expertes, ita colores varietate distincti apparent) nec more maris fiat fluxus & refluxus vicissitudo, ut modò rubore suffundatur facies, modò pallore; sic lingua pallida biliosi humoris, rubra sanguinei, nigra melancholici, alba pituitosi, arida fuliginosi ardoris signa edit.

Quid verò? nonne huc spectant quæ in urinis, deiectionibus, expectoratis, ulceribus, atque pustulis colore aspectabilia sunt? Ac omnium quidem illud commune est, humorem scilicet ijs coloribus, quos modò dixi, naturæ potentem esse, nec contra naturam humoris. Quæ cum ita sint, firmissimum hoc posse adferri videtur, cur ex colore humorum refluxus expertium distinctio sit aucupanda, quòd fere talis coloratio naturalis œconomiae soboles quædam existat.

Ακτέα ἢ ῥέπει δια τῆς συμφερόν- 11
των χρείων, πλὺ ὧν ὁ πε-
πασμοὶ ἐκ τῆς ζέοντων.

*Ducendi verò sunt omnes quæ viam af-
fectant, & per loca lege natura com-
moda, nisi quorum mitigationes
sunt in tempore.*

DUCENDI VERÒ SVNT HYMORES, degeneres sci-
licet quorum suffusio, fontis ipsius vnde manant
perennitate, symptomatica est, non critica, neque
fugax, neque naturæ propria; vbi cumque in vitio
sunt, excludi debent è corporibus nostris vacuan-
do, reuellendo, deriuando, coëfundendo artifi-
cio Medici ad imitationem naturæ comparato;
quod & cunctando putrescant, & in suæ putredi-
nis contagionem partium naturam trahant, om-
nèmq; humani corporis œconomiam labefa-
ctent, ac, symptomatum grauissimorum ab inflam-
matione, venenata qualitate, & translatione mor-
bifica metum adferant.

Ergo, cùm adhibita fuerit ea distinctio quæ
adhiberi debet ex morbo & ægro, in eam curam
incumbere debet Medicus vt artificiosa molitio-
ne talem purgationem instituat, qualem naturæ
beneficio bonis ægri rebus fieri animaduertit.

QVÆ VIAM AFFECTANT. Hæc enim prima lex in
purgatione sancitur, vt quod natura & humor viam

affectant, ed conuenienter (hoc est) per locale lege naturæ commoda, nec ex euentu incommoda moueantur : non enim eadem in omnibus naturæ & humoris inclinationes fiunt. Estque omnino triplex inclinatio vnde purgandi via initur, vna quidem naturæ, altera humoris, tertia partis obsessæ. Nam iuuenes hæmorrhagiâ, febribus ardentibus vt plurimum defunguntur; senes verò dysenteria: sic æstate bili morem gerimus sursum mouendo, hyeme contrà deorsum pituita.

Et quorum morborum curatio in purgatione consistit, si illi diaphragmate superiorem locum teneant, vomitione; contrà si inferiorem, deiectione curandi sunt. Ac ne omnia, quæ sunt pene innumerabilia consēcter, comprehendam breui.

ET PER LOCA LEGE NATURÆ COMMODA. At verò purgationis modus ex impulsu naturæ motu ipsius humoris, & meatuum conditione à Medico artificiosè captandus est: sed tamen ea naturæ, humoris, & partium inclinatio non tantum ad imitationem considerari debet; sed adhibenda est etiam illa cautio, quàm conuenienter & integris ægri rebus.

Ac talem cautionem illud apertissimè planissimèque declarat, quod modò annotaui, per commoda loca, quod est eiusmodi ac si quis dicat, Non solum quò natura, & humor viam corripiunt, ed molienda purgatio est; nec inde solum purgationis momenta captanda sunt, sed quàm commodè id fieri possit considerandum.

Existunt autem commoda & incommoda loca cum lege naturæ, tum ex euentu: lege naturæ

conuenienter sanguis per vterum expurgatur; cerebrum per nares, palatum & aures; hepatis caua per aluum, gibba per vrinas, & quæ sunt eiusmodi, quorum scilicet opera expurgandis partibus dicata est, atque quodammodo consecrata.

Ex euentu loca sunt incommoda, quæ fuerant lege naturæ commoda, vt polypo nares obsessæ expurgando cerebro sunt incommodæ, alioqui naturâ commodæ; eodémque modo de intestinis, vesica, renibus, abdomine, thorace, necnon de faucibus iudicandum.

Sic tabidos numquam adduci debemus vt vomitione purgandos putemus; ischiadicos, & nephriticos deiectione, quamuis cò naturæ & humoris inclinatio fiat. Et qui non vomunt ex facili, deiectione sunt vacuandi, modò æstas non obsit.

Denique rerum earum indicationes ita sunt estimandæ, vt cui plus tribuendum sit, à Medico non ignoretur.

NISI QVORVM MITIFICATIONES FIUNT. Ac si dicteret, humorû expurgandorû occasio purgationis ipsius necessitati commoditate antecellit: vt enim humorum pepasmi expertium vis effera siue orgasmus purgandi celeritatem, vel ineunte morbo requirit; ita qui sunt pepasmi capaces effici debent naturâ & arte participes, nec antè ciendi quàm mitificati fuerint, quia cùm id frustra fieret, quòd neque medicamento trahenti, nec expellenti naturæ crudus humor cedat, tum verò medicamento vis ipsi naturæ calamitosa esset debilitando scilicet, eamque per febrem aluinâque symptomata damnis augendo.

Et verò consentaneum est, vt quorum morbo-

tum symptomata sunt partis oblesse, humorisque morbifici tantum propria nec translatitia, non prius natura se illis expediat, quàm ipsum humorem sua virtute superarit. Atque id locum habet in iis humoribus, qui sine orgasmo à motu, putredine, & collectione, febrium continuarum & intermittentium consequutionem adferunt, & qui cum integritate aliqua tumores contra naturam in visceribus totòque corporis habitu excitare dicuntur. IN TEMPORE, id est, alteratione, nam illa concoctio partium solidarum, hoc est naturæ ipsius virtute, perficitur, ad eamque consequendam natura ipsa sui diligens & conservatrix mutatione utitur, quæ quia motu fit, & cum motu coniunctum est tempus; ut erit partium solidarum integritas, caloris vitalis facultas, materiæque ipsius conditio; ita pepasmi celeritas aut tarditas expectabitur. Nam febrium quartanarum diurnitas in pepasmi difficultate consistit, difficultas pepasmi in materiæ contumacia: Ac raucitates in senibus non faciliè mutificantur, & quæ sunt eiusmodi.

Porro autem quemadmodum neque abscessus neque excretio in bonis ducuntur, si antea pepasmi significationem non dederint: Ita purgatio perperam præscribi solet à Medico, cum naturæ virtus, & meatuum libertas, & materiæ præparatio desideratur. Nam cum corpora purgare consilium est, debent effici permeabilia, atque locum habet tum maximè cum impuritate corporis, siue ea plenioris diætæ sit soboles, siue ea ab imperfecta crisi supersit, recidiva est in metu; ipsamque adeo corpus quod magis nutritur, eò

de Humoribus purgandis. 9

grauioribus damnis augetur, proptereaque conuenit ad calamitosam vim morbi recidiui arcendam & propulsandam, tum vt corpus ipsum iam diu multumque suo defraudatum genio, locum habeat reficiendi sui; Conuenit, inquam, caco-chymia omnis tum superstitis tum succrescentis vacuationem & exclusionem purgando moliri.

Ex quibus efficitur omnem consilij capiendi deliberationem in his versari cum de purgando agitur: Primum quid sit purgandum; Deinde an id effici possit, quod primo loco videbatur faciundum; Postremo quemadmodum, & quibus auxiliis id effici posse videatur. Primum purgandi necessitatem indicat caco-chymia primigenia, superstes, atque succrescens. Facultatem & occasionem suppeditat species ipsa morbi inchoata, vel affecta, materia atque subiectum, cum scilicet materiae preparatione, meatuum libertate, excitata naturae vi omnino permeabile est corpus. Efficienti modum & rationem praescribit triplex illa iam commemorata inclinatio naturae, humoris, & morbi.

Οἱ πέπασμοι ἔξω, ἢ εἰσω ῥέπου- III.
σιν, ἢ ἀλλήῳ πη δει.

Mitificationes autem seu maturaciones inclinationem habent aut foras, aut intro, aut aliò quò oportet.

MITIFICATIONES AVTEM. Hoc est co-
 ctiones, humorum à naturali statu alteratorum ad
 temperiem reductio, quæ partium solidarum vir-
 tute fit, calorisque vitalis facultate suscipitur.
 Auisi doctrinam non ignorauit Aristoteles 4.
lib. Meteor. è cuius verbis hoc intelligimus, atque
 tunc *pepasmos* nomen genericum est: cum autem
 speciale est, est *πρὸς τὴν ἰσχυρίαν*, cuiusque terminus est in
 substantiam conuersio: hinc speciale est *πρὸς τὸν σπλῆνός*,
 & est eorum, quæ alterantur vt foras exterminen-
 tur, nempe *πρὸς τὸν ἐκτὸς*, quamquam fructus suo
 pepasmo gaudeant. Ergò cum pepasmi ad salutem
 præclare appareant, tum verò admirabile est
 quantum præsidij ad eam obtinendam quantùm-
 que opis adferant. Sanè in pepasmo haud fere est
 quòd quisquam Medici adiumentum requirat,
 cum ipsa natura sufficiat, eademque duce optima
 sanationis cursus confici possit: Vt enim conco-
 ctione natura sui domicilij est conseruatric; ita
 pepasmo omnes contra naturam affectiones de-
 pellit, cum aut diætæ vitio, aut loci insalubritate,
 aut etiam cæli morbo afficitur; omnino autem
 à pepasmo natura triplicem viam inuenit, quâ de-
 ducitur ad conseruationem sui morbumque de-
 pellit.

INCLINATIONEM HABENT AVT FORAS,
 AVT INTRO, AVT ALIÒ QVÒ OPORTET,
 foras quidem vt sudore, ictero critico, exanthe-
 matis quoque ipsis; intro verò deiectionibus, vri-
 nis, hæmorrhagiâ: AVT ALIÒ, cum sci-
 licet ab vna parte in aliam deponit, vt in abscessu
 critico quando pars quæ excipit, totius materiæ
 morbificæ capax, illaque secretio fit è directo &c

procul à parte affecta, denique si ille abscessus ipsi morbo non est impar, nec naturæ potens. Atque ut natura per se ipsa morbo defuncta purgationem respuit, vel si tuberculis & exanthematis sit obfitum corpus; ita si quid reliquiarum supersit, aut si non ea naturæ sit vis atque potentia quâ se affecto iam morbo expediat; tum sanè ineunda erit bene purgandi ratio, naturæque, ut ita dicam, vicem explendi præstandique ex cognitione locorum, quò ipsa natura cursum inflectit.

Ergò humores pepasmi capaces primùm reddendi sunt arte participes, deinde verò ciendi quò & quà quisque natura duce viam affectat, etsi iam crisi inchoatâ superstitis materiæ signa edantur; quicquid supererit eò ducendum quò se natura iam conuertisse visa est.

Ευλαβείη.

IIII.

Cautio.

CAVTIO, consideratio, cauta vitatio, delectus, circumspectio in rebus agendis; Etenim cùm ita comparata sit omnis medendi, imprimisque vacuandi ratio, ut minimis æquè momenti in commoda ægri peccetur, etiamsi necessariæ in promptu sunt causæ purgationis; tamen illud videndum est maxime quàm convenienter id effici possit, quod primo loco duxeras faciundum. Quò enim maior ex vacuatione fructus percipitur, si consideratè adhibita fuerit; eò maiora per illam detrimenta importantur, si talis non sit, qualis & iure & loco præscribi & adhiberi solet.

Necessitatem sanè arguunt, quæ paulò antè sunt explicata, vt iure & loco fieri posse quis putet, si vacuetur cùm opus est maximè; necnon periculi metus adfertur, si prætermiſſa fuerit illa medendi ratio. Sed tamen vacuandi sunt hi delectus, hæ cautiones quæ ex variarum indicationum, ſimiliùmque ac diſſimiliùm ſignorum, cauſarum & corporum diſtinctione comparantur, vt prægnantes purgare religio eſt ante tertium aut quartum geſtationis menſem & poſt ſeptimum.

V. *Ἀπειρία, δύσπειρία.*

Inexperta medicatio, difficultas experiendi.

INEXPERTA MEDICATIO. Primùm quidem inexperta medicatio difficultatem parit maximam, cùm ſcilicet nihil ſit neque apparet, quo duce ac veluti præcunte magiſtro viam inire poſſis. Sunt enim quædam proprietates hominum, ſine quarum notitia nec facilè quicquam rectè fieri, nec in futurum præſagiri poteſt. Eſt enim diſſicillimum ei conuenienter medicinam facere cuius natura communis & propria non ſit antè perſpecta & cognita: hîc ſanè iudicio ſingulari eſt opus, experienciâ quoque eſt opus: Chirurghi experienciâ eſt in ſenſu communi fundata quando perſtracto brachio eam collocationem atque figuram ab ægro requirit, quæ ſit doloris expers: Idem iudicio utitur cùm ita collocat brachium, vt inter ſummam flexionem ſummam-

que extensionem, pronumque inter atque supinum media collocatio videatur: Atque illic du-
cem habet naturam; hinc artificium ex rei Anatomicæ peritia comparatum, nec fere aberrat à scopo, cum aut naturam sequitur, aut iudicium adhibet ex partium aspectabilium distinctione: Alia est enim brachiorum, alia crurum, tibiæ, & pedum figura, & collocatio, nec eodem modo restitui debent quando perfracta sunt.

Sed in purgando non æquè certa est Medici experientia (quæ in effectuum modo, & consequutione versatur) atque illa Chirurghi, quam in sensu communi positam esse diximus, sed fallax potius & periculosa. Multa enim præclare fieri & apparere videntur, ac falsè naturæ accepta feruntur, quæ sunt planè symptomatica & calamitosa: nec iudicium experientiæ canon & regula nisi summis ingenijs, acerrimis studijs, doctrinæque optimâ comparatur. Est enim iudicii magna vis planèque diuina, sed in quo difficultatis summa sunt omnia, præsertim cum similitudines ipsæ bonis & eruditis Medicis non rarè imponant.

Hic sanè cautio esse debet, ne boni rectique specie quis in ægri perniciem decipiatur & erret: Nulla enim Medici excusatio accipienda est, præsertim cum per imprudentiam iuuandi studio peccasse se dixerit. Id ne fiat, iudicium & experientiam summa religione adhibeat, quæ duo omnem percipiendi & distinguendi vim in se continent: Et cum iudicii, & experientiæ idem sit omnino scopus, ratio tamen diuersa est: Etenim, vt perfractio brachii experientiæ theorema illud est, *figura* siue collocatio doloris expers est

naturalis : hoc verò iudicij, *figura* inter extremam flexionem & extensionem , pronum & supinum media, est naturalis : Sic in ratione purgandi, cum scilicet de purgando agitur, hoc theorema sibi vindicat experientia. *Si vacuatio* qualem moliri necesse est, fiat, bono fit & allevatur is cui præscribitur, sin minùs contrà : Iudicij autem vis lucet splendétque in distinctione signorum , causarum & corporum , ex eaque distinctione similium ac dissimilium, omnis cognoscendi , prædicendi, atque curandi ratio comparatur.

DIFFICULTAS EXPERIENDI. Ergò qui duce tantum experientia purgationem molitur, sæpe aberrat à scopo, nisi iudicium adhibeat : sed cum iudicio definita fuerit purgandi necessitas, materiæque ipsa purgabilis propalam explicata, ut iam dubitari non possit quin vacuandum sit ; existit hoc loco quæstio difficillima, tum sanè difficultas experiendi in quæstione versatur ; hæc in contrariarum indicationum concursu occurrit, cum scilicet in incerto est quid consilij capiendum sit ; ubi pharmaciæ, chirurgiæ vel etiam diætæ ratio in quæstionem vocatur. Incertus est animi quid sit factururus, qui, utrum naturæ studendum sit potius quàm pugnandum cum morbo, ignorat.

Ut enim concedam ptissanæ dotes facile cuius esse perspectas, atque quodammodo pertractatas, quibus admirabile est, quantum cæteris alimentorum generibus antecellat, quod & sit meabilis & concoctu facilis & omnis alienæ qualitatis expers minimèque sitifera, ex quibus maximum pleuriticis adiumentum posse adferri videatur, alas

Unde difficultas experiendi oriatur.

Ptissanæ dotes.

pulmonum explicando, materiam præparando, tussim leniendo, naturæque vim excitando ad expectorandum: Tamen permagni interest siccone an humido, ineunte an affecto iam morbo exhibeatur; tum autem continenterne an cum intermissione, semel aut bis die exhibenda esse videatur: Nam in doloris acerbitate cum summa difficultate spirandi, & expectorati vacuitate coniuncta, si quis ptissanam sorbeat, tam est in vitio quam si ipse sibi manus adferret, quod inde vel mente perculsus, vel cum orthopnoea, vel cum stertore celerius opinione Medicorum sæpe intereat. Eoque fit ut iure optimo huiusmodi homines syderatos prisca existimarint, tum propter eam moriendi celeritatem, tum quod ijs mortuis membrana liuida plagæ assimilis conspiceretur: Atque huius rei causa in promptu est, quod scilicet repente suspiriosi lædantur: Etenim frequenti illo quem ducunt spiritu materia expectorabilis fit glutinosa, hinc respirationis interceptio.

Quod si ptissana tantis augeat damnis ægros si iure & loco non vsurpetur; cuiusmodi cætera esse iudicandum est, quæ nec bonitate succi alibilis nec facultate medendi cum ptissana sunt conferenda.

Ac difficultas experiendi maxima est cum aut symptomata eiusdem causæ soboles aut quorum vis maior est magisque vrget aut quæ cum alijs coniuncta, variè suadendo efficiunt, ut paulo momento animus huc illuc distrahatur.

Ne longum faciam, & ne ab instituto discedam; Quæ maior difficultas purgandi in Medicina cer-

nitur, quàm si cum orgasmo bimestris graviditas aut septimestris coniuncta sit? Prægnantes quidem purgandæ fateor, si humor sit efferus & ipsæ quadrimestres dum septimestres fuerint; cæteras autem purgare religio sit. Vt enim tanta purgandi necessitas est in orgasmo, ut etiam celeritas ipsa quodammodo mora sit, ne calor febrilis augeatur, symptomatum acerbitate vires frangantur, ipsaque materia adeò effera ruat in partem aliquam nobilitate insignem, cuius officio vita carere non possit: Ita necessitatem illam, quæ summa est, maior experiundi difficultas remoratur, qualem graviditas ipsa recens vel affecta sæpenumero affert, quotiescumque in eam cadit orgasmus.

Quæ causa est etiam cur morbi acuti non minùs ipsà difficultate experiundi quàm magnitudine causæ ac symptomatum vehementiâ sint mulieribus gravidis calamitosi atque funesti. Nam si ea sit ratio fœtus & fœtæ, ut non magis liceat pugnare cum morbo quàm ipsi naturæ ad tempus imperare, nullus omnino restabit curationi locus. Quinetiam si grandiore iam fœtu austrina veniat hyems pluuiosa ac tepida, indeque ver siccum & aquilonium, mulieres ipsæ gravidæ, in summa purgandi necessitate, purgationem ipsam commoda, fœtus non ferent, quod ex ea temporum defectione ac tempestatum alienatione leui de causa abortiant: Eoque fit ut mulieres gravidæ morbis acutis implicite non minùs ipsà difficultate curandi, quàm magnitudine & vi morborum laborent.

Quamobrem in hac tam perplexa tamque anticipi cura cogitandi, usurpanda videtur illa quæ

omnium quidem communis est regula, vt vnde natura magis est opis indigens, hac illi ex parte potissimum succurratur, nihilque salutariter fieri posse quis putet, nisi quod ipsi naturæ conuenienter fiat, quamuis ipsa vis morbi sub iure aliquid pene dixerim extorquere videatur. Porro autem quemadmodum humorum, qui in vitio sunt, vacuatione sanitas comparatur, contrariæ symptomatum accessio fit; ita rerum consequutionem tanquam è specula præuidere oportet distinctione locorum, temporum, naturarum, morborum: Ex quibus intelligitur purgationem iure & loco à natura suscipi, aut à Medico artificiosè institui, vel contra symptomatice aut inconsideratè fieri in qualitate, quantitate, vtendi modo, & occasione.

Solennè est sursum purgationem moliri quando ad cibi fastidium accedit stomachi morsus & oris amarus; sunt enim hæc alui bile natastis symptomata: Nec minùs eam purgationem sursum moliendam suadet, si dominatu æstatis cælum incanduit corpusque purgandum est gracile, & ad vomendum habile benèque affectum. Sed tamen ita comparata est ratio illorum symptomatum vt quamuis impulsu naturæ, motu ipsius humoris, & meatuum conditione sursum bene fieri illa purgatio videatur; tamen ea molitio tantùm in febris vacuitate probanda sit.

Etenim si à febre veniunt illa symptomata, ineunte quidem sunt translationis symptomata; effecta verò perturbationis critica propria, ac signa iamiam futuræ vomitionis criti-

cæ & salutaris, in translatione symptomatica morbum sequi est nefas. In perturbatione critica quæ iudicantur salutariter, ea mouere non licet.

Iam verò vt cathartorum difficultatem, quam illa præ se ferunt, aperiamus: Quod nomen cathartici fuit in arte illustrius quàm Ellebori? Enimvero medicamenti nullius vis maior se extulisse dicitur ad sanationem melancholicorum, fanaticorum, ischiadicorum, arthriticorum, nephriticorum, fauciatorum, cum scilicet ex vulnere aut fractura corruptionis metus adfertur, propterea que delirij, febris, & conuulsionis.

Sed huius rei difficultatem non mediocriter pertimescit, qui est medendi peritus: Est enim rigore & conuulsione formidabilis; nam cum in elleboro tanta purgandi sit virtus atque potentia, vt priusquam in tenuium intestinorum anfractus perueniat, humores degeneres toto corpore ad aluum pertractos vomitione excludat, cuiuscumque naturæ fuerit ille potens, eius profectò auxilia læbescit, eritque omnino rigore & conuulsione funestus.

Itaque pueris qui neruos habent naturâ infirmos, senibus item qui ab exhausto humoris natiui laborant, elleboro iure interdendum videtur, ob eum, quem dixi, conuulsionis metum: Soli restant iuuenes & homines constantis ætatis elleboro vacuandi, nec sine summo delectu. Atque hi sunt in promptu elleborismi delectus, hæ cautiones, quas qui seruare in

animum non inducet, præstiterit sanè vt elleborismo in totum abstineat.

Primum iam constat, opinor; de hominum naturis, ab elleborismo excipiendam senectutem & pueritiam. Deinde qui malè ad vomendum affecti sunt & constituti: Tum autem qui febrili conflagent incendio, & qui aluinis symptomatis infestantur: In cæteris ita proderit elleborismo vti.

Principio, vt si duorum solemnium remediorum, elleborismi scilicet & phlebotomiæ necessarius incidat vsus, à phlebotomia curationis principia ducantur. Hinc permeabile corpus reddatur vberiore victu & requie. Materiam reddet sequacem ductusque meabiles oxypororum vsus, inde dilato radicularum elleboro confixarum potionandum eâ mensurâ quâ vires naturæ ad exclusionem humoris morbifici incitentur, non autem frangantur. Postremò vere & autumno potionandi sit tempus, non hyeme, nec æstate. Ergo sic proderit elleborismo vti, còtque delectu meabiles adferentur sanationis fructus eorum morborum, quorum calamitosâ vi naturæ præsidia collabuntur & concidunt.

Quæ cum ita sint; verè illud videor esse dicturus, nihil omnino inconsideratè esse faciendum in ratione purgandi, ac nihil de cathartico statuendum, nisi difficultatibus illis sublatis, quibus illa purgandi scientia est planè obstructa. Cæterum, omnium rerum quæ sponte fiunt atque apparent, effectiois modus & consequutio experientia est; non peruagata ista periclitatio.

Atque illa tria, scilicet *εὐλας ἄν*, *ἀμύρην*, *δυσμύρην*, ad quæstionem an sit purgandum pertinent, quæ sequuntur ad modum purgandi. Purgandi verò modus in peculiari natura & affectione, deinde in humoris, qui in vitio est, conditione consistit.

VI. *Μαδαρότης. ἢ μαδάεργος.*

Pilorum defluuium.

PILORVM DEFLVVIVM, glabrities ex pilorum defluuiio, Quæ affectio tabidis propria maximam etiam præbet experiendi difficultatem, quia tabidorum natura & humor sursum vergunt: At ipsa tabes, aut ea naturæ ad tabem suscipiendam inclinatio nunquam nos eò finit adduci, vt purgationem sursum moliendam putemus. Existunt enim congeneres quidam hominum morbi, aut partium illis excipiendis bene affecta conditio, ex quibus tametsi humorum degenerum significatio sit, tamen ab ipsius purgationis molitione nos auocant; cum scilicet viam inire consilium est, quam ipsa natura & humor affectant. Etenim tabidorum (quos ita vis morbi ferina exercuit, vt pilorum congeneratorum defluuiio sint deturpati) & natura & humor sursum aspirant, sunt enim graciles fere omnes & biliosi: Vt enim tabidi, quibus ferinum vlcus pulmonem depascit, vomitione damnis augentur, ac sæpe celerius, quàm quis fortasse putet, intereant; quodd ad calamitosam

vim vlceris accedat funesta venarum hiantium profusio & hæmorrhagia : Sic etiam illi qui sunt in metu tabis, vomitione tabidi efficiuntur, quòd & catharri vis effera in pulmones procumbat, & vasa pulmonum dehiscant; huiusmodi fere sunt qui scapulas habent alatas, aut qui sicca tussi cum raucitate coniuncta infestantur: Nam, quæ distillationes à capite tussiculosos & raucos efficiunt homines, si cum aliquantisper processerint vacationem non habeant, alteram sanè afferunt tabis differentiam: At hi non minùs in metu sunt tabis, quàm quibus alarum scapulæ instar prominent.

Eadem cautio esse debet nephriticis & ischiadicis, vt numquam si fieri possit ijs ope cathartici alius feratur, ne grauiorum symptomatum accessione in discrimen veniant ab humoris in partes malè affectas prolapsu, cui excipiendo cum ipsa partium laborantium infirmitas valde sit habilis, tum verò maximè cum ad eam excipiendi opportunitatem calcar humori additur, fitque, vt ita dicam, via vi, quæ facilis & expedita antè fuerat.

Σπλάγχνων κενότης, τοῖσι καί τω VII.
πλήροσις, τοῖσιν ἄνω Ἰσφῆ.

*Viscerum vacuitas, repletio abdominis
& crassitudo, per superiora alimen-
tum.*

VISCERUM VACUITAS immutatione habitus, temperamenti, & actionis, cuiusmodi naturis purgationes laboriosæ sunt, ac præsertim quæ vomitione suscipiuntur: Ac si diceret, in viscerum vacuitate res eo sunt loco ut necessarium purgandum esse videatur. Etenim vacuitatis extraordinariæ sunt hæc fere symptomata, in alio quidem morsus, quem cardiognum vocant, oris amaror, & hypochondriorum suspensio; in genere venoso calor febrilis & urinarum rubor, in habitu corporis extimarum partium frigus, oculi concaui, collapsa tempora, denique infirmitas ipsa & ad res gerendas ignavia. Sed illud verè positum est, nunquam in inedia laborandum; Quæ sententia ut in labore & exercitatione corporis locum habet, ne vires ab exhausto per inediam laborantes accedente labore omnium labefactentur; ita cum certis de causis inedia futura est, vel antecessit, nunquam purgandum, aut sanguis venâ incisâ mittendus. Atque ut homini sano cum inedia laborare est ægrè; sic ægro in æstu morbi cum scilicet quam tenuissima diæta necesse est uti, Pharmaciam aut phlebotomiam adhibere est calamitosum. Et verò sic est naturæ alui talis conditio, ut si in eam vacuitas extraordinaria officijque vacatio fortè inciderit, substantiæ quidem ipsius siccitatem, habitui prolapsionem, facultati coëctrici ignaviâ desidiâque adferat. Ac siccitatis consequens est sitis, oris amaror, à bile cardiognos, tenebriosa vertigo, iactatio nauseabunda vigilæ, rubens urina, carnum æstus & febris,

cum frigoris & caloris vicissitudine partium extimarum.

Alui collapsæ incommoda sunt hæc, hypochondriorum suspensio, difficultas spirandi, & anxietudo: Ignauiam desidiâque ab officij vacatione conceptam sequitur molestia quædam grauiissima ex mutatione repentina ab otio ad negotium, si quis ad ingenium redire velit.

Tanta, est igitur symptomatum fœtura & ilias à viscerum vacuitate, vt omnis tollatur medicinæ faciendæ occasio.

REPLETIO ABDOMINIS ET CRASSITUDO, hoc est vberrima constitutio cum triplicis æqualitatis laude coniuncta; siquidem cum duas purgandi vias naturamuniuerit, quibus humores, qui toto corpore in vitio sunt, æquabiliter possint excludi, vomitionem sursum, deiectionem deorsum; vtriûsque profectò sic debet esse cautio.

Ac primùm id ratum esse debet quibus profuturum sit deijciendo purgari: Enimuero profuturum est melancholicis pituitosis, ætate constanti & hyeme in doloribus diaphragmate inferioribus, quorum curatio in purgatione consistit, cuiusmodi sunt aluini circa vmbilicum dolores, lumborum cruciatus ac genuum grauitas.

Sed in hac viarum purgationi dicatarum electione, quam ipsa collocatio atque natura partium expurgandarum præscribit, idonea deijciendi opportunità abdomine solido succique pleno, necnon in substantiæ, qualitatis, & quantitatis æquabilitate posito potissimum æstimatur.

Vt enim abdominis vberima illa constitutio præclarè ad salutem apparet, quod inde viscerum bene moratorum benèque constitutorum argumenta petantur, ita ex animi sententia sanationem adiuvat, præclarèque ad eam facit, quòd huius beneficio illa quæ sit deorsum purgatio Medicorum votis respondeat.

Contrà, si quæ inæqualitatis nota in distentione, contractione, duritate percipiatur, aut si abdominis muscoli contabuerint, ex illo ruere ac retro sublapsa referri spes iustæ purgationis quæ deiiciendo perficitur. Quamobrem non vltima erit eius quæ sit deorsum purgationis laus, quæ ex virtute & integritate comparatur.

PER SUPERIORA ALIMENTVM, ac si diceret, vomitionis (quæ sursum sit humoris vitiosi exclusio) quæ opportunitates sunt maxime ad bene medendum, illæ profectò veniunt abdicandæ si alimentum desit, vel alimenti ratio desideretur. Est enim consentaneum vt vomat ex facili is cui vomitio imperatur, nisi conuulsionem experiri malit, quàm humoris morbifici vacuationem. At ista facilitas humectatione acquiritur: nihil autem humificum quod nutritu careat. Quamobrem victu pleno & quiete opus est ad bene vomendum, idque cum alias, tum si elleborismo vtendum sit. Hæc igitur præparatio adhibeatur iis quos sæui exercet dolores diaphragmate superiores, ac solâ purgatione sanabiles. Hæc lex vomendi, iis etiam, sancitur quibus ad melancholiam, insaniam, nephritidem, ischiadem, & calcis fracturam vomere multum prodest. Qui contrà vomitionem instituit, nō minus

in commoda aegri peccat, quàm si ipse damnum adferret.

Quæ cùm ita sint; planè efficitur viarum, quas ad purgandum natura instituit, electionem non minùs à præparatione quàm ab instituto naturæ proficisci.

Αναρροή, κατάρροή.

VIII.

Sursum inclinatio. Deorsum inclinatio.

SVRSYM INCLINATIO. DEORSVM INCLINATIO. Vomitione quidem purgandi sunt fateor, quibus inclinatio sursum fit; quæ admodum & deiectione quibus deorsum, sed id non temerè faciendum. Triplex est autem cinnis quæ sursum fit inclinatio, triplex item quæ fit deorsum; una quidem humoris, altera verò naturæ, postrema ipsius morbi: Etenim biliosi humoris sursum fit inclinatio, melancholici verò deorsum. Iuuenum propria est vomitio, & hæmorrhagia: Senum verò & hominum constantis ætatis alui profluuium seu diarrhæa, dysenteria, & hæmorrhoides. Morbi acuti sursum. nisi in senibus: Diuturni verò deorsum crism recipiunt.

Sed tamen ea triplex naturæ, humoris, & morbi sursum deorsumve inclinatio, vt summo iure sic faciendum suadeat; tamen ipsum Medicum ad imitationem sui facile non adducet, si

deorsum vbertas abdominis, sursum humifera vis
alimenti & somni desideretur.

- IX. Τὰ αὐτόματα ἀνω καὶ κάτω, ἀ
ὠφελείη καὶ βλάβη, συγγενές
εἶδος, χώρα, ἔθος, ἡλικία, ὥρη,
καταστάσις γένου, ὑπερβολή,
ἐλλείψις, οἷσιν ὁκόσον λείπεται,
ἢ γ.

*Quæ sponte sursum deorsumue ferun-
tur, quæ prosunt aut obsunt: conge-
nita forma, regio, mos, ætas, tempo-
ris vicissitudinis ratio, morbi status,
nimietas, paucitas, siue quibus deest
aut abundat.*

QVÆ SPONTE SVRSVM DEORSVMVE
FERVNTVR, QVÆ PROSVNT AVT OBSVNT.
Quod superest, commemorabile illud est in cau-
tione prudentis atque periti Medici, vt observa-
tione singulari eorum quæ sponte fiunt, quæque
apparent bene rectèque imitandi solertiam con-
sequatur. Nam cùm prima sit ad veram laudém
medendi commendatio, vt quæ contra naturam
sunt accommodatè excludantur, aut in pristinum

statum, quoad eius conatus fieri poterit, tutò, citò & iucundè reuocentur; nos quidem exclusionis modum naturâ dâce tenebimus, quam si sequamur nunquam aberrabimus: Natura enim sui diligens & conseruatrice morbos depellit peripatrismo & crisi: Eius autem conuenienter omnia molientis imitatore sc, obseruatorem & adiutorem fidelissimum præstare is debet, qui artis magister præstantissimus dici & esse velit. Sed ne decipiamur specie recti, contrâque, & bene, & conuenienter cuique medendi occasionem arripiamus, iudicium & experientiam adhibere oportet. Ac sanè adhibendi ratio explicatur hoc proposito vacuationis exemplo, ad cuius imitationem artificiosa omnis vacuandi molitio facillimè comparatur. Nam deiectione & vomitione purgantur humores, qui toto corpore vitium concepere, naturâ & arte. Eodémque modo colliquamenta, & alij humores sine delectu symptomaticè excluduntur. Ac nihil in promptu magis quàm artificiosam vacuationem moliri vomitum aut deiectionem quo iure quâque injuriâ. Sed vt naturalis bono fit ægri, sic artificiosa in bonis ducitur atque laudari solet, quâ exemplo naturæ, qualia purgari decet, purgantur & excluduntur.

Verum enim uero qualia purgari decet, cuiusmodi esse intelligimus; primum quidem, ex ijs quæ purgandi necessitatem indicant, modos apeririunt, rationem denique omnem præscribunt. Deinde verò ex ipso effectiōis modo & consequutione. Effectiōis modus in ægri alacritate cernitur, dum scilicet fertur aluus vomitiōque cietur; consequutio autem in adiumento & alle-

uatione, cùm finis purgandi sit. Eaque omnino sunt duo iustæ vacuationis argumenta, quorum sanè veritas in sensus communis bonitate lucet splendèque, nec ullis erroribus obsolescit.

Quid enim faciliùs mente animoque peragatur atque concipitur, quàm illud quod in peruagato Medicorum sermone versatur, in commotionibus alui & vomitibus vltro obortis si qualia purgari decet purgentur, prodest id maximè, perferuntque alacriter; sin minùs contrà: Sic etiam vacuatio, si qualem moliri neccesse est, fiat; bono fit & allevantur, sin minùs contrà. Est enim id æquè sensus communis iudiciarium atque illud: Totum est maius sua parte, & bis tria faciunt sex, & quæ sunt eiusmodi.

CONGENITA FORMA naturalis, communis, & propria cuiusque naturæ in temperamento, in habitum vniuersi corporis tum singularum partium, quarum beneficio corpus administratur, temperamento & dominatu cuiusque humoris: Ac si diccreq, operæpretium non est Medici affectionis modum & consequutionem expectare in omni purgatione quæ sponte suscipitur, neque id vacat agri periculo artificisque contumelià, quod in eo affectionis modo & consequutione tantum defixus non antè præviderit sinistros euentus aut prohibuerit; aut contrà sperarit & aduocarit secundos. Explicanda est igitur præstantis iudicij vis, quæ in signorù, causarum, & corporù similium ac dissimilium distinctione posita est: Eius autem comparandæ & explicandæ ratio hæc est. Nam prima cognoscendi, prædicendi, & curandi ratio ex formæ connaturalis (quæ cui-

que propria est) distinctione ducitur. **R E G I O**,
situ, naturâ, ventis & aquis, solum ac cœlum ver-
naculum.

M O S, institutus & insitus : In-
stitutus in vitæ ratione, & vitæ instituto, mores
insiti sunt qui corporis temperamentum sequun-
tur, ut biliosi italici celeres, *videi. epid.* Instituti
qui ex Philosophiæ studio aut diuinis literis com-
parantur, ut apud Ciceron. *lib. de fato*, fertur de
Socrate, quo nihil sapientius, nihil temperantius,
etsi naturâ mulierosus extitisset. Sic ex diata va-
riorum morborum disperforum principia causæ-
que ducuntur.

Æ T A S, nam illa tempera-
menti & habitus mutationem affert : Prima in-
fantia congener est muco & aphthis ; secunda
diarrhœæ & conuulsioni epilepticæ ; Tertia
strumis & lithiasi ; Pubertas & adolescentia san-
guini & hæmorrhagiæ ; Iuuentus bili & febribus
acutis ardentibus, tabi ; Constans melancholico
succo & hæmorrhoidibus ; Senectus excrementi-
tij humoribus, unde apoplexiæ & cachexiæ, sic-
citati corporis, cruditatibus ; catharris tussiferis.

T E M P O R I S V I C I S S I T U D I N I S R A T I O,
siccitatis, caloris, humoris, frigoris, ventorum
tranquillitatis, nubium, procellarum, serenita-
tis, præterito tempore aut præsentis, principio,
medio & fine, sine intermissione, aut cum inter-
missione.

M O R B I S T A T U S, hoc est hi-
storia, morbi species, magnitudo, mos, situs, vn-
de salutis aut mortis, secundi aut sinistri iudicij,
criseos ipsius & dici critici argumenta petuntur.

N I M I E T A S, **P A V C I T A S** scilicet excre-
tionum quæ vi naturæ suscipiuntur, nimietas
enim inhibendum, sistendum ; paucitas coëffun-

dendum : ac nimietas , paucitas (rerum adhibendarum in qualitate , copia , frequentia) congenere sunt formæ rerum habendarum , & ad communem & propriam cuiusque naturam debent referri.

SIVE QVIBVS DEEST AVT ABVNDAT, vt biliosis parte superiore , pituitosis inferiore, cum morbo aut sine morbo.

X. Α'κη· σ'ηκλεις.

Medela , declinatio.

MEDELA, DECLINATIO, medicandum ægri natura insinuat : Aliquando medicationes periculosissimas esse quasumque declarat, itaque præstolandum satius.

XI. Ραροχέτεισις ἐς κεφαλὴν, ἐς τὰ πλάγια, ἢ μάλιστα ῥέπει, ἢ ἀνπίσσει. Ἐπὶ τοῖσιν ἀνω, κάτω. ἀνω, Ἐπὶ τοῖσι κάτω, ἢ ξυρηνᾷ, ἢ οἷσι τὰ κάτω, ἢ οἷσι τὰ ἀνω, ἢ σὺπλυνέται, ἢ οἷσι παρηγορήσεται.

Derivatio ad capitis dolores curandos,

per obliqua, quâ viam affectant, aut reuulsio, Quibus sursum deorsum, quibus deorsum sursum. aut desiccandi locus est, aut quibus superiora, aut quibus inferiora, aut elaitur, aut quibus sedabitur dolor.

DERIVATIO AD CAPITIS DOLORES CURANDOS, quæ deriuatio est auersio humoris qui constitit per loca ex euentu incommoda fluentis, vt in cynanche incipiente brachij vena secatur ad reuulsionem: consistente autem vena quæ est sub lingua.

PER OBLIQUA, vt, si per os confluat humor, ad nares deriuetur, contra si ad nares tumore aut vlcere obsessas, ad os, palatum.

QVA VIAM AFFECTANT natura & humor. AUT REVULSIO, humoris quod non expedit ad loca & per loca lege naturæ incommoda fluentis, hoc est in contrarium auersio, vt ad hæmorrhagiam symptomaticam, immoderatam, cucurbitula hypochondriis affixa; menstruis supra modum fluentibus ad mammas. Reuellimus autem vel ex inferioribus ad superiora, vel ex superioribus ad inferiora; vel ab anterioribus ad posteriora, vel à posterioribus ad anteriora; vel à dextris ad sinistra, vel à sinistris ad dextra, vt brachio dextro malè affecto secabis venam sinistri lateris, nisi affectio sit diuturna, tunc enim deriuatione est opus *ut* *scilicet*, non reuulsione ex opposito. Si oboriatur

in vtero phlegmone venam dextri brachij fecabis; ubi verò constitit, vena cruralis est secanda è directo.

QVIBVS SVRSVM, DEORSVM. Ut manadrome biliosi humoris ad caput, quæ phrenitidis metum adfert, aluum ciere oportet.

QVIBVS DEORSVM, SVRSVM. Reuellendum est.

AVT DESICCANDI LOCVS EST, AVT QVIBVS SUPERIORA, vt caput sero & humore respersum, sacculis ex milio, fursure, sale & frictionibus.

AVT QVIBVS INFERIORA, vt tibiis œdematosis; AVT ELVITVR vt clystere, hordeato.

AVT QVIBVS SEDABITVR DOLOR, vt iniectione, fotu, decoctis seu apozematis humorum acrimoniam infringentibus, quorum remediörum finis est mitigatio.

XII.

Μὴ τὰ ἐκκεχυμένα εἰς τὸ εἶσαι ἀπολαμβάνειν, ἀλλὰ τὰς ἀφ' ὧ-
δοις ξηραίνειν.

Quæ diffusa sunt, non sunt intro reuocanda, sed ipsas excrementorum vias siccare.

QVÆ DIFFUSA SVNT, per totum corporis habitum motu symptomatico aut critico, vt icterus criticus, exanthernata, variolæ & morbilli. NON SVNT INTRO REVOCANDA, medicamento scilicet vomitorio, deiectorio, vt præceptum

ceptum est in comment. in histor. de Simone sect. 2. lib. 6. epid. quo loco hoc commune continetur præceptum, ut diffusus humor siccando vanescat, quod humores totius substantiæ vitiosi deterius nobiles partes afficerent, quàm antea affectu fuerant. Hic notandum verbum ἐγχύματος apud Hippocr. significare suffusionem humoris non egressi è proprijs conceptaculis, ἐκχύματος verò significare suffusionem humoris è proprijs conceptaculis egressi. Vide quid significet συνιχυμῶν, id est, coefferundere, com. in part. 9. sect. 2. lib. 6. epid.

SED IPSAS EXCREMENTORVM VIAS SICCARE OPORTET, supple, medicamentis diaphoreticis, frictionibus balneo, laconico & cataplasmatibus, qualia ad Simonis exanthemata præscribit Hippocr. discutientibus scilicet.

XIII

Τάραξις, κατάκλυσις, διάνιψις,
οἷσιν ὀποσθήσεται πρὸς ἑδρην,
ὅθεν ἀτέλγεται, ἢ φάρμακον, ἢ
έλκος, ἢ χυμός τις συνεσηκῶς, ἢ
βλάβη, ἢ φύσα, ἢ σῖτος, ἢ
σημείον, ἢ καῦμα, ἢ ἄλλο τι
παῖδος.

Perturbatio, perfusio, ablutio, quibus

ad anum secessio fit, unde conceditur, exolvitur, aut medicamentum, aut vlcus, aut quispiam coactus humor & concretus, aut germen, aut flatus, aut stercus, aut animalculum, aut astus, aut alia affectio.

PERTURBATIO alui, cùm scilicet fertur aluus cum torminibus, biliosis, mordacibus. acribus aut serosis excrementis, quæ abradendo aut exasperando molesta sunt, excitantque alui tumultum & sedi morsum; atque sic *Γεῖσις ἢ μέγας* nomen absolutè positum accipi voluit, cùm *lib. 1. aph.* istud ipsum de mentis alienatione intelligi velit.

PERFUSIO, clysterum injectio valet ad perturbationem alui sedandam. ABLUTIO, hoc est ani, intestinorum, vicinarumque partium fons & lotio ex aqua calida, oleo, lacte, cùm scilicet constricto & coacto musculo sphinctere adstrictior sit aluus, & motu peristaltico intestina mouentur contra naturam infernè sursum.

QUIBUS AD ANVM SECESSIO FIT, VNDE CONCEDITVR, EXOLVITVR, unde quasi collo transmittitur.

AUT MEDICAMENTVM purgans scilicet, vt in eo qui cùm epoto scammonio sanis torminibus cruciaretur, quia propter infirmitatem naturæ ferri aluus non posset, acerbioris pyri vsulcuatus est; quod tum medicamento vis venefica alui perturbatione aut clystere eluitur.

AUT VLCVS, vt in dysenteria vera,

quæ in vlcere recti intestini consistit, cùm tamen dysenteria nomen absolutè positum ad omnem excretionem sanguinis pertineat, etiam sine vlcere.

AVT QVISPIAM COACTVS HVMOR ET CONCRETVS, vt in dolore colico à pituita vitrea resoluta: Pituita enim in corpore bifariam peccat, nempe alienæ substantiæ admistione, & propriæ corruptione, idque tribus modis, resolutione quæ fit aut in aquas, aut in flatus, vt in vitrea contingit; concretionem, vt in gypsea; aut putredine, vt in febre quotidiana à falsa.

AVT GERME N seu germinatio ac soboles viscerum malè affectorum, quæ bubonibus & torminibus declaratur.

AVT FLATVS, qui triplex est, silens, sonorus, stridulus; aut inflatio præcordiorum, etiam si flatus non exeat.

AVT STERCVS, cùm scilicet induruit corporis raritate, hepatis calore, picrocholis *æm*, vrinæ profluvio, tempestate aquilonia, à qua constringitur sphincter musculus, huic affectioni fons aquæ calidæ in ano prodest. Cæterum *πῶς* in neutro genere alimentum declarat; in masculino (sit honos auribus) sordes intelligit, vt est apud Hippocr. *sect. 5. part. 5. 6. epid.*

AVT ANIMALCVLVM, vt lumbrici, ascarides, vermes lati; lumbrici tolluntur clysteribus ex decocto absynth. marub. abrotan. aloe & myrrha.

AVT ÆSTVS, vt in febre ardente, cùm sanguis, maiores venæ, arteriæ, intestina aut lumbi æstu incandescunt.

AVT ALIA AFFECTIO, vt ileus quo excluduntur fæces aut chylus. Porro volunlus in quo chylus reiicitur per os, est calamitosior, causâ quidem, quia nimirum defraudatur genius: quando

verò per os sterqus reijcitur, est calamitosus symptomate, etenim inficiuntur spiritus; posterior fit inflammatis crassioribus intestinis.

XIIII. Σκεπλέα ταῦτα, τὰ αὐτόματα
λήγοντα· ἢ οἶναι αἱ ἀπὸ καυμά-
των ἐπεχειρόμεναι φλύκταις,
ἐφ' οἷσιν οἷα βλάπτεται, ἢ ὥφε-
λέει. χήματα, κίνησις, μετεω-
ρισμός, παλινίδρισις, ὕπνος,
ἐγρήγορις, ἀλυσμός, χασμοί,
φρεκὴ· ἅτε ποιητέα, ἢ κωλυ-
τέα, φθάσαι.

Hæc verò attendenda sunt, quorsum,
que ultro fiunt aut apparent, desinant;
aut cuiusmodi sunt pustulæ oborientes
ab exustione, quatenus sunt eiusmodi
ut aut noceant aut prosint. Figura
corporis, motus, erigendi & residen-
di vicissitudo, somnus, vigiliæ, ia-
ctatio, oscitatio, horror. Ex quibus

de Humoribus purgandis. 37
omnibus quid faciendum aut probi-
bendum, anteuertas.

HÆC VERÒ ATTENDENDA SÛNT, ad diagnosim, & prognosim, & ad remedij adhibendi occasionem captandam.

QVORSVM QUÆ VLTRO FIUNT AUT APPARENT, DESINANT, id est, bonis aut malis ægri rebus, remissione morbi, an symptomatum accessione, ut vomitus, deiectiones, profluvia sanguinis, urinæ, sudores; nec solum habenda ratio est, atque verum lege naturæ morbi potentes, aut morbo impares, aut contrà per propagationem causæ morbificæ, nam ut scribit Galenus, *cap. 7. lib. 1. de crisibus*, cuiusque partis excreta reliquæ eius affectæ indices sunt: Si enim costæ fuerint eius incolumitatem significant, sin crudæ, contrariam dispositionem.

AUT EIVSMODI SÛNT PVSTVLÆ OBORIENTES AB EXVSTIONE, humoris acrimoniâ & effera vi.

QVATENVS SÛNT EIVSMODI, UT AUT NOCEANT, scilicet. cum morbo sunt impares naturæ potentes per epigenesim, non autem per translationem à parte nobili ad ignobilem, ut in Critone, cui oborto abscessu in magno dextripedis articulo post biduum interiit.

AUT PROSINT, ut in Herophonte, cui oborto in crure abscessu defunctus est morbo lethali: Ac si diceret, ut verò illi abscessus prosint aut noceant, hæc erunt tibi argumento.

FIGURÆ CORPORIS, hoc est situs, collocatio tum vniuersi corporis, tum partium: An scilicet æger pronus aut supinus, in alterutrum latus iaceat, bene aut malè

compositis cruribus: præterea character, moles, color faciei. **MOTVS**, tum animi, tum corporis, ut si micent in temporibus venæ, arteriæ, huc & illuc voluantur oculi, aut contrà sint naturaliter constituti secundum naturam eius in quo suscipiuntur & fiunt, toto corpore tremor, stridor dentium.

ERIGENDI ET RESIDENDI VICISSITUDO, à virium infirmitate cum humoris acrimonia & pulmonum vitio coniuncta. **SOMNVS** suavis, profundus, turbulentus, **VIGILIAE**, ut calor intro aut foras viam affectat, ita vigiliarum aut somni inclinationes fiunt. **IAC-TATIO** nausææ tum particeps, tum expers; illa purgationem necessariam indicat, *ναυζιδος* dicta; hæc *ἀνίπυτος*, cum æger nullo stare potest loco, venæ sectionem postulat.

OSCITATIO, quæ fit oppletis maxillarum musculis à spiritu vaporoso aut flatulento. **HORROR** symptomaticus, criticus, periodicus à pravis humoribus ad cutim translatis.

EX QVIBVS OMNIBVS QVID FACIENDVM AVT PROHIBENDVM, ANTEVERTAS. Ac si diceret, ex iis, quæ fiunt quæque apparent contra naturam, perspectis intelligimus quæ sunt è natura excipienda, quæ contra naturam declinanda, non expectato affectionis modo & consequentione.

Παίδεις ἐμέτου, καὶ τῷ δι' ἐξό- XV.

δου, ἢ πνύαλου, μύξης, βηχός,
ἐρέυξιος, λυγμοῦ, φύσης, ἔργου,
παρμῆ, δακρύων, κνησμοῦ, πλ-
μῶν, ψευσίων, δίψης, λιμοῦ,
πλησμονῆς, ὕπνων, πόνων, ὀστο-
νίης, σώματος, γλώττης, μαθή-
σιος, μνήμης, φωνῆς, σιγῆς.

Cognitio hæc vomitus, deiectionis, aut
expectorati, mucoris, tussis, ructus,
singultus, flatus, vrina, sternuta-
menti, lacrymarum, pruritus, vel-
licationum, contactus, sitis, famis,
satiæ, somni, laboris, cessatio-
nis, corporis, mentis, morum insti-
tutorum, memoriæ, vocis, silentij.

COGNITIO HÆC VOMITVS, quasi dicat,
maximè autem in eo genere sit meditata Medi-
cus, vt scientiam habeat vomitionis faciendæ, ob-
seruandæ, aut declinandæ, vt est symptomatica
aut critica propria eius naturæ cui præscribitur in

habitu, temperamento, & humoris dominatu, vt est anni tempus, diætæ conditio in victus ratione & vitæ instituto.

DEIECTIONIS
 supple cognitio in quantitate, qualitate, excernendi modo, vnde argumenta petuntur ciepdæ, obseruandæ, aut declinandæ. Deiectionum duo sunt genera, vna est sæculenta, altera humoris; sæculenta debet proportionem respondere cibo, quem assumimus. Deiectio humoris aut critica est, aut symptomatica; critica in qua nulla ratio desideratur neque qualitatis, neque quantitatis, neque temporis, neque excernendi modi. Symptomatica specie, aut indiuiduo.

AUT EXPECTORATI cocti, crudi, prauī, ex facili aut cum difficultate, ineunte morbo, aut paulò post.

Expectorati facilitas { Explicatas pulmonū alas,
 Elaborationem & confectionem materiae,
 Robur facultatis animalis indicat.

M V C O R I S, quo scilicet expurgatur cerebrum per nares & palatum, vt in coryza & catarrho intelligamus quando ciere expediat mucorem, aut operam dare pepasmo. **T V S S I S** humidæ, siccæ, primigeniæ, secundariæ, quæ vel à distillatione vel ab anacatharsi excitatur.

Tussis siccæ { Ferina distillatio humoris in pulmones,
 humoris contumacia.
 { Faucium frigus,
 Instrumentorum respirationi dicatorum
 { imbecillitas, } causæ sunt.

De subtilitate catarrhi hoc diuinum axioma refert Gal. com. 1. lib. 1. epid. *Quæ capitis destillationes tussiculosos quidem & raucos principio homines efficiunt, procedente verò tempore non consistunt, hæc differentiam phthiseos alteram pariunt.*

RUCTVS acidus, fatui, nidorulenti, primigenij, secundarij, qui fit à materia cruda & corrupta quæ in ventriculo stabulatur. Porro ructus acidus primigenius, malus; nam lenteriam futuram prænuntiat: Ructus verò acidus secundarius, bonus: vnde, si in longis lenterijs accidat, bonum; significatur enim cibum iam redire in gratiam cum calore nativo.

SINGULTVS observandi, faciendi, declinandi; Est autem inanis ventriculi conatus ad exclusionem eorum quæ in corpore tunicisque ipsius continentur; aut conuulsiuus quidam motus ventriculi, & est aut primigenius aut secundarius.

	}	Repletio.
		Humoris adherentis ventriculi tunicis lentor.
Singultum faciunt		Humor exudans ab hepate ad tunicam ventriculi.
		Compressio ventriculi à costis.

Tertius singultus, qui fit cùm exudans humor ab hepate ad tunicas ventriculi profluit, indicat inflammatum hepar.

Singultum	{	Ab acri humo-	{	Frigidæ po-	{	curat
		re,		tus,		
		A flatu,		Contentus		
		Ab inflamma-		(spiritus,		
		to hepate,		Venesectio,		
		A lentore,		Sternuta-		
				mentum,		

Alius est ab exhausto, & est incurabilis. FLA-
TUS veteris aut recentis. VRINÆ, in qua-
litate, quantitate, contentis, consistentia, crisin,
diem criticum indicat, quatenus affert spem sa-
lutis aut metum interitus; quatenus item ad tem-
pus & speciem crisis apparet: Vrina præterea ip-
sam crisin facit; & vrina supprimitur vel vacuâ
vesicâ, vel plenâ; prius deterius est, nam signifi-
catur vrinam ad venas refluere, vnde comata, epi-
lepsiæ, apoplexiæ & magna morborum soboles;
posterius non tam malum, significatur enim ema-
natos sudores: Resoluta meninge cerebri sup-
primitur, resolvitur vrina, quia non habent renes
vim secernendi seri à sanguine, & ita multi mo-
riuntur; Etenim suppressio vrinæ vesicâ vacuâ
certissimum in morbis acutis est emortuæ faculta-
tis & mortis imminentis signum, aut partis ipsius
inflammata, si dolor adsit, aut mentis perturbata
in phreniticis. STERNUTAMENTI, (id est
deprauati motus cerebri concussiui studentis ex-
cutere quod sibi molestum est) critici, aut sympto-
matici, procurandi ad singultus curationem, dif-
ficultatem pariendi, hystericas affectiones, tum
etiam ad febres essentielles, morbos capitis frigi-
dos concoctâ materiâ; Sistendi in affectionibus

thoracis & pulmonum aut ineunte morbo.

LACRYMARVM. quæ profunduntur duobus modis, nobis consentientibus, aut inuitis; prius fit cùm misericordiâ ducimur, & non est in malis: posterius cùm resoluta est caruncula, quam oculorum canthis natura obduxit ad arcedas lacrymas, ea enim resoluta significat resolutionem membranarum cerebri. Hippocrates itaque loquens de talibus lacrymis *sect. 6. lib. 1. epid.* ait, ἀπὸ δάκρυα γάραντι οὐκ αἶμα: Si scilicet nulla adferri possit exculatio perturbationis criticæ, vel caularum procatarticarum, vel peculiaris affectionis oculi.

PURRITVS symptomatici, critici, vniuersalis, singularis ab humore acri qui per cutim & carnem exitum quarit, & venæ sectionem postulat, atque sui purgationem.

VELLICATIONVM, vt floccos carpendo, vellicando cutim, à delitescente pure aliquo.

CONTACTVS Medici & ægri. SITIS, ab astu & siccitate ventriculi aut pulmonum, remissioris aut inexplibilis.

FAMIS catinæ, animalis, naturalis, excitato suctionis sensu à suctione, aut sine ea; à suctione per incediam, sine ea à frigore aut humore melancholico.

SATIETATIS ad vires & ad vasa, vel ab edacitate, vel à ventriculi infirmitate. SOMNI suavis, turbulenti, somniorum expertis aut cum insomnijs, delirio, aut laboriosi.

LABORVM, porro labor immodicus febres arduas generat, vt contigit Sileno, *hist. 2. lib. 1. epid.* Nam venæ arefactæ ad se attrahunt materiam biliosam: vnde labor immodicus, malum;

us laboris,

CORPORIS, MENTIS, id est,

eius partis animi quæ mentis & consilij est; In
omni morbo mente constare, &c. *sect. 6. lib. 6.*
epid.

MORVM INSTITVTORVM, pro-
fessionis, disciplinæ, vt scilicet perspiciatur in
agro dissimilitudo morum, quos Hippocrates
vocat *inimmediata*, *sect. 3. 1. epid.* Moderati ho-
minis proterua responsa mali sunt ominis.

MEMORIÆ deprauata; imbecillæ, item obliuio-
nis, quæ est rerum aut verborum, vt ignoran-
tia à rigore mala, obliuio item mala; *Aph. 6. lib. 1.*
Caus.

VOCIS compositæ, rauicæ, asperæ,
clangoræ quæ ferè ad mortem apparet, tremu-
læ, necnon sermonis ipsius quo sensa animi ex-
plicantur.

SILENTII, quod in loquaci-
bus, multiloquis, locutuleis significat melanco-
licum affectum, vt timoris, tristitiæ: Silentium
porro contingit aut delirio, aut *iracundia*. Hac
verò *ratio* earum omnium rerum ita insti-
tuitur, vt videamus quid faciendum, quidue
declinandum, istius semper rationem habentes,
Quò propius affectiones corporis à natura absunt,
eò res agri meliore esse loco; quà verò longius, eò
deteriore.

Τῇ ὑσερική καθάρσεις, τὰ αἰώθεν ΧVΙ.
κατάρρηγνύμενα καὶ εὐφορεῖν-
τα, λιπαρὰ, ἀκρητα, ἀφρόδεα,
θερμὰ, δάκνοντα, ἰώδεα, ποικί-
λα, ξυσματώδεα, τρυγώδεα,
αἱματώδεα, ἀφύσα, ὠμὰ, ἐφ-
τὰ, αἰῶνα, ἀσσοα περιρρέοι, εὐφο-
ρεῖν καθορέον, δυσφορεῖν,
πρὶν κίνδυνον ἔχειν, οἷα δὲ δὲ
παύειν.

*Mulieri uterinae purgationes, quae su-
pernè vi erumpunt cum torminibus
coniuncta, pinguis, meraca, spumanti-
a, calida, mordacia, varia, abra-
dentia, faculenta, cruenta, flatus ex-
pertia, cruda, cocta, sicca, quaeque cir-
cumfluunt, alacritatem molestiamque
egri contemplari oportet, antequam
periculum accidat.*

MVLIERI VTERINÆ, quæ laborat suffocatione ab vtero : Vterus afficitur tumoribus contra naturam, item intemperie frigida aut calida, & per sympathiam nobiles quoque partes afficit. Nomen autem *ὑστερικὴ* continet omnes affectiones, quæ in vterum cadunt, vt cùm Hippocrat. 3. *de diat. acut.* hystericis oxymelite interdicat. Per antonomasiam autem ab vtero suffocationem significat, sic Hippoc. *Mulieris, quæ ab vterinâ afficitur, sternutamentum superueniens, bonum*; verum inflammato vtero sternutamentum maximè nocet.

Mulieres laborant suffocatione ab vtero duobus modis, aut impeditis respirandi instrumentis, aut sublato respirationis vsu: Impediuntur instrumenta impedito aut oppresso diaphragmate, opprimitur diaphragma cùm locomouetur vterus; vterus enim reuocatis vel contractis vinculis sponte suâ sursùm mouetur ascenditque. Periculosa verò illa suffocatio quæ sit sublato respirationis vsu, dissipatur enim spiritus ac extinguatur ferè calor qui in sinistro cordis ventriculo continetur, adeo vt illis sola sufficiat *διαπνοή*; neque sequitur vt quandiu animal viuit tandiu respiret, nam illis tam exiguus est calor vt sola transpiratione viuant, sunt enim matmore frigidiores. Tollitur autem respirationis vsus à venenata aëre, aut à corrupto semine, quo vt nihil melius, cùm secundum naturam est; sic eo nihil deterius, si è naturæ limitibus excesserit, hinc enim primum excitantur in ventriculo distentiones, in corde palpitationes, in pulmonibus spirandi dissi-

cultas, in faucibus stragulatione, in cerebro delirium, in cerebri ventriculis epilepsia, ex qua collabuntur.

PURGATIONES cuiusmodi sunt considerandum ut qualia lochia, menstrua, fluor mulieris, serosus, albus, ruber. QUÆ SUPERNE VI ERUMPUNT, sic & scientiam comparabit Medicus eorum quæ supernè cum impetu erumpunt, exclusione naturæ aut humoris organismo stimulante naturam.

CUM TORMINIBUS CONIUNCTA alii cruciatibus, quorum causa in humoris acrimonia, aut flatu, aut cancrosa intestinorum affectione consistit. PINGVIA, liquato tenuiore aut crassiore adipe, ut in dysenteria vi caloris; siue ea colliquatio intestinorum, siue partium diaphragmate superiorum: Atque ut obiter de dysenteria dicatur, ea duplex est, symptomatica partis aut humoris vitio; critica aut fit per diadochem materiam febrilis ad intestina; aut fit ad purgationem partis alicuius, ut lienosis dysenteria bonum. Una quæ fit cum abscissa pars aliqua, & natura se eo sanguine exonerat, qui alioquin afflueret ad partem, si esset præsens.

MERACA, sincera, sereni naturalis expertia; omnis autem deiectio seu excretio meraca naturæ inimica. SPUMANTIA, spuma stabili aut diffluente, æquali aut inæquali, à calore contra naturam, aut à flatu. Cæterum spuma aut in aërea substantia, aut in aquea spectatur ab agitatione quæ aut fit à vento ut in mari, aut à calore, & quo æquabilior eò peior: Nam, ut in rebus secundum naturam æqualitas laudatur, ita in rebus præter naturam improbanda, & æqualitas

laudatur. 2. *prognost.* CALIDA; quæ faciunt
 ut podex æstu incandescat & lumbi, ut in picri-
 cholis qui melle vtuntur. MORDACIA, à pi-
 ruita salia, effera bile, atra, æruginosa, atræ bili pro-
 xima, & *idæa* dicuntur seu æruginosa quæ partis
 vnde manant ardores, & materiæ vnde gignuntur
 corruptionem ostendunt. VARIA, secun-
 dum aut contra naturam, vbi quod plures appa-
 rent colores, eò peiores; quod multas partes in
 vitio esse denuntient, & plus opis requiratur ad
 concoctionem multorum humorum quàm vnius.
 ABRADENTIA, ut cum abradendo & exasperando
 intestinis molesta sunt, & urinæ quæ stranguriam
 excitant, vnde interdicit iis Hippocr. oxymelite,
 & omnibus acris atque tenuibus, quibus est
 paulò delicatior ventriculus. FÆCULENTA
 iudicantia specie amurcam ut deiectiones nigre
 velut sanguis, resoluta aut effæcto liene vel hepa-
 te. CRVENTA, ut dysentericæ genus omne,
 siue illa veniat læsis intestinis siue illæsis.

FLATVS EXPERTIA, CRVDA, COCTA, pepasmi
 capacia vel expertia. SICCA, QUÆQUE CIR-
 CVMFLVUNT toto corpore per aluum, per urinas,
 per sudores, hæmorrhoidas citra peculiarem
 affectionem partis quâ feruntur. ALACRI-
 TATEM MOLESTIAMQUE AGRI CONTEMPLARI
 OPORTET, ANTEQVAM PERICVLVM ACCIDAT,
 ac si diceret, ex rerum alacritate & molestia ægri
 intelligit Medicus, sitne critica aut symptoma-
 tica; & quid excipiendum, quid item prohiben-
 dum antequam æger in discrimen veniat.

Πεπασμὸς, κατὰ βασις τῆς καίτω,
ἐπιπόλαιος τῆς ἀνώ· ἢ τὰ ἐξ
ὕσερέων, ἢ ἐν ὥσιν ῥύπος, ὀργα-
σμὸς, ἀνοιξίς, κένωσις, θάλαψις,
ψυξίς, ἔσωθεν, ἔξωθεν τῆς μῆς,
τῆς δού.

*Maturation, deiection earum rerum quæ
in partibus diaphragmate inferiori-
bus vitium, purgationis indigens,
concepere, fluctuatio eorum quæ su-
pra sunt; tum quæ ex utero feruntur:
In auribus sordes, humoris efferi
concitatio, adaperitio vasorum, va-
cuatio, calefactio, refrigeratio, in-
tus, foras; aliorum quidem, cetero-
rum non.*

*MATURATION, coctio humoris quæ securi-
tatem & celeritatem iudicij indicat, si excretio
fuerit illius pepasmi consequens & morbi pro-
pria, non est inhibenda.*

*DEIECTION EARUM
RERUM QUÆ IN PARTIBVS DIAPHRAGMATE
INFERIORIBVS VITIVM, PURGATIONIS INDI-*

GENS, CONCEPERE. Cuiusmodi sunt tormina, genuum grauitas, lumborum dolor, quibus clystere aut medicamento purgante medendum est, *Per aph. 17. & 10. lib. 4.*

FLUCTVATIO EORVM QVÆ SVpra SVNT, id est, vomitio eorum quæ suprà repunt, vt si cum cardiogno & prostrata appetentia os ardeat, & tenebricosa vertigo excitetur in febris vacuitate.

TVM QVÆ EX VTERO FERVNTVR, cuiusmodi sunt, vt ex qualitate, copia, tempore, excernendi modo, necnon alacritate, aut molestia mulieris significetur, sintne excipienda, an prohibenda.

IN AVRIBVS SORDES, hoc est, vniuscuiusque partis excretio eiusmodi esse debet vt excipiatur si commodè fiat; vt cerebri excretio per aures; aut declinetur, si contrà.

HVMORIS EFFERI CONCITATIO, hoc est cum efferus humor turget, *per aph. 12. lib. 1.* eo ipso die purgandus est, vel puncto temporis quo turget, ne calor febrilis augeatur, vires frangantur, materiæque ruat in partem aliquam nobilem, cuius oppressione æger ad exitium præcipitetur, hæc cum fiunt.

ADAPERTIO VASORVM; id est meatuum atque effluxuum ad remissionem, deriuationem, vel coëffusionem.

VACVATIO, exclusio aspectabilis vel inaspectabilis, maximè verò per sanguinis detractionem.

CALEFACTIO, REFRIGERATIO INTVS, FORIS, id est, sumptis & admotis, id est mouendo aut nouando, aut alexipharmacis pugnando.

ALIORVM QVIDEM, CÆTERORVM NON, vt quæ frigent calefacere oportet, nisi cum sanguis fluit, aut fluxurus

de Humoribus purgandis. 51

est, sic hæmorrhagiam repente non sistes refrigerando.

Ὁ πόταν ἐν κατώθεν ὀμφαλῷ τὸ XVIII.
στέφον, βροδὺς, μαλθακὸς
ὁ στέφος, ἐς τοῦ ἀνδρῶν.

In partibus umbilico inferioribus quoties tormina excitantur, tarda & mollia sunt illa tormina, contrà in partibus umbilico superioribus.

IN PARTIBVS VMBILICO INFERIORIBVS QUOTIES TORMINA, &c. Fluitantis humoris & partium vicinarum ratione, vt in borborigmo, lumborum dolore atque torminibus. CONTRA IN PARTIBVS VMBILICO SUPERIORIBVS, in quibus sæuiores sunt & acerbiora tormina ratione partium contentarum.

Τὰ διαχωρέοντα ἢ ῥέπει, δύο φρεα, XIX.
πέποινα, ὠμα, ψυχρά, δυσώδεια,
ξηρά, ὑγρά, ὀδυνηκὰ καὶ κώδεια.

Quæ feruntur ex aluo, quâ viam affectant, spumæ expertia, coëta, siue cru-

52 Hippocratis Magni,
da, frigida, fœtida, putria, sicca,
humida, olfactu gravia.

QVÆ FERVNTVR EX ALVO QVA VIAM
AFFECTANT, siue sint, SPVMÆ EXPERTIA,
COCTA, cocta, inquam, & propterea qualitate
bona. SIVE CRVDA, *ut hist. 3. lib. 1. epid.*

FRIGIDA, *ut* pituita vitrea quæ eiusmodi est *ut*
nec loci vnde manat, nec quâ fertur calorem con-
cipiat.

FŒTIDA, PVTRIA, SICCA, HV-
MIDA, OLFACTV GRAVIA. Eiusmodi sunt *ut*
prima quidem nempe cocta & spumæ expertia
qualitate ipsa sint excipienda: Cætera ex ægri
alacritate aut molestia sunt æstimanda, *Nam quæ-
cumque sunt contra naturam morbi & ægri in ma-
li habenda sunt.*

XX. Δίψα πρὸθεν μὴ εἶναι, μὴ δὲ
καῦμα, μὴ δὲ ἄλλη πρὸφα-
σις, οὔρον, ῥινὸς ὑγρασμὸς.

Sitisque antea non erat, & nullus ar-
dor, nec alterius cuiuspiam causa ex-
cusatio adferri possit, vrina, nasi
humectatio.

SITIS QVÆ ANTEA NON ERAT, signum est
perfectæ purgationis, aut caloris & siccitatis

symptomata, ET NULLVS ARDOR partium extimarum, vt qui nudant pedes frigidamque auram captant nulla caloris externi necessitate coacti.

Nec alterivs causæ externæ excusatio adferri possit. Consideranda quoque hæc sunt.

VRINA, ac si diceret, vrinæ laudabilis & naturaliter constitutæ conditio in liquore & hypostasi, quæ & materiâ & loco sit bonâ, opinionem facit iustæ & legitimæ purgationis, vel etiam suscipiendæ, editis pepasmi signis in proprio febris excremento. NARIVM HUMECTATIO naturalis aut critica, hoc est cum morbus vniuersi corporis aut partium singularum humescere cœperit.

Τὴν ἑρρίψιν, καὶ τὸ ἀνασμίον, καὶ τὸ ψ αὐασμὸν, καὶ τὸ XXI.
αὐσμπήωτον, ἔτι τὸ θολερὸν πνέυμα ὑποχόνδριον, ἄκρα, ὄμματα πρὸς κακούμην, χρώματος μεταβολή, σφυγμοί, ψύξις, παλμοί, σκληρυσμὸς δέρματος, νέυρον, ἄρθερον, φωνῆς, γλώττης χῆμα ἐκούσιον, τεῖχες, ὄνυχες, τὸ εὐφορον, καὶ μὴ, οἷα δεῖ.

54 *Hippocratis Magni ,*
Prolapsus in pedes, siccitas, ac non colla-
psus corporis habitus, spiritus tur-
bidus, hypochondrium, extremae par-
tes, oculi male affecti, coloris mutatio;
pulsus, refrigeratio, palpitatio, tre-
mores, durities cutis, nervorum, ar-
ticulorum, vocis, mentis; figura
spontanea, capilli, ungues, alacritas
aut agri molestia.

PROLAPSUS IN PÉDES, quod est extremæ infirmitatis argumentum, *lib. de convuls. palpit. tremore, cap. 4.* verè interpretatur hunc locum de Errhipsi. *SICCITAS*, ut si morbus siccus sit suâ naturâ, aut ei dejectio denegetur; ineunte morbo dum siccus manet priùs in curam eius est incumbendum quàm naturæ studendum, ac cùm *NULLO MODO COLLAPSUS CORPORIS HABITVS*, hoc est immutatus corporis habitus ac præsertim faciei per extenuationem in colore, characterè & mole. *Vnde Hippocr. aph. 28. lib. 2.* *Febricitantium non omnino leniter permanere corpus, aut nihil minui, vel etiam plusquam ratio postulat contabescere, praeiuvum; illud enim morbi longitudinem, hoc vero imbecillitatem significat.* Symptomâs perfectâ describitur. 1. Progn.

SPIRITVS TURBIDVS, & respiratio difficilis ad cuius cæteras difficultates accedit materiæ, quæ expiratur, qualitas. *HYPOCHONDRIVM* dex-

trum aut sinistrum, æquale, inæquale, doloris expers, eiusdem particeps: Aliàs hypochondrium absolutè positum dextrum significat.

EXTIMÆ PARTES, frons scilicet, pedes & manus calidæ frigidæ semper aut cum earum affectionum vicissitudine, coloratæ discolores. *Extremarum partium repentina in frigus aut calorem mutatio, malum*, inquit Hippocr. in Aphor. & Coac. lib. I. OCULI MALE AFFECTI colore, caractere, consistentiâ, mole, actione quoque ipsa in motu & sensu.

COLORIS MUTATIO, frequens aut stabilis. PULSUS aspectabiles, aut solo Medici tactu percepti in ictu, motu, quiete, dilatatione & qualitate arteriæ.

REFRIGERATIO, tum vniuersi corporis, tum partium quarundam, æqualis aut inæqualis, eâque critica, periodica aut symptomatrica. PALPITATIO, TREMORES, collectis spiritibus, oppressione naturæ (à vaporibus multis, crassis, conclusis) quæ incunte morbo, si nihil præcesserit quod vires labefactarit, venæ sectionem necessariam esse denuntiat; aut ab exhausto.

DYRITIES CVTIS, vel ab extenuatione perfecta, vel à refectione incohata. NERVORVM, ARTICVLORVM siccitas vt contractis artubus. VOCIS, asperæ, clangosæ, amissæ, aut impeditæ, per oppressionem musculorum intercostalium, aut per materiæ vocalis inopiam, & facultatis animalis infirmitatem. MENTIS, integritas aut deprauatio.

FIGURA SPONTANEA, vt si in ventrem, dorsum iaceat aget, ex voto non autem inuitus, brachia omnesque artus sponte aut inuitus compo-

nat.

CAPILLI colore, consistentiâ, densitate, raritate, ex quibus aut pravi, aut alibilis humoris notæ petuntur.

VNGVES colorati, decolores, liuidi, adunci. Postremò ALACRITAS, AUT ÆGRI MOLESTIA, in hisquæ fiunt, quæque apparent in qualitate corporis (intellige habitum iñ colore, caractere, mole) actionibus & excrementis quid factò sit opus commonstrat.

SECUNDA HVIVS
LIBRI PARS,
IN QVA DE SIGNIS
AGITVR.

Σ Ημῆϊα ταῦτα· ὀσμαὶ ζω- I.
τὸς, σῶματος, διαχωρήμα-
τος, ὠτὸς, φύσις, ἔρξ, ἑλκεος,
ιδρωτὸς, πύαλξ, ῥινός· ζωὸς
ἀλμυρὸς, ἢ πύαλον, ἢ ῥίς, ἢ
δακρυον, ἢ ἄλλοι χυμοί· πάντα
ὅμοια τὰ ὠφελέοντα, τὰ βλά-
πτοντα.

Existunt hac signa: Odores corpo-
ris, oris, deiectionis, auris, flatus,

58 *Hippocratis Magni,*
vrinae, vlcera, sudoris, sputi, narium;
cutis salsa, aut salsa sputa, aut na-
res, aut lachrymae, aut alij humores;
an omnino similia inter se quae pro-
sunt, aut obsunt.

EXISTVNT HÆC SIGNA futurorum, præ-
 sentium morborum, perturbationis criticæ, sinistri
 iudicij, & peculiaris cuiusque naturæ. ODORES
 CORPORIS cadauerosi, suaues, graueolentes, qui
 aliquando apparent ad bonum, aliquando ad ma-
 lum: Bonitas odoris in corpore generatur ex mo-
 derata humiditate, cuius calor nativus est potens,
 unde Plutarchus scribit Alexandri magni corpus
 flagrans fuisse, cuius rei causam esse ait quandam
 corporis temperiem innato calore feruentem.
 Cum enim (ut Theophrastus ait) humor à calore
 digeritur, suavis gignatur odor oportet.

ORIS fatui, acidi, nidorulenti, grauis, ut
 oxyregmia primigenia futurae lienteriae signum
 est, secundaria salutis.

DEIECTIONIS fœ-
 tidæ, grauis.

AVRIS, cum ab aure grauis
 odor expirat, aut suaucolens.

FLATUS, stri-
 duli, silentis, sonori.

VRINÆ in liquo-
 re, & contentis,

VLGERIS, atque vulneris
 maligni, aut mitis,

SVDORIS suaui, fœti-
 di.

SPVTI suaui, fœtidi, falsi.

NARIVM,
 CVTIS SALSA, diffusâ pituitâ putri, quæ maximè
 generatur austrina tempestate, aut à pituita bile
 permixta: Nam aquilonia tempestatè generatur
 pituita acida.

AVT SALSA SPVTA, aut sali-

na, purgationem semper indicant necessariam; alioqui periculum febris imminet. Pituita salsa omnium pessima est, & facit strumas; si feratur in pulmones, eos exulcerat; si in intestina, dysenteriam parit.

AVT NARES, AVT LACHRYMÆ, AVT ALII HUMORES: AN OMNINO SIMILIA SINT INTER SE, hoc est ægri naturæ & morbi consentanea, qualitas scilicet corporis, æctiones, & excrementa.

QUÆ PROSVNT AVT OBSVNT, vt ex eorum comparatione, & virium æstimatione prognosis comparatur secundi aut sinistri iudicii, brevis aut diuturni morbi, salutis aut mortis.

Εἰνύπνια οἷα δὴ ὀρέη, καὶ ἐν τοῖσιν II.
 ὑπνοῖσιν, οἷα δὴ ποιέη. ὡς
 ἀκούη ὀξύ, καὶ πείθεσθαι πρὸς
 θυμέηται ἐν τῷ λογιῶ μίξω
 ἰχυρότερα τὰ πλείω, ἰππικαί
 τὰ σώζοντα τῇ ἐτέρῳ. ὡς
 αἰδάνωνται πάση αἰδήσει
 πάντων, καὶ φέροσιν.

*Insomnia qualia videat, & in somnis
 quæ faciat; si acutè audiat, & ita sit*

animo comparatus ut audiat; tum si numero & dignitate vincant & fortiora sint quæ apparent, sintque maioris momenti salutaria quàm lethalia, aut contrà: si omni sensu omnia percipiant & alacriter ferant.

INSOMNIA diuina, humana, naturalia, aut ex euentu, ut cum quis in somnijs benè compositus est, philosophatur, aut præfagit aliquid, quod eueniat post, annectit præterita futuris, similitudines comparat. *QUALIA VIDEAT*, quales figuras & colores, flumina, ignes, barathra. *ET IN SOMNIS QUÆ FACIAT*, ut si limis oculis dormiat (quod conuulsionem significat) stridentibus dentibus, hiant ore; nam qui ita dormiunt, nec sic dormire consueuerunt ijs in angusto spes est. *SI ACUTE AUDIAT*, meatus auditorij libertate, & partis illius cerebri, vnde vis audiendi manat, integritate. *ET ITA SIT ANIMO COMPARATVS UT AUDIA; TUM SI NUMERO ET DIGNITATE VINCANT ET FORTIORA SINT QUÆ APPARENT, SINTQUE MAIORIS MOMENTI SALUTARIA, QUAM LETHALIA: AUT CONTRA*, ac si diceret, pluris esse debet vnum signum morbi aut partis, obsessæ proprium quàm decem communia, siue ad salutem, siue ad mortem appareant: Et quæcumque fiunt siue apparent diebus criticis certiora sunt, quàm quæ in alia incidunt morbi tempo-

72. SI OMNI SENSU OMNIA PERCIPiant,
omniumque rerum appulsus. Et ALA-
CRITER FERANT.

Οκοῖον ὁδμας, λόγους, εἴματα, III.
ζήματα, τοιαῦτα διφύερος,
ἅπρ καὶ αὐτόματα ἐπιφαινό-
μενα ὠφελέει, καὶ ὁκότε κρίσιν
τὰ τοιαῦτα ἐμποίει· καὶ το-
σαῦτα, καὶ τοιαῦτα· οἷον φύσαι,
οὐρ(ϙ), οἷ(ϙ) καὶ ὁκόσον, καὶ ὁκότε·
ὁκόσα τ' ἀνάντια, ἀποτρέπειν
μάχεσθαι αὐτοῖσι.

Cuiusmodi sunt odores, sermones, ve-
stitus, figura, atque talia alacriter fe-
rant, quæ cum sponte apparent, ad-
iumentum afferunt; tunc etiam quibus
eiusmodi signa commemorata affe-
runt crisin, & quam indicandi &
iudicandi vim habeant, ut flatus,
urina, & tot & tanta hoc vel illo

*Hippocratis Magni,
tempore, quaecumque contraria sunt
auertere, cum eis pugnare.*

CVIVSMODI SVNT, ODORES, SERMONES, VESTITVS, FIGVRÆ, ATQVE TALIA ALACRITER FERANT, QVÆ CVM SPONTE APPARENT ADIVMENTVM AFFERVNT, TVM ETIAM QVIBVS EIVSMODI SIGNA COMMÉMORATA ADFERVNT CRISIM, hoc est apparent ad diem criticum, aut ad speciem crisi^{os}, & cùm causæ & signa iudicatoria iudicantia sunt; nam iudicatoria non iudicantia, aut ad mortem aut ad deterius apparent ait Hippocr. *sect. 3.1. epid.* Porro crisis est repentina mutatio; aut ad salutem, aut ad mortem, & 4. modis consideratur, aut cùm repentina sit mutatio ad salutem aut ad mortem, aut vicissitudo mutationis à sanitate ad morbum, aut à morbo ad sanitatem aut cùm paulatim mutatio fit ad deterius aut ad melius. Atque quæ iudicant, apparent signa aut ad futuram crisim ipsam, atque speciem crisi^{os} (vt dictum est) vt cocta vrina quarto die ad futuram crisim septimò die apparet: Ad speciem autem crisi^{os}, vt si repentè supprimatur vrina, significat crisim factum iri per vrinæ serositates, id est per sudores. ET QVAM IUDICANDI VIM HABEANT, VT FLATVS in morbis aluinis, VRINA in morbis venarum, quatenus illa sunt huiusmodi aut illiusmodi. ET TOT ET TANTA HOC VEL ILLO TEMPORE fiunt & apparent, ac si dicat, causarum & signorum criticorum ex quantitate, qualitate, tempore, excernendi modo di-

stinctio peti debet, vt intelligas quid agendum, aut quid declinandum.

QVÆCVMQVE CONTRARIA SVNT, id est, iudicatoria non iudicantia, & sic symptomatica motu morbi, vitio partis.

AVERTERE, oportet.

CVM EIS PVGNARE ciendo, mouendo, reuellendo, deriuando, alterando.

Τὰ ἐγγύς ἢ τὰ κοινὰ τοῖσι πα-
θήμασι πρῶτα ἢ μάλιστα κα-
κοῦται. IIII.

Quæ sunt vicina loco, situ, atque communia; illa primùm & maximè labefactantur.

QVÆ SVNT VICINA LOCO, SITV, vt recto intestino vterus, vtero vesica, hepatis inflammata parte sui gibba diaphragma, caua ventriculus, cerebro temporalis musculus crotaphita.

ATQVÆ COMMVNIA, generis similitudine, operis societate, vasorum communione.

ILLA PRIMVM ET MAXIME LABEFACTANTVR, labantur, vitiantur per sympathiam, diadochem, metastasim; ex quibus præsentia cognoscuntur, futurorum prædictis comparatur; vt abortio in testiculis tumore, qui tussunt finem tussendi faciunt; vt si mulieri grauidæ extenuentur mammae, abortio significatur; vt ex recto intestino aut vte-

62 Hippocratis Magni,

to inflammato, urinae stillicidium; hepati inflammato, singultus. Fit autem sympathia cum remanet quidem primigenia affectio, & pars aliqua in communionem trahitur, sic fracto calce delirium accidit, arteriarum communione. Διαδοχὴ fere & in bonam partem accipitur, & significat translationem materiae criticam in partem aliquam; μεταστροφή autem symptomaticam translationem, & in malam partem sumitur.

Κατάστασιν δ' ἐκ τῆς πρώτης ἀρχομένων, ὅ, ἢ αὐτὴ ἐκκρίνηται ἐκ τῆς ἕξης, ὅκοια αὐτὴ ἔη· καὶ οἷον τις σύμπτωσις, χροίης ἀπάλλαξις, πνύματος μινύθῃσις, καὶ τ' ἄλλα μὲν τούτων τὰ διατήματα.

Cuiusque morbi historiam seu descriptionem ex his quæ initio apparent & fiunt, ex urinis quales hæ fuerint, tum qualis existat collapsus, degener color, imminutio spiritus, & cum eis coniuncta diæta.

CIVISQUE MORBI HISTORIAM SEV DE SCRIPTIONEM, supple considerare oportet, ex qua significatio sit morbi brevis aut diuturni, dextri aut sinistri iudicij, huius aut illius crisis.

EX HIS QUAE INITIO APPARENT AUT FIUNT, id est, morbi cuiusque specie, circuituum incrementis, anni temporibus præteritis atque præsentibus, tum etiam, si quæ sit excretio, morbi sit propria, aut communis: Omnes excretiones initio morbi sunt calamitosæ, materia enim cruda adhuc est; Ex VRINIS in morbis venarum, ex sputis in morbis thoracis, & deiectionibus in aluinis.

CIVISMODI HÆC FVERINT, in qualitate, quantitate, contentis, consistentia, tempore, & modo excernendi.

TVM QVALIS EXISTAT COLLAPSVS, collapsus quidem totius corporis in colore, caractere, & mole; exempli gratiâ, sine sui similis, an multum à se mutatus; vel interceptio venarum, ut scilicet non appareant micantes arteriæ; ac si diceret, omnia hæc signa sunt futuri abscessus.

DEGENER COLOR, vicissim factus, aut pristini seu natiui omnino dissimilis, stabilis ab humore diffuso refluxus experte.

IMMINVTIO SPIRITVS, spirandi difficultas, ET CVM HIS CONIUNCTA DIÆTA, ægri invictus ratione, & vitæ instituto, hæc eò spectant ut intellegamus.

VI. Τὸ μὲν εἰ ὅμοια τὰ ἀπὸντα δεῖ
 εἶδέναι, διέξοδοι, οὖρον, καθ'
 ὑέρας, πύαλα καὶ ρῖνας,
 ὄμματα, ἰδρῶς καὶ Φυμά-
 πων, καὶ τραυμάτων, ἐξ αὐθι-
 μάπων, ὅκοσα αὐτόματα, καὶ
 ὅκοσα τέχνησιν ὅπ' ὅμοια ἀλ-
 λήλοισι.

*Oportet, inquam, animo complecti, an
 quæ secedunt similia sint, deiectiones,
 vrina, hystericae purgationes, expe-
 ctorata, narium mucus, oculi, su-
 dor tumoribus contra naturam,
 vulneribus, exanthematis, quæcum-
 que ultro apparent, & quæ fiunt
 artificio Medici, quæ semper inter se
 similia.*

*OPORTET, INQVAM, ANIMO COMPLECTI,
 AN QVÆ SECEDVNT, per excretionem, SI-
 MILIA SINT, ægri naturæ & morbi, specis &*

indivíduo ; an etiam inter se quæ pluribus locis manant, coctione, cruditate, prauitate, vt si in febre ardente vrina sit alba, contra naturam morbi est, ideóque pessima: Si æger puer nigras, aut albas, tenues in morbis acutis reddat vrinas, pessimum est ; quia est contra naturam morbi & ægri: omnis autem excretio contra naturam morbi & ægri, pessima.

DIJECTIONES, num similes sint inter se, an ægri similes.

VRINA siue indicandi, siue iudicandi vim habeat, aut certe nullam.

HYSTERICÆ PURGATIONES, vt menstrua, profluvia muliebria, purgationes à partu.

EXPECTORATA, in morbis thoracis & pulmonum

NARIVM MUGVS, corizæ, stillicidia.

OCVLI, vt lacrymæ in oculis, & exudantes ichores.

SVDOR, qualitate, copiâ, tempore, & excernendi modo,

TVMORIBVS CONTRA NATURAM, pustulis, vomicis, vlceribus: *φύμα & τραύμα* siue *τραύμα* hîc sumuntur, vt apud vulgares Medicos.

VVLNERIBVS, fracturis, luxationibus, id est noxis partium singularum quæ intrinsecus oriuntur, & ex iis quæ extrinsecus incidunt ab ictu, lapsu, & casu.

EXANTHEMATIS, pustulis, morbillis, variolis.

QUÆCVMQVE VLTRO APPARENT ET FIUNT, ET QUÆ FIUNT ARTIFICIO MEDICI, ad imitationem naturæ comparato,

QUÆ SEMPER INTER SE SIMILIA, vt semper vrinæ hypostasi laudabili præditæ toto morbi decursu.

Πάντα τὰ κρίνοντα, καὶ τὰ ὠφελέοντα, καὶ τὰ βλάπτοντα, καὶ τὰ ἀπολλύοντα· ὡς τὰ μὲν πεφυγόντων ἀποτρέπη, τὰ δὲ περὶ σκαλέων καὶ ἀγῆ καὶ δέχηται· καὶ τ' ἄλλα δὲ ἔτι, δέρματος, ἀκρέων, ὑποχονδρίων, ἄρθρων, ὀμματός, σώματος, χημάτων, ὕπνων, οἷα κρίνει, καὶ ὅτε, τὰ τοιαῦτα μηχανάσθαι.

Omniâque quæ iudicandi & indicandi vim habent, & quæ iuuant, nocent, interimunt; Omni studio fagiēs declinet, prouocans & inuitans ducat, moueat, & obuijs vlnis excipiat: cutis extimarum partium, hypochondriorum, articulorum, oculi, oris, figurarum, somnorum: Quæ

de Humoribus purgandis. 69
omnia si sint eiusmodi, ut aut iudi-
candi vim habeant, hæc talia artificio-
sè moliri oportet.

OMNIAQUE QUÆ IUDICANDI ET INDICAN-
DI VIM HABENT, ut iudicatoria quæ sunt vi-
cericis naturæ & triumphati morbi signa & cau-
sæ. QUÆ IUVANT, NOCENT, INTERIMUNT.
ut scilicet hæc quidem lethalia exitiūque alla-
tura. OMNI STUDIO FUGIENS DECLINET.
Illa verò iudicatoria iudicantia. PROVO-
CANS ET NVITANS DUCAT, MOVEAT, artificio
scilicet Medici ad imitationem naturæ instru-
cto. ET OBVIIS VLNIS EXCIPIAT, quod
per seipsum manat, siue per excretionem, siue
per abscessum: Eodémque modo aliorum quæ
sunt quæque apparent, utrum similia sint an
dissimilia naturæ ægri, & morbi in specie & in-
diuiduo; præterea si inter se consentanea sint,
supple scientiam tenere oportet, ne quid fiat in-
consideratè, nèue prætermittatur quid. CV-
TIS sicca, mollis, dura, aspera, lenis, humida,
decoloris, colorata. EXTIMARVM PAR-
TIVM, manuum, pedum, frontis, calidarum,
frigidarum; continenter, vicissim; periodicè,
eriticè, aut symptomaticè. HYPOCHON-
DRIORVM æqualium, inæqualium, succi pleno-
rum, doloris expertium, aut eiusdem partici-
pum: nam hypochondrij distentio sine dolore
significat futuram hæmorrhagiam; si verò cum
dolore sit, symptomatica est: contra *hypochon-*
chondrium significat bene affectum hepatis.

ARTICULORVM lassitudine fractorum, vbi expectatur abscessus. OCVLI, in colore, caractere, mole, actionibus, excrementis; nam vt se habent oculi, sic & totum corpus. ORIS, linguâ palpitantis, aut immoti, colorati aut decoloris, humidi aut sicci, aphthosi & exulcerati.

FIGURARVM vniuersi corporis, & partium singularum in decubitu naturali, infirmo, aut deprauato, vel in decubitus priuatione, quam ἑρμηνεύει nuncupauit, id est decubitum ad pedes, SOMNORVM suauium, turbulentorum, ægros damnis augmentum vitio anathymias eos, & cerebri intemperie vel impuritate.

QVÆ OMNIA SI SINT EIVSMODI VT AVT IUDICANDI VIM HABEANT, HÆC TALIA ARTIFICIOSE MOLIRI OPORTET, artificio Medici ad imitationem naturæ comparato, coeffundendo, aut euacuando, si quantitatis ratio desideretur.

VIII. Καὶ ἐπὶ, ὅσαι ποικίλαι δόξαίσεις
γίνονται· οἷα ὠφέλει· βρο-
μασι, πόμασιν, ὀδμησιν, ὀρε-
μασιν, ἀκούσμασιν, ἐννοήμασιν,
ἀφόδοισιν, ὑγροῖσιν, θάλασσει,
ψυξει, ξηροῖσιν, ὑγρῶναι, ξη-
ρυῶναι, χρίμασιν, ἐλχρίμασιν,
ἐπιπλάστοισιν, ἐμπλάστοισιν,

Ἰηπάσοισιν. Ἰπὶ δὲ τοῖσιν
 Ἰηδέτοισι, γήματα, αἰάτριψις
 ἴησις, πόνος, δρεγή, ὕπνος, α-
 ρευπνίη· πνύμασιν ἀνώθεν, κα-
 πώθεν· κοινοῖσιν, ἰδίοισιν, τεχνη-
 τοῖσιν. ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσι
 μήτε ἐοῦσι, μήτε μολύβοι
 μήτε ποδῶν ψύξει, ἀλλ' ἐν κα-
 τὰ ῥόπῳ τῇ νύκτι.

*Quinetiam qui abscessus eiusmodi sunt,
 cibis, potionibus, odoribus, aspectu,
 auditu, cogitationibus, secretionibus,
 humidis, calore, frigore, siccis, hume-
 ctando, desiccando, vntionibus, li-
 nimentis, cataplasmatibus, emplastris,
 insperfectionibus; si figura accesserint,
 perfrictio, curatio, labor, otium,
 somnus, vigiliæ, spiritibus sursum,
 deorsum, communibus, proprijs, ar-
 tificio comparatis; non presenti-*

Hippocratis Magni,
bus paroxysmis, nec iamiam futu-
ris, nec in pedum perfrigeratione,
sed dum ad inferiora morbus viam
affectat.

QUINETIAM QUI ABSCESSVS EIVSMODI
 SVNT, hoc est non solum in excretionē critica id
 faciendum, sed quotquot, & quicumque fuerint
 hi abscessus per materiæ decubitem, qui iudi-
 candi vim habeant, ut fiant die critico, significa-
 ti fuerint, procul à morbo, supernè deorsum ab
 interioribus partibus ad exteriores, à nobiliori-
 bus ad ignobiles, in parte totius materiæ mor-
 bificæ capaci, è directo; nec sint naturæ poten-
 tes, nec impares morbo, ut in Herophonte 1. *epid.*
 Atque veros abscessus imitari oportet, declinare
 si nocent. Obiter notandum ἀποστήσις nomen
 apud Hippocr. κατ' ἐξοχὴν significare abscessum
 κατ' αἰσθησιν. CIBIS, diætā tenui, tenuante,
 ut ptissanā ad exclusionem pituitæ & sputi, cum
 os humescere cœperit, ea enim æquè naturæ stu-
 det ac pugnat cum morbo. POTIIONIBVS
 medicatis, ut melicrato in pleuritide, oxymelite
 ad asthma. ODOIBVS, ut suffitu ad expur-
 gationem cerebri, affectiones hystericas
 ASPECTV, quo recreentur spiritus. AUDI-
 TV, ut in lethargicis tubæ clangorē, phreniticis
 contrā citharæ suavi sono. COGITATIO-
 NIBVS, hoc est animi affectionibus, ut cūm ad
 iracundiam comatosos incitamus. SECRE-
 TIONIBVS ut *hisor.* 7. 1. *epid.* coëffundendo si ex-

ciendiendæ sint, in Metone cui Hippocr. caput ad largiorem hæmorrhagiam aqua calida perfudit, reuellendo, deriuando si declinandæ.

HVMIDIS CALORE, ad pepasum, vt fotu. FRIGORE, ad inhibendum orgasmum. SIG-

CIS, HYMECTANDO, DESICCANDO, VNCTIONIBVS, ad pepasum. LINIMENTIS, CATA-

PLASMATIS, EMLASTRIS, INSPERSIONIBVS, quibus concoctio, attenuatio, digestio, præparatio humoris procuratur, & naturæ vis excitatur, meatus obstructione liberantur. Sed ad hæc quæ foris admoventur cerebro, hepati, ventriculo, artubus, & epithemata vocantur. SI

FIGURÆ ACCESSERINT corporis, ad inhibendam phlegmonem, ciendam hæmorrhagiam.

PERFRICTIO mollis, dura, prouocans aut auocans. CURATIO propria morbi. LAB-

BOR earundem aut oppositarum partium.

OTIVM, vt qui helleborismo vtuntur, si inhibendum sit, quies præscribenda; sin ciendum, labor. SOMNVS, qui omnes fluxiones

sistit præter sudorem. VIGILIÆ, SPIRITI-

BVS SVRSVM, DEORSVM, vt ructu, & flatibus ventris; ac si diceret, in ventriculo vomitionem, in intestinis deiectionem per clysterem & medicamentum purgans præscribe. COM-

MVNIBVS, PROPRIIS, ARTIFICIO COMPARATIS, quibus scilicet rebus, quæ naturaliter apparent & sunt, prouocantur vel excipiuntur; contraria verò declinantur. Sed ita, vt, NEC PRÆ-

SENTIBVS PAROXYSMIS. NEC IAM IAM PVTVRIS, seq instantibus, hoc est febrium essentialium, intermittentium, continuatum & symptomatica-

tum exacerbationibus.

NEC IN PEDVM
PERFRIGERATIONE, vtineunte paroxysmo, cum
sit caloris & humorum è toto corpore in thora-
cem & aluum refluxus; SED DVM AD INFERIO-
RA MORBUS VIAM AFFECTAT, hoc est materia
morbifica fertur ad pedes & partes extimas; nam
incipientibus paroxysmis materia est ἀνάπνευσι,
inducunt caligines oculorum, vomitus, rigores,
tuncque cibum exhibere non decet, vel (vt loqui-
tur) de cibo vereri oportet. At in fine accessio-
num sit κατὰ ῥέποντες, deorsum viam affectat ad pe-
des, non per suffusionem, sed per translationem
relictò ventre atque thorace, quò, ineunte paro-
xysmo, è toto corpore confluerat, deinde il-
linc manarat in augmento & vigore para-
xysmi.

IX. Τοῖσιν ἐν τοῖσι περιόδοις πα-
ροξυσμοῖσι, τὰ προσάγματα,
μὴ δίδναι, μὴ δὲ ἀναγκά-
ζειν, ἀλλ' ἀφαιρῆεν, τῷ περ-
θεσίῳ, πρὸ τῷ κρίσει.

*In paroxysmis periodicis cibi accessio
non est adjungenda, nulla necessitate
motus id facere debes, sed contra de-
ducendum de ciborum adiectionibus
ante crises.*

IN PAROXYSMIS PERIODICIS, hoc est in vniuersalibus paroxysmis, & qui per circuitus sunt, cuiusmodi sunt quaternarijs ante vigesimum diem; septenarijs ante quadagesimum; vicenarijs ante centesimum: Quibus temporibus certamen morbi, & naturę ad crisin est in procinctu.

CIBI ADIECTIO NON EST ADIUNGENDA, quodd eo tempore materia sit *ἀναρροή*, omnisque & nutritionis, & respirationis œconomia laboret, eiusque instrumenta sint impedita & impura: tum quodd natura ipsa (quę vna eadẽque pepasmi & pepsis est causa effectrix) à pepasmo ad pepsim reuocata, à morbi pepasmo & excretionē auocetur, quodd duo simul negotia obire nequeat.

NULLA NECESSITATE MOTVS ID FACERE DEBES, vt scilicet exhibendum putes, non virium infirmitatis metu, quę tum falsò putatur esse ab exhausto & succi alibilis inopiã, cum talis imbecillitas vel à maligna humoris qualitate, vel oppressione, aut *ἀπὸ τῆς νύκτα γγίαι*, vel à peculiari natura ægri proficiscatur: Ac multò granius peccant in commoda ægri, qui falsa eius infirmitatis opinione cibum exhibent, quàm qui in succialibilis inopia & fame cibum detrahunt, vide Hippocr. lib. 2. de diata acut. & ibidem Gal. ad finem.

Ceterum verbum *ἀναρροή* non actiuè vertendum, vt omnes interpretantur, sed passiuè, alioqui indignus Hippocrate sensus. SED CONTRA DETRAHENDVM DE CIBORVM ADIECTIONIBVS ANTE CRISES, quę ferè in paroxysmi critici & periodici vigore sunt, vt idcirco

non tantum ante significatas crises, sed etiam ante paroxysmos periodicos sit detrahendum de ciborum quantitate, ut natura per pasmo & excretioni incumbere possit.

κ. Τὰ κρινόμενα, ἢ τὰ κεκριμένα,
ἀρτίως μὴ κινέειν, μήτε νεω-
τεροποιέειν, μήτε Φαρμακείη-
σι, μήτ' ἄλλοίσιν ἐρεθισμοῖσιν,
ἀλλ' ἑᾶν.

*Quæ indicantur & indicantia sunt per-
fectè, neque nouare, neque cieri, nec
medicamentis purgantibus, nec alijs
irritamentis; sed missa facienda.*

QUÆ INDICANTUR, propriâ crisi cuiusque morbi, hoc est quæ ante significata fuerit signis syllogisticis, id est ad tempus & speciem criseos apparentibus, nec etiam causarum criticarum in qualitate, quantitate, excernendi & abscedendi modo & loco, ratio desideretur. ET INDICATA SVNT PERFECTE, id est nulla superstite materia, nec empyreumate seu ignea qualitate morbi, ut à crisi restitutus sit æger cibi appetens, edendo proficiens, somnus profundus, benignus, sitis expertus sine oris amaritudine & siccitate.

te, cum excrementis laudabilibus, & pulsu integro.

NEQUE NOVARE, NEQUE CIERE OPORTET, hoc est alterare, ne auocetur natura ab instituto cursu dum mouet, ne offendatur, dum mouerit nullo superstite empyreumate: *natura* refertur ad materiam superstitem; *natura* ~~est~~ *est* verò ad remanens empyreuma. NEC MEDICAMENTIS PURGANTIBVS, NEC ALIIS IRRITAMENTIS, vt medicamentis alterantibus. SED MISSA

FACIENDA, quòd sana corpora & sanitati restituta laboriosè ferant medicamenta tum alterantia, tum vacuantia; nam, exempli gratia, Simo exanthematis oblitus à crisi, vomitionibus lædebatur, *sect. 2. lib. 6. epid.* Natura tamen aliquando morbum concoxit quem extrudere nequit, etsi maioris sit virtutis morbum concoquere quàm expellere; sed rarò id accidit, quoniam dicente Gal. post perfectam coctionem, hoc est in ipso statu, neque malam aut imperfectam crisin vidit. In Metone tamen, naturâ pigrè mouente, Hippocr. caput eius lauit tepidâ, vt hæmorrhagiam parciorem promoueret. Igitur eo tempore quo morbus iudicatur, aut iudicatus est integrè, omni medicamento abstinere opus est, phlebotomia, dico, scarificatione, ac purgatione. Est autem perfectum iudicium, quod præcessit coctio, in die contemplabili, quod sit in statu atque maximè tempore ipsius accessionis, siue par, siue impar fuerit.

XI. Πέποντα Φαρμακεύειν, ἢ κινέειν,
μὴ ὥμα· μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν,
ἢν μὴ ὀργᾶ· τὰ δὲ πολλὰ ἐκ
ὀργᾶ.

*Concocta medicari seu purgare, atque
mouere oportet, non cruda; nec in
principiis, modò non turgeant, pluri-
ma verò non turgent.*

CONCOCTA, quæ vi naturæ mitificata sunt & ad
symmetron crasim, id est, alterando ad tempera-
tionis mediocritatem redacta.

PURGARE OPORTET, ab imperfecto iudicio, id
est, si non sit iudicatus absolutè morbus superstitæ
materiæ, aut empyreumate, aut si perfectæ non
expectetur crisis, quamvis edita sint pepasmi si-
gna.

NON CRUDA, quòd torminibus &
animi defectu periclitentur ægri; deinde quòd
frustra id fiat, nam nec medicamento trahenti, nec
naturæ expellenti cruda materia cedit, atque æger
damnis augetur. Fit pepasmus laudabilis vi naturæ,
bonitate materiæ, partis integritate, vnde πειρασμός
dicitur esse album, læue, æquale; ὥμας verò dici-
tur quicquid vim naturæ infert: Crudus humor
est qui supra sanguinem est, ut utraque bilis.
Cruda quædam sunt pepasmi expertia, ut mate-
ria pestilens, ut putredo canceri (quia omnis can-

cer naturæ potens est) putredo carbunculi, strumarum; Quædam pepasini capacia, ut putredo febris tertianæ, phlegmones, quæ nullam habent malignitatem.

Nec in principiis QUIDEM, hoc est, in enutibus morbis, quod eo tempore quo morbificis causis natura opprimitur adestque humorum cruditas, nulla excretio, nec ipsa perse, nec artificiosa, potest esse lalutaris inquit Gal. *Com. in Aph. 22. lib. 4.* MODO

NON TURGEANT, hoc est, nisi materia sit effecta, nulloque consistat loco translationis symptomaticæ metu, & oppressionis partium, quarum officio totum corpus administratur; tunc enim mederi oportet, nam cunctari periculosum. Morbi, quorum materia vaga est, non vnum & idem symptoma materiæ morbificæ & naturæ partis habent, sed varia atque diuersa: morbi autem quorum materia fixa est duplicia tantum habent symptomata, materiæ morbi, & naturæ partis.

PLURIMA VERÒ NON TURGENT, ac si diceret, fere fit ut in omnibus morbis symptomata humoris morbifici vim, & partis obsessæ naturam sequantur, cum fixus est humor; nam fixorum humorum plures sunt morbi, quàm turgentium.

XII. Α' Δεῖ ἀγεῖν, ὅκου αὖ μάλιστα
 ῥέπη ἡ Φύσις, διὰ τῶν Συμφε-
 ρόντων χωρίων ταύτῃ ἀγεῖν.

*Quæ ducere oportet, ducenda sunt quò
 maximè natura vergit, per loca com-
 moda.*

QVÆ DUCERE OPORTET, DUCENDA SVNT
 QVÒ MAXIMÉ NATVRA VERGIT, artificio Médici,
 si quid mouendum videtur, & imperfectâ crisi,
 superstite materiâ, tum etiam in doloribus dia-
 phragmate superioribus aut inferioribus, quo-
 rum curatio in purgatione consistit, QVÒ
 MAXIME NATVRA VERGIT. Et humor viam af-
 fectat intus, foras, sursum, deorsum.

PER LOCA COMMODA; lege naturæ, nec
 ex euentu incommoda, illa & cò ducenda sunt
 ad curationem & præcautionem, vacuando, re-
 reuellendo, deriuando, coëffundendo.

Τὰ χωρέοντα, μὴ πῶς πλήθει τε- XIII.
κμαίρεσθαι, ἀλλ' ἕως ἂν χωρή,
οἷα δέῃ, καὶ φέρῃ ὁ φόρος ὅκου
δὲ δέῃ γινῶσθαι, ἢ λειποθυμῆσαι,
ἕως ἂν τοῦτο ποιήσῃς, ἐπ' ἄλλα
ρέψαι, ἢ ξηρῆσαι, ἢ ὑγρῆσαι, ἢ ἀνπι-
σπάσαι, οὐνεκα τοῦτο ποιεέσθαι,
ἢν ἐξ ἀρκείῃ ὀνοσέων, τούτοις τεκ-
μαίρεσθαι.

*Excretiones non multitudine sunt aesti-
manda; sed si talia excernantur
qualia oportet, & ægri facile tole-
rant: Atque ubi usque ad animi de-
fectiones expedit ducere, faciendum;
si æger possit tolerare: Ex his iustæ
quantitatis ratio est ineunda, alioqui
aliò convertere, aut siccare, aut hume-
ctare, aut reuellere.*

EXCRETIONES naturales aut artificiales, NON
MULTITUDINE SYNT AESTIMANDÆ, iusta eorum

quantitas scienter (ut fieri solet) non est expendenda signis syllogisticis, numero, & copiâ, ac si diceret, multitudo, frequentia, & numerus eorum quæ excernuntur, non est *τερμείων*. SED

QUATENUS TALIA EXCERNUNTUR QUALIA OPORTET, ET ÆGRI FACILE TOLERANT. Nam propria morbi excretio, & ægri alacritas duo sunt iustæ excretionis *τερμείων* in quôque indiuiduo.

ATQVE VBI VSQVE AD ANIMI DEFECTVM EXPEDIT DUCERE, FACIENDVM; finem, supple, vâcuandi non facias, ut in febre ardente, synocho, vehementissimo dolore, & inflammatione:

SI ÆGER PAR ESSE POSSIT, id est, nisi quodd affectionis remedium est, cum custodia virium pugnet; nam quæ à viribus sumitur indicatio, cæteris anteponenda.

EX HIS IVSTÆ QUANTITATIS RATIO EST INEVNDA, id est, ex ægri alacritate, excretionem propria in qualitate, quantitate, & excernendi modo.

XIIII. Τὰ μὲν Ξηρὰ, θερμὰ ἔσται· τὰ δὲ ὑγρὰ, ψυχρὰ, διαχωρήματα δὲ τ' ἀνάντια ὡς ἔστι τὸ πολὺ.

Quæ enim sicca sunt, erunt calida; humida verò frigida. Quæ verò subducendi vim habent, contraria pariunt ut plurimum.

QVÆ ENIM SICCA SVNT; ERVNT CALIDA, indêque robur virium percipi solet, an leipothymiam ager ferre possit; Ea enim, quæ est ab exhausto partium solidarum, insanabilis est.

HVMIDA VERÒ, vt carnes & sanguis,

FRIGIDA. QVÆ VERÒ SVBDYCENDI VIM HABENT, CONTRARIA PARIVNT, in leipothymia scilicet vt plurimùm.

XV.

Ταῦτα τῇσι πλεροσῇσιν ἀνώ, ἢ
 καὶ αἱ πλείοσθι, ὥς ἡ κατάστασις
 τοιαύτη ἐν τῇ παροξυσμῶν
 γίνεται δὲ τὰ πλείστα τῇσιν
 ἀρτίῃσι καί τω· ἔτι γὰρ καὶ αὐτό-
 ματα ὠφελεῖ, ἢ μὴ αἱ
 πλείοσθι τῶν παροξυσμοῖς ἐν
 τῇσιν ἀρτίῃσι ποιεῶνται· ἐν δὲ
 τοῖσι τοιούτοις, ἐν μὲν ἀρτίῃσιν
 ἀνώ· ἐν δὲ τῇσι πλεροσῇσι, καί τω
 ὀλίγα δὲ τοιαῦτα. αἱ δὲ τοιαῦ-
 τα καὶ δυσχερώτερά κατε-
 στάσεις.

*Atque hæc diebus imparibus sursum, si
 & ipsæ periodi atque adeo morbi
 status huiusmodi sunt ex paroxysmis:
 sed ut plurimum quæ paribus die-
 bus moventur, fiunt deorsum; sic
 enim quæ sponte fiunt sursum, im-
 paribus; deorsum verò paribus adju-
 mentum afferunt, nisi ipsæ periodi
 accessiones diebus paribus afferant;
 nam in eiusmodi, tum in paribus
 sursum, in imparibus verò deorsum:
 sed eiusmodi status rarò accidunt, ac
 fere eiusmodi ut sinistri sint magis,
 quàm secundi iudicij.*

ATQUE HÆC quæ, supple, duci debent.
 DIEBUS IMPARIBUS SURSUM, quòd scilicet
 morbi, qui imparibus diebus moventur, sunt
 ἀνάσποντοι: Qui verò paribus, contrà. SI ET
 IPSÆ PERIODI ATQUE ADEO MORBI STATUS
 HUIUSCEMODI SUNT, UT imparibus diebus mo-
 ueantur, EX PAROXYSMIS, SED UT PLV-
 RIMUM QUÆ PARIBUS DIEBUS MOVENTUR,
 FIUNT DEORSUM, SIC ENIM, scilicet in mor-
 bis, qui paribus aut imparibus diebus moventur.
 QUÆ SPONTE FIUNT SURSUM, IMPARIBUS;
 DEORSUM VERÒ PARIBUS, ADIUMENTUM

AFFERVNT, NISI IPSÆ PERIODI ACCESSIO-
NES DIEBUS PARIBVS AFFERANT, quia quæ
paribus diebus mouentur, paribus iudicantur, &
contrà. Nam in eiusmodi, cùm scilicet paroxys-
mi cadunt in pares dies. TVM IN PARI-
BUS SVRSVM, IN IMPARIBVS VERÒ, id est, in
remissione illius qui habuit paroxysmum, die aut
periodo pari, DIORSVM. SED EIVSMODI STA-
TVS RARÒ ACCIDVNT, AC FERE EIVSMODI VT
SINISTRI SINT MAGIS QVAM SECVNDI IVDI-
CII, quòd ad biliosi humoris cacochymiam crudi
& crassi humoris fiat accessio, vnde summa pe-
palsmi difficultas.

Α' τὰρ ἢ τὰ πρὸς τὸν χρόνον XVI.
πρὸς τὸν αἰῶνα οὕτως,
οἷον τελοκαδεκαταῖα, τεσσα-
ρεσκαδεκαταῖα· τελοκαδε-
κατὴ μὲν καὶ τῷ, τεσσαρεσκα-
δεκατὴ δὲ αὖτ'· πρὸς γὰρ τὸ
κρίσιμον οὕτω συμφέρει.

Quinetiam quæ tempore longius pro-
gressa, necessariò sunt eiusmodi vt ad
decimum tertium diem, aut decimam-
quartam periodum perueniant, vt

fiat decimatertiana, aut decimaquar-
tana; ac decimotertio die motus fit
deorsum, decimoquarto verò sur-
sum; nam ad iudicandi vim ita con-
fert.

QUINETIAM QVO TEMPORE LONGIUS PRO-
GRESSA, id est, primam septimanam dierum aut
periodorum superarunt. NECESSARIÒ
SVNT EIVSMODI VT AD DECIMVMTERTIVM
DIEM, AVT DECIMAMQVARTAM PERIODVM
PERVENIANT, VT FIAT DECIMATERTIANA, AVT
DECIMAQVARTANA, AC DECIMOTERTIO DIE
MOTVS FIT DEORSVM, si sit remissio, DECI-
MOQVARTO VERÒ SVRSVM, si sit accessio.
NAM AD IVDICANDI, & indicandi VIM
ITA CONFERT, lege naturæ scilicet ex alteratio-
ne, mutatione & excretionē.

XVII. Καὶ ὁκόσα εἰκοστῆια· πλεονὸς ὁκόσα
καίτω, πολλὰ δὲ καθάρειν·
ταῦτα δὲ ἐγγύς οὕτω κρίσιος,
ἀλλὰ προσωτέρω. Δεῖ δὲ
ὀλιγάκις ὀξέσι πολλὰ ἄγειν,
τοῖσι κοπιώδεσι τὸ σῦμπαν.

Tum quæ in vigesimum morbi diem cadunt, nisi quòd quacumque viam affectant deorsum, maxima ex parte purgare oportet; sed hæc molienda non sunt, cùm in procinctu est crisis, sed ultra; nam in morbis acutis rarò multa ciere oportet; contrà in febribus laboriosis totum.

TUM QUÆ IN VIGESIMUM MORBI DIEM CADUNT, quo tempore diuturnorum naturam morbi induunt, ac perit quaternariorum vis. NISI QUÒD QUÆCUNQUE DEORSUM VIAM AFFECTANT, MAXIMA EX PARTE PURGARE OPORTET, hoc est in morbis catarròpis necessaria purgatio est ac vehemens, ut in melancholicis, tum ad excludendas reliquias, tum ad subleuandam naturam. SED HÆC MOLIENDA NON SUNT, CUM IN PROCINCTU EST CRISIS, ob materiæ contumaciam, SED ULTRA, hoc est, cum ab imperfecta crisi superest morbi materia, ut fere fit in morbis catarròpis. NAM IN MORBIS ACUTIS, hoc est qui celeriter suam absoluunt cum vehementia historiam, & diebus mouentur imparibus, RARÒ, nisi materia turgat, quòd fere eorum morborum perfectæ sint crises, ac nihil mouendum supersit; deinde quòd à medicamento purgante naturâ calidiorè, viscera & humores æstu incandescant.

MULTA CIERE OPORTET, CONTRA IN FEBRIBUS LABORIOSIS, à lassitudine ultro oborta,

TOTVM, quodd difficultas pepasmi, excretionis, atque abscessus, oppressam naturam morbo defungi non sinat.

XVIII.

Εν τοῖσι πυρετοῖσι κοπιώδεσιν εἰς ἄρθρα, καὶ παρὰ γνάθοις μάλιστα ἀποσάσεις γίνονται ἐγγύς π τῆς πόνων ἐκάστου, ὅπῃ τὸ ἄνω μᾶλλον καὶ τὸ σύμπαν· ἢ ὁ ἄρτος ἢ νόσος ἢ κατὰ ῥόπος, καίτω καὶ ἀποσάσεις· μάλιστα δὲ πόδες θερμοὶ, καίτω σημαίνουσι, ψυχροὶ δὲ ἄνω· οἷσι δὲ ἀνισαμένοισιν ἐκ τῆς νόσων, αὐτίκα δὴ ἐν χερσὶν ἢ ποσὶ πονέουσί π, ἐν τούτοισιν ἀφίστανται.

In febribus laboriosis in articulos et ad maxillas potissimum abscessus fiunt,

propter vicina cuiusque doloris loca, quamvis fere sursum. Quod si lentus morbus ac deorsum viam affectet, infernè fiunt abscessus: Ac maximè pedes calidi inclinationem deorsum fieri significant, frigidi sursum: At quibus à morbo defunctis statim laborant pedibus aut manibus, in his abscessus fiunt.

IN FEBRIBUS LABORIOSIS, tum à lassitudine vltro oborta, tum à labore, *pyrexia* vocat *noctua* dicitur; *noctua* est affectio corporis in qua, si vel minimùm tangatur corpus, lassitudinis fit sensio, hinc meminuit lassitudinis cum febre, IN ARTICULOS, *Lassitudo cum febre.* nisi ab abscessu liberet urina multa, crassa & alba. ET AD MAXILLAS, vt parotides, si quid ex fluentibus, vt hæmorrhagiâ, relinquatur, tum in his, tum in ardentibus laboriosis. POTISSIMUM ABSCESSUS FIUNT, per diadochem, id est, materiæ decubitus. PROPTER VICINA CUIUSQUE DOLORIS LOCA, QUAMVIS FERE SURSUM. In morbis acutis quicquid in vitio erat, feratur, raròque abscessus fiat. QVOD SI LENTUS MORBUS, id est, tardus, diuturnus, vt rara mutatio in eum cadat; diuturnitas enim in pepsimi difficultate consistit. AC DEORSUM VIAM AFFECTET, materiâ, dolore, & periodo vniuersali, aut singulari. INFERNE FIUNT

ABSCESSVS : AC MAXINE PEDES CALIDI INCLINATIONEM DEORSVM FIERI SIGNIFICANT, quod omnino sit morbus κατὰ φύσιν, situ doloris, materiæ naturâ, & ipsa periodo.

FRIGIDI VERÒ SVRSVM, vt in parotidibus, *Vide Aph. 31. 32. 33. lib. 4.*

AT QVIBVS A MORBO DEFUNCTIS, vt tamen supersint materiæ febrilis reliquæ,

STATIM, putâ si superstite materiâ, largiore cibo & potumagis quàm exhaustum desideret, aut immutata ventriculi actio, habitus, & temperamentum ferre possint ; statim inquam morbo defuncti illi,

LABORANT PEDIBVS AVT MANIBVS, hoc est aut manus, aut pedes lassitudine aut labore fracti sunt, ita vt in progrediendo sint pigri, manus in apprehendendo, meminitque lassitudinis à febribus. IN

Lassitudo à febribus.

HIS ABSCESSVS FIUNT, exclusionē materiæ à parte quæ continet, in eas quæ continentur, attractione doloris vi, vt infirmitate partis quæ excipit ; *vide com. in part. 41. sect. 3. 6. epid.* Decubitus sit materiæ ad partem aliquam labore, gravitate, artificio, sympathiâ & communione, quod postremum est aut generis similitudine, operis societate, vasorum communione.

Α' τὰρ κὺ λῶ' ἡ πεπονηπὼς ἔη, πρὶν ΧΙΧ.
 ἢ νοσέειν, ἐς ταῦτα δόσση εἰζε-
 ται· οἶον κὺ τοῖσιν ἐν Περὶνδω
 βηχῶδεσι κὺ κυναγχικοῖσι· ποι-
 ἔσαι γὰρ αἱ βῆχες τὰς δόσσαι-
 σιας, ὥσπερ οἱ πυρετοὶ τοιαύτας·
 καὶ τὸν αὐτὸν λόγον συνβαίνει ἢ
 δὲ τοῦ χυμῶ, ἢ σώματος σωτή-
 ριος κὺ ψυχῆς.

Quinetiam si parte aliqua laborarit,
 aut lassitudine fractus fuerit, prius-
 quam agrotare cæperit, eò loci se
 morbus obfirmat, cuiusmodi illud
 fuit, quod animaduertimus Perinthis,
 tussiculosis & anginâ correptis;
 Etenim tusses abscessus faciunt eius-
 modi fere, quales à febribus excitan-
 tur. Eadem ratione idem contingit
 ab humoribus aut colliquatione, &
 animi affectionibus.

QUINETIAM SI PARTE ALIQUA LABORAT, aut quasi lassitudine fractus fueri. PRIUS-

quam ægrotare coeperit, eò loci se morbus obfirmat, primario aut secundo loco.

CUIVSMODI ILLUD FUIT, QVOD ANIMADVERTIMVS PERINTHI, TVSSICVLOSIS, hoc est, sicca tussi laborantibus cum difficultate spirandi coniuncta.

ET ANGINA CORREPTIS, quæ duplex, propria quæ fit inflammationis proprijs laryngis musculis, & funesta est, nisi desinat in peripneumoniam. Altera quæ fit inflammationis communibus laryngis musculis, in qua apparet ceruicem & partes vicinas foris rubescere, hanc Hippocr. vocat *ἐπιδήμια κυνδυγχανήν*, in *Epidemiis*, quæ degenerat aliquando in pleuritidem.

ETENIM TVSSES, siccæ cum difficultate spirandi coniunctæ, ABSCESSVS FACIYNT, vel in articulis, vel in testiculis altera, aut vtraque parte per materiæ decubitus, *lib. I.*

et 2. epid.

EIVSMODI PERE QVALES A FEBRIBVS EXCITANTVR. Cæterum maximè à sympathia, labore, & grauitate, materia, efficiens siccam tussim, mouet abscessum in testes, diadochè & sympathiâ harum partium.

EADEM RATIONE IDEM CONTINGIT AB HVMORIBVS AUT CORPORIS COLLIQVATIONE, vt maximè adipis, scilicet vt abscessus oboriantur.

ET ANIMI AFFECTIONIBVS, per humorum synathrismum. Quæ cum ita sint, vt operæpretium sit scientiam purgandi tenere in quantitate, qualitate, modo, & occasione, quodd nullus pene feracior locus sit quàm de purgatione, ac fere nullam cura-

tionem, & præcautionem patiatur esse exper-
tem sui.

Τὰς μὲν οὖν χυμοὺς εἰδέναι ἐν ΧΧ.
ἥσιν ὥρησιν ἀνέξουσιν, καὶ οἷα ἐν
ἐκάστοις νοσήματα ποίεουσιν, καὶ
οἷα ἐν ἐκάστῳ νοσήματι πα-
θήματα.

*Maximè in hoc debet esse Medicus
exercitatus, ut intelligat quibus anni
temporibus humores efflorescant; tum
cuiusmodi morbos in singulis pariant,
necnon quæ quibusque morbis affectio-
nes inesse videantur.*

MAXIME IN HOC DEBET ESSE MEDICVS
EXERCITATVS, VT INTELLIGAT QVIBVS ANNI
TEMPORIBVS HVMORES EFFLORESCANT, id est,
vigeant, & qualitate & copiâ vincant ceteros.
TVM CVIVSMODI MORBOS IN SINGVLIS PA-
RIANT, specie, magnitudine, more, & motu: vt
humidus cœli status humorum copiam parit, quos
diuersæ hominum, naturæ varietate distinguunt;
ideoque fit vt ab eadem causâ variæ morborum
ideæ & species exurgant. NECNON QVÆ

QUIBUSQUE MORBIS AFFECTIONES IMESSE VIDEANTUR, quod fere symptomata humoris morbifici vim & partis obsessæ naturam sequantur: Atque hoc loco nomen παθήματα usurpatur pro symptomate, quod triplex est παροξυσμικόν, ut in pleuritide febris continua, lateris dolor punctorius; ἐπιπνέοντες, ut in eadem affectione, delirium; ἐπιφατόμενοι, ut sputum tale, vel eiusmodi.

XXI. Τὸ δὲ σῶμα ἢ ἄλλο, ἐς ὃ, π
 μάλιστα νόσημα ἢ φύσις ῥέπει
 οἶόν, π σπλὴν ἐνοιδέων ποιεῖ
 τούτων π ἢ ἢ φύσις, χροὸν π
 ἢ χρώματ' α κακίω, ἢ σῶμα-
 τα λαιροῖ· ἢ εἴπ' ἄλλο, ταῦτα
 διαγεγυμνάσθαι.

Tum autem corpus aliud atque aliud, in quem morbum communis & propria cuiusque natura sit proclivis, exempli causâ, quid lien intumescens efficiat; horum enim sanè natura & colores fiant deteriores, & corpora in-

sumescunt. Tum si quid eiusmodi fuerit, exercitatum in his esse oportet.

TVM AVTEM CORPVS ALIVD ATQVE ALIVD, scilicet considerandum, quod in eius affectione & peculiari natura maximum est momentum ad ea, quæ cuique accidunt, excipienda.

IN QUEM MORBVM COMMVNIS ET PROPRIA CVIVSQUE NATVRA SIT PROCLIVIS, vel cui morbo cuiusque natura potissimum obnoxia sit, vt ad tabem, quorum scapulæ alarum instar prominent.

Per *Aph. 2. lib. 3.*

EXEMPLI CAUSA, QUID LIEN INTVMESCENS EFFICIAT, fædos colores, hydropem, cordis palpitationem, eorûmque omnium natura quam vim habeat: Duplices morborum sunt causæ, vna *παρὰ φύσιν* effectrix, vt temporum status & mutationes: Altera *ἐν δυνάμει*, quæ suscipit, vt cùm hyeme aut aquilonio cœli statû sunt febres ardentes, tunc enim habent rationem *ἐν δυνάμει*, non *παρὰ φύσιν*. Quæ enim in quibusque naturis redundare consueverunt, ea, si euacuatiōne prohibeantur, congeneres faciunt morbos. *Gal. com. 2. lib. 1. epid.* Vt qui sunt icterici naturâ, siue partis alicuius vitio, fere colores peiores habent.

HORVM ENIM SANE ET NATVRA ET COLORES FIYNT DETERIORES, diffuso per vniuersum corpus humore vitioso vt melancholico aut bilioso, visceris illius vitio. ET CORPORA INTVMESCUNT, tum per se, tum ex euentu.

TVM SI QUID EIVSMODI FVERIT, EXERCITATVM IN HIS ESSE OPPORTET. Quibus etiam causis à cœlo & aëre, diata quoque accidit in victus ratione & vitæ instituto.

XXII. Ψυχῆς ἀκρασίη ποτῶν ἢ βρομα-
των, ὕπνου, ἐξηζόροιο, ἢ δι'
ἐργαίας ἱνας, οἷον κύβων, ἢ
διὰ τέχνας, ἢ δι' ἀνάγκας,
καρτερίη πόνων, ἢ ὧν ἱνῶν
τεταγμένη, ἢ ἀτακτος.

*Animi impotentia potionis & cibi,
somni, vigiliarum, aut propter stu-
dia quædam, vt tesserarum, aut bo-
narum artium, aut necessitatis cau-
sâ, studium pertinax, & qua-
rum rerum ordinatum, aut ordinis
expers.*

ANIMI IMPOTENTIA, eius partis scilicet in
qua irarum ardor existit, & quæ voluptate ali-
etur.

POTIONIS, CIBI, SOMNI, VIGILIA-
RVM

AVM intemperantia, AVT PROPTER
STVDIA QVADAM, quibus quisque delectari
confueuerit, VT TESSERARVM, AVT BO-
NARVM ARTIVM, vt qui lites sectantur. AVT
NECESSITATIS CAUSA, STVDIVM PERTINAX,
ET QVARVM REARVM ORDINATVM, AVT OR-
DINIS EXPERS.

Αἱ μεταβολαὶ ἔξ οἷων εἰς οἷα. XXIII.

Mutationes ex quibus in qua.

MV T A T I O N E S, corporum, causarum, atque
signorum. Ex QVIBVS IN QVA, scilicet
fiant attendendum, aut ex qualibus in qualia, hoc
est quænam contigerint mutationum in victus
ratione, & vitæ instituto rationes & successio-
nes sumendis, educendis, admouendis, fa-
ciendis.

Εκ' τῶν ἡδέων, φιλοπονίῃ ψυχῆς, XXIV.
ἢ ζητέων, ἢ μελετέων, ἢ ὀρέων,
ἢ λέγων, ἢ εἰπ' ἄλλο ὅϊον λύ-
παι, δυσοργισίαι, Ἰπιδυμίαι,
τὰ δὲ ἀπὸ συγκυρείης.

*Ex moribus, animi industria & ala-
critis, aut querendo, inuestigando,*

*Hippocratis Magni,
cogitando, aut videndo, aut dicendo,
aut si quid aliud; ut tristitia, iræ me-
mores, cupiditates, quæ aut fato, aut
casu incidunt.*

EX MORIBVS, institutis & insitis, quorum hi
temperamentum corporis sequuntur, illi verò
instituti partem eam animi quæ mentis & consi-
lij est.

ANIMI INDVSTRIA ET ALACRI-
TAS, vt acumen ingenij bilis; constantia & per-
tinacia humoris melancholici; simplicitas, li-
beralitas, immoderatio & facetiæ sanguinis; iner-
tia, stupiditas, obliuio pituitæ argumentum af-
fert.

AVT QVÆRENDO, INVESTIGANDO,
COGITANDO, AVT VIDENDO, AVT DICENDO,
AVT SI QVID ALIVD, Vnde animi moderati
significatio fiat.

VT TRISTITIÆ, con-
tractione spirituum ex re non conuenienti ad sua
principia.

MEMORES IRÆ diuturnæ &
solutu difficilis, quæ sunt affectiones eius partis
animi, in qua irarum ardor existit, & focum ha-
bent in corde.

CVPIDITATES rerum quæ
ad victum & cultum necessariæ sunt, vt cibi &
potionis, rerum venerearum; & hæc focum ha-
bent in iecore.

ET QVÆ CASV ET QVASI
FATO CONTINGVNT, vt animi mores insiti cor-
poris temperamentum sequuntur.

Λυπήματα γλώσσης, ἢ διὰ τῆς xxv.

ὀμμάτων, ἢ διὰ τῆς ἀκοῆς, οἷα
τὰ σώματα μύλης μὲν τρι-
φθείσης πρὸς ἑωυτὴν, ὁδόντες
ἠμώθησαν : παρὰ τε κοῖλον
παρίοντι, σκέλεα τρέμει·
ὅταν δὲ τῆσι χερσὶν ὦν δέϊται
ἄραι, αὐτὰ τρέμουσιν· ὅφεις
Ἰξαιφνης ὀφθαλμοί, χλωρότητα
ἐποίησαν.

*Angustia animi, item quæ aut ad aspe-
ctum, aut ad auditum referuntur,
qualia sunt corpora : ut molarum at-
ritu dentes obtupescunt ; Et qui
per loca cauta progrediuntur artibus
contremiscunt ; ut cum aliquid, quod ex
usu est, tollendum est, manus contre-
mescant ; serpens ex improviso visus
pallorem induxit.*

ANGUSTIÆ ANIMI, seu affectiones mentis earum rerum appulsu, quæ VISV AVT AUDITV PERCIPIVNTVR, QVALIA SVNT CORPORA, vt extrinsecùs facillè affectiones suscipiant, & novos colores induant, qui ex eo dicentur refluxus participes, quòd non sit causa seu fons perennis, vt (exempli causâ) quod sequitur, VT MOLARVM ATTRITV, vel limarum, vel ferri, vel si molæ inuicem atterantur. DENTES OBSTUPESCVNT, agitatione & collectione spirituum animalium, cuius affectionis vicinæ partes atque communes sunt primum participes: At omnis stupor, velut dentium, fit cum facultas animalis non potest ad eam, ad quam solebat, peruenire partem.

QVI PER LOCORVM CAVA PROGREDITVR ARTVVS CONTREMISCIT, inæqualitate loci, & metu: ET CVM ALIQVID, QVOD EX VSV EST, TOLLENDVM EST, MANVS CONTREMISCVNT; SERPENS EX IMPROVISO VISVS PALLOREM ET TREMOREM INDVCIT, collectione spirituum & caloris natiui. Cæterùm tremoris, vt & virium infirmatum tres assignantur causæ; exhaustum, compressio spirituana, & eorundem collectio.

Οἱ φόβοι, οἷον αἰσχύνη, λύπη, ΧΧVI.
ἡδονή, ὀργή, τ' ἄλλα τοιαῦτα
οὕτως ὑπακούει· ἐκάστῳ δὲ
τὸ πλεονέκον τῷ σώματι τῇ
περιέξει, ὡς τοῦτοις ὑπακούει
ἰδρώτες, καρδίας παλμός, καὶ
τὰ τοιαῦτα τῶν δυνάμεων.

*Timores, verecundia, tristitia, metus,
mæror, voluptas, ira & cætera
eiusmodi. Quæ pars cuique corporis
actioni est consecrata, his morem ge-
runt, inde sudores, cordis palpitatio,
& quæ sunt eiusmodi facultatum
symptomata.*

TIMORES, ac timor certa est persuasio re-
prehensionis eorum, quæ à nobis ex electione
hunt, oritur autem vel ab oppressione, vel ab
exhausto, vel à collectione spirituum, quæ
omnia ad naturæ infirmitatem referuntur, veni-
tque ἡ τοῦ σώματος. **VERECUNDIA**, hoc est me-
tus iustæ reprehensionis, ut, erubuit salua res
est. **TRISTITIA**, collectio spirituum ad in-

teriora.

METVS, demissio animi quæ sit perceptione futuri mali.

MOEROR, hoc est perennis tristitia.

VOLVPTAS, IRA, ET CÆTERA HUIUSMODI, id est, singulis affectionibus, & causis quæ extrinsecus incidunt.

QVÆ PARS CUIQUE CORPORIS ACTIONI EST CONSECRATA, & officiales & ministræ partes ut cerebrum, cor, hepar, HIS MOREM GERUNT, cerebrum cogitationi, cor animositati & iracundia, hepar cupiditati.

INDEQUE SYDORES, ab hepate scilicet ex appetitu; CORDIS PALPITATIO, ex mœrore, tristitia, metu aliisque huiusmodi affectionibus, cuius palpitationis essentia in dilatatione consistit; omnis autem pars contractionis & dilatationis particeps palpitare potest; Atque in corde palpitatione per *idiotismum* fit, cum serosi humoris cuiusdam copia adest, quæ velut glutinosa quodam pericardios tunica adharet cordi: Item ab inflammatione & phlegmone cordis oritur. Per sympathiam vero, & spirituum collectione, & affluxu sanguinis melancholici per arteriam cœliacam ad cor, ut patet in virginibus sædo colore suffusis. Denique palpitationibus fere obnoxij, qui laborant hypochondriaca melancholia.

ET QVÆ SVNT HUIUSMODI FACULTATIVM SYMPTOMATA, hoc est earum partium quarum officio corpus administratur.

Τὰ ἔξωθεν ὠφελέοντα, ἢ βλάπτον. XXVII.

τα, ἀλείψεις, κατὰ χυσις, κα-
τὰ χρισις, κατὰ πλασις, Ἰπιδε-
σις ἐρίων καὶ τῆς ποιούτων· καὶ
τὰ ἐνδοθεν ὡς ακοῦει τῆς ποιού-
των, ὅ μόνον ὡς περ τὰ ἔξω τῆς
εἰσω περσφορομένων, ἀτὰρ καὶ
τὰ δὲ ἐν ἐρίοισι κοίτη πινώδεσι,
καὶ τὸ ὄρα βασιλεῖ λεγόμενον
κύμινον ὁρῶσιν· ὁσφραϊνομέ-
νοισιν, ὅσα κεφαλῆς ἀγωγὰ,
παρεκκικὰ λόγιοι, φωνή, καὶ τὰ
τοιαῦτα.

*Quæ extrinsecus admouentur & acci-
dunt, aut bonis, aut malis nos augent,
perunctio, perfusio, litus, cataplas-
matum usus, lanarum ligatura, &
rerum eiusmodi. Quæ intus sunt, ijs
quæ admouentur consentiunt, non*

solum quemadmodum ea quæ foris sunt, ijs quæ intro feruntur: Cubile ex æsippo, &, quod nomen à Rege habent, cuminum regium videntibus, olfacientibus, quæ ex capite educunt, sermones, vox, & quæ eiusmodi perturbationem afferunt.

QVÆ EXTRINSECUS ACCIDVNT AVT BONIS AVT MALIS NOS AVGENT, scilicet magnam vim habent in habitum corporis atque humorum. PERVNCTIO, PERFVSIO, frigida multa perfusio calorem intrò cogit, atque tetanum soluit in iuvene quadrato, æstate media; in aliis nervos læderet: affusionem calidam adhibuit Metoni Hippoc. LITVS, CATAPLASMATVM VSVS, LANARVM LIGATVRA, ET RERV M EIVSMODI. QVÆ INTVS SVNT, IIS QVÆ ADMOVENTVR CONSENTIVNT, NON SOLVM QVEMADMODVM EA QVÆ FORIS SVNT, IIS QVÆ INTRÒ FERVNTVR, sed hæc quoque sunt commemorabilia, & virium suarum specimen ediderunt. CVBILE EX OE SIPPO, ex lana succida, quod facile partus & menses prouocat. ET QVOD NOMEN HABIT A REGE, CVMINVM REGIVM, Æthiopicum satium colorem potu aut illitu mutat in pallorem, & aceto subactum seu maceratum naribus admotum hæmorrhagiam potenter sistit, *Dioscor. lib. 3. cap. 59.* VIDENTIBVS, OLFACIENTIBVS, hoc est tum quæ auditu, tum quæ olfactu

mutationes afferunt.

QUÆ EX CAPITIBUS
EDUCUNT, ut erethina, ptarmica, ut nasturcium,
pyrethrum, elleborus albus, caputrupgia.

SERMONES, ingrati, VOX, ET QUÆ EIVSMODI
PERTURBATIONEM AFFERUNT, humoribus
& spiritibus.

Μαζοί, γονή, ὑσέρη· σημήια τὰ τε XXVIII.

ἐν τῆσιν ἡλικίῃσι, καὶ ἐν τοῖσι
πνιγμοῖσι, καὶ βηξί, τὰ πρὸς
ὄρχιν.

Mammæ, genitura, uterus; signa sunt
& argumenta, tum in ætatum mu-
tatione, & in suffocationibus uteri-
nis, in tussibus, abscessus in testiculos
oborti.

Postremò considerandum quæ per sympathiam
aut idiopathiam, quæque per protopatheiam, vel
ἀντιπαθίαν, ut MAMMÆ, GENITVRA, VTE-
RVS, scilicet mutuò se afficiunt, signa inuicem
edunt in ætatis mutatione. & καὶ συμπάθειαν καὶ δια-
δοχὴν in morbis mutuò afficiuntur. SIGNA

SUNT ET ARGVMENTA, TVM IN ÆTATVM MV-
TATIONE animaduertuntur, ut simulatque viri ex
ephoebis excellerint, vocémque asperiotem edere
ceperint, ijs testiculi tument erumpuntque foras,

& venerem agnoscunt; tuncque Medicus considerare potest, vter testiculus in viris humidior, & succi plenior fuerit; nam si eiusmodi dexter fuerit, aptus erit maribus procreandis, si sinister, feminis.

ET IN SUFFOCATIONIBUS VTERINIS, quarum vna fit sublato respirationis usu, & vix restitutio fit: altera impeditis ad tempus respirationis instrumentis, oppresso diaphragmate ab utero. IN TUSSEBUS ABSCESSUS IN TESTICULOS OBORTI, quæ tussis abscessu intestibus suborto cessant.

XXIX. Ὡς περ τοῖσι δένδροισιν ἡ γῆ, ἔτω τοῖσι ζώοισιν ἡ γαστήρ, καὶ τρέφει, ἔθερμαίνει, καὶ ψύχει· ψύχει μὲν κενεμένη, θερμαίνει δὲ πληρεμένη. ὥς περ γῆ κοπευομένη, χειμῶνος θερμὴ, ἔτω καὶ ἡ κοιλίη· δένδρεα φλοιὸν λεπτὸν ξηρὸν ἔχει, ἔστωθεν δὲ ξηρόσαρκα, ὑγιεῖ, ἀσπία, χρόνια.

Vt in arboribus terra, sic in animalibus alius succum alibilem suppeditat, et

calefacit & refrigerat; refrigerat quidem plena vacuando, calefacit alibili succo abundans; & ut terra stercorata hyeme calida, sic & aluus. Ac arbores tenui sunt cortice & sicco, intus verò carne sicca sana, putredinis expertes diuturnæ.

UT IN ARBORIBVS TERRA, SIC IN ANIMALIBVS ALVVS seu promptuarium quoddam & succi alibilis officina. SVCCVM ALIBILEM SVPPEDITAT, ET CALEFACIT suo succo alibili habitum corporis, qui tantum habet caloris quantum sanguinis. REFRIGERAT QUIDEM

PLENA VACVANDO, CALEFACIT ALIBILI SVCCO ABVNDANS; ET VT TERRA STERCORATA HYE ME EST CALIDA, SIC ET ALVVS. Qui ventris sunt calido carnes habent frigidas, 6. epid.

AC ARBORES TENVI SVNT CORTICE ET SICCO, ex calidissima materia. INTVS VERÒ CARNE SICCA, PVTRREDINIS EXPERTES, scilicet ob servatam fluxus refluxusque proportionem attractionis & excretionis, DIVTURNS.

Καὶ ζῶων, οἷον χελῶνας, ἢ ὅ, π XXX.
 τοῖς τὸν . ἡλικίῃσιν, ὥρησιν,
 ἐν αὐτοῖσιν ὄμματα τὰ ζῶντα, &

τρίβεται χρωμένοις μετρίως
 βελπίω. ὥσπερ ὑδρίον νέον
 διαπηδᾷ, παλαιόμενον ξέχει
 ἔτο καὶ ἡ γαστήρ διείη τὴν τρο-
 φὴν, καὶ ὑποσάθμην ἰχθ ὥσπερ
 ἀγείρον.

*Inter animalia, verbi gratia, testudines,
 & quicquid eiusmodi est naturâ præ-
 dictum, ætatibus, tempestatibus, an-
 nis sunt similia sui animantia, nec at-
 teruntur mediocri rerum conuenien-
 tium usu. Atque ut hydria recens hu-
 mores transmittit, inueterata conti-
 net; sic & venter transmittit alimen-
 tum, & materiam continet ut vas.*

INTER ANIMALIA, VERBI GRATIA, TESTVDI-
 NES, ET QVICQVID EIVSMODI EST NATVRA
 PRÆDITVM, VT CANCRI, OSTREA, ID EST, à calidiore &
 sicciore humorum congenerantium parte corti-
 cem consequuntur. ÆTATIBVS, TEMPE-
 STATIBVS, ANNIS SVNT SIMILIA SVI ANIMAN-
 TIA, &c.

LIBRI HVIVS
PARS TERTIA,

IN QVA DE MORBIS,
et eorum causis agitur.

ΟΙ πόροι τῶν νόσων, τὰ I.
μὴ συγγενικά ἐστιν εἶδεναι
πυθόμενον, καὶ τὰ δὲ τῆς χώρας
οἰκέονται γὰρ διὰ πλειόνων, καὶ
πολλοὶ ἴσασι· τὰ δὲ καὶ τῆς σώ-
ματος, καὶ τῶν διατημάτων,
καὶ καταστάσιος τῆς νούσας, ἢ
δὲ τῶν ὥρέων.

IAM verò, quod ad morborum spe-
cies & differentias attinet, alij sunt

congeneres, & ij interrogando cognosci possunt: Et qui à regione principia causasque ducunt, cuiusmodi pluribus familiares, & id multi norunt: Alij ex peculiari cuiusque corporis natura, & humoris conditione, atque diæta: Et ex nouorum temporum nouo statu, aut à temporibus anni.

IAM VERÒ, QVOD AD MORBORVM SPECIES ATTINET, ex quibus ratio purgandi atque curandi petitur.

ALII SYNT CONGENERES, seu congeniti temperamento, habitui cuiusque naturæ; ita vt eorum quidam sint moribus affines, vt hæreditarij; Quidam humoribus vt increbrescentes; & syntrophij, id est, connutriti, qui vires acquirunt cundo,

ET IJ CONGENITI INTERROGANDO COGNOSCI POSSVNT: ET QVI A REGIONE, seu loco, PRINCIPIA CAUSASQUE DVCVNT, & vocantur *endemiæ* seu vernaculi, & fiunt aut à diæta communi, aut aquæ vitæ, & aëris & soli vernaculi vitio.

CVIVSMODI PLVRIBVS FAMILIARES, ET ID MULTI NORVNT; ALII EX PECVLIARI CVIVSQUE CORPORIS NATVRA ET HVMORIS CONDITIONE ATQUE DIÆTA, id est, victus ratione & vitæ instituto, sporadici vocantur, hoc est dispersi.

ET EX NOVORVM TEMPORVM NOVO STATV,
 vt tempestate coorta ventorum, nubium, ne-
 bularum, ortu, occasu syderum, A V T A
 TEMPORIBVS ANNI, hoc est septem anni parti-
 bus quarum vitio morbi incidunt *ἰσχυροί*, qui
 tum simplices tum pestilentes; simplices vt fe-
 bre tertianæ, pleuritides, peripneumonix, cathar-
 rus. Cæterùm septem anni partes sic definiuntur;
 ver simplex ab æquinoctio verno ad ortum ver-
 giliarum. Æstatis tres partes, quarum prima ab
 ortu vergiliarum ad solstitium æstiuale; altera à
 soltitio æstiuale ad ortum caniculæ; tertia ab ortu
 caniculæ ad occasum Pleiadum. Autumnus sim-
 plex ab occasu Pleiadum ad æquinoctium au-
 tumnale. Hyemis partes duæ, quarum prior ab
 æquinoctio autumnali ad solstitium hybernum;
 altera ab hyberno solstitio ad æquinoctium ver-
 num. Porro vt sunt anni tempora, sic morbo-
 rum ideæ: Anni tempora habent suam hyparxim
 ob aëris tempestatem, vnde hyeme pituitæ gene-
 ratio non est à diætæ vitio, sed ab ipso aëre frigido,
 humido, caliginoso: qualis est enim aër, tales &
 humores; hyeme enim omnis humor *πῶς φλεγμα-
 τώτερος*.

- II. Αἱ δὲ χώραι πρὸς τὰς ὥρας κα-
κῶς διακείμεναι, τοιαῦτα
ἴκτοισι νοσήματα, ὁκοίη δὴ
ὥρη ὁμοίαι ἔωσιν. οἷον, ἀνώ-
μαλον θάλλπος, ἢ ψύχρος, τῆς
αὐτῆς ἡμέρης, ὅταν τοιαῦτα
ποιέη φθινοπώρην ἐν τῇ χώ-
ρῃ τὰ νοσήματα· καὶ ἐν τῇσιν
ἄλλῃσιν ὥρησι καὶ λόγον.

*Vt autem regiones ad tempora male sunt
affectæ, eiusmodi morbos pariunt;
Exempli gratiâ, inæqualis calor aut
frigus eiusdem diei autumnales pro-
creat morbos in vnaquaque regio-
ne; eodem modo de aliorum tempo-
rum tempestatibus iudicandum.*

VT AVTEM REGIONES AD TEMPORA SVNT
MALE AFFECTÆ, EIVSMODI MORBOS PARIUNT,
tum per se, tum ex euentu, noui humoris scili-
cet generatione, & suppressione cuiusque proprii,
cuius-

de Humoribus purgandis. II3

modi est illa tempestas, cui illæ regiones sunt similes: vt Cranon, tempestate austrina & pluviosa, carbunculos: Thasus insula, aquilonia tempestate, ophthalmias & diarrhœas.

EXEMPLI CAUSA, INÆQUALIS CALOR AUT FRIGUS EIVSDEM DIEI, cùm eiusmodi fuerit scilicet vt eodem die modò calor modò frigus vigeat, *lib. 3. aph. aph. 4.*

AUTUMNALES PROCREAT MOREOS IN VNAQVAQUE REGIONE, non solum specie, sed indiuiduo; specie quidem generatione morborum autumnalium: indiuiduo verò, diuturnitate ob pepasmi & excretionis difficultatem.

E O D E M Q U E

MODO DE ALIIS ALIORVM TEMPORVM TEMPESTATIBVS IUDICANDVM, vt quando æstas sit veri similis, sudores in febribus multos expectare oportet. Ver saluberrimum est generatione, non paroxysmo: vere enim morbi *παρὰ τὸ γενέσθαι*: Nam æstas generat, autumnus cogit, hyems retinet, ver excitat.

Τὰ μὲν δὲ τὸ ὀσμίων βορβορέων, ἢ ἐλωδίων. τὰ δὲ δὲ τὸ ὕδατων, λιθίωνται, ἀπληνώδεα. τὰ δὲ δὲ τὸ πνευμάτων ζησίων τε καὶ κακῶν ἀρχονται. III.

Tamen existunt, à cœnosis vaporibus atque palustribus & ex aquis, lithia-

114 Hippocratis Magni,
*ses & splenicæ affectiones: aliæ verò
 ex ventis bonis & malis.*

TAMEN EXISTUNT supple *ἰσχυροὶ* morbi seu vernaculi.

A COENOSIS VAPO-
 RIBVS ATQVE PALVSTRI-
 BVS, ET EX AQVIS,
 quæ sunt in vsu quotidiano,

LITHIASES
 seu calculi, tum in renibus, tum in vesica, ET
 SPLENICÆ AFFECTIONES, cùm scilicet quis libe-
 raliter aquam biberit, nec eam vomitione exclu-
 derit, eam lien spongiosus cum incanduerit au-
 dissimè rapit, & in epiploon deponit.

ALIÆ VERÒ EX VENTIS communibus & ver-
 naculis,

BONIS ET MALIS, principia
 causasque ducunt, vt existere dicuntur *ῥέτινα*, ex
 quibus aura spirat, quæ alios facit *ἰσχυροὶ* furere
 poetarum more, alios *ἰσχυροὶ* vaticinari, alios
 verò *ῥέτινα* tabescere, *Arist. lib. de mundo ad
 Alexandrum.*

ΙΙΙΙ. Ὡρῆς δὲ οἷα ἔσονται νῦν, κα-
 τὰς αἰσες ἐκ τῆς δὲ. ἢν αἱ
 ὥραι ὡρεῖως, δὴ τὰ κτῶς,
 δὴ κρινέας νόσους ποιεῖουσιν. αἱ
 δὲ ἰσχυροὶ τῇσιν ὥρησι νοῦ-
 σοι, διλεῦσι τοὺς τρόπους.

In vniuersum autem temporum naturam referunt, ipsaque ex ijs morborum ideis descriptio seu historia. Etenim si tempestates opportunè, & suo quæque ordine fiant, efficiunt morbos secundi iudicij : ipsi verò temporum vernaculi morbi pro se quisque speciem & historiam sui indicat.

IN VNIVERSVM AVTEM TEMPORVM NATVRAM REFERVNT, IPSAQVE EX IPSIS MORBORVM IDEIS HISTORIA, hoc est vt sunt anni tempora, ita & morborum idear in specie & indiuiduo ; & vt sunt morborum idear, ita & remedium genera esse debent. ETENIM SI TEMPESTATES propriæ septem anni partium caloris, frigoris, ventorum, nubium, pluuiarum, nebularum, OPPORTVNE, loco & tempori, vt neque antevertant, nec morentur, nec continenter, sed vicissim, nec repente, sed paulatim, atque vt nulla ratio tempestatum desideretur.

ET SVO QUÆQUE ORDINE FIANTE, EFFICIUNT MORBOS, vt tempestates vernæ, æstiuæ, autumnales, hybernæ suo quæque ordine ingruant, qui in illa tempora bene morata benèque constituta incidunt. SECUNDI IUDICII, vt inoffenso cursu æqualiter ad salutem suam absoluant historiam, ad salutem iudicentur, suæ quisque propriâ crisi, nec vllum periculi metum

afferant nec recidiuæ, ob naturæ integritatem, & materiæ bonitatem, quæ est pepasmi particeps & vinci se patitur.

IPSI VERÒ TEMPORVM VERNACVLI MORBI PRO SE QVISQVE SPECIEM, ET HISTORIAM SVI INDICAT, in illa scilicet tempestate benè morata benèque constituta: vt æstiuæ quartanæ breues sunt, autumnales verò longæ, præsertim quæ in hyemem cadunt, Aph. 25. lib. 2.

- V. Οἱ π' δ' ἀν' ἐξ αλλαγῆς ἢ ὥρης, ὅμοια ἢ αἰόμοια ἔσται τὰ νοσήματα, οἷα ἐν τῇ ὥρῃ ταύτῃ γίνεται. ἢν δ' ὁμοίως ἄγῃ, ἢ τοιούτοτροπε καὶ ἐπὶ τοῖς το εἰλκυσμένα, οἷον ἰκτερον φθινοπωρινόν.

At si qua temporis mutatio fiat & à naturali statu defectio, similes aut dissimiles erunt morbi, cuiusmodi in ea inciderint. Si autem cursum suum similiter perpetuent tempora, eiusmodi pariunt morbos, & in eandem inclinationem adducunt, vt icterum autumnalem.

AT SI QVA TEMPORIS MUTATIO FIAT, ET A NATVRALI STATV DEFECTIO, hoc est, sineque *æstas* neque *hiemps* fiant, vt si *æstas* sit veri similis, ver hyemi, & contrà.

SI MILES AVT DISSIMILES ERVNT MORBI, dissimiles quidem specie, similes autem tempori & indiuiduo, pro vt efficientis aut suscipientis causæ naturam sequentur per generationem humoris aut suppressionem: qualis fuit austrina constitutio historię primæ vniuersalis, aquilonia secundæ, i. *epid.* inæqualis tertiæ,

CVIVSMODI IN EA INCIDERINT TEMPORA. SI AVTEM CVRSVM SVVM SIMILITER PERPETVENT TEMPORA, id est, talem obstineant statum, qualem ab initio inire cœperint:

EVIVSMODI PARIVNT MORBOS, hoc est naturæ suæ similes, quod annus circuitum habeat vniuersalem morborum, quemadmodum dies morbi priuati, *sect. 1. 2. epid.*

ET IN EANDEM INCLINATIONEM ADDVCVNT, vt sint aut secundi, aut sinistri iudicij.

VT ICTERV M AVTVMNALEM, qui cùm generatione sit æstatis proprius, tum eius humoris suppressione in autumnum incidit.

Υ 1. Ψύχρα γὰρ ἐκ θαλπέων, καὶ θαλ-
 πος ἐκ ψύχρος· καὶ ἢ τὸ θερινὸν
 χροῶδες γένηται, καὶ αὐξή-
 σεν ἐγκαταλειφθῆ, ἔτι ὑπό-
 σπληννοι.

*Nam caloris & frigoris mutua vicissi-
 tudo est; ut si æstas biliosa fuerit,
 & bilis adaucta suppressa fuerit, eius
 suffusione fit icterus, & lienis tu-
 mores.*

NAM CALORIS ET FRIGORIS MUTUA VICIS-
 SITUDO EST, UT SI ÆSTAS BILIOSA FVERIT,
 id est bilis acerrimæ procreatrix, cuiusmodi est
 calida sicca: ET BILIS SUPPRESSA FVE-
 RIT, autumnoscilicet; EIVS SVFFVSIO-
 NE FIT ICTERVVS, ET LIENIS TVMORES, quando
 scilicet bilis suppressa, & in atram bilem con-
 versa lienis fit potens.

Ὅταν ἐν κὺ ὁ ἀνὴρ οὕτως ἀγάζῃ;
κὺ ἥρος γίνονται ἱκτεροί· ἐστὺ-
τάτω δ' αὖτις ἡ κίνησις τῇ ὥρῃ
κτὶ τοῦτο τὸ εἶδος ἐστίν.

VII.

*Quinetiam si ver ita sit constitutum; &
vere etiam sunt morbi regij: nam ille
motus proximè ad illud tempus acce-
dit, iuxta anni speciem.*

QUINETIAM SI VER ITA SIT CONSTITVTVM,
hoc est æstiuus affectum qualitatibus: ET VERÈ
ETIAM FIYNT MORBI REGII, quodd scilicet ad
generationem bilis motus quoque accedat.

NAM ILLE MOTVS PROXIME AD ILLVD TEM-
PVS, æstatis, ACCEDIT IYXTA ANNI SPE-
CIEM, scilicet foras ferantur humores biliosi &
euocentur, quorum suffusione fit iæterus: Mor-
borum hyparxis in motu, putredine, & synatris-
mo consistit.

γ' III. Ὅταν δὲ θερμὸν γένηται ἢ ἐξ
ὁμοίου, ἰδρωτάς ἐν τοῖσι πυρε-
τοῖσι, καὶ ὕπτροποι, καὶ ἔκκατό-
ξεις, καὶ δὲ κατὰ ξηροὺς γλώσ-
σῃσιν.

*Contra si æstas vernis tempestatibus af-
fecta, sudores in febribus copiosos
expectare oportet, ac bene morati
sunt morbi, nec peracuti, nec linguis
peraridi.*

CONTRA SI ÆSTAS VERNIS TEMPESTATIBUS
AFFECTA, scilicet primarum qualitarum, vento-
rum, pluviarum & cæterarum rerum, vel habeat
veterina ætatis.

SUDORES IN FEBRIBUS CO-
PIOSOS EXPECTARE OPORTET, Aph. 6. lib. 3.
tum humoris morbifici, tum alicui, nam quod na-
tura, & humor viam affectant & euocantur, eo
criscent inclinationes fiunt.

AC BENE MO-
RATI SUNT MORBI, non efferi, sed mansueti ma-
teriæ bonitate seu temperamento, & naturæ vir-
tute.

NEC PERACUTI, quodd vernis tem-
pestatibus bilis vis aut acrimonia infringatur.

NEC LINGVIS PERARIDI, & sic mansueti mor-
bi nec linguas faciunt scabras nec frixas, quem-
admodum febres ardentes γλώσσαι περικμήνη.

Ὅταν δὲ χειμῆρον γῆνται ἢ καὶ
 ὑποδοχειμῶν, χειμερινὰ καὶ
 αἱ νόσοι, καὶ βηχώδεις, καὶ
 πεπνυμονικαὶ ἢ κυστανχι-
 καὶ καὶ φθινοπῶρα, ἢν μὴ ἐν
 ὥρῃ καὶ ἑξαίφνης χυμᾶσι, μὴ
 συνέχῃς τοιαῦτας νόσους ποι-
 εῖ, διὰ τὸ μὴ ἐν ὥρῃ ἔρχεσθαι,
 ἀλλὰ ἀνώμαλα γίνεσθαι.

Si autem ver hybernū fuerit, non si-
 máquē hyems viguerit, morbi inci-
 dent hyemales cum tussi coniuncti &
 peripneumonici, aut etiam anginosi:
 & autumnō quoque ipso, si quidem
 non conuenienter, sed repente, &
 magna vi tempestates inducat hyber-
 nas, non semper nec continenter suae
 naturae congeneres facit morbos, quod
 tempestiuè non venerit, sed inaequalis
 existat.

SI AVTEM VER HYBERNVN FVERIT, id est, tempestatibus hybernis affectum, vt ventis aquilonijs, niuibus, nymbis atque frigore. NOVISSIMAQVE HYEMS, VIGVERIT, hoc est frigoris dominatu cœlum vltra æquinoctium vernum teneatur ad ortum vsque vergiliarum.

MORBI INCIDENT HYEMALES CVM TVSSI CONIVNCTI, ex distillatione ferina, aut cruda, aut etiam bronchiorum obstructione. ET PERIPNEVMONICI, hoc est cum inflammatione pulmonum malè affecto thorace & pulmonibus, quibus aquilonia tempestas bellum indixit, AVT ETIAM ANGINOSI, anginâ hybernâ secundæ aut tertiæ differentię, non autem primæ. ET AUTVMNO QVOQVE IPSO, qui cùm sit omnium insaluberrimus, & præter cætera anni tempora naturam retineat & vim exerat maligni humoris, inæqualitatis ratione. QVI SI QUIDEM NON CONVENIENTER, nec loco & tempori. SED REPENTE ET MAGNA VI TEMPESTATES INDVCAT HYBERNAS, NON SEMPER NEC CONTINENTER SVÆ NATVRÆ CONGENERES FACIT MORBOS, vt videre est *hister. 2. vniuersali 1. epid.* QVOD TEMPESTIVE NON VENERIT, SED INÆQUALIS EXISTAT.

Διόπερ καὶ αἱ ὥραι, ἀκριτοὶ καὶ ἀκα-
τάστατοι γίνονται· ὥσπερ καὶ αἱ
νοῦτοι, ἐὰν θεωρηγνύωνται,
ἢ θεωκρίνωνται, ἢ εγκατα-
λείπωνται.

*Vnde fit vt anni tempora sint male mo-
rata & sinistri iudicij, & sine ordi-
ne, sic & morbi existunt, si antici-
pauerint, aut ante tempus excretio-
nem moliantur, aut si quid reliquia-
rum supersit.*

VNDE FIT VT ANNI TEMPORA SINT MALE
MORATA ET SINISTRI IUDICIJ, ET SINE ORDINE,
hoc est, sine successione & vicissitudine tempo-
rum. SIC ET MORBI EXISTUNT SI AN-
TICIPAVERINT, ob magnitudinem causæ, vt si
puer laboret morbis qui sunt adolescentiæ, nam
omnes morbi, qui sua tempora vniuersalia, aut
etiam particularia anticipant, sunt sinistri iudicij.
AUT ANTE TEMPUS EXCRETIONEM, periodicam,
MOLIANTUR, symptomatum vehementia, aut
laxissimâ naturâ vi morbi: AUT SI QUID
RELIQUIARVM SUPERSIT, nam quæ à crisi super-
sunt recidiuos faciunt morbos, *Aph. 13. lib. 2.*

XI. Φιλυπόστροφοι γὰρ καὶ αἱ ὥραι
γίνονται, ὥσπερ αἱ οὕτω νοσο-
ποιέουσαι.

*Nam tempestates morborum recidivas
afferunt, & sunt earum conservatri-
ces, quemadmodum fuerant effe-
ctrices.*

XII. Προσλογιστέον ἔν, ὁμοίως αὖ ἔχοντα
τὰ σώματα, αἱ ὥραι ὧρα
λαμβάνωσι.

*Quæ cum ita sint; in eam curam incum-
bere debet Medicus, ut intelligat
qualiter affecta corpora anni septem
partes, earumque septem tempestates
excipiant.*

*QUÆ CUM ITA SINT; IN EAM CURAM IN-
CUMBENDVM MEDICO, VT INTELLIGAT QUA-
LITER AFFECTA CORPORA, temperamento, ha-
bitu, & humoris dominatu. ANNI SEPTEM
TEMPESTATES EXCIPiant, quod scilicet in effi-*

cientis causæ |vi, & peculiari cuiusque natura, & affectione, omnium morborum idea consistat.

Νότοι βαρυήκοι, ἀχλυσώδεις, καθαρ- XIII
 ηβαρεκοί, νωθροί, διαλυτικοί
 ὅταν οὕτως διασέυη, τοιούτο-
 τροπα ἐν τῇσι νούσοισι πάθου-
 σιν, ἔλκυσμα μαδαργή, μάλιστα
 σῶμα, αἰδοῖον, ἢ τ' ἄλλα.

*Austrina tempestas auditui gravis, ca-
 liginosa, capitis gravitatem, toti cor-
 pori lentitudinem affert & resolutio-
 nem; cum hæc austrina tempestas diu
 multumque cæli potens fuerit, huius-
 modi symptomata in morbis perpe-
 tiuntur vlcera glabra, maximè ve-
 rò in ore, & pudendis, & aliis par-
 tibus.*

AVSTRINA TEMPESTAS, ventorum meridionalium trium constitutio seu Libanoto, Eurono-
 to ventis placida. AUDITVI GRAVIS, reso-

luta vi audiendi, laxis venis & meatibus, vel
oppletis iisdem, CALIGINOSA, aquei
humoris, spiritus animalis, & animabilis, id est,
aeris impuritate. CAPITIS GRAVITATEM,

hoc est distentione menynghum à nimio humore
& crasso vapore, cerebrum auget plethoricis
causis & symptomatis.

TOTI CORPORI
LENTITVDINEM APPERT ET RESOLVTIONEM,
madefacto neruorum principio.

CVM
HÆC AVSTRINA TEMPESTAS DIV MVLTVM-
QVE COELI PÔTENS FVERIT, HVIVSMODI
SYMPTOMATA IN MORBIS PERPETVNTVR,
quæ tamen reipsâ non tam naturâ ægri aut mor-
bi ipsius motu excitantur, quàm causæ proca-
tarcticæ potentiâ.

VLCERA GLABRA, seu
pilis vacua, cacoehymii humoris ad ulceratam
partem fluxu, & alimenti inopiâ, aut partis cor-
ruptione.

MAXIME VERÔ IN ORE, ET
PVNDENDIS, in quibus continuò circumfluit hu-
mor.

ET ALIIS PARTIBVS humore ex-
crementitio abundantibus, vt in ano.

XIIII. Ην δὲ βόρειον, βῆχες, φάρυγγες,
κοιλίαι σκληρότεραι, δυσου-
ρίαι, φεικώδεις, ὀδυῖαι πλὺ-
ρέων, σηθέων. ὁκόταν οὕτως
διωασεύη, ποιαῦτα προσδέχε-
σθαι μᾶλλον τὰ νοσήματα.

Si verò aquilonia tempeſtas ingruat, tuffes, faucium inflammationes, alui adſtrictiones, difficultates meiendi, horrores, dolores laterum & pectoris ipſius. Itaque cum aquilo diu multumque potens cæli fuerit, huiusmodi fere morbos expectare oportet.

SI AQUILONIA TEMPESTAS INGRVAT, TVSSES humidæ, ſiccæ, FAUCIVM INFLAMMATIONES, & anginae ſecundæ & tertiæ ſpeciei. ALVI ADSTRICTIONES, coctionis & distributionis benignitate, excrementitij humoris exhausto, & inteſtinorum motu periftaltico ſeu circulari & naturali motui contrario, hoc eſt orbiculari, infernè ſurſum.

DIFFICVLTATES MEIENDI, tum vrinae ipſius acrimoniâ, tum partium eidem vrinae dicatarum vitio. HORRORES, tum febris expertes, tum ſymptomatici.

DOLORES LATERVVM, inflammationis participes, aut expertes.

ITAQVE CVM AQVILLO DIV MVLTVMQVE COELI POTENS FVERIT, TALES FERE MORBOS EXPECTARE OPORTET, ob tempeſtatis illius inclementiam.

xv. Ἡ δὲ μᾶλλον πλεονάζει, αὐχμῶσιν
 ④ πυρετοὶ ἐπονται καὶ ὁμοῖοι
 σιν, ὅξ ὁποίων δὲ ④ πλεονα-
 σμοὶ μεταπέσωσι, καὶ ὅπως δὲ
 ἔχοντα τὰ σώματα παραλά-
 βωσιν ἐκ τῆς ἐτέρης ὥρης.

*Si talem habeat statum, cum squalori-
 bus febres ardentes, ut plurimum
 sunt coniunctæ, & imbribus quoque
 ipsis febres diurnæ & putres: qui-
 bus ex rebus varia qualitate affectis
 nimietates inciderint, & ut affe-
 cta corpora exceperint ab alio tem-
 pore.*

SI TALEM HABEAT STATVM, talem habeat
 constitutionem, qualem ab initio cœpit.

CVM SQUALORIBVS FEBRES ARDENTES, VT
 PLVRIMVM, SVNT CONIUNCTÆ, hoc est, si cœ-
 lum æstu incanduit, si *ἀνδρεία*, id est, siccitas seu
 pluviarum inopia, quæ tempestas bilis acerrimæ
 sit procreatrix, ET IMBRIBVS QVOQVE

IPSIS, febres nimirum diurnæ & putres;

QUIBVS EX REBVS VARIA QUALITATE AFFE-

ETIS NIMIETATES INCIDERINT caloris aut im-
brium, ET VT AFFECTA CORPORA
EXCEPERINT, scilicet illæ nimietates, AB
ALIO TEMPORE, vti autumnalis tempestas au-
strina calidissimam atque siccissimam nouissimæ
æstatis exceperit.

Καὶ ὁκοίῃς πν^Θ οὖν χυμοῦ δυ- XVI:
ναθεύοντος ἐν τῷ σώματι. ἀτὰρ
αἰνυδρίαι νοῦται, βόρειαι. δια-
φέρει γδ καὶ τ' ἄλλα οὐ πω· μέγα
γδ καὶ τοῦτο· ἄλλ^Θ γδ αὖ ἄλλη
ὥρη καὶ χώρα, μέγας οἶον τὸ
θερ^Θ χοληποιόν, ἢ ἐναίμεν·
τ' ἄλλα, ὥς ἔχεται.

Ac pro vt huiusmodi aut illiusmodi hu-
moris corpus dominatum teneretur, exi-
stunt siccitates austrinæ vt aquiloniæ;
sic quoque & eodem modo & alia
quoque differunt: atque illud quidem
magnum & commemorabile: aliud
enim alio tempore, & regione ma-

*gnus : Etenim æstas bilis procreatrix,
ver sanguinis , ac cætera suo quaque
modo se habent.*

AC PRO UT HUIUSMODI AUT ILLIUSMODI
HVMORIS CORPVS DOMINATV TENETVR, sci-
licet incidūt morbi epidemij ex euentu, nam quæ
cumque in singulis hominum naturis redundare
consueuerunt, ea, si exitum non habeant, conge-
neres naturæ suæ procreant morbos. EXI-
STVNT SICCATATES AVSTRINÆ VT AQUILO-
MÆ, historiâ primâ vniuersali, *lib. 1. epid. & com.
in principium sect. 3.* SIC QVOQVE ET
EODEM MODO ET ALIA QVOQVE DIFFERVNT:
ATQVE ILLVD QVIDEM MAGNVM ET COMME-
MORABILE, quod scilicet per se propriâ cuiusque
naturâ & ex euentu. ALIVS ENIM ALIO
TEMPORE ET REGIONE MAGNVS, id est variæ
sunt in alijs atque alijs anni temporibus & regio-
nibus affectiones atque ideæ, exempli gratiâ, hu-
midus cœli status humorum copiam parit, quos
diuersæ hominum naturæ varietate distingunt,
& præteritorum temporum viti o morbi etiam ac-
cidunt bono cœli statu. ETENIM ÆSTAS
BILIS PROCREATRIX, naturâ, VER SAN-
GVINIS, AC CÆTERA SVO QVOQVE MODO SE
HABENT, vt hyems pituitæ, autumnus melan-
cholici succi procreator.

Αἱ μεταβολαὶ μάλιστα ἱκτοιοι x vii.
 ὁσθήματα, ἔαὶ μέγισται μά-
 λιστα· καὶ ἐν τῇσιν ὥρησιν αἱ με-
 γάλαι μεταλλαγαί, καὶ ἐν
 τοῖσιν ἄλλοισι. τὰ δὲ καὶ περ-
 σαγωγῆς γίνεται. αἱ ὥραι αὐταὶ
 ἀσφαλέσταται, ὥσπερ καὶ διαί-
 ται, καὶ ψυχρὸς, καὶ θάλπος μάλι-
 στα καὶ περσαγωγῆς. καὶ ἡλικίας
 ἔγω μεταβαλλόμεναι.

*Mutationes omnes repentinae, vehemen-
 tes, et diuturnae pariunt morbos, ac
 ille praesertim quae sunt insignes. Ac
 in temporibus anni insignes mutatio-
 nes, et rerum omnium ceterarum;
 quae vicissim ac paulatim securissima,
 et ut ipsa diata: ac frigoris et calo-
 ris potissimum amica vicissitudo esse
 debet, et aetates quarum vicissitudi-
 naria mutatio est.*

MYTATIONES OMNES REPENTINÆ, VEHEMENTES, ET DIVTURNS, tum aëris, tum diætæ, huius cum sit mutatio ab otio ad negotium, temporum verò cum nec *sexta* seu tempestiua, nec *negatior* vel tempestiue fiunt.

PARIUNT MORBOS, immutato habitu, & temperamento communis naturæ, labefactata vi aut adiuncta qualitate peculiaris naturæ.

AC ILLÆ PRÆSERTIM QUÆ SVNT INSIGNES; omnis enim nouitas nimietasque naturæ inimica.

AC IN TEMPORIBVS ANNI, id est, definitis septem anni partibus.

INSIGNES MYTATIONES, hoc est septem anni partium opportunitates cum à naturali statu recedunt.

ET CÆTERARVM RERVM, quæ salubritati corporis sunt accommodatæ:

QUÆ VICISSIM AC PAVLATIM, nec nimium, nec continenter, exempli gratiâ, si eiusmodi sint temporum vicissitudines, SECVRISSIMÆ, & à morbis, & à morborum periculis.

VI ET IPSÆ DIÆTÆ: hoc est victus ratio, & vitæ institutum, quæ tum aëris, tum sanis præscribi solent,

AC FRIGORIS ET CALORIS POTISSIMUM AMICA VICISSITUDO ESSE DEBET, ET ÆTATES QUARVM VICISSITUDINARIA MYTATIO EST, si non præueterint.

lib. 3. Aph.

Φύσεις δὲ ὡς πρὸς τὰς ὥρας, αἱ XVIII.

μὲν πρὸς θερος, αἱ δὲ πρὸς
χειμῶνα, ὅς κ' κακῶς πεφύ-
κασιν· αἱ δὲ πρὸς χύρας, κ' ἡλικίας,
κ' διαίτας, κ' ταῖς ἄλλαις καταστάσεσιν τῶν νο-
σῶν, ἄλλαι πρὸς ἄλλας ὅς
κ' κακῶς πεφύκασι· κ' ἡλικίαι
πρὸς ὥρας, κ' χύρας, κ'
διαίτας, κ' πρὸς καταστάσεσιν
νοσῶν. κ' ἐν τῇσιν ὥρῃσι, διαί-
ται, κ' σιτία, κ' ποτὰ, οἷα. ὅπ-
ὁ μὲν χειμῶν, θερμὸς ἔργων,
κ' πέπονα τὰ εἰσιόντα κ' ἀπλᾶ.
μέγα γὰρ κ' τῆτο.

*At hominum natura, quod ad anni tem-
pora, alia ad astatem, alia ad hyemem
bene aut male constitutæ sunt; aliæ*

ad regiones, & etates, & ad dietas, atque ad aliorum morborum status; alia ad alias regiones, etates bene aut malè constitutæ; atque etates ipsæ bene aut malè constitutæ ad tempora, & regiones & dietas, ad morborum status; & in temporibus diatæ, cibi aut potiones prout illa fuerint, quòd hyems sit ignava, & otio abundans, & quæ ingeruntur naturâ & arte simplicia cocta, magnum certè illud.

AT HOMINVM NATVRÆ, & communes & propriæ, quæ in temperamento, habitu, & humoris dominatu consistunt.

QVOD AD ANNI TEMPORA, id est si tempora spectes, ALIÆ AD ÆSTATEM, id est vim tempestatis æstivæ suscipiendam, aut declinandam.

ALIÆ AD HYEMEM, vim scilicet tempestatis hybernæ suscipiendam aut vitandam.

BENE AUT MALE CONSTITUTÆ SVNT, nam temperatæ naturæ contrariam intemperiem facilius ferunt quàm intemperatæ similem, & ut intemperatæ naturæ gaudent modico contrariorum usu, sic similitum appulsu læduntur.

ALIÆ AD REGIONES calidas, frigidas, temperatas bene aut malè sunt constitutæ, ET ÆTATES, ut sicca

& calida natura in iuuentute molesta morbosâ-
que est.

ET AD DIÆTAS, victus ratio-
nem, & vitæ institutum, vt pituitosi insuetam
cibi abstinentiam facilius ferût quàm picrocholi.

ATQVE AD ALIORVM MORBORVM STATUS,
causæ magnitudine & symptomatum vehemen-
tiâ, vt omnem inflammationem senes faciliùs fe-
runt quàm iuuenes, excepta pleuritide, aut perip-
neumoniâ Scotis febris ardens degener, Æthiopi-
bus congener, vtrisque periculosa.

ALIÆ
AD ALIAS REGIONES, ÆTATES BENE AVT MALE
CONSTITVÆ AD TEMPORA, vt senex æstate,
iuuenis hyeme gaudet.

ET REGIONES,
ET DIÆTAS, vt senex vsu mellis iuuatur, sed gra-
uissimè iuuenis offenditur.

ATQVE AD
MORBORVM STATUS congeneres, degeneres
causæ magnitudine, symptomatum vehementiâ.
ET IN TEMPORIBVS DIÆTÆ, imbecillæ aut for-
tes, vt parciùs hyeme bibendo, verùm meraciùs;
æstate largiùs, verùm dilutiùs.

CIBI AVT
POTIONES PROVT ILLÆ FVERINT, qualitate,
quantitate, vtendi modo, & occasione.

QVOD
HYEMS SIT IGNAVA ET OTIO ABVNDANS, vnde
calor natiuus non emicat foras.

ET QVÆ
INGERVNTVR NATVRA ET ARTE SIMPLICIA
COCTA; MAGNVM CERTE ILLVD, hoc est, cùm
ad temporis naturam diata quoque accedit
bona.

XIX. Αἱ ὁπώραι δὲ, ἐργάσιμοι, ἡλιώσιες,
τὰ πνόμυρα πυκνὰ, ἀκατάστατα
σιτία, οἶνοι, ἀκρόδρυα. ὥσπερ δὲ
ἐκ τῆς ὥρέων τὰς ρούσις ὅστι
τεκμηγεῖσθαι.

*Novissima verò pars æstatis laboriosa
est, insolationes, frequens potus, sine
ordine cibi, arborum bacca, ut ex
anni temporibus morborum rationem
quis possit colligere.*

NOVISSIMA PARS ÆSTATIS, ab ortu caniculæ
ad occasum vergiliarum, LABORIOSA EST,
laboribus abundans, unde calor natiuus diffluit,
INSOLATIONES, hoc est sole peruruntur homi-
nes, FREQUENS POTVS, SINE ORDINE CIBI,
ARBORVM BACCÆ, fructus sine delectu faciunt
cruditates in ventriculo. VT EX ANNI
TEMPORIBVS MORBORVM RATIONEM QVIS
COLLIGERE POSSIT, vt si pluuiosa & austrina fue-
rit hyems, ver autem siccum & aquilonium, mu-
lieres, quæ vere sunt parituræ, leui de causa abor-
tiunt, aut certè valetudinarios fortus edunt, *Aph.*
12. sect. 3.

Ἔστι ποτὲ καὶ ἐκ τῆς νούσων, ὕδατα, χχ.
καὶ ἀνέμοις, καὶ δυνάμειας περσ-
γνώσκειν. οἷον βόρεια, νότια.
ἔστι γὰρ οὗ μαθόντι καὶ ὀρθῶς,
ὅθεν σκεπτεῖται. οἷον καὶ λέγουσιν
τινὲς, καὶ περὶ τὰ ἄρδρα πόνοι.
ὕδατα ὅταν μέλλει, κνησιμώ-
δες εἶσι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· καὶ
τῆς ὑσμίνης, οἷα ἢ διὰ τρίτης,
ἢ ἐκάστης, ἢ διὰ περὶ ὁδῶν ἄλ-
λων, καὶ τὰ συνεχέα. καὶ ἀνέ-
μων ① μὲν πολυήμεροι πνέου-
σι, καὶ ἀντιπνέουσιν ἀλλήλοισιν·
ἄλλοι δὲ, διαβραχυτέρον. ②
δὲ καὶ αὐτοὶ, καὶ περὶ ὁδῶν
πάντα ἔχοντες τῆσι καταστάσεσιν,
ὁμοιότητας.

Licet etiam è morbis præsentire futuras tempestates, aquas, ventos, siccitates, ut tempestates aquilonias & austrinas: integrum est enim ei, qui in hoc genere fuerit exercitatus, unde earum rerum sit incundaratio; ut existunt quædam lepræ & articulorum dolores: Quinetiam & ex pluuijs quæ sunt eiusmodi ut tertio quòque die fundantur ab æthere, aut aliis interuallis, quæque continenter fluunt: Ac ventorum alij diurni, diuque terras perflant, alij contrario flatu pugnant, alij breuioribus interuallis: atque tempestates definitis anni temporibus proportionem respondent.

LICET ETIAM E MORBIS PRÆSENTIRE FUTURAS TEMPESTATES, AQUAS, VENTOS, SICCITATES, UT TEMPESTATES AQUILONIAS ET AVSTRINAS: INTEGRUM EST ENIM EI, QUI IN HOC GENERE FVERIT EXERCITATVS, VNDE EARVM RERVM SIT INEVNDA RATIO. VT EXISTVNT QVÆDAM LEPRÆ, HOC EST, ASPERITATES ORTIS à squamina vlceri obducta, ex pituita salsa,

& humore melancholico adusto. ET ARTICULORVM DOLORES, qui iamiam futuris pluuijs pruritum excitant, & alia eiusmodi multa, vt hemicrania quorundam futuræ pluuiæ nuncia; lumborum dolor niuis ipsius. QVINETIAM, ET EX PLUVIIS QVÆ SYNT EIVSMODI, VT TERTIO QVOQUE DIE FVNDANTVR AB AETHERE, AVT ALIIS INTERVALLIS fundantur ab aere nymbi: QVÆQUE CONTINENTER FLVUNT: AC VENTORVM ALII DIVTURNS DIVQUE TERRAS PERFLANT, ALII CONTRARIO FLATV PVGNANT, ALII BREVIORIBVS INTERVALLIS, nam hi & illi per circuitus terras perflant temporibus benemoratis, benèque constitutis, vt Etesiae per quadraginta dies. ATQUE TEMPESTATES DEFINITIS ANNI TEMPORIBVS PROPORTIONE RESPONDENT, ac si diceret mutua est pluviarum & serenitatis vicissitudo.

Ἐπὶ βραχύτερον δὲ τὰ τοιαῦτα ἦν ΧΧΙ.
μὲν Ἰπὶ πλέον τὸ ἔτος τοῦτο
ἦν, οἶν πλεονεξίασιν ἐποίη-
σεν, Ἰπὶ πλεῖον καὶ τὰ νοσήμα-
τα τοιαῦτα· καὶ ἦν μᾶλλον
ἰσχυρότερα, καὶ μέγιστα νο-
σήματα οὕτως ἐχρήμετο, καὶ

κοινότατα, καὶ ἴσῃ πλείστον
χρόνον.

*Sed hæc brevius, nam si maiori ex parte
eiusmodi fuerit annus: ut qualem
statum inire cæpit, obtineat; ut plu-
rimum morbi existent huiusmodi; &
quanta erit vis earum tempestatum,
tanta quoque & morborum magni-
tudo & frequentia, ac longissimi
spatium temporis.*

SED HÆC BREVIUS, NAM SI MAIORI EX PAR-
TE EIVSMODI FVERIT ANNVS austrius, æquilo-
pius, inæqualis, VI QVALEM STATVM
INIRE COEPIT OBTINEAT austrinum, æquilo-
nium, inæqualem. VI PLVRIMVM MOR-
BI EXISTENT HVIVSMODI, qui earum tempesta-
tum naturam sequuntur, essentiâ, materiâ, parte,
symptomatis, causis, periodis, parexysmo, crisi;
ET QVANTA ERIT VIS EARVM TEMPESTATVM,
TANTA QVOQVE ET MORBORVM MAGNITVDO,
qui morbi inde principia causasque ducunt. ET
FREQUENTIA, quod omnes fere naturæ vi & diu-
turnitate earum tempestatum afficiantur, AC
LONGISSIMI SPATIVM TEMPORIS, ut enim tem-
pestas morborum est procreatrix, sic & eorum
conseruatrix.

Εκ τῶν πρῶτων ὑδάτων, ὅταν XXII.

ἔξ ἀνυδρίας πολλῆς μέλλη
ὑδωρ ἔσεσθαι, ἔστι πρὸς ὑδρώ-
πων πρῆπειν. καὶ ὁκόταν τ'
ἄλλα μικρὰ σημεῖα φανῇ ἐν
γυνεμῇ, ἐν μεταβολῇ. συ-
νακτέον οὖν, ὅσα μὲν ἐφ'
οἰοῖσιν ὑδάσιν ἢ αἰέμοισιν αἰ-
νοῦσι ἰσχυμαίνουσι, καὶ ἀκου-
σέον εἶπερ οἶδεν, ὅτι τοιούτου
χειμῶνος πρῆγονομένου,
τοῖον ἢ ἢ θέρει ἔσται.

Ex primis aquis, cum ex diuturno squalore futura sunt pluvia, licet de hydropibus multa prædicere, & quoties alia signa apparent, cum aer ventis placidus in mutatione repentina. Ergò colligendum est qui morbi, quibus in aquis aut ventis, significentur; &

142 *Hippocratis Magni,*
audiendus est qui perspectum habue-
rit, quòd exacta eiusmodi, aut illius-
modi hyeme talis æstas, aut ver futu-
rum sit.

EX PRIMIS AQVIS, CVM EX DIVTVERNO
EQVALORE FUTVRÆ SVNT PLVVIÆ, LICET
DE HYDROPIBVS MVLTÀ PRÆDICERE, CVM AB
exhausto homines laborarint, vt repente hume-
stantur humore excrementitio. ET QVO-
TIES ALIA SIGNA APPARENT, CVM AER VEN-
TIS PLACIDVS, &c. ERGÒ COLLIGENDVM EST,
QVI MORBI, QVIBVS IN AQVIS AVT VENTIS,
SIGNIFICENTVR, hoc est, quæ morborum vis cer-
tis aquarum conditionibus aut ventorum ad quid
appareat. ET AVDIENDVS EST, QVI PER-
SPICVVM HABVERIT, longo & vsu, & multâ
experienciâ edoctus, QVOD EXACTA
EIVSMODI AVT ILLIVSMODI HYEME TALIS
ÆSTAS, AVT VER FUTVRVM SIT,

LIBRI HVIVS PARS QVARTA.

ΤΑ χρώματα οὐχ ὁμοία εἰ
ἐν τῇσιν ὥρησιν, οὐδ' ἐν βο-
ρείοις καὶ νοτίοις, οὐδ' ἐν τῇσιν
ἡλικίαισιν, αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν,
οὐδ' ἄλλῃ ἄλλω οὐδέν. σκε-
πτιέον δὲ ὅτι ὧν ἴσμεν καὶ πα-
ρεόντων καὶ ἀτρεμεόντων, πρὸς
χρῶμα, καὶ ὅτι αἱ ἡλικίαι τῇσιν
ὥρησιν ἐμπερέες εἰσὶ, καὶ χρῶμα,
καὶ τρόπος.

QUÆ cum ita sint; Colores non
sunt eiusmodi semper omnibus

temporibus, atque tempestatibus; nec
 aquilonijs, nec austrinis, sic nec ætati-
 bus iſdem ſunt colores: nec ſi idem
 ipſe ſibi conferatur idem eſt, nec com-
 paratus cum altero; propterea coloris
 ineunda ratio, & conſiderandum;
 Ex quibus intelligimus quæ adſunt,
 quæque ſuo ſtatu manent colore &
 modo.

QUÆ CVM ITA SINT; COLORES, tum vni-
 verſi corporis, tum partium ſingularum ex qui-
 bus humoris ſignificatio peti debet. NON
 SUNT HUIUSMODI SEMPER OMNIBVS TEMPORI-
 BVIS ATQVE TEMPESTATIBVS, hoc eſt ex anni
 temporibus ſit humorum æquans ſeu refluxus, aut
 reciprocatio, vnde colorum varietas. NEC
 AQUILONIIS NEC AVSTRINIS, nā aquiloniæ & æſt
 bene colorata & rubore ſuffuſa reddunt corpora,
 auſtrina pallida. SIC NEC ÆTATIBVS
 IDEM SUNT COLORES; NEC SI IDEM IPSE SIBI
 CONFERATUR, IDEM Eſt; NEC COMPARATVS
 CVM ALTERO; PROPTEREA COLORIS INEVNDA
 RATIO, ET CONSIDERANDVM; EX QVIBVS IN-
 TELLIGIMVS QVÆ AD SVNT, QVÆQVE SVO STA-
 TV MANENT. Ex œconomia naturalis perenni-
 tate, ſucci alibilis vitio aut bonitate; nam qua-
 le eſt alimentum, talis & color elucet, & ipſe

etates ad temporum naturam accedunt & colores,
& modo.

Οἱ αἰμορροΐδας ἔχοντες, οὔτε Πλευρίτιδι, ἔτε Πνευμονίῃ,
οὔτε Φαγεδαίμῃ, οὔτε Δοδίῃσιν,
οὔτε θερμίνδοισιν ἀλίσκονται·
ἴσως δὲ ἔδὲ λέπρῃσιν, ἴσως δὲ
οὐδὲ ἀλφοῖσιν. II.

*Qui habent hæmorrhoidas nec pleuriti-
de, aut inflammatione pulmonis,
nec ulcere depascenti, nec furuncu-
lis, nec pustulis nigris corripuntur,
fortè nec etiam leprâ, nec vitiligini-
bus nigris.*

QUI HABENT HÆMORRHOIDAS, præsertim
cacochymię melancholicę deplettrices, pur-
gatrices per venę mesentericę ramos qui ferun-
tur ad anum.

NEC PLEVRITIDE, id est,
inflammatione lateris aut membranę costas
succingentis.

AUT INFLAMMATIONE
PULMONIS primigeniâ aut secundariâ. NEC UL-
CERE DEPASCENTI, à melancholico humore &c

atra bile, unde lupus vulgò fit: Vbi notandum biliosum corpus, si perspiratione careat, successu temporis, & in ætate constante, melancholicum reddi.

NEC FURVNCVLIS, NEC PYSTVLIS NIGRIS Therebinthi arboris fructum nigrum referentibus.

CORRIPIVNTVR, non solum vacuationis ratione, sed eius humoris, qui illarum affectionum causa effectrix esse posset, purgatione; adde quòd rard accidit vt duæ partes sint tam sibi impares, & æquali affectu infestentur; sic enim qui acidum eructant rard pleuritide corripuntur, propter derivationem ipsius humoris, *ex Aph. 33. sect. 6.*

FORTE NEC ETIAM LEPRO, NEC VITILIGINIBVS NIGRIS.

Ἰντροδύντες γε μὴν ἀκαίερος, III.
 συχνόισι τοῖσι τοιούτοισιν ἔ-
 βραδέως ἤλωσαν· καὶ ὀλέθρια
 ἔπως· καὶ ὅσα ἄλλα ὀποσα-
 στες, οἷον σύριγγες ἑτέρον
 ἄκος· ὅσα πέφυκεν Ἰππαι-
 νόμιστα παύειν, ῥύεταί τούτων
 περσθενόμενα κωλύματα
 ἄλλοισιν αἰ κοινωνία.

*Verum qui intempestivè curati sunt,
 frequentibus eiusmodi malis pau-
 lò post correpti fuerunt; Et quicun-
 que fiunt abscessus, ut fistula, alia-
 rum affectionum sunt remedia: Et
 quam vim habent, cum supervene-
 rint, eas affectiones sistendi; eas-
 dem affectiones, cum præcesserint,
 cohibent.*

suppressis oranibus hæmorrhoidibus, nec vnâ re-
lictâ, nec purgato corpore, nec sectâ venâ, nec
institutâ diætâ melancholico humori contrariâ,
per aph. 21. lib. 6.

FREQUENTIBVS EIVS-
MODI MALIS PAVLÒ POST CORREPTI EVE-
RVNT; eaque sunt funesta planè infirmitate par-
tium, symptomatum vehementia, & humoris
pepasmii expertis maligna vi:

ET QVI-
CVNQVE FIYNT ABSCESSVS VT FISTYLÆ, id
est vlcera fistulam tubicinum referentia, hoc est
caua, angusta, & dura,

ALIARVM AFFE-
CTIONVM SVNT REMEDIA. ET QVAM VIM
HABENT, CVM SUPERVENERINT, EAS AFFE-
CTIONES SISTENDI; scilicet aut hæmorrhoides
aut pustulæ,

EASDEM AFFECTIONES CVM
PRÆCESSERINT, COMIBENT, id est, sunt impe-
dimenta generationis eorum. Hæmorrhoides, ve-
narum sunt in sede explicationes dilatationés sue à
sanguinis fluxu sic appellatæ: Harum alia sunt
cæcæ, quæ intumescunt & parùm sanguinis aut
nihil emittunt; alia apertæ, quæ certis quibusdam
temporibus panduntur & sanguinem excernunt,
quæ sanè non minùs vtilis sunt aliquando quàm
sanguis menstruus mulieribus, vnde Hippoc.
*Aph. 11. lib. 6. Melancholia & nephritis de labo-
rantibus, hæmorrhoides superuenientes, bonum.* So-
lent enim humorem melancholicum euacuare, ex
quo tales morbi generantur. Tum *Aph. 12. A
diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non serue-
tur, periculum est agro hydropem vel tabem aduenire,*
humore scilicet melancholico ad hepar vel pul-
monem remeante, qui illic visceris natium calo-

rem grauabit; hinc verò rupto vase, præ copia distendente, tabera accerset.

Οἱ ὑπόπτοι τόποι ὑποδεξάμε- 1111.
νοι πόνῳ, ἢ βάρει, ἢ ἄλλῳ ἑνὶ,
ρῦοντα· ἄλλοισιν αἱ κοινωνίαι
διὰ πλὴν ῥοπὴν.

Suspecti loci excepturi labore, aut dolore, aut gravitate, aut quapiam alia re liberant; nam alijs partibus communicatio affectum parit inclinatione & appulsu.

SUSPECTI LOCI, hoc est dicati & comparati sunt loci in quibus expectatur abscessus. EXCEPTURI scilicet materiam, quæ vel exclusionem, vel orgasmo, vel attractione fertur. LABORE, AUT DOLORE, qui aut præcessit, aut coniunctus est cum morbo, aut qui consequitur. AUT GRAVITATE, hoc est si materia sit κατὰ ῥοπὴν & deorsum viam affectet, AUT RE QUA-PIAM ALIA, vt frictione, dropace, vinculis dolorificis, pyroticis & alijs. LIBERANT, hoc est, ac tum materiz & morbi secessio sit. NAM ALIIS PARTIBVS COMMUNICATIO AFFECTVM PARIT, secundum aut præter naturam,

generis similitudine, operis societate, vasorum
communione, ut uterus, mammae, testes, mu-
tuo se afficiunt, ut cum manus consentit pectori
in affectibus thoracis, ratione nervorum ad ma-
num attinentium, quod apparuit in asthmatica
muliere quae manu dolebat; cum vehementius
agitaretur thorax asthmate prehendebatur, *com.*
ad part. 4. sect. 4. lib. 6. epid.

INCLINA-
TIONE ET APPULSV, ac tum materiae morbi que
secessio fit.

V. Ο ὃ ἐπ' αἷμα ἔρχεται, ἀλλὰ καὶ
τῶ χυμοῦ πρὸ συγγενείην,
τοιαῦτα πύχσιν. ἔστιν οἷσιν αἷ-
μα ἀφίεσθαι ἐν καιρῷ, ἢ πρὶ
τοῖσι τύποισιν· ἐπ' ἄλλοις
δὲ, ὥσπερ ἢ πρὶ τύποισιν, τὸ
ἐκ εἰκὸς κώλυσις.

Amplius si sanguis non fertur, sed se-
cundum humoris affinitatem eius-
modi expectorant: Atque existunt
quibus opportunè sanguis detra-
hi possit in eiusmodi affectionibus.

de Humoribus purgandis. 151
*Sed contrà existunt alij quibus , ut
& his , consentaneum non est educere
sanguinem.*

AMPLIUS SI SANGVIS NON FERTVR , hoc
est si sanguis in ventrem confluat ; corruptione,
suppurato , concretionem naturam immutat.

SED SECUNDVM HUMORIS AFFINITATEM
HUIUSMODI EXPECTORANT , ut concreta & ni-
gra è thorace , spumantia è pulmone aut flaua , ut
bilis vel pituita occurrat.

ATQVE EXI-
STVNT QVIBVS OPPORTVNE SANGVIS DETRA-
HI POSSIT , ut in expectorato pulmonis.

IN HUIUSMODI AFFECTIONIBVS , ad euacua-
tionem & reuulsionem.

SED CONTRA
EXISTVNT ALII QVIBVS , UT ET HIS ,
CONSENTANEVM NON EST EDUCERE SAN-
GVINEM.

Επὶ τοῖσι δὲ αἱματώδεα πύξι- VI.
σιν , ὥρη , πλῆξις , ῥολή.

*Hæc verò missionem prohibent in ijs qui
sanguinem expuunt , anni tempus ,
pleuritis , bilis.*

HÆC MISSIONEM PROHIBENT IN IIS QVI
SANGVINEM EXPVNT , ANNI TEMPVS , UT

æstas calidissima & siccissima.

PLEURITIS,

quod eius curatio in laterum virtute consistat; cum sanguis expectoratur ex facili, & difficultate spirandi leuantur; tum sanguis mitti non debet.

BILIS, quod sanguis sit fixum bilis.

ΥΙΙ. Τὰ ὅσα τὸ οὖς, ὅσοισιν αὖ ἀμφὶ κρίσιν γινόμενα, ἢν μὴ ἐκπτυήσῃ, τούτῃ ἀπαλλασσόμενου ὑποστροφὴ γίνεται, καὶ κατὰ λόγον τῷ ὑποστροφέων τῆς ὑποστροφῆς κρινόμενα, αὖθις αἶρεται καὶ ὥραμένει, ὥσπερ αἱ τῷ πυρετῶν ὑποστροφὰς, ἐν ὁμοίᾳ διεύδω.

Quæ ad aures oboriuntur, quibuscunque sub crism oborta nisi suppurauerint, cum euauerint recidiuus accedit morbus: ac pro eo, ut solent fieri recidiuus, cum hic inciderit rursum accollantur parui des, et manent simili

de Humoribus purgandis. 153
*eâdemque periodo quâ februm ipsa-
rum recidiua.*

QVÆ AD AVRES OBORIVNTVR, & parotides dicuntur tumores contra naturam, qui aurium, ubi excitantur, nomen sibi adoptant. QVI-
BYSCVMQVE SVB CRISIM, febris scilicet in quam
incidunt, quæ tamen crisis in incerto est.

NISI SVPPVRAVERINT OBORTÆ, quo sup-
purato fere curantur, præsertim rubræ februm-
que soboles, *lib. 6. epid. sect. 4.* CVM
EVACVERINT *αἰμαρὶς & ἀκρίτης*, hoc est sine signis
& causis leuationis, humoris *παμίδ' ἐμῶν*.

RECIDIIVS ACCEDIT MORBVS, hoc est febris
ipsa velut post liminio reuertitur ex humoris fe-
brilis in pristinum locum palindrome seu recur-
su, si nulla neque dysentericæ, neque diarrhææ,
neque perirrhææ crassioris & albæ urinae excu-
satio adferri possit. AC PRO EO, VT
SOLENT FIERI RECIDIVÆ, hoc est quaternariis
proximis intra vigesimum, septenariis intra qua-
dragesimum, vicenariis intra centesimum, vt est
humoris superstitis paucitas aut nimietas cum
vniuersali motu coniuncta. CVM HIC
INCIDERIT RVRSVM ATTOLLVNTVR PAROTI-
DES, translata eò vi febris materiâ. ET
MANENT SIMILI EADEMQVE PERIODO QVA FE-
BRIVM IPSARVM RECIDIVÆ.

VIII Επὶ τούτοις ἐλπίς ἐς ἄρθρα ἀφί-
 σαται· ἔρον παχύ, λευκόν,
 οἷον τὸ τῷ Ἀρπυγνέῳ, ἐπὶ
 τοῖσι κοπιώδεσι τεταρταίοις
 ἐστὶν ὅτε ἔρχεται, καὶ ῥύεται τῆς
 ὑποστάσεως· ἢν δὲ πρὸς τούτῳ καὶ
 αἰμορραγήσῃ ἀπὸ εἰνῶν ἱκα-
 νῶς, καὶ πάνυ.

*Quibus spes est abscessum fore in arti-
 culis; si urina feratur cruda et alba,
 crassa, qualis Arthigeni familiaris
 erat, sic in laboriosis febribus quar-
 tum morbi diem agentibus non-
 nunquam fertur, et vindicat ab
 abscessu; quod si ad illud urinae pro-
 fluvium accesserit e naribus fluor san-
 guinis largior, præclare illud fa-
 ciet.*

FORE IN ARTICVLIS, vt in diuturnitate febris quæ in pepasini difficultate à meatuum pendet angustia, materiæ copia, naturæ imbecillitate.

SI VRINA FERATUR CRUDA ET ALBA CRASSA, QUALIS ERAT ARTHIGENI, cuiusdam domestici,

FAMILIARIS, SIC IN LABORIOSIS FEBRIBVS, hoc est cum partium dolore coniunctis.

QUARTVM MORBI DIEM AGENTIBVS, hoc est quartâ die,

NONNVMQVAM FERTVR, ET VINDICAT AB ABSCESSV, deriuatione illius materiæ abscessum parituræ;

QVOD SI VLTRO ILLVD, scilicet urinæ profluuium,

ACCESSERIT ENARIJBVS FLVOR SANGVINIS LARGIOR, PRÆCLARE ILLVD FACIET, scilicet ad declinandum abscessum. Omnium tumorum præter naturam tres sunt crises, nempe diaphoresis, suppuratum, corruptio.

Καὶ ὡς τὸ σῦντερον ἐπὶ δεξιᾷ ὄρε- IX.

σπληνικῷ πάθει ἐγένετο, ἣν ἡ συ-

χαίτερⓄ· ἐπεὶ ὃ τὸ τοῖντρον ἐν-

δον, ἐπὶ πονώτερⓄ.

*Et cui intestinum dextrâ infestabatur,
superueniente arthritide erat quie-*

rior; cùm verò hoc curationem recepit, laboriosior.

ET CUI INTESTINUM DEXTRA INFESTABATUR, colicis affectibus distenso colo, quod à rene dextro ad Iecoris cavum, hinc ventriculi fundo annexum lieni accumbens reni sinistro alligatur, à quo in posteriora reflexum duos constituit gyros instar. S. Romani, tandèmq; in rectum desinit intestinum.

SYPERVENIENTE ARTHRITIDE ERAT QUIETIOR, mitiora enim reddantur alvina symptomata obortis articulorum doloribus, ut Ischiade.

CUM VERÒ HOC CURATIONEM RECEPIT, LABORIOSIOR, hoc est, curato & sublato eo dolore arthritico graviùs & molestius afficiebatur ab alvinis symptomatis, quòd duobus doloribus non eundem locum occupantibus maior obscuret minorem; & raro accadat, ut duæ partes sint tam sibi dissimiles, & æqualiter afficiantur.

FINIS.

INDEX EORVM, QVÆ IN LIBRO de Humoribus purgandis continentur.

Numerus paginam indicabit.

A

ABCESSVS salutaris conditiones, 10. & 71. quando expectandus in articulis. 155

Accessio febris, vide, paroxismus. 74

Ætas, & quid cuique ætati proprium. 19

Affectuum corporis gradus æstimandi. 44

Aluus quid, 107. alui collapsæ incommoda, 13. aluini vacuitatis symptomata, 12. alui perturbatio quid. 34

Angina quid, & quod simplex. 92

Animi industria, vide, mores, 19. 44

Anni septem partes quæ? III

Apostasis quid Hippocrati. 71

Articulorum lassitudines abscessus prænuntiant. 70

Austrina tempestas, 125. vide, tempestates anni. III

Autumnus. B 13. 112

BILIS inclinatio est sursum. 15

Biliolum corpus quomodo melancholicum reddatur. 146

C

CATHARRVS subtilis quid portendat. 41

Cautiones purgationis, vide, purgandi cautiones. 10. & 11

Chirurgi experientia in quo fundatur. 12

Cæli status humidus quid efficiat. 130

Cognoscendi, curandique ratio prima unde ducenda. 18

Colici dolores arthritide superueniente sanantur. 156

Coloratio corporis quid. 3. quod simplex, causæ. 1. non similis omnibus temporibus, 144. quænam purgationem indicat. 3

Commendatio ad veram laudem medendi prima quæ sit. 26

Communia, vide vicinia. 63

Concoctio humorum quid, 10. costa solum purganda, coctionis causæ, coctionis capacia quæ. 78

Cruda quæ dicantur. 78

Crisis quid, & quot modis fiat, 61. Iuuenum propria, Senum propria quæ. 6

Curandi regula communis. 17

Critica à symptomaticis in morbis semper distinguere quanti sit momenti. 37

Cuminum quod simplex, & eius vires. 104

Cutis. D 69

DECURIVS materiæ. 90

Dentium stupor. 100

Deiectoria purgatio, vide, purgatio deiectionis, 13. In deiectione quot observanda, Quod simplex deiectionis ratione materiæ. 40

Derivatio quid, & eius conditiones. 31

Diarrhea Senum & constantis ætatis propria. 15

Diffusa non sunt intro recedenda. 32

Distinctio motus morbi à conatu naturæ, quanti sit in æ-

I N D E X.

te momenti. 37. 39
 Dysenteria quid, 35. quotuplex, 47. Senum propria. 25
 Dysphoria quid indicet. 48

E

E C C H Y M O S I S ab En-
 chymosi distinctio. 33
 Ellebori vires, dotes, utendi
 modus. 18. 19
 Erthipsis quid portendat. 54. 65
 Euphoria quid indicet. 48
 Excrementorum variz condi-
 tiones, 47. Excretionum
 consideratio ad purgationem
 quanti sit momenti. 66. 67
 Expectorationum, & eius facilitas
 quid indicet. 40
 Experientia, 12. 13. Experien-
 tiz theorema in Chirurgia,
 12. In ratione purgandi, 14.
 Experiendi difficultas vn-
 de. F 14

F A M I S quotuplex, & cau-
 sa cuiusque. 43
 Febres laboriosæ. 89
 Figuræ corporis considerandæ. 70
 Flatus triplex. 35
 Forma congenita quotuplex.
 28 G

G R A V I D A E quando faci-
 le abortiant. 16
 Grauidarum purgatio diffici-
 lis. H 14

H A B I T U S corporis quid. 56
 Hæmorrhagia Iuuenum
 propria. 25
 Hæmorrhoides quid, 148. hæ-
 morrhoides duplices, quo-
 rum morborum vindices, 145.
 propriæ constantis ætatis. 25
 Historia seu descriptio morbi
 quid. 65
 Horror quotuplex, & unde. 38
 Humores degeneres soli pur-

gandi, 2. per quæ loca, 5. hu-
 morum dominantium signa,
 4. ascendentium & descen-
 dentium in febribus signa,
 74. cunctantium in corpore
 noxæ, 5. humoris fixi sym-
 ptomata, 79. humor tur-
 gens quid, 79. humor catar-
 ropos, 5. pepasmi capax so-
 lum ciendus, 7. an coctum
 humorem natura non possit
 aliquando expellere. 77
 Hyems, 113. hyemales morbi.
 122

Hypochondriorum variz con-
 ditiones. I 69

I A C T A T I O quælibet quotu-
 plex, & quid indicet. 38

Ictericæ. 95

Idea morborum. 114

Idiosyncrasiz cognitio quàm
 necessaria, 12. Ileus. 33

Indicatio à viribus sumpta,
 quanta. 82

Indicationes purgandi. 9

Infirmarum virium causæ. 100

Ischiadici vomitu purgandi. 7.
 & 21

Iudicij vis in quo luceat, 14. &
 28. iudicium & experientia
 cur Medico necessaria, 27.
 iudicium quando experien-
 tiz regula, 13. iudicij theo-
 rema in Chirurgia. 12

Iuuantia, lædentiæ diagnosim
 maximè augent, 59. iuuan-
 tia prouocanda, excipienda. 69

Iuuenum propria vomitio, &
 hæmorrhagia. 25

L

L A B O R I S immodici noxæ.
 43

Lachrymarum causæ, & pro-
 gnoscs ex iis. 43

I N D E X.

Lassitudo cum febre, 89. lassitudo ante febres, 92. lassitudo post febres. 90
 Lepre causa. 139
 Lumbrici quibus remediis tollantur. M 35.
MEDICAE artis finis proprius, 2. Medici purgantis officium, 2. Medicus fidelissimus & praestantiss. quis. 27
 Medicatio inexperta parit difficultatem purgandi. 12
 Melancholicus humor deorsum inclinatur naturâ. 25
 Melancholici affectus quibus sanantur. 148
 Menstrua cum torminibus coniuncta, unde. 47
 Morbi, acuti sursum, & qui, 87. 16. diurni deorsum inclinationem habent, 25. morborum differentiae, 110. idea, 124. morbi status quid, & cuius sit considerationis, 29. morbi historia, 65. morbi iudicatio perfecta, quid, 77. morbi iudicari sinendi, 76. Qui imparibus sursum, qui paribus deorsum mouetur, 84. morbi diurnitas, unde, 89. morborum causae duplices, 95. anticipantes quales, 123. morborum ratio ex anni temporibus potest praedici, 136. morbi qui vomitione, qui deiectione curandi, 6. morbi tempestatum naturam sequuntur, 140. E morbis praesentiri, aliquando futuras tempestates. 138
 Mores insiti, & instituti qui, 29. 44. singulorum temperamentorum. 98

Mutationes omnes repentinae noxiae. 131
 Mutationes corporum cognoscendae. N 97
NATURA sui conservatrix quibus modis, 27. naturae variae variis gaudent. 135
 Nocentia auerrenda sunt. 69
 Nephritici vomitu purgandi. 7. 21 O
OCULI consideratio. 70
 Odoris bonitas unde generetur, 58. utilitas. 72
 Orgasmus quid indicet, 7. 50. 16 P
PALPITATIONIS causae, & quid indicet. 54. 102
 Pavorides quid. 153
 Patoxysmorum tempus curationem contraindicat, 74. rationes praecellae. 75
 Pepsaeas nomen est genericum. 10
 Pepasmus quid, & unde eius celeritas vel tarditas. 8. 10
 Pituita peccat bifariam in corpore, & corrumpitur tribus modis, 35. quo tempore quaeque generetur. 58. 59
 Pleuritis quae phlebotomia non egeat. 152
 Pruritus quatuorplex, causa, indicationes. 43
 Prissanae dotes. 14. 15
 Pubertatis vires. 105
 Purgatio humorum triplex, remedium feracius, 1. purgatio commune bonum, 92. purgandi inclinatio sursum aut deorsum triplex, 25. purgationis viae duae naturales, 23. viarum purgandi electio, 25. 80. purgationis deiectionis indicationes & coindicationes, 23. purgandi indicationes om-

I N D E X.

net sigillatim positz , 9. 17.
20. 26. purgadi cautiones ex
variarū indicationum com-
paratione, 10. 11. purgadi ne-
cessitas in orgasmo, 16. pur-
gationis iustæ argumēta, 27.
82. artificialis imitatrix
naturalis. 5. purgadi loca cō-
moda & incommoda, quæ. 7

R

RECIDIVAS quando fiāt. 133
Reciprocationis humo-
rum causæ. 3
Reversio quid, eius conditio-
nes, modi omnes. 31
Ructus quotuplex, causa, quid
quisque denuntiet. 41. 58

S

SANITATIS spes in quo pos-
sita. 10
Sarietas quotuplex. 43
Siccitas morbi quid postulet. 44
Signa propria morbi, & Critica
quanta sint ad prædictio-
nem, 60. iudicatoria non
iudicantia. 62
Silentium morbosum vnde, &
prognosis. 44
Sitis causæ. 43. 52
Singultus quid, causæ omnes,
prognosis, indicationes à
causarum varietate. 42
Sæpes quid. 35
Somnia quotuplicia. 60
Somni consideratio. 43. 70
Spuma vnde oriatur. 47
Sternutamentum quid, quotu-
plex, quando ciendum, si-
stendum. 42
Studia hominū prænosceda. 97
Stuporis causæ. 100
Suffocatio vteri. 106. 46
Sympathiæ modi, & exempla

modorum. 63. 105. 150

Symptoma quotuplex, & quo-
rum naturam sequatur. 94

T

TABIDI, tabi obnoxij, 10.
95. vomitione nō purgan-
di. 7. 20

Tépestatum anni vires, & mu-
tationes quid afferant, 11.
112. 113. 120, austrinæ noxæ,
125. aquilonis, 127. tempe-
stares futuræ è morbis præ-
sentiri possunt. 138

Timor quid, & eius causæ. 101

Tremoris causa, & quid indi-
cet. 54. 100

Tristitia. 101

Tumorum tres crises. 155

Tussis quotuplex, causa, tussis
sicæ causæ omnes, 40. eius
metastasis. 92. 106

V

VACUITAS viscerum medi-
candi tollit occasionē. 22

Ver an saluberrimum. 113

Viciua & communia primum
affici. 63

Vigiliarum & somni causæ. 38

Voluulus quibus modis cala-
mitosus. 33. 35

Vomitioni indicationes neces-
sariæ, 17. Ad vomitionem

præparatio 24. vomendi fa-
cilitas immutatione com-
paratur, 24. vomitio Iuue-
nis propria, 25. vomitione

qui non purgandi. 7

Vox vitata. 44. 55

Vrinæ quot in us observanda,
prognoses. 42

Vterus, eius morbi, sympathia
cum toto corpore, Suffoca-
tio ab utero. 46

HIPPOCRATIS COI

DE RATIONE¹ VICTVS

exquisiti in morbis² Acutis

S I V E

DE³ TECMARSI,

Liber primus.

LVDOVICO DVRETO,

Segusiano, Interprete.

THIS *Diætas* nomen bifariam sumitur ab Hippocrate libris *Aphor. & lib. 1. de fracturis*; primum significat victus rationem quæ cibo & potu suscipitur: *lib. de nat. hominis*, significat vitæ institutum. Et *lib. 1. epid.* duplex est, vna quæ dicitur *διαιτα φεικτική*, quæ salsaque habetur; & ita sumebant veteres Iones, cum potulentorum esculentorumque nulla habetur distinctio. Itē altera quæ dicitur *συστα*, id est *ἀκριβής*, non tenuis sed exquisita, quæ solius melicrati aut ptissanæ vsu constat. Diæta *συστα* æquæ naturæ studet & pugnat cum morbo, & dicitur in cibo alimentum medicamentosum; Et quatuor maximè rebus perficitur, nimirum qualitate, quantitate, vsu, & occasione. Qualitas spectatur, ut cum in morbis acutis & febribus datur cibus humidus 1. *aphor.* Inter diætam *φεικτικήν* & *ἀκριβήν* media est quæ dicitur *ἐντρεφτική* siue *μίση*, & tenuis di-

citur, & melicrato, oleribus, blito constat.

2 Qui post morbos pestilentes sunt omnium maxime calamitosi. Dum disputat hoc loco Hippocr. de morbis acutis, definiendi sunt ij qui celeriter & cum vehementia suam absoluunt historiam. Nec enim acutos omninò intelligimus, vt apoplexiam, nec acutos *ἐν παραπνοῖαις*; Sed acuti morbi hoc loco propositi duorum sunt generum; alij dicuntur essentielles vt febris continua, causus; alij symptomaticei, vt vñceris inflammatio.

3 Non autem de Ptissana, quæ inscriptio falsa est, & à Plinio inducta.

Tres sunt Reprehensiones Gnidiarum mendendi magistrorum: Prima, quòd nihil de Tecmarsî dixerint: Secunda, quòd dictum intactum reliquerint: Tertia, quòd cùm alioqui multa morborum genera essent, diuersa remedia non præscripserint. Atque cùm tria sint exordiorum genera, Vnum in quo reprehendit Antiquos; Alterum in quo laudat materiam subiectam; Tertium in quo causam exponit, primo vsus Hippocrates.

QVI Gnidiarũ sententiarũ (sic enim vocat) authores fuerũt, accuratè quidem scripserunt, quæ quibusque in morbis egri patiantur 4, quæque sint earum qua-

4 Nempe symptomata omnia, quæ ex ipsorum ægrorum relatione cõghita atque perspecta fuerint.

Prima reprehensio.

5 Quinſmodi ſunt diuiſiones, dioriſmi ſignorum, cauſarum & corporum.

6 Nempe ad cognoscendum, & prædicendum.

7 Ob prætermiſſam bene cuique medendi rationem.

rundam rerum incidentium cauſa & ratio. Sed tamen eò proceſſit eorum labor & induſtria, ut vel medicina ignarus atque inſolens æquè ac illi conſcribere poſſe videatur, ſi modo ab ægris didicerit quæ per morbos cuique eueniant. At verò quæcunque operæ pretium eſt ante perſpecta habere, de quibus eger verba non facit 5, plurima ſunt ab alijs prætermiſſa; cum in alijs alia 6, tum autem nonnulla quæ ad Tecmarſan ſunt utilia valdè. Porro cum ea vox (τὴν ἡμῶν) eò dicatur ut conuenienter & accommodatè cuique medendi ratio ſignificetur, hic ſanè multo aliter ſentire me profiteor, quàm illi tradiderunt. Nec verò ſolum ob id 7 non laudo, ſed quòd

paucâ numero remedia
 usurparunt. Nam quæ
 plurima sunt ab ijs in-
 uenta, ut morbos acutos
 omitam, eiusmodi fere
 sunt, elateria & phar-
 maca, hoc est cathartica
 exhibere, serum & lac
 potui dare suo loco. Quæ
 si bona essent, congruen-
 tæque morbis omnibus
 adhiberentur, ad quos ea
 commendarunt exhiben-
 da scilicet, multò prædi-
 catione hominū digniora
 essent, quòd cum sint
 pauca, tamen abundè
 sufficerent. Sed aliter se
 habet 9.

rum omnium; serum verò & lac instar omnium quæ
 ad neoterismum adhiberentur à medico.

9 Quia quot sunt morborum idæ, tot remedio-
 rum genera esse debent.

Secunda reprehensio.

8 Quanquàm scilicet 5. 6.
 epidem. elaterium sumatur
 pro succo concreto cucu-
 meris sylvestris: cuius ela-
 terij conficiendi ratio de-
 scribitur à Dioscor. lib. 4.
 quatenus usurpetur *κατ' ἐξοχὴν* pro omni medica-
 mento purgante, ut Gal.
 annotauit in Exegeſi. &
 Theophrast. lib. 9. Tamen
 hîc cū adiunctione phar-
 maci nihil aliud significa-
 re videtur quàm succum
 prædictum, in quo pur-
 gandi mira vis inest; ac si
 diceret Hippocr. vnicum
 elaterium erat Gnidiis
 medicis instar cathartico-

COMMENTARIUS.

Galenus in commentario *τημεριον* coniecturalem
 cognitionem vocat, atque *ἀπὸ τῆς τημερίου* deducit.
Τημερίον autem vocat signum syllogisticum, quò pos-
 to necesse est rem sequi: *Τημερίδιον* apud Hippocr. in

aphor. significat scientiam habere per signa syllogistica. Clarissimus Duretus volens interpretationem Galeni cum mente Hippocr. conciliare, ita censet. In Medicina duo sunt quæ ad *διαγνωστικὰ* spectant; *διαγνωστικὰ* & *προγνωστικὰ*: quorum utrumque in signis consistit; cognoscimus enim & prædicimus per signa quæ aut *εἰκότα*, aut necessaria dicuntur: Necessaria sunt *λημματα* demonstrationum ex signis quæ pathognomonica & *διδωται* dicuntur. *εἰκότα* autem verisimilia, ut, concubuit cum impura muliere, infectus est; apparens est, non necessarium. Fumus, ergo ignis, necessarium; sed ignis, ergo fumus, non necessarium. Sic signa quædam sunt antecedentia, quædam sequuntur, quædam coniuncta sunt: Et sunt aut causæ, aut effectus ipsi, aut rebus ipsis adiunctæ proprietates. Rursum alio nomine quædam dicuntur *διδωται*, quædam prognostica, quædam *προμνηστικὰ* seu anamnistica. Sed in morbis præter cætera, consideratur morbi species, mos, & motus. Morbi sunt signa, nempe eius speciei, pathognomonica: motus morbi signa sunt *ἐπιφαεινόμενα*, moris *ἐπιθροόμενα*; ut cum in pleuritide, cui coniuncta febris ardens, superuenit delirium, est epigenomenum, & malum. Tertij generis signa sunt hæc, ut si in pulmonibus sit *ἰμπνύματα*, pleuritidis vel peripneumoniæ antegressæ argumentum est. Neque verò si signa antecedant, necessariò causæ sequuntur; ut nec signa adsunt, quia causa præsens sit. Nec enim si bilis in corpore redundet, necessariò lingua bile suffunditur: quemadmodum nec quia urinae bilioso sero non tinguntur, idcirco obstructio est in cysti cholidoco; nam potest esse symptomatica translatio sursum: sed si lingua bile suffundatur, ided bilis redundantis significatio fit, ut in lib. 6. epid. sect. 5. sent. 14. narrauit Hippocr. Quoniam itaque (ut oratio,

vnde orsa est, redeat) Curationis quodammodo sunt
 pedisequæ & περὶ τὴν αἰτίαν τῆς διαγνώσεως ἢ περὶ τὴν αἰτίαν; sit vt τέκ-
 μαται id est rationem bene & conuenienter cuiq. me-
 dendi Galenus deriuat ἀπὸ τοῦ τέκμαρος, quasi dicat
 istam Termarsim esse veluti sobolem τῆς διαγνώσεως ἢ
 περὶ τὴν αἰτίαν. Nec enim potis est quemquam tenere ra-
 tionem accommodatè cuique medendi, nisi probè sit
 instructus τῇ διαγνώσει ἢ περὶ τὴν αἰτίαν.

TEXTVS.

*Sed tamen qui postea illud argumentum scri-
 ptis excoluerunt, perue-
 stigant sanè quidpiam
 ex medicorū magis sen-
 tentia, quæ cuique essent
 utilia ad curationē mor-
 borum 1. Sed tamen de
 Diæta 2. veteres meden-
 di magistri nihil conscri-
 pserunt commemorabile,
 atque illud prætermit-
 tendum rati, quod alio-
 qui erat maximum 3.
 Et tamen non desuerunt
 qui non ignorarint va-
 rias morborum formas*

Galenus narrat fuisse
 idem quidem institutum
 prioris libri & postero-
 ris, sed diuersis modis tra-
 ctatum.

Tertia reprehensio.

- 1 Quorū historiam ve-
 xeres Gnidi ex ægrorum
 relatione tradiderunt.
- 2 Hoc est victus ratio-
 ne, quæ pet materiam na-
 turæ familiarē suscipitur.
- 3 Nam in medecō nul-
 lus feracior locus est neq.
 utilior quàm de Diæta,
 quæ ipsa per se sufficit ad
 morborum bonitate na-
 turæ triumphatorum curationem, inconsideratè au-
 tem præscripta morbos alioqui sanabiles efficit insa-
 nabiles.

4. Quasi dicat infinito-
ram certus non est nume-
rus, ergo absurdum est
velle persequi omnia cau-
sarum procatarcticarum,
& morborum genera.

5. Vt cum dicimus in iu-
uene febrem continuam
ardentem per hæmorrha-
giam solui, in sene per dy-
senteriam; cum simæ he-
patis inflammantur, per
hæmorrhagiam; cum ar-
terix & venæ focus in se
habent, per sudores.

6. Quasi dicat, non est
idem morbus, ergo non
eadem appellatio.

7. Illud *καλῶς* dicitur,
quod sit naturæ, morboq.
conuenienter; ut cum hæ-
morrhagia succedit feбри
ardenti, conuenienter mor-
bo fit; naturæ conuenien-
ter, si in iuvene.

8. Vt in organico febrili.

9. Quasi dicat, propo-
sitis contrariis indicationi-
bus, videndum vtri plus
sit tribuendum; & ut è
duobus malis minus eli-
gamus.

atque ideas, eorumque
multiplices diuisiones.
Sed cum vniuscuiusque
& vniuersorum morbo-
rum numeros propalam
explicare voluerint, non
rectè explicarunt 4. Il-
lud enim innumerabile
videretur, si morbi, quo
quisque laborat, distin-
ctio peteretur, quod in-
ter agros nonnihil inter-
sit 5. propterea que non
eundem morbum videri,
quin idem sit nomen &
appellatio 6. Mihi au-
tem in quaque arte ani-
mum ad res adijcere. Et
quæcunque sunt bene
tradita, ea quoque be-
ne 7 & rectè scititare
oportet: Et quæ celeritatem
8 desiderant, cele-
riter; & quæ paritatem
desiderant, purè; & quæ
doloris vacuitatem desi-
derant, sine dolore ad-
ministrantur 9. De-
mi-

que omnia que sunt eiusmodi, ad meliorem statum reuocare oportet 10, cum excellentia 11. & prestantia suorum equalium & eorum qui sunt sui ordinis.

10 Nempe ad symmetriam naturalem & cuique consentaneam.

11 Ita expressit aduerbiū διαρεόντως, cuius vim expressit in sequentibus alio quodam loco. Ceterum hunc locum malè est interpretatus Vasseus.

COMMENTARIOLVS.

A. Πολυτροπίας vertit interpres varias species & ideas morborum, πολυχθίας autem multiplices eorundem morborum diuisiones. Quidam per πολυτροπίας volunt intelligi diuisiones, & per πολυχθίας subdivisiones, sed malè; nam potest per vtrumque intelligi διορισμός, id est distinctio similium dissimilium, signorum, causarum, & corporum. Interpreti placuit per polytropiam intelligi materiam, qualitatem materiæ, causas, symptomata, paroxysmos, crises; sic vt qui tenuerit polytropiam, hæc quoque omnia tenuerit. Itaque refertur hæc dictio Græca ad proprietatem cuiusque morbi, & cognitionem diuersorum, similium, dissimilium, propriorum signorum, atque communium. At verò πολυχθία refertur ad diuisiones generis in species, causarum in effectus, & effectuum in causas. Atque in hoc nomine πολυχθία continetur metaphora à sacris sumpta. Nam χιθάξ dicebatur assula in qua dissecabantur victimarum exta lustralia; & πολυχθίζειν lacerare & dipidere significat. Quidam constituunt duo momenta quib. morborum cognitionem habemus ἐπιλογισμὸν & διαλογισμὸν, vt ille nitatur signis, causis, coniecturis

agritudinem designantibus; hic verò sit ratio quæ ab euidenti auspicetur, rei obscuræ notitiam afferens. Vide *Gal. lib. de optima secta ad Trasylb* Est & quædam coniectura artificialis, quam Græci vocant *τιχινὸν σοχασμὸν*, eamque prope ad veritatem accedere ait Galenus *cap. 9. lib. 1. de crisi*bus. Vide *lib. 1. de locis affect.*

B. Absurdum est velle omnia singula certo numero complecti: nam Medicina non est *μετὰ πῦρτος*, quia esset infinita *lib. de arte parua*, non *μετὰ τῶν* non de quibusdam, quia esset manca Medicina, sed *μετὰ πάντων* de qualitate affectis; ut cùm dicimus, victus humidus conuenit Ysaïæ, Gaillodo, Piscatori, Emonio, Socrati, quia illud infinitum esset; atque illud quod vniuersim prædicatur, est de qualitate affectis. Si dicas, omnibus conuenit victus humidus, falsum esset; si singula recenseas, operosum; ergo ita fuit pronuncjandum.

TEXTVS.

Ego verò Medicū laude dignissimum iudica-
uero, quicumque in mor-
bis acutis (quos morbos
plerique sentiunt cala-
mitosos atque funestos 1,
id consecutus fuerit, ut
rectâ medendi viâ atque
methodo cæteris præstare
videatur. Sunt autē fe-
rè, quos acutos prisci Me-
dici appellarunt, inflam-

1 Inflammatione, ut ἐν
μαγγοῦ *μετὰ τῶν*, 2. trans-
latione, 3. maligna quali-
tate, additur curandi dif-
ficultas ob difficultatem
πεπασμι, & naturæ colla-
psa præsidia.

matio tunicae costas succingentis, & musculorum internorum 2, pulmonum inflammatio 3; & delirium intermissionis expers cum vigilijs 4 & febre coniunctum; & delirium cum febre, sopore & obliuione coniunctum; 5 & febris ardens intermissionis expers cum incendio viscerum, siti inexplebili & scabritie linguae coniuncta; 6 ac ceteri omnes morbi qui hos consequuntur, quorum 7 febres continuæ omnino interimunt: Nam si pestilentis morbi species nulla communis in hominum vitam ingruerit & inuaserit, sed dispersi fuerint morbi 8, nec ulla re similes 9, plures ab ijs morbis, quam ab alijs 10 quibuslibet intereunt.

2 Pleuritis.

3 Peripneumonia.

4 Phrenitis.

5 Lethargus.

6 Καῖσος.

7 Hunc genitium ὅκ, quorum, doctissimus quidam interpretatur, è quorum numero sunt febres, &c. Galenus tamen cap. 9. lib. 3. de difficult. respirat. non ita interpretatur, sed docens omnibus morbis acutis febres continuas coniunctas, hunc citat aphor. Hippocr.

8 Qui suscipientis causæ & efficientis diætæ naturam sequuntur, & quo genere continentur morbi acuti commemorati.

9 Id est varietate naturæ, ætate eorum qui laborant, distinguuntur.

10 Ut diuturnis, syntrophis, incrementibus.

COMMENTARIUS.

Ex hoc loco colligere est morbos acutos duorum esse generum; Sunt enim alij primarij corpus vniuersum inuadentes, vt *αγώσσι*; Alij verò quibus annectitur febris, vt peripneumonia, pleuritis, lethargus; Eiusmodi sunt enim vt partes, quarum potentiâ corpus administratur, obsideant, sic vt eorum obsidio perpetuò coniunctam habeat febrem. Atque earum affectionum definitio petitur ex conditione humoris morbisici, & partis oblesæ.

TEXTVS.

1 Hoc est morborum acutorum citatiope.

2 Vasseus sicut & antea monuimus, interpretatur *ιατροῖς τὸν πῆλαι* eos medicos qui penitiùs rem considerant & expédunt, non affines, æquales, itaque malè.

3 Atque quæ nocendo aut iuuando sunt definita, non est cuiusuis medici intelligere, multò minus idiotæ.

4 Vulgus ratum præcipuam medicorum diligentiam in remediõrum inuentione versari, eos tantùm laudat, quos in promptu remedia tenere arbitratur,

Ergò homines imperiti, & omnis doctrinæ expertes, non facile agnoscunt, qui in hoc medendi genere 1 suis æqualibus 2 antecellunt. Eoque fit vt sine iudicio alia probent remedia, alia criminantur 3. Quandoque illud satis magno argumento esse potest, quod vulgò homines nimè horum morborum acutorum sint conscij. Atque in eam curam incumbendum. Et qui Medicinæ sunt expertes habentur pro Medicis 4 eorum morborum nomi-

ne 5. Est enim facile eorum rerum nomina complecti ac discere, quas conuenienter adhiberi 6 posse putarunt iis, qui talibus morbis laborant. Vt enim quis ptissam succum nominarit, aut vinum huiusmodi aut illiusmodi 7, aut aquam mulsam, omnia vulgò videntur eadem nominari, quæ in peruagato medicorum sermone 8 versantur meliorum atque peiorum. Sed secus res habet; quippe in hoc genere 9 est admirabile quantum alij ab aliis differant.

5 Acutorum scilicet, quod eorum incertæ sint prædictiones salutis aut interitus, vulgusque ex euentu iudicet.

6 Notanda est vis verbi *αἰσθητικῶν, ἃ τῶν αἰσθητικῶν*.

7 Hoc est colore consistentiâ, odore, sapore & viribus.

8 Nam splendidis verbis & remediorum catalogo edocti non probant se tenere dotes & facultates remediorum, multò minus delectem.

9 Remediorum tum in facultate, tum in delectu.

COMMENTARIUS.

Quoniam incauti prætermisimus eum locum superioris textus, in quo Hippocrates de morbis pestilentibus (quos cum acutis confert) meminit, adiiciendum censuimus & illud. Itaque primò sciendum nomen *αἰσθητικῶν* nullum morbum propriè significare, quemadmodum doctè Gal. *com. in partic. 20. sect. 3. lib. 3. epid. & comm. in par. 1. lib. 1. epid.* notauit. Tamen quidam ita definiunt pestem, vt sit species quædam morbi pe-

ſilentis cōmūnis, quæ in hominum vitam inuadit, multosque è medio tollit. Quatenus itaque multos inuadit, vulgaris & ἐπιδημὸς dicitur; quatenus verò multis affert interitum, peſtilens. Cæterum morbi peſtilentēs funeſti ſunt diſſipatione ſpirituū, πνεύματων ἀδυναμία, infirmitate naturæ, corruptione ſpirituū & partium ſolidarum. Itaque cū ab aëre ambiente pars animabilis afficitur, diſſipatio fit ſpirituū & corruptio; cū partes ſolidæ, earum fit corruptio; cū item humores, πνεύματων ἀδυναμία; vnde admirabilis illa Hippocratis ſententia ſect. 7. lib. 6. epid. Spiritus calidus frigidus, craſſus tenuis, ſiccus humidus, plenus, imminutus, copioſior, à quibus mutationes, quales ex qualibus, prout ſe habent continentia; contenta, impetum facientia. Itaque vt rem aperiamus, dicendum morbos ἐπιδημοῦντας duorum eſſe generum: Alij dicuntur κοινὸν, ſeu πᾶν δημῶν qui ita ſunt communes vt eorum vim malignam nemo poſſit effugere; Alij propriè ποροειδῆς. Nam Gal. præfat. in 1. epid. ſcribit ἀπὲρ ἑνὸς ſæpiùs ſumi pro diſpergere, diſtinguere, & ab inuicem ſeparare. Porro κοινὸν trium ſunt generum ἔνδημοι, ἐπιδημοι, πᾶν δημῶν. ἔνδημοι dicuntur vernaculi qui loci infamiam ſequuntur, cuiuſmodi eſt leenteria Lutetianis pro alui fluore ſumpta; propter uſum aquarum per aquæductus plumbeos affluentium. ἐπιδημοι ſequuntur naturam potiùs τῆς πομπῆς, cœli nempe vitium, dicunturque ἀπὸ τῆς ἐπιδημῆν, id eſt cœlitus in hominum vitam inuadere & paſſim vagari, vt conſtat apud Homerum de immiſſa contagione, propter Chryſeidos raptum, in exercitum Græcorum.

Λητῆς δὲ διὸς ἦτορ ὃ γὰρ βασιλῆι χολώδεις

Νοῦσον ἀπὸ τρατὸν ὄρεσιν ἐκάλω, ἀλέκοντο δὲ λήϊοι

Qui verſus ſic Latinè redditi,

*Arginum diris Agamemnona percitus iris
Prosequitur, struſtas miſeranda peſte cohortes
Ledit Apollo, neci ſubita quæ tradidit omnes.*

Ac rursus illi *emidnpoi* duſim ſunt generum; quidam enim ſunt ſimplices à tempeſtatum viciffitudine ſimpli-
ci; alij peſtilentes, quorum nunc meminimus, quibus nulli aut pauci defunguntur. *Nardnpoi* autem dicuntur communes, & ſequentur peculiare diætæ vitium, ut cùm in annonæ caritate oleribus aut leguminibus pluri-
rimi veſcantur: quod contigit in Aeno, cuius incolis genuum infirmitates ob peculiare diætæ vitium contigerunt *part. 13. ſect. 4. 6. epid.* Ac ij ſæpè perturbato ordine ſumendorum, educendorum, admouèdorum ſunt proprii & *anagidnpoi* (qui alteram diuifionis partem faciebant.) Ij autem dicuntur qui ſequentur & efficien-
tis cauſæ vim & ſuſcipientis naturam, ſic ut ſub diſperſorum numero, è medio multos tollant. Nam dum aëris conſtitutionibus malignitas ineſt, ita & morbis, ſed quos diuerſæ hominum naturæ varietate diſtinguant.
De quibus ita Gal. *com. in part. 9. ſect. 3. lib. 3. epid.* Morborum autem differentiæ ducuntur ab aëris nos ambientis temperie, propter naturam cuiuſque & vitæ rationem, quam quiſque, dum integra fruitur ſanitate, tenet. Victum appello non eum ſolum qui cibo & potu ſuſcipitur, ſed aliis omnibus ut otio, exercitio, ſomno, vigiliis, & iis omnibus, quæ ſunt id genus. Morborum *anagidnpoi* hiftoriam videre eſt in epidemiis *ſect. 3. lib. 3. epid.* ubi docet in peſtilenti aëris conſtitutione alios eryſipelatis, alios carbunculis, alios dyſenteria vexatos. Denique Hippocr. de Sporadicis egit *in lib. de diata in morbis acutis*; De Epidemiis, libris epidemion. De Endemiis in libro de aëribus, locis, & aquis. Galenus item de Sporadicis *com. in ſect. 1. lib. de diata in morbis acutis.*

T E X T V S.

1 Ita vertunt alij *ἀνταρ-
μαστίν* que ignorantur, sed
non satis bene.

2 De remediorum de-
lectu *μετὰ τὴν ἐξουσίαν τῶν τελευτῶ-
ντων*.

3 Dicuntur *τὸ ἐπιμαχεῖν*,
id est, magnum momen-
tum afferunt, vt apud
Hippocr. lib. de fract. *ὡς
ἐπὶ ἐπιμαχεῖν* neruus insi-
gnis. Sic itaque hic locus
interpretandus, Necessē
est medicum scire, quæq-
si non intelligantur, non
video quamobrem appel-
lari quis possit medicus.

4 Si scilicet rectē præ-
scribantur & fiant.

5 Vt ad exitum præci-
pitent, scilicet si rerum ea-
rum delectus non habeat-
ur in qualitate, copia,
vtendi modo, & occasio-
ne, indicationibus sum-
ptis à specie & idea cuius-
que morbi, tum etiam à
viribus, & peculiari natu-
ra cuiusque ægri.

6 Variæ opiniones ve-
terum de usu Prissanæ.

Sed ea quoque literis
& commentatione di-
gnissima esse videntur,
que nondum artificio
comprehensa 1 & tradi-
ta, id est nondum defini-
ta & distincta, 2. Opera-
pretium 3 tamen est Me-
dicos scire & que ma-
gnum adiuumentum 4
aut detrimentum adfe-
runt 5; atque hæc nōdum
disciplinabilia sunt, id
est nondum artificio com-
prehensa. Quid causæ est
quamobrem medici qui-
dam omne tempus exi-
guam in morbis acutis
prissanam non colatam
exhibentes, atque ita
Medicinā rectē se face-
re arbitrantur. Existunt
& alij quidam, qui pla-
rimū faciunt in meden-
do, si quis nullum hor-
deum sibi vtendum pu-
tet 6, calamitosum ma-

ximè id esserati, sed lin-
teo percolatum succum
exhibent. Nec desunt
alij 7, quos nunquam
adduxeris ut crassam, id
est integram ptissanam
exhibeant nec succum,
alij quidem antequam
eger septimum morbi
diem agat; alij verò totâ
morbi historiâ non ex-
hibent, donec morbus iu-
dicatus fuerit. Sed ea
Medicorû cōsuetudo non
est quæstiones huiusmodi
ad disputandum ponere,
neque si poneret, fortasse
quid sentiendum sit, in-
telligerent 8. Quæ cau-
sa est etiam, cur uniuersa
medendi ars in acerbissi-
mam vulgi calumniam
incurrerit 9. Ac in acu-
tissimis morbis tanta est
artificum dissensio, ut
quæ alius adhibet optima
esse ratus, illa alius in
vitio esse putet. Eoq; fit

7 Galenus recenset *com.*
in hum. locum, varias ratio-
nes victus præscribendi
veterum; Alij trium die-
rum abstinentiam præscri-
bebant. Alij repletionem,
ut Petronas. Alij morbo
contraria maximè præscri-
bebant.

8 Quod illi iudicio ca-
reant in distinctione simi-
lium ac dissimilium signo-
rum, causarum, & cor-
porum, tum in delectu re-
mediorum.

9 Docet controuersiam
alicuius disciplinæ pro-
fessorum suspicionem af-
ferre aut ignorantia, aut
artis inconstantia. Con-
trâ fit ut artificum con-
cordia artis maximam fi-
dem faciat. quod in Ma-
thematicis contingere Ga-
lenus docet in commen-
tario.

10 Hoc est diuinatione,
quæ circum animalium
exta versatur.

11 Et rationem compa-
randi iudicium in reime-
diorum delectu, quam
hoc loco tradendam su-
scipimus, esse pulcher-
rimam.

12 Distinctionum scien-
tia & constitutio vera ar-
tis mirificæ.

13 Galenus *comment. in
hunc locum*, docet abundè
ex hac particula apparere
Hippocratem non de Pti-
sana disputare instituisse,
non de Diata in morbis
acutis,

*ut ars medendi non mul-
tùm ab augurali vanita-
te abesse videatur, quòd
augures eandem auem
parte sinistra secundis
auspiciis apparere iudi-
cent, si autem dextrâ
malis auspiciis: Eodemq;
modo in aruspicina 10,
eadem fere sunt quæ
feruntur alia super aliis.*

*Ego autem verè videor
esse dicturus hanc con-
templationem esse pul-
cherrimam 11, pluri-
misq; & maximis in re-
bus in arte medica con-
sentaneam esse. Etenim
contemplatio ista 12 mi-
rifice prodest aegris ad sa-
nitatem conquirendam,
sanis ad tuendam, pale-
stricis ad firmam corpo-
ris constitutionem: De-
nique omnibus ad quan-
cunque rem se conuerte-
rint 13.*

DE PTISSANA.

TEXTVS.

QVONIAM in Ptissanam incidimus 1; Ptissana, meā quidem sententiā, cibariorum 2 omnium cerealium 3 præstantissima rectè est habita in eiusmodi morbis acutis 4; ac laude dignos censeo qui eam ceteris anteponendam duxerunt. Et enim succo prædita est pingui 5 illo quidem sed leui, continuo siue equali 6, & suauitate condi-

1 Vt, velut proposito hoc familiari exemplo, doceamus theoremata vniuersalia, quæ sunt, Diætæ humide febricitatibus omnibus conferunt, maximè verò pueris, & his qui sic diætam instituerunt.

2 Γεύματα dicuntur cerealia, quia omnib. gustu iucūda sunt, ἀπὸ τοῦ ἡδυώτου, 1. epid. hoc loco, ἔστισαν ἀπίστοι πᾶσι τῶν γεύματων. Nomē τοῦ γεύματος sumitur ἀπὸ τῆς προσωπῆς.

3 Quæ cerealia ex zea, tritico, auena, panico, & milio possunt parari, sic

Ptissana omniū vt fragi, alicæ, panis est præstantissima.

4 Vt febribus essentialibus, & viscerum inflammationibus, quæ febrem habent coniunctam, & idè his morbis prodest quodd æquè naturæ studet & pugnat cum morbo, quod nulli alteri cibo conuenit.

5 Hic eleganter latet πείλησις, quid cum putredo in obstructione consistat, vt Ptissana pugnet cum morbo, necesse est vt obstructa liberet; & tament glutinosa & viscosa est; quomodo liberabit obstructa?

6 Ex bonitate materiæ quæ est vniufmodi, & æqua-

liter se patitur vinci à calore nativo.

7 Id est alienæ qualitatis expertus, & fit vt sit permeabilis *Gal. com. in hunc locum*, proptereaque omne tulit punctum cibus qui cum bonitate suauitatem adiunxit.

8 Qua lubricitate facile coquitur, distribuitur, & obstructa liberantur.

9. Qua humiditate non lædit ventriculum, nec facit vt ventriculus suo humore natet.

10 Quia infringit bilem, nec in bilem mutatur, vt

dulcia, calorem & siccitatem duas sitis causas corrigit, materiam pepasmi expertem excludit, capacem concoquit eluendi virtute sua, & inoffenso cursu ad duas sitis sedes ventriculum & pulmões fertur.

11 Vt si adstrictior sit aluus, si bilis fluitet in ventre, si contumaciter inhærescat tunicis ventriculi.

12 Auicenna docet quomodo Prissana naturæ studeat,

13 Quæ adstrictio semper vitanda in morbis acutis, nisi in hienterix, lepothymix, & resolutionis viscerum periculo sint ægri.

14 In Græco est *ἀγέδω γὰρ*, quod *Gal. notat in comment.*

15 Præclare *Gal. in com.* fabaceum semper flatulentum existet, quatumvis atteritur, hoc enim habet à natura, non ab imminuta coctione, vt Prissana.

ta est 7, naturâ meabilis & lubrica 8 & moderate humida 9, nec est sitifera 10, maximeq; ad eluendum, si quid opus sit 11, accommodata supp. glutinositas Ptissana 12: Quin etiam nec adstrictionis est particeps 13, nec tumulum facit 14, nec in aluo intumescit. Nam elixando intumuit quantum maximè intumescere potuit 15.

COMMENTARIUS.

Ha&ctenus pra&fatus Hippocrates, nunc ad institutum accedit, nempe vt disputet de Ratione cuique conuenienter medendi, quam τεκμαρτον vocant. Nec enim de Ptissana liber hic ex Plin. est inscribendus, quemadmodu& supra annotauimus; Nec de Ratione vi&ctus in morbis acutis, hanc enim solam non tractat, vt abunde Galenus docuit, sed aliquando de venae sectione, de clysteribus, de medicamentis purgantibus disputauit. Quod autem de Ptissana disputet, hoc facit eo nomine, vt hoc proposito familiari exemplo, quod perspicuitate (est enim ἐμπειρίαν paratu facile, & est veluti, ait Poëta, inemptae dapes) & excellentia (quod nullum alimenti genus aequè valeat ad morbos acutos ac Ptissana) vincat res ceteras quae sunt eiusdem generis, doceatque pra&clara τῆς τεκμαρτου διαρίματα. Est enim Hippocrati familiare vt sepe priuata exempla pro vniuersis obtrudat, quod Gal. declarat *com. in hunc locum, & lib. de articulis.*

Cum morborum excessus pari contrariorum excessu abigi debeant, & quasi contrario oppugnari Marte; Acutorum autem morborum pra&sertim febrium attendantium ὑπερξίς in igne putredineque consistat; fit vt videndum sit, an Ptissana contrariis qualitatibus pugnet cum morbo: Primum ignis siue πυρρός calidus siccus est, Ptissana frigida humida, ideo è diametro cum morbo hac conditione & nomine pugnabit.

Quod si quis obiiciat, vt Dioscor. cap. 79. lib. 6. hordeum vim habere siccandi & detergendi ex classicorum authorum pra&scripto, itaque Ptissanae eas dotes non inesse: Contra opponemus Galeni sententiam quae hunc nobis scrupulum tollat; ait enim hordeum refrigerandi facultatem nulla arte amittere posse, sic-

candi verò præparatione posse cap. 9. lib. 1. de aliment. facult. & 7. simpl. Atque adiungit, quovis modo hordeum paraveris non potest calefacere, humefacere & siccare potest. Plura eo loco legenda sunt. Quòd ad putredinem, Ptissana eam arcerè potest; nam obstructio putredinis parens est, 1. de differ. febr. si itaque obstructiones cremor Ptissanæ sustulerit, & putredinem eius sobolem tollet. Quomodò autem liberet obstructa videre est in textu Hippocr. & apud Gal. lib. prædicto, & passim. Cæterùm πύσσανα ἀπὸ τῆς πύσσης dicitur, quod purgare, suâ glumâ castrare, contunderéque significat; vide apud Dioscor. cap. 79. lib. 2. & illud edulij genus nobis generali nomine declarat, cuius materia tundendo deglubitur, non autem molitur; quò nomine continetur πᾶσις qui fit ex zea, quam pultem vocant. Alica siue χόρδρος ex frumento, gallicè de la frumentée; Aliter sentit Dioscor. qui χόρδρος ex ea fieri scribit; & Ptissana quæ κατ' ἔξοχον significat pultem ex hordeo deglubito confectam.

Ad finem literæ superioris meminit Hippocratis nominis ἀέγδος, quod tumultum significare notum est; ἀέγδος autem teste Gal. com. in hunc locum, tumultus est, qui fit à cibis ob varias eorum ingestorum facultates: quem ἀέγδος graphicè nobis descripsit Horatius his verbis satyr. 2. lib. 2. sermon.

*Accipe nunc vultus tenuis, quæ, quantæque secum
Afferat; In primis valeas bene, nam varie res
Ut noceant homini credas, memor, illius esca,
Quæ simplex olim tibi sederit: ac simul assis
Miscueris elixa, simul conchyliæ turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita, vides, &c.*

Πύσσησμα λεῖον. Glutinositas in Ptissana lævis est, quæ

læuitas significat caloris vim sese æquabiliter in omnes materiæ partes insinuantis : At expressa & consumpta quæ ægris præscribuntur non sunt eiusmodi; nec enim læuia sunt; sed sitifera quia pinguia; ideòque faciliè caloris præter naturam vim recipiunt & inflammantur ac bilefcunt.

Quòd Ptissana virtute eluendi polleat, quâ materiâ *πικρὴν* capacem concoquat & expertem excludat, constat *ex histor. 1. sect. 2. lib. 2. epid.* quæ præclara est de muliere quæ *λεποδυμία* laborabat frequenti, nec quiescebat dolor; huic (inquit) polentæ pollen in succum mali púnici inspersus, & semel in die acceptus in cibo fuit, & non reuomuit ab eo tempore.

T E X T V S.

Ergo si quem iuuat 1 ptissana in eiusmodi morbis uti, ne vnius dieculæ abstinentia 2 est imperanda, sed sine intermissione utendum 3, nisi quid medicamenti purgantis 4, aut clysteris causâ intermittendum sit.

1 Id est qui iure suo uti Ptissana possunt.
2 Id est, ne vno quidem die defraudari suo genio debet; alioqui peccaret in commoda suæ naturæ, materiâque fluentem sifteret.
3 Ad liberalitatem & libertatem anacatharsee; latera faciendo robusta; quia salutis spes in laterum, & naturæ robore consistit.

4 Nam cum medicamenti purgantis vsus necessarius est, Ptissana non exhibetur loco.

C O M M E N T A R I V S.

Nunc *πικρὴν*, de delectu Ptissanæ agit, in quo prima hæc lex sanciat, ut qui iure & loco Ptissana utitur, is conuenienter videatur uti; Is verò iure facit,

qui & morbi specie inuitatur, & virium infirmitate cum succi inopia coniunctâ, nec auocatur dolore aut difficultate respirandi, adhibitis etiam & celebratis quæ vacuando & leniendo dolorem, pugnant cum morbo & symptomatis ipsis.

B. In græco legitur οὐδὲ μὴ ἡμέρῃ κενεαγγητίον, exinanire non oportet. Porro nomen τῆς κενεαγγείας apud Hippocr. bifariam sumitur, pro vacuatione obscura quæ fit fame, inedia; & manifesta, vt quæ fit medicamentis, venæ sectione. Hoc secundo modo sumpsit, lib. 1. aph. 2. οὐτω γὰρ ἡ κενεαγγεία, &c. Illo priore modo lib. de articul. sent. 56. sect. 3. vbi disputat de luxatis & fractis costis.

T E X T V S.

1 Cum suo iure Ptissana quis potest vti.

2 Et propterea aluius eorum bis humescere, in quo spectatur temperamentum; bis intumescere, in quo spectatur habitus; bis coquere, in quo actio consueuerit.

3 Ne humores incandescent, præsertim in biliosis naturis, ne collabatur & subsidat ventriculus, & officij vacuitate reddatur ignauior; neque etiam vires defraudatæ suo genio labefactentur.

4 Quasi dicat non ad nutritionem ordinariam solum, sed ad thoracis robur.

* In græco legitur ἐν πλεονεξίᾳ δὲ, &c. quod idem

Eoq; fit 1, vt si bis die cibum capere consueuerint 2, bis exhibenda sit 3: Sin autem suo modo & more semel pastum ineant, semel etiam primo die apponenda Ptissana. Sed tamen paulatim atque vicissim Ptissana accessionem adiungendo, si bis exhibendi sit locus 4, Si quidem bis exhiberi posse videatur.*

significat ac sensim, paulatim; quod constat ex verbis Hippocrat. quæ scripta leguntur, lib. 1. epid. constit. 3. *μὴ ὁ κινὰ μέχρις ἀκτουρου, διερὲς διερμὸν, καὶ ματὰ μεγάλα, καὶ ἐν περσωνῇ, ἀλλὰ συνεχεὶ καὶ βίαια.* Dictiones illæ τὸ συνεχεὶ καὶ βίαιον vim huius dictionis ἐν περσωνῇ declarant. Atque illud hoc loco dicitur ἐν περσωνῇ, quod in aphorismis lib. 1. aph. 17. dixit καὶ μέγας, quod etiam significat, ut loco fiat. Cæterum hoc loco præscribit victus rationem in qualitate & quantitate, sumpta indicatione à morbi specie, materia, adiunctis, privata & communi natura. Illa spectatur in temperamento generali, in actione, & eo quod est commune omnium, ut sumere cibum, coquere, humescere, intumescere ventriculum dicimus. Hæc verò peculiaris natura in temperamento peculiari partium, quarum virtute corpus administratur, consistit: ut in eo dicimus qui biliosus αἷον aut χόλον, cui bilis in ventriculum, meatu à natura dato, influit & contrà cap. 6. 2. de temp., cap. 1. lib. 1. de alim. facult.

T E X T V S.

De cetero inennte Ptisfana usu 1, sufficit non plenâ manu exhibere, nec admodum crassam 2: sed sufficit eam Ptissanam ingeri 3, quantum in more cuiusque posita est, quantumq; sufficit

1 Id est cùm suo iure quis potest uti, & incœperit uti, ut cùm quarto die aut septimo utitur; in græco est κατ' ἀρχάς.

2 Quia post quadridui abstinentiam, alius officij cessatione facta est ignavior, ideòque nequit totius corporis necessitati

satisfacere, quamvis sit κατεσθῆναι & μύσσειν.

3 Ad conservationem naturæ communis, ut ventriculus coquat, intumescat, & humescat.

4 Quia si incidat ista *επιεσχον* etiam victo morbo & triumphato; facultas animalis & naturalis fatiscit alimenti inopiâ.

5 Ex hoc loco possumus colligere definitionē diætæ tenuis: Ea est quâ natura in officio continetur, & quâ prohibetur largior vasorum inanitio; ita ut sorbitio nec quantitate, nec qualitate, nec numero augeatur.

6 Nec tamē hoc faciendum, si peculiaris natura aut affectio te auocet, ut postea dicetur.

7 Vinum supp. dulce: Aquam non præscribit, quia nec sumpta, nec admota humefacit. Gal. com. ad aphor. 13. lib. 4.

8. Quia incunte morbo, dum siccus manet prius incuram morbi est incumbendum quàm naturæ studendum.

9 Lib. 3. huius operis.

COMMENTARIUS.

A. Accessionem vertit nomen *ἐπιδιδωσις*, quod est *παραπλήν*, *ἐπιδιδωσις* enim significat ad mensuram adiacere, Galli vocant *sirocrois*. Et in *constit.* 3. lib. 1. *epid.* & lib. 6. *πυρετις ἐπιδιδωσις ἢ παραξενεψις*. In epidemiis *οἱ πυρετοὶ* dicuntur *πῶς ἐπιδιδωσιν ἔχοντες*, quæ sunt continuæ quodammodo aut omnino, & crescunt paulatim. *ἡ ἐπιδωσις* verò est continuarium febrium quædam remissio.

ad prohibendam largiorem vasorum depletionem 4. De adiungenda autem sorbitionis accessione, mea sic ratio est; nam si adhuc siccior est morbus cumulatius non est exhibenda 5, sed ante sorbitionis accessionem melicratum 6 propinare oportet, aut vinum 7 prout alterum videbitur consentaneum 8: Vtrum verò sit consentaneum dicetur postea 9.

B. Morbi siccitas spectatur; ut arteriarum & venarum, in totius corporis quodam squalore & linguæ scabritie; pleuritidis in sicca tussi; hepatis, mesarei, intestinorum, in alui supptessione & durezza; quemadmodum & sicca est cephalalgia cum nihil aut per nares, aut per palatum excernitur.

Melicratum confert quidem, nisi quid dissuadeat, ut si homo sit biliosus αἰώ, si μεγалоσπλάγχνος, si sitibundus. Vinum dulce confert, si modò venter non turgat, & in asthma.

T E X T V S.

Quòd si humore os perfundatur, atque pulmonum materia expectorabilis convenienter excludatur. 1. adiungenda tum est Ptissana sorbitio 2, ut in summa dicam 3. Nam quæ celerius magisq; madescunt & perfunduntur materiâ, celeritatem iudicij 4 arguunt. Quæ verò tardius minisque madescunt 5, crismata

1 Statim & εὐπρεπὺς, ut nulla expectorati ratio desideretur nec in qualitate, nec in copia, nec in modo expectorandi, expectorabilis materiæ appulsu, quæ purgatio propriè dicitur ἀνὰ καὶ δαρπὲς ab Hippocr. aphor. 8. lib. 5.

2 Ut excitetur vis animalis potentia, ad expulsionem, ut scilicet firma sint latera.

3 Id est ad eandem legem de reliquis morbis acutis iudicemus.

4 Eiusque iudicij secundum; nam nomen crisæws absolutè positum in bonam partem sumitur. videatur historia Anaxionis lib. 3. epid. quam narravit Gal. cap. 18. lib. 1. de crisib. & com. in aph. 12. 1. aph.

5 Ob difficultatem pepasmi, thoracis oppressi non

languidi infirmitatem.

6 Id est nunquam impar sibi ratio exhibendæ ptissanæ, quæ ducitur à sicciore aut humidiorē morbo.

7 Vt virium, ætatis, consuetudinis, annique ipsius ratio.

8 Vt firma reddantur latera ad materiæ exclusionem.

9 Quo tempore victu quamtenuissimo utendū: nam quò propius abest à crisi, eò tenuiore victu utendum; quò longius, pleniorē.

10 Hoc est post certamen naturæ, & morbi, triumphatōque morbo,

11 Vel, ut in paritate, vel imparitate dierum, magna sit consilij capiendi ratio. Nam quæ paribus diebus imperfectè iudicantur, paribus recludescunt, & quæ imparibus, imparib.

diorem significant. Atque hæc sunt eiusmodi suapte naturâ 6. Existunt & alia sanè plurima valde utilia & plurimi facienda consultò hic prætermissa 7, ex quibus significatio fieri debet, quæ suo loco à nobis dicentur. Ergo ne longius abeam, Quò maior apparet purgatio, eò pleniorē manu exhibebis 8 ptissanam, donec ad crisin ventum sit 9, maximèque supra crisin 10 ad duos minimum dies, quibus aut quintum aut septimum aut nonum morbi diem agentibus, incidere crisis videtur 11, ut parium & imparium dierū cautio sit. Quibus effluxis manè sorbitio est apponenda, vesperi verò consuetæ cibaria. Sed præter ceteros maximè ista con-

ferunt iis quibus inenn-
te 12 morbo ptissana in-
tegra uti licet. Nam &
pleuriticis dolores 13 &
morbi ultro statim desi-
nunt & quiescant 14,
cum expectorare quid
commemorabile & pur-
gare ceperint 15. Nam
tales purgationes mul-
torum pleuriticorum sunt
perfectiores, exquisitæq;
magis, minusque puru-
lenti fiunt 16, quam si
quis aliter 17 dietam in-
stituatur. Quinetiam cri-
ses ipsa sunt uniusmo-
di 18 magis & secundo-
ris 19 iudicij, minusque
reversioni sunt opportu-
nae. Iam verò ptissanas
ex præstantissimo hor-
deo, & quamoptimè co-
ctas esse oportet 20: idq;

12 Primo scilicet morbi
quaternario editis pepas-
mi signis, & morbo hu-
midiore factò.

13 Scilicet pūctorij in tu-
nica costas succingēte su-
pra aut infra diaphragma.

14 Nullius opis medicæ
sunt indigentes.

15 Et liberè & liberaliter
quòd sit pepasmi capax,
nec ullam partis obsessæ
malam conditionem de-
nunciet.

16 Qui enim pleuritici
nihil commemorabile in-
tra 14. morbi diem ex-
puant, fiunt purulenti.

17 Defraudando suum
genium, & infirma red-
dendo latera.

18 Id est unico & simpli-
ci signorum, causarum, &
excretionis genere susci-
piuntur. Crisis simplex di-
citur quæ cuiusque morbi
propria est, ut hæmorrha-
gia in febre ardente iuue-
nis alicuius.

19 Ad salutem ægri nullâ superstitie materiâ, aut pat-
tium obsessarum vitio.

20 In aqua simplici nec de integro affusa, amplo &
capaci vase, ut tantum intumescat quantum intume-

scere potest, ex optimo hordeo, quale Lugdunense, nec vetus recensere, non curgulationibus depastum.

21 Quia hordeum, quod integrum prescribitur, debet perfectius coqui, quam cum in cremore datur.

22 Non cunctatur in via quam ad thoracem rectatur.

cum alias tum si non solo cremore utendum sit 21.

Nam prater ceteras ptissana dozes, qua vis inest in ea, fluida atque meabilis efficit ne sumptum hordeum aliquid detrimenti afferat. Nam nullo modo ad ventriculum adhærescit, tum spiritus iter non intercludit 22.

COMMENTARIUS.

Quicquid eiusmodi est ut inflammationem extinguat, respirationem faciliorem reddat, naturæ vim excitet, & obstructa liberet; illud morbis acutis curandis accommodatè exhiberi potest. Nam quod inflammationem extinguat, docuit Hippocrates dicens ptissanam esse ἀδύνητον: quod vim naturæ excitet, hinc patet quod περιπνεύσις: obstructa liberet, est ὀλιγοπνεύσις: respirationem faciliorem reddat, patet ex postrema parte textus, cum ait οὐδὲ μάλιστα πικρὰν καὶ πλὴν τοῦ διώγουτος ἔχειν. Nomen ἱξίως tria significat. scilicet. 1. lib. de fract. perpendiculum, ἐνδυνωείας, φορῶν, id est translationem, ut cum in febribus dicimus fieri sanguinis ἱξίον ad nares. Duorum quidem meminit Galenus in comment. ἐνδυνωείας καὶ φορῶν; Primi non meminit.

TEXTVS.

1 Vnde nec ad vias quam itur ad thoracem adhærescit, nec respirationem impedit, sed contra obstructas liberat vias quam itur ad gibbas hepatis.

Fluidissima 1 enim est ptissana, minimè sitife-

- ra 2, cōcoctū facillima 3, ^{A.} & imbecillima 4, si ex-quisitè cocta fuerit. Quæ omnia simul coniuncta ad bene medendum necessaria sunt 5. Verum-^{C.} enim uerò nisi quis eam adhibeat 6 prouisionem, quā effici possit ut in hoc sorbitionis usu nihil omnino desideretur 7, multis damnis æger augebitur 8. Etenim verbi gratiā, si cui, conclusis adhuc in aluo facibus, sorbitiones dederit quis, ^{B.} nondum subducta aluo, conceptum iam dolorem exacuet, aut si dolore ca-^{D.} reat, statim nouum inducet, tum suspiciosus & frequentior anhelitus 9 fiet, quæ respirandi difficultas 10 his de causis

2 Vtrāque enim qualitate pugnat cum siti, & locum vtrumque sitis extinguit.

3 Quod facile à naturā vincatur, quia vniuersimodum est, æqualis & læuis.

4 Id est omnis alienæ qualitatis expers. nec stomacho tumultum infert.

5 Quasi dicat, si quæ harum conditionum omitatur, cibus non confert.

6 In græco est *περὶ σωμαρίων* quod Gal. apud Hippocr. significare *βονδέν* in com. asserit, hic vertendum est *περὶ σωμαρίων*, id est ed̄ aspi-ret, huic studeat, adiumentum attulerit.

7 Nec in materia, nec in præparatione, vtendi modo, quantitate, & tēpore.

8 In græco est *πολὴν βεβλάψεν*, in quō notandū est verbum quo à græcis dicitur, pauld post futurum: atque hoc subiungit, quasi dicat, quamuis

suo iure quis ptisana vti possit, nisi tamen loco vtatur, valde in sua commoda peccabit.

9 Distensione alui, & diaphragmatis compressionē.

10 Nata ex intempestiuo ptisanae usu nondum subducta aluo.

II Densa & frequens respiratio pulmones frequenter mouet, moti pulmones calefiunt, calefacti siccantur. Gal. com. in hunc locum.

mala est. Nam & pulmones exsiccant II, hypochondriis laborem affert, aqualiculo & diaphragmati.

COMMENTARIUS.

A. Diæta duplex, vna ἀειρὴς, altera ἰσχυρή. Galenus com. in part. 18. sect. 4. 6. epid. vocat τὴν διαίτην ἀειρῆν quæ partim in exercitationibus, partim in potulentis & esculentis imbecilibus consistit. Tum ἀειρὴς dicitur duobus modis, vel quod parum habeat succi alibilis, vel quod omnis sit alienæ qualitatis expers, cuiusmodi ijsunt cibi quibus asperitatis nihil, dulcedinis, & aliarum id genus qualitarum; sic vt nec odorem grauem spirent, nec gustui qualitatem vllam manifestam representent. Qui priore vtuntur diæta dicuntur ab Hippocr. βραχυγαστροί part. 21. sect. 5. 6. epid. imbecilliora cibaria breuiorem habent vitam; vt qui cum exercitationibus sese non dedant, sed in otio & vmbra vitam degant, iis cibis vtantur qui parum habent succi alibilis, sic eorum alius officij vacuitate sit ignauior, caro iis imbecilla, delicata & mollior. Imbecilli autem cibi quibus vtuntur, omnes penè frigidi secundum Hippocr. part. 18. sect. 4. 6. epid. Imbecilli victus frigidi, frigidissimi cibi lentes, milium, cucurbitæ. Atque huiusmodi cibi minimùm habent cibi alibilis, plurimùm excrementorum, & horarij dicuntur, quod suæ perfectionis horam habeant, quæ si elapsa est, vix satis commodè vsui esse possunt. part. 33. sect. 3. 6. epid. & com. in part. 2. sect. 3. 6. epid. Cuiusmodi sunt pepones; dicuntur autem ἀπὸ τοῦ πῆξις quod suam habeant perfectionem & πύσιον, vt vocat Aristot. 4. meteor. & lib. de mund. ad

Alex. certò tempore, quòd vel ipsi vulgo iam innò-
tuit. Vide comment. in quendam *aph. lib. 6. epid. 1. hypocr.*
diarta duobus modis dicitur *part. 18. sect. 6. epid.* vel
quòd succi alibilis plena, cuiusmodi carnes porcinae,
panis siligineus; vel quòd in cibo elucet quædam qua-
litas commemorabilis, caloris, acrimoniæ: vtriusque
meminit Hippocr. dum asthmaticis victum præscribit
part. 5. sect. 4. 6. epid. in hunc modum, *hanc, suppl. vir-*
ginem asthmaticam, abstinere ab allio, sue, oue, boue; in agen-
dis à clamore, excalescentia. Per suem, bouem intelligit
eam diartam cuius meminimus primo loco. Per al-
lium, eam cuius secundo meminimus; In allio qualita-
tem acrem & commemorabilem denotat. Quo in sen-
su dicebat Hippocr. *Eos qui calido ventre sunt, validi po-*
tus & cibi perturbant. In com. *part. 24. sect. 5. 6. epid.* Gal.
scribit per cibos *hypocr.* intelligi non eos qui multum
habent succi alibilis, multumque nutriunt, sed quibus
inest manifesta & potens quædam qualitas, quæ pro-
uentum cuiusdam maligni humoris faciat, nec non in-
temperiem augeat. Cæterum ptisana dicetur *admixta-*
m, tum quòd habeat parum succi alibilis, tum quòd
alienæ qualitatis expers sit. Gal. com. in hunc locum.

B. Avicenna. Omnes penè interpretes hanc vocem con-
fusè sunt nixi latinam reddere, atque immiscent tex-
tui Hippocr. cum debeat ascribi in fronte periodi, ut
Gal. in comment. scribit. Duretus vertit, exempli gratiâ,
accommodatè sanè, quasi dicat Hippocr. per *avicenna,*
ut tibi ostendam quid sit loco uti; & nisi quis ptisana
loco utatur, quibus damnis augeatur. Quo in sensu
libris de articulis & de fracturis, sæpè utitur cum exem-
plum vult proponere. Vnde memini aliquando hunc
locum enarrasse Galenum in *lib. 1. de crisib. cap. 7.* ubi in
hoc adverbio *avicenna* valde elaborat, atque idem hoc
loco

loco significare ait, ac aduerbium ἀμέλῃ siue ἀμελῶς, quod interpres vertit, ilicet, alij vertunt, verbi gratiā, denique, videlicet, scilicet.

C. Nunc docet quando quis loco vti ptissima possit, nec enim satis est iure vti.

D. Nomen σίτου hic vertit fæces, vtrumque enim significat & cibum & stercus, quemadmodum narrat Galenus *com. in aph. 6. & 5. sect. Lib. 6. epid.*

T E X T V S.

1 Id est, ea cautio est adhibenda.

2 Doloris punctoriij qui distēta & stimulatā membranā costas succingente excitatur à sanguine bilioso qui per venam intercostalem, aut azygon, aut per mammariam eò influxit excitatus, attractus, expulsus.

3 Semper affluente scilicet nouā materiā.

4 In græco est ἀσπίνω, Gal. sumi ait pro ἀπίνω, & verbum est politicum; dicunt enim Galli, *il commence à cracher la poitrine*. Quæ cōcta sunt, lenta quidē sunt, sed non ita vt hoc loco describit Hippocrates.

5 In græco est λύειν, quod verbum apud Hippocr. duobus modis sumitur, pro reuerā soluere, vt *aph. 42. lib. 2. ἀποπληξίαν λύειν*. Alio modo pro liberare quidem, sed non citra mortem, quod politicos dicitur; *aph. 26. lib. 6.*

6 In plenitudine costarum inferiorum per catharticum ex helleboro nigro.

do 7, aut alterutrum adhibendo, quod duxerit esse utile, ptissanámque, cum sic affecti sunt 8, exhibuerit, celerius opinione hi moriuntur 9. His de causis igitur 10, aliis etiam magis quae sunt eiusmodi, qui integra ptissana inconsideratè utuntur 11, septimum morbi diem agentes aut celerius moriuntur 12: alij quidem mente perculsi 13, alij verò ab orthopnoea & stertore suffocati 14. Eoq; sit ut huiusmodi homines sideratos & fulmine ictos prisci nominarint, tum ob eas sanè causas 15,

7 Ad mutationem coloris in pleuritide costarum superiorum.

8 Id est, cum doloris summa sunt omnia, nec pepasmi vlla signa dantur in propria morbi materia.

9 Intercepta respiratione, & suffocato calore nativo.

10 Quando scilicet peccatur in commoda aegri namque offensiones sunt in grauib; morbis, graues esse solent, si qua culpa commissa sit. Porro ~~πεπασμους~~ nomen sumitur pro causa procatartica & foris incidente apud Hippocrat.

11 Omnino autem non est utendum, cum siccus est morbus, doloris assiduitas, summa respirationis difficultas.

12 Stragulato calore per interceptam respirationem à vitio instrumentorum; mouentium, deducentium, & excipientium.

13 Per materiae morbificae in cerebrum metastasim.

14 A materiae contumacia, bronchiorum obstructione, & lateris infirmitate.

15 Quod celerius hominum opinione moriantur, aut quod mente perculsi, aut cum orthopnoea aut stertore

moriantur. In græco est
 παῖς, id est percussus,
 attonitus.

16 Quòd celerius opi-
 nione moriantur, & latus
 liuescat.

17 Non difficultate ex-
 pectorandi vt senes, sed
 inflammationis cruditate
 & corruptione, superfluite
 adhuc materiâ quæ & di-
 stendendo & stimulando
 dolorem ciebat, quæque
 cunctando magis compu-
 truit, partibusque obsec-
 sis vitium intulit.

18 Quòd scilicet neque
 liberè spiritum ducant ad
 temperationem caloris,
 nec fuliginem excludant
 ad illius expurgationem,
 vnde fit vt extingatur ca-
 lor natiuus & suffocetur.

19 Nempe difficultas cu-
 randi, & materiæ contu-
 macia.

20 Sic in pulmonū bron-
 chiis consistens materia
 spiritus vias & fuliginis
 intercipit.

tum verò non minùs,
 quòd iis mortuis latus
 lividum plaga æsimile
 prehendatur. Huius
 rei causa in promptu
 est 16, quòd antequam
 dolor concesserit, mo-
 riantur 17, celeriter
 enim suspensiosi fiunt &
 anhelosi 18; itaque fre-
 quenti & multà respira-
 tione, vt iam à nobis di-
 ctum est, expectoratum
 cum summo lentore con-
 iunctum & valde gluti-
 nosum sine vlla spe con-
 coctionis, spiritus trans-
 missionem prohibet. Et-
 enim quod in bronchijs
 lentum cunctatur expe-
 ctoratum, spiritum adi-
 tu ad cor prohibet, celeri-
 terq. foras efferri cogit.
 Atque ita in perniciem
 agri mutuas tradunt 19
 operas. Nam expectora-
 tum glutinosum dum
 cunctatur 20 respiratio-

nem crebram efficit 21, hac autem frequentior reddita glutinosius expectoratum reddit & effluere prohibet. Verum enimvero commemorata hac quæ dixi 22 non solum in eos cadunt qui intempestivè utuntur ptissana, sed etiam multò magis si quid ederint biberintve, quod equè ac ptissana non sit accommodum 23.

21 Ob instrumentorum contumaciam, aucto scilicet respirationis usu necessario.

22 Nempe moriendi celeritas cum delirio, orthopnoea, laterisque liuore coniuncta, ob cruditatem & corruptionem phlegmones. Vbi notandus locus quidam Hippocrat. ubi agit de distinctione liuoris & nigredinis. Nam licet liuor sit ad nigredinem via, tamen à nigredine non possunt capitari argumèta tanta cor-

ruptionis quanta à liuore. Etenim pars aliqua sæpè nigrescit ex materiæ venenatæ affluxu; quod si pars sit capax materiæ totius, conualescit; pars quidem afficitur, sed tandem defungitur affectione: At liuor ab inopia caloris natiui oboritur, & spiritus vitalis interceptione.

23 Ac si dicat, si ptissana omnium cibariorum præstantissima malo usu mortis consecutionem affert; quid de aliis iudicandum, quæ nec bonitate succi alibilis, nec facultate medendi cum ptissana sunt conferenda.

COMMENTARIUS.

Haftenus in eo elaborauit Hippocrates vt falsas & varias priscorum Medicorum opiniones radicitus conuelleret; Nunc verò suam ipsius sententiã exponit.

T E X T V S.

1 *Τρυφεύειν* vertit hoc loco prouidendi rationem, omnes interpretes vertunt adiumentum, vtrumque benè; Omnino similia sunt adiumenta quæ à Medico debēt afferri; Eadem omnino & prouisio & cautio esse debet.

2 Quibus incunte morbo expectoratum fœliciter virtute naturæ procedit, & crisis absoluitur simplex, secundi iudicij, & recidiuæ expers.

3 Cremore scilicet, & cum os humescere cœperit, dolore sedato fotu, sectâ venâ, aut purgato etiam corpore.

4 Vt oxymelitis, melicrati, aquæ, ad explendam sitim, temperandum febris ardorem, sicco scilicet adhuc morbo, in breui historia, corpore firmo, solido, & succi pleno, viribus integris sine vlllo infirmitatis metu; ætate constanti, in quo consistit *διὰ τὴν οὐρανίαν*.

5 Quasi dicat, perspectâ cuiusq. naturâ tum propriâ, tum communî, & peculiari affectione intelligamus quibus aqua, quibus oxymel & oxycratum sit exhibendum, & quibus non; quod *τρυφεύειν* significat, cum distinctione obseruare, vnde *τρυφεύειν* Duretus vertit distinctionem, & cautionem adiumenti afferendi.

6 Id est cum partis alicuius inflammatione, vt febris

Maximam ergò partem omnino similis est prouidendi ratio 1, tum iis quibus ptissana integra vti licet 2, tum iis qui succo vti debent 3. At verò quibus neutro horum vti licet, sed portione sola vtendum est 4, locus est aliter atque aliter prouidendi 5. Omnino autem hoc ita faciendum videtur; nam si egro nuper passio, nedum subductâ aluo, febris inuasit, siue ea cum dolore coniuncta 6 sit, siue

doloris expers 7, tum sorbitionis usum tantisper inhibere oportet, quoad feces ad imam intestini partem secessisse videantur. Utendum autem potione 8, si quis dolor urgeat, oxymelite 9, hyeme quidem calido seu egelido 10, aestate autem frigido 11. Quod si inexplibilis fuerit sitis melicrato 12 (dilutissimo) & aqua utendum.

12 Absurdum videtur melicratum præscribere, quòd (ut ait Gal. lib. 3. huius operis) sit *s. sordidus*; bileseis enim mel, idèd non conuenit, imò oxymel præstantius est. Dicimus per accidens & melicratum esse ex usu, & oxymel non esse. Nam oxymel assiduè præscriptum aluum ipsam lædit, neruosis enim partibus acetum officit: Melicratum autem prodest si modò sit dilutissimum; alioqui sitiferum erit.

T E X T V S.

Deinde verò 1 si & dolor concesserit, nec ullum aliud signum calamitosum apparuerit 2,

sorbitionem tum dare

cuius partis sit symptomatica.

7 Cuiusmodi febris essentialis.

8 Sicco morbo, viribus integris sine metu infirmitatis.

9 Ad incidendum, tenuandum, detergendum, explicandasque pulmonum alas.

10 Quia frigus thoraci, & neruis inimicum, & pulmonibus.

11 Ad extinguendam sitim, cuius causa expectoratum facit glutinosum & contumax.

1 Post oxymelitis usum aut melicrati in sicciore morbo, aut venæ sectione,

2 Non difficultas spirandi aucta non stertor, non urinarum praua conditio.

3 Scilicet cùm os humescere cœperit & expectoratum procedere.

4 Quia naturale est vt aluus diuturnâ officij vacuitate fiat ignauior, & habitu collapso & alienato tēperamēto, necessitati corporis satisfacere nequeat.

5 Sine vllō infirmitatis metu, vt certè putantur in homine ætatis constantis, corpore succi pleno, latis & amplis venis, hyeme, & in eo qui paulò ante liberalius se inuitauit, cùm antea frugaliter victum instituisset.

6 Vt ferè sistuntur propter ventriculi ignauiam ex diuturna officij vacuitate, & alimenti necessitate.

7 Scilicet sine vllō infirmitatis metu posse valere

videatur, vt si corpus εὐσπύρον succi plenum, ἀσθμασπύρον, constantis ætatis, non lienterix, non syncopæ obnoxium, vt contingere solet in senibus, pueris, in regionibus calidis & rapido æstu. Galenus in com. diligenter hunc notat locum, dicens non abs re Hippocratem ætatis meminisse. Nec enim sat est in præsentī vires constare, sed videndum an sine infirmitatis metu. Securitas autem virium dignoscitur ex mole corporis,

oportet 3, non autem plenâ manu, nec admodum 4 crassam; sed exacto morbi septimo aut nono die (scilicet exhibebis multam & crassam) si vires posse valere videantur 5. Quod si pridiana feces per aluum non secesserint 6, & post inediam tridui aut quadridui inire pastum incipiat (siquidem valeat ager, & florenti fuerit ætate 7) clystere cienda est aluus. Sin autem fuerit infirmior, balano prius utendum, nisi vltro pulchrè feratur. Sed ptissana exhibenda occasionem ineun-

te usu 8, totâq; historiâ
captare oportet. Nam
cum pedes frigidi fue-
rint 9, ptissana usum
inhibere oportet 10, sed
maximè potu abstinèn-
dum 11. At cum feбри-
lis calor ad pedes 12 de-
scenderit, tùm exhi-
benda ptissana sorbitio
est. Itaque sibi quisque
persuadeat velim occa-
sionem plurimùm posse
in omnibus morbis ma-
ximè in acutis, potissi-
mùm verò in quibus fe-
bris & ardoris summa
sunt omnia, & maximè
calamitosus 13. Caterùm
ineunte iam usu prædi-
cto ac primùm cremore
utendum est 14 potissi-
mùm, deinde verò ptis-
sanâ integrâ, accuratè
mentis aciem ad argu-
menta 15 præscripta &

charactere, diætâ, vita an-
teactâ, tempore, ætate,
corporis vitiis, & trium
facultatum principum bo-
nò statu.

8 Cùm quis iure & loco
vti potest.

9 Id est, initio paroxys-
mi per caloris natiui affe-
ctionem à contrariâ ma-
teriâ occursum, in superio-
re ventre.

10 Ne collecta in aluo fe-
brili materiâ corrumpat-
ur cibus, & in thorace
difficultatem respirandi
pariat.

11 Quia celerius corrup-
pitur & bilefcit.

12 Restitutis scilicet &
temperatis hypochondriis,
& thorace, & cum feбри-
lis materia facta est κα-
τάρσις.

13 Inflammatione, mali-
gna qualitate, & transla-
tione symptomatice.

14 Ut assuescat natura fa-
cta ignauior, & faciliùs
concoquat.

15 Quibus argumentis
definiti sunt omnes ptissa-
næ delectus ex qualitate cibi, morbi historia, motu sin-

gulari, viribus ægri, & pe- *canonem intendendo.*
culiari natura.

C O M M E N T A R I V S.

Rigor tribus modis dicitur, aut enim est periodicus, vt in febribus tertianis *emonuatorius* argumentum dat: Criticus, vt qui septimo die accidit in febribus ardentibus, quem sequitur sudor, vel hæmorrhagia: Symptomaticus, qui fit motu morbi, vt qui accidit sexto die sæpè fit motu morbi, & malus est; vel dum suppuratum fit in parte aliqua, cuius meminit non longè ab initio coacar. prænotionum Hippocrates.

Prima Sectionis finis.

HIPPOCRATIS COI

DE VICTVS EXQVISITI

RATIONE IN MORBIS ACVTIS,

feu potius *ἑὶ τεκμήριως.*

LIBER SECVNDVS.

Interprete LVDOVICO DVRETO,
Segufiano.

Duretus censet hunc librum inscribi debere *πεὶ πρῶτων ἰατρικῶν.* De auxiliis, De adiumentis quæ debeant Medici afferre, Vel de Medicorum industria, de cautione; quia docet quo pacto Medicus debeat exerceri in morbis tùm singularibus, tùm vniuersis; perspectis viribus, communi, & peculiari naturâ cuiusque. Item probat hanc inscriptionem, *ἑὶ τεκμήριως. ἑὶ πρῶτων ἰατρικῶν ἐν τοῖσι ὀξείσι νοσήμασι.* Illam autem vulgarem repudiat *ἑὶ διαίτης ἐν ὀξείσι νοσήμασι.*

T E X T V S.

LATERIS autem 1 Id est pleuritis, quam
dolor 1; siue 1; in- exempli gratiâ proposuit;
ut perspectâ eius naturâ,

ægri viribus, & peculiari cuiusque affectione, remedi-
diorum in ptissanæ, oxymelitis, melicrati, vitæ hypo-
thesibus, contentorum qualitatē, quantitatem, uten-
di modum, & occasionem accommodatè præscriba-
mus. Nomen τῆς ἐδωῆς sumit pro pleuritide cum ad-
dito nomine τῆς πλεύρης idque κατ' ἐξοχῶν, cū sit pecu-
liare symptoma partis affectæ. Itaque sciendum est τῆς
ἐδωῆς nomen non sumi tantū ἀπὸ τῆς πλεύρης, sed ἀπὸ
τῆς διαδύτης.

2 In tunica costas suc-
cingente ex materiæ bi-
liosæ affluxu per venam
intercostalem, mamma-
riam, & azygon, siue ab
orgasmo, siue ab attra-
ctione, aut expulsionē.

3 Alteri morbo per dia-
dochem, aut metastasim,
aut aliam exclusionem à
parte quæ continet in eam
quæ continetur.

4 Ante phlebotomen
aut catharsim, si quidem
naturæ beneficio nullum
procedat expectoratum.

5 Cutim rariorem facien-
do, & sanguinem tenuio-
rem per halitum discutiendo.

6 Præstantissimum est, quia si non iuuat, non obest,
& valet ad curandum, aut ad explorandum.

7 Vel simplex, vel in qua decocta sit malua bismal.
violaria.

8 Ne vala ænea gravitate aut inæqualitate latus offen-
dant.

cūte morbo incidere 2,
siue supervenerit 3, non
alienum fuerit (suppl. à
specie morbi & causis)
primum 4 quidem fo-
tuum usu conari eum do-
lorem discutere 5: Fo-
mentorū præstantissi-
mum 6 est aqua cali-
da 7 in vitro, aut in æ-
neo testaceōne admota:
Sed molle quidpiam sub-
iiciendum 8 est antè,
quod lateri suavitatis &
solatij ergo subiaceat.

Conuenienter autē spon-
gia mollis 9 & magna
(ex calida aqua expres-
sa) lateri admonebitur.
Sed illud fomentum su-
per tegere pannis oportet,
sic enim diutius voto sa-
tisfaciet atque sufficiet,
suoque statu manebit; Eā-
demq; operā efficietur ne
vapor è calida spongia
sublatus ad respiratio-
nem 10 acri feratur: nisi
fortè ad aliquid referra-
tur 11, est enim cum id
usui esse possit. Enimue-
rò hordeum & eruum in
aceto temperatum 12, sed
paulò acidiorè quàm quis

9 Nam neque pondere,
nec inæqualitate latus of-
fendit, & calorem nati-
uum continet diu & sua-
uiter lateri impertit.

10 Id est, ne vapor ab
ægto cum spiritu ducatur,
quod in peripneumonia &
capitis dolore malum est.

11 Vt ad contumaciam
expectorati admodum glu-
tinosi, ad asthma etiam fe-
bris experts.

12 Temperatur in oxy-
melite aut hydromelite si
contumacior sit pleuriti-
dis materia, & calidæ
aquæ fotu in flatus crassis-
simos resoluatur, vnde ma-
ior doloris acerbitas; huic
fotui mixto est locus inci-
dendi, tenuandi, & dige-

rendi causam. Galenus docet in com. fomentorum di-
stinctionem esse petitam à varietate affectuum eorum-
que materiæ, vt dum bilis in partem influxit quæ acris
est & effera, vtendum fotu dulci; ne, si sicco & acri
vtamur fomento, materiæ furori aliquid adiciamus.
At fotus humidus materiæ ferocientis vim re-
primit, orgasmum inhibet, & materiam coniunctam
transpirare facit. Quæ præsidia magna sunt, & à fo-
tu consequuntur, modò in toto corpore non sit ple-
thora; prius enim totius corporis habenda ratio.

est: Ea est enim crebris usurpata sermonibus Medicorum propositio; Prius esse vniuersitati prospiciendum, quam parti affectæ; Quæ ut plurimum vera est, verum in aliquibus falsa; & tamen sine vlla distinctione id tanquam ad posteròs per manus traductum usurparunt. Cæterum incidit vsus fomentorum siccorum & acrium, quoties materia impacta est viscida & lenta; tunc enim contrariis qualitatibus cum ea pugnandum. Sæpèque fit ut in affectionibus ab huiusmodi materia natis solo fomentorum vsu, dolor concedat. *ῥέμασμα* inquit Hippocr. accommodatè præscriptum est, κρίνον est φίλον, κρίνον quia habet vim rarefaciendi, discutiendi, ad æqualitatem reuocandi, & expectoratum educendi; φίλον quia dolorem sedat.

possit bibere, macerata & seruata in sacculos coacta admoueri lateri oportet, eodemq; modo furfurem ipsum. Sed inter sicca fomenta, sal est, miliūq; fricta in sacculisque admotæ sunt accommodatissima. Etenim milium 13 & leue est & lateri gratum. Itaque fomentum eiusmodi dolores etiam, qui ad iugulum pertingunt, discutit.

13 Huiusmodi forus ad omnē pleuritim, quamcunque partem obsederit illa, dolorem discutiendo valet. Atque ea est huius loci germana interpretatio ex inente Galeni.

Verum enim uero sectio venæ 1 non aequè valet ad amouendum dolorem nisi ad iugulum dolor peruenerit 2. Quòd si dolor ipse ad fœtus nihil concesserit 3, diu longumq; tempus fouendo exigere non oportet; Nā & hoc pulmones desiccant, & suppuratum facit. Sed si dolorus ad iugulum 4 significatio fiat, aut in brachio grauitatis sensus percipiatur 5, aut in alterutra mamma 6, aut alioqui partes diaphragmate superiores inferiores non ad amouendam quæ influxit.

3 Nullâ scilicet amotione coniunctæ causæ, sed quasi antecedentis irritatione pleno corpore & cacochymia multiplicitate obfito. Hoc loco loquitur Hippocr. non sumit pro palliativâ (ut ita dicam) curatione, sed cum sit actionum naturalium, per causæ coniunctæ amotionem, restitutio.

4 Obortâ phlegmone per venam intercostalem.

5 Distento musculo qui scalenus dicitur ex venâ illac transeuntis plethora.

6 Distentâ utrâque venâ quæ à venæ cavæ trunco,

1 Axillaris alterutrius lateris quam basilicam vocant, quæ tamen non æquè valet ad amouendam causam coniunctam doloris ac ipse fœtus.

2 Materiæ scilicet affluxu per venam intercostalem quæ non procul abest à venâ axillari internâ, cuius sectio sanguinisq. detractio ad mutationem coloris non solum habet vim reuellendi antecedentem causam, sed amouendi coniunctam. At in pleuritide costarum inferiorum à materiæ affluxu per venam azygon, venæ sectio tantum valet ad reuellendam materiam quæ influit,

aut non procul à diuisione, ad vmbilicū viam affectat, ramulósque imperit partibus omnium costarū cartilagineis, mammariáque dicitur.

7 Si vires valeant sine infirmitatis metu, idque faciendum ad declarationem antecedentis causæ, & etiam ad coniunctæ amotionem.

8 Cū scilicet venæ sectione id quod iam influxit detrahatur: In pituitoso verò sanguis phlegmonē faciens rubicundior est, in bilioso flauior, in melancholico nigrior ait Gal.
in com.

9 Id est in costis inferioribus excitatā pleuritide materiæ affluxu per venam azygon.

10 Vt nulla affluxus per venam intercostalem suspicio sit.

11 Qui humores crassos per inferiora excludit.

12 Id est baccis peplij, aut portulacæ syluestris.

13 Massiliense. 14 Æthiopicum. 15 Nec medicamentum stomacho infestum sit, & flatus discutiat.

16 Id est, lazer, quod ex lazerpitio syrenaico exprimitur, vulgò benjoin.

stet, tum venam secare iuvat in cubito. Nec dubitandum sanguinem copiosum detrahere 7, donec rubicundior multò fluat, aut pro puro sanguine atque rubro limidus manet, alterutrum enim contingit 8. Sin autem sub diaphragmate dolor constiterit, nec vlla eius in iugulo significatio 10 fiat; subducēda est alans elleboro nigro 11, aut peplide 12, sed ita tamen vt belleboro nigro aut daucum, aut seseli 13, aut cuminum 14, aut anisum, aut aliud quippiam grati odoris misceas 15, peplio verò succum silphij 16. Sed ambæ medicinæ si inter

*se misceantur sunt planè
congeneres 17 & affines:
Sed tamen hoc interest
quòd niger helleborus
ducit meliora & triseos
potentiora 18, quàm pe-
plium. At peplium ma-
iorem vim habet flatui
discutiendi. Vtraque 19
hæc sedant dolorem 20.
Existunt & alia multa
purgandi facultate præ-
dita quæ aluum subdu-
cunt; Sed omnium, quæ
noui, sunt præstantiora.*

17 Medicamentum ὁμοειδὲς
συνγονικόν dicitur, quod celeri-
tate purgandi aliud non
antevertit, sed pari tem-
pore suas vires exerit, cu-
iusmodi esse debent om-
nia medicamenta, quæ ad
purgandum miscentur.

18 Ut quorum purga-
tione & euacuatione mor-
bus mitescat.

19 Materię iudicij po-
tentis exclusio, & flatuum
dissipatio.

20 Restitutione tempe-
ramenti & habitus.

C O M M E N T A R I U S.

Sequuntur quidem alia quæ textui proximè adhz-
rent, sed huic commentario adiungemus, postquam
de venæ sectione paucula dixerimus, dum nobis ex
promptu est memotia. Dicimus quatuor esse quæ iure
celebrandæ venæ sectionis tundendæque venæ præ-
bent argumentum, nempe inflammatio, summa dolo-
ris acerbitas, translatio symptomatrica, δυσδιαφόρως ut
nimirum procuremus εὐδιαφόρως in summa obstru-
ctione, ac imminente corruptionis metu. Loco verò
non celebratur sectio venæ cum vires sunt infirmæ,
cruditatibus corpus scatet, cum instat crisis, signa pe-
pasmii edita sunt, syncope corpus detinetur, & alius
fluit. Notandum est ἐν τῇ σκληρωτῇ non posse iure nec lo-
co mitti sanguinem; ἐν τῇ λεπιδυνίᾳ autem posse, si
quidem

quidem vitium ἀνταρμία adest, ut vocat Hippocr. aph. 13. lib. 1. Quod ut intelligamus sciendum eatenus distinguimus λειποθυμίαν & συλκοπνίαν (quorum utrumque continetur sub nomine ἐκλύσεως) quod lipothymia sit spirituum animalium dissipatio, symptomáque est aut dissoluti spiritus animalis, aut aliò translati. Συλκοπνίαν verò consistit in ametria partium solidarum, humorum, & spirituum, in quorum iusta commoderatione virtus consistit, ametria à corruptione pendet. Corruptuntur partes solidæ ut ab inflammatione, ab exhausto, & paupertate, ut ἐν τῇ βουλίμῳ. Spiritus corrumpuntur suffocatione, alienæ materiæ mixtione, alimenti defectu, interceptâ respiratione; Immodica vacuatione dissipantur, labore & vigiliis. Sic deficient spiritus, quia non generantur, dissipantur, corrumpuntur, non moventur, moventur foris intrò, intus foras: non moventur cum suffocantur tristitia, &c. Itaque notandum est syncopem esse præcipitem omnium virium ruinam, & fieri quasi exhausto fonte corde scilicet, in quo facultati vitali sedes est destinata; λειποθυμίαν verò fieri exhausto riuulo; sic positâ syncope ponitur λειποθυμία non contrâ; & vires possunt sufficere (quod ἀνταρμίαν vocauimus ex summo præceptore) cum ληροψυχία; At ἀνταρμία & συλκοπνίαν sunt ἀσύστατα. Atque inde sumendæ sunt captandæque occasiones loco & iure secandæ venæ. Cæterum quomodo in pleuritide sit vena secanda, & quem ad finem in notha aut legitima pleuritide secetur vena, in superioris textus explicatione dictum est.

T E X T V S.

Quandoquidem quæcunque in sorbitionibus

exhibetur aluum soluentia 1 iuuant, quaecunque adimendo dolorē non ita sunt ingrata aut ob amaritudinem, aut propter aliā insuauitatis causā, aut copiam, aut calorem, aut suspicionē aliquam. Verum enim uerò simul atq; quis pharmacū biberit 2, ptissanā sorbendam exhibere potest 3, nec parcio-
 re manu quam sumere consueuerit. Quādoquidem est rationi consentaneum medio purgationis cursu sorbitionē non exhibere 4. Et cum purgandi finem fecerit 5; tunc parcio-
 re manu sorbeat, quam consueuerit 6. Postea uerò paulatim ptissanæ accessionem adiungat, si & dolor conquienerit, nec aliud quidpiam obstiterit 7. Eodem quoque

1 Cuiusmodi est nostrū Catholicum duplicat. vel dilutum sennæ in decocto damascenorum prunor.

2 Ex elleboro, peplio ad curationem pleuritidis costarum inferiorum.

3 Ne labefactetur stomachi vis, roburque dissoluatur, aut etiam conuulsio excitetur medicamento purgantis acrimoniā: vnde hoc loco consult Interpres exhibitā & sumptā cassiā statim iusculum dari, quia cassia suo lentore subuertit ventriculum: Non autem eo fit ne cedat in alimentum.

4 Ne scilicet natura ab instituto suo desistat, cuius quidem partes sunt humorem excludere, ut medicamento attrahere.

5 Id est purgatio Medici voto respondeat.

6 Ut natura medicamento adhuc infirmior, cibo pat esse possit, ac ne crudus humor in ea naturæ infirmitate ab exhausto

fit & vacuatione in venas præproperè rapiatur.

7 Ut si aluus adstrictior, aut si de integro necessarius

cathartici inciderit vsus.

8 Nempè eam promissionem esse adhibendam.

9 Id est incunte cibi vsu,

facto humidior morbo fotu, venæ sectione, cathartico, non solâ ope naturæ.

quoque spectat mea oratio 8, si cui tantum cremore utendum sit 9.

COMMENTARIUS.

Hic non videbitur alienum admonere lectorem, Hippocratem voluisse aliud docere quàm hoc loco docuit, dum cap. de ptissana, libri superioris scribit, Quoties ptissanæ incidit vsus necessarius, non esse præscribendam abstinentiam vnus dieculæ, sed exhibendam esse ptissanam bis terve, nisi medicamenti aut clysteris præscriptio dehortetur. Nunc verò statim à medicamento præscripto sorbitionem addendam suadet, quin & non parciore manu quàm in more illi fuerit. Dicendum exhibito medicamento sorbitionem præscribi non ad robur naturæ, sed ad eluendum si quid ad orificium alui contumaciùs adhærescat, nève vsu medicamenti vis stomachi labefactetur. Galeni notanda propositio *in com.* nempè nullum medicamentum purgans naturæ esse analogum, sed omne esse delecterium.

Nunc redit ad institutum Hippocrates, & quæcunque à principio huius secundi libri dicta sunt, per parentheses accipienda sunt. Et quoniam par esse debet studium & consilium Medici dum in curam morbi incumbit, vt non minùs naturæ studeat quàm pugnet cum morbo; idèò postquam Hippocrates primo proposito ptissanæ exemplo victum humidum febricitantibus omnibus conferre ostendit, & incunte morbo dum siccus manet, in curam morbi priùs esse incumbendum quàm naturæ studendum, hocque pleuritis

exemplo, quam omnium morborum acutorum instar proposuit. Nunc secundo hoc libro naturæ studere volens Hippocr. eam, quæ à viribus sumitur indicatio, cæteris anteponendam docet, & sanorum exemplo qualis in ægris diætæ sit habenda ratio manifestè declarat, sumptâ tum indicatione à communi & peculiari cuiusque natura, consuetudine, tempore. De vniuersali natura disputat vsque ad proximum ferè commentarium.

T E X T V S.

Mea enim sic ratio est præstabilius esse incunte morbo statim omnino sorbere 1, id est, igitur sorbere incipere potius quàm ab exhausto fractus iam viribus 2 sorbitionis usum inire aut 3. aut 4. aut 5. aut 6. aut etiam septimum morbi diem agentem, nisi intra illud tempus certamen natura & morbi in procinctu futurum sit 3. Sed eadem provisio & cautio adhibenda est his 4, qualis iam aliis 5 præscripta morbo ptissima vti debent, & qui à pleniori victu se ad tenuiorem conuertunt perseverante morbi historiam.

1 Id est melioribus ægri rebus & præscribi & fieri, quantum scilicet exhausti metus suadet, & consuetudo capiendi cibi ad continendam in officio naturalem œconomiam, & vitandam liberaliorem triplicis nostræ substantiæ dissipationem. Vide aph. 9. lib. 1.

2 Ab inedia, peculiari natura, humorum inopia, eorundem corruptela.

3 Cum virium integritate, & sine vlllo infirmitatis metu.

4 Scilicet his qui ob virium infirmitatem aut infirmitatis metum incunte

5 Qui scilicet integris viribus cum securitate in bre-

ui historia ad diem crises peruenire possunt.

6 Libro 3. vini, melicrati, & aquæ.

7 Vt, scilicet antequam exhibeatur quod cuique consentaneum est, clystere, aut sectione venæ, aut purgatione; vt quandoq. opus est, vtamur, ne dolor excitetur.

8 Sine vlllo delectu historię morbi, virium ægritudinæ, & consuetudinis.

9 Extenuatione non solum inchoatâ sed perfectâ. Vtitur hoc loco, verbo *αὐτὰρ ἔπειτα* quod habet magnam emphasim, significat enim sale condire, hoc loco inediâ consumere, arefacere.

10 Per morbū acutum.

11 Cū scilicet æquali contrariorū excessu contrarius naturæ excessus oppugnatur.

12 Cuique naturæ &

est. Ac de sorbitionis vsu ita quidem sentio, quin etiam de potione qualis cuique consentanea futura sit, earum quarum precepta trademus 6, eadem quoque omnino me ratio est 7. Sed tamen medicos longè secus atque factus est opus, facere 8. Etenim placere illis video ineuntibus morbis, cū agros inediâ confecerunt 9 & exhaurerunt biduum, triduum aut eo plus etiam, ita sorbitiones exhibendas & potiones. Ac fortasse obeam causam consentaneum esse videtur, quod incidente magnâ in corpus mutatione 10, magna quoque mutatio opponenda sit. Sanè quidem mutandi ratio ritè comparatur quæ non est 11 infra modum. Sed tamen conuenienter 12. muta-

tionis progressus adiungere oportet, & ab ea mutatione alimentorum cibariorumq; accessio scrupulosius & religiosius facienda 13. Ergo maxima sentient incommoda 14, nisi conuenienter mutatio his adiungatur, qui integra pituita vtuntur 15 Afficiuntur quoque & qui solo crebro vtuntur, minus 16 verò hi. Sed huius rei

consuetudini.

13 Nam cæterarum rerum mutationes repentinæ fugiendæ sunt, tum maximè cibi & potus, quodd earum rerum mutatio plurimum interfit ægri, cuius non minor ratio haberi debet quam morbi ipsius. Peccatur duobus modis, & quodd subitâ mutatione stomachum labefactât, & quodd ad vires labefactatas stomachi cibum exhibeant inconsideratè, fortasse sub paroxysmum aut crîsim.

14 Vt viscerum suspensionem, ventriculi intemperiem atque ignauiam, dum fit progressus à principio morbi ad crîsim cû absoluta inedia; cû vires effert & lægueant, & cû maioris infirmitatis metû; augentur etiâ grauioribus damnis vt oppressione, cruditate, iactatione, difficultate spirandi in alterâ mutatione quæ fit ab otio ad negotium, quando propter exhaustû & summâ vitium infirmitatem cibum capere coguntur ægri appetente crîsi, in summa doloris acerbitate & morbi siccitate.

15 Post tridui quatrîdûie abstinentiam inconsideratè præscriptam sic peccando in comoda peculiaris & vniuersalis naturæ, damna sentient maxima. Atq; illud certum est incommodorum certos esse gradus, & grades offensiones pendere à grauitate ciborum qui offentur, vt Gal. in comment.

16 *non verti debet minimè, sed minùs.*

17 In græco est *φαιλα* *σι-
ατα*, quam proposuimus
initio libri. 1.

18 Vide *aphor.* 38. lib. 2.
aph. & com. in partic. 8. *sect.*
lib. 6. *epid.* Item vide pag.
circiter 16. huius lib.

19 Ac si diceret, non mi-
rum est si diætā *susq; deq;*
habita, cui quis assueve-
rit, accuratiores & melio-
re præstabiliore sit & salu-
britati corporis accom-
modatior.

documentum capere oportet, ex hominum bene
adhuc valentium diætā,
qualia sint ex usu. Nam
si etiam in sanis multum
interesse videatur inter
has illasve diætas, idq;
cum in aliis rebus tum in
mutationibus; quidni
etiam multo magis in
morbis differunt, & que
inter morbos in his qui
acutissimi sunt. Atqui
facile quis animo com-
plecti potest, quod 17
susq; deq; diætā habita
cibi & potionis, ipsa sibi
semper similis atque co-
herens salubritati corpo-
ris omnino accommoda-
tior est, quam si quis re-
pentē 18 ad rerū meliorū
usum mutationē fecerit.
Quandoquidem 19 & iis
qui bis die pastum inire
consueverant, & qui
semel cibum capiunt,
repentine mutationes

damna & infirmitatem 20 afferunt. Ac qui prandere non consueverunt, si fortè illi præter institutum pranderint, repètè facit infirmos 21, ac toto corpore graues & infirmos 22, & pigros 23. Quod si & ei prandio cœna accessio fiat, acidũ eructates 24 supp. fiunt; nonnullis etiam crudis cibis profusior sit aluus: cum præter morem & institutum onusta cibo redditur aluus, siccitati assueta 25, nec bis intumescere, nec coquere consuevit. Ergo expedit ad æqualitatem 26 reducere 27; etenim somnum inire oportet 28 eum, qui præter morem prandit, ac si dormiendo noctem exigeret, à prandio, hyeme

20 Hic per *ἀρρώστια* infirmitatem, intelligit, futuram symptomatum depravationem & infirmitatem trium principum facultatum.

21 Symptomatis auget ac si morbo aliquo laborarent.

22 Ab oppressione non exhausto.

23 In agendo & efficiendo, vt nec manus nec pedes suum facere possint officium; quodd scilicet de infirmitate corporis ve-reantur, nec ad opus faciendum accedere possint vel ausint ægri.

24 Ab infirmitate vetriculi & caloris natiui materiæ copiâ obruti: Galenus dicit acidum eructari ob collectam aliquam pituitam in ventriculo, ob multitudinem ciborum, aut saltem paucorum sed frigidorum.

25 Abstinencia cibi.

26 In græco *ἀνισότης*.
27 Vt natura fiat cibi & & portionis potens, quibus opprimebatur.

28 Somnus diurnus est ineundus prima diei parte

quæ definitur ab hora sexta matutina, propter noctis æquum. Item est redormiendum propter cibos non assuetos in ventriculo non mitificatos.

29 Concoctu facilia bonique succi.

30 Vinum hîc præscribitur meracius ad concoctionem cruditatis, ut fluctuationes à cibis præter morem institutum ingestis ortas infringat suavitatem. Quatenus est alimentum, humectat quidem; quatenus verò medicamentum, desiccet.

31 Nullâ necessitate naturæ coacti suum in prandij abstinentia genium defraudarint.

32 Ab exhausto spirituû & humorum.

33 æstus quasi symptomatis quibusdam fœti.

quidem tepidè, æstate vero temperatè. Quod si somnum inire non possit, breue spatium frequenter deambulando conficere oportet, nec stare oportet, nec conquiescere, nihil cœnandum aut certè parca manu, & quæ sunt omnis mali expertia 29: quinetiam parum bibendum, nec vinum aquosum, sed meracius 30 paulo. Sed certè hic multò magis laborauerit, si ter die cibum capiendo abundè saturetur: multò etiam magis si frequentius: quamvis non desint qui alacriter ferant epulas tres ad satietatè, qui ita vitâ instituerint. Verum enim verò quibus in more est, positum bis die cibum capere, si fortè illi non pranderint 31, sunt infirmi 32, ægrig. iacent 33, & ad omnè

opustimidi 34, & stomachi morsu tentantur 35; Etenim viscera illis suspendi videntur 36: metunt urinam calidam & flavam 37; & stercus peruritur. Existunt quibus os amarescit, & oculi caui fiunt 38: palpitant tempora 39, extimæque partes refrigerantur 40. Ac plurimi quidem impræsi cænare nequeunt 41; cænati verò aluum cibi copiâ gravant, ac difficilius noctem exigunt 42, quàm si prandissent 43. Quando igitur hæc omnia cadunt in sanos etiâ ob mutationem diætæ dimidiij diei præter morem institutum; nec ciborum

34 Collectiōne spirituum calorisque nativi ad cor ob viscerum suo genio defraudatorum affectionem. Timidos ad opus vocat Gal. quasi dicat omne opus perosos.

35 Affluxu bilis quæ ab inedia ad stomachum affluxit, & æstu incanduit.

36 Collapso stomachi habitu qui cū moderata repletionē intumuit visceribus est cuiusdam fulcri loco. Nam viscerum repletio est viscerum rectitudo quædam.

37 Urina flava, ait Gal. fit admixtione excrementi aquosi cū amarâ bile.

38 Exhausto spirituum & humorum.

39 Quia (inquit Gal.) præsertim in biliosis naturis calor vernaculus in igneum mutatur.

40 Quia venter biliosis excrementis refertus est, à quibus morsus virtutem dissolvit, & refrigerat extrema.

41 Collapso ventriculi habitu, & vacuitate officij reddito ignavio.

42 Propter *διὰ τὸν ναυτιόδου* propter affectam aluum per oppressionem.

43 Propterea quæ aluum suo officio continuissent.

44 Scilicet eo die quo prandio fuerat defraudatus.

45 Repentinâ mutatione ab otio ad negotium alienato iam temperamēto alui, collapsio habitu & effœta virtute coquendi: hinc alius oneratur succorum crudorum copiâ, & inde malorû cumulus.

46 Qui cum bis die cibum capere consueverit, prandio abstinit.

47 Quo in sua particularis & vniuersalis naturæ commoda peccarit.

48 Ad æquabilem statum reducere.

49 Ad viscera suo defraudata genio caloris collectione, tum vt bilioso humori qui ab inedia incanduit exitus non denegetur.

accessionem facere, nec ipsos deducere inconsideratè oportere videtur. Ergo si hic qui semel nec suo more pastum inivit, exhausto per totum diem corpore, tantum in cœna cibi adhibeat, quantum consuevit, si cum impransus laborabat languidusque erat, cœnatius autem 44, corporis gravitate opprimebatur 45, multo etiam grauius affici par est. Quod si etiam diutius cibi abstinentiâ exhaustus repentinam cœnae accessionem adiungat, multo magis gravitate laborabit. Sed eum qui non suo more abstinentiâ cibi exhaustus est 46, eodem ipso die 47 conferet iacturam sic compensare 48, hoc modo: Vt primum frigoris, caloris atque laboris sit expers 49. hac

enim omnia grauiter molestèque tulerit 50, parcius cœnam ineat quam consueuerit 51, nec eam quidem siccam 52, sed humidiorē 53 formā ac speciem: deinde bibat vinum minùs aquerum 54, nec parciore manu quàm cibō respondeat: postridiè parcè prandeat, vt scilicet accessione cibi paulatim facta ad institutum redeat. Sed inter eos 55 qui A. parte alui superiore sunt biliosi 56, sanè hac difficiliùs molestiùsque ferunt 57.

56 Quibus vitio conformationis aluus bile natat (tum temperamento & habitu) quibus ad fundum ventriculi, non autem ad ecphysum fertur meatus fel-leus.

57 Quodd scilicet humoris inopiā bilis accendatur, generationis perennitas foueatur, vnde cardialgia, oris amaritudo, vertigo, iactatio nausæ particeps, febris ipsa.

COMMENTARIUS.

A. Hactenus explicuit incommoda quæ consequuntur, cum peccatur in communem cuiusque naturam.

50 Et damnis augebuntur, scilicet si ad inedia ac-cessio caloris, frigoris, & laboris adiungatur, quæ sunt aliæ adhuc exhausti causæ.

51 Quia aluo resiccata, fatiscente, & ignauiore facta, mutatio ab otio ad negotium molesta esset.

52 Quodd mitificatu sit difficilior.

53 Vt mutatum alui temperamentum restituatur: deinde quia faciliùs est impleri potu quàm cibo.

54 Naturā aut arte, vt inuetur coctio in aluo effecta.

55 Qui abstinentiā prandij suum genium defraudant.

Nam cum antea dixerimus duplicem esse naturam, vnâ peculiarem, alteram verò generalem; animaduertendum quoque præcepimus vt quæ vitia committantur in peculiari, quæ in vniuersali natura cognoscantur. Communis naturæ distinctio & historia est in comuni habitu, temperamento, actionibusque ipsis; vt commune est aluum bis humescere aut semel, coquere, intumescere, moueri, dormire, & cætera. At peculiaris natura dicitur distinctio peculiaris in temperamento, in habitu, in conformatione, & dominatu humorum: In habitu, vt alius habet cutem raram, alius densam, cuius meminit Hippocrates 6. epid. Cutis raritas, ventris adstrictio, &c. Quibus alius humida iuuenibus, &c. Dominatus humorum spectandus est, an homo sit melancholicus, & an rursus ab adustione, an à sanguinis crassitie: Item cum biliosus, quâ specie bilis; & an αῖμα, an κίτω, an ἑξω. Vbi notandum est per αῖμα intelligi per os, vt cum ait Hippocr. 4. aphor. Si cui sanguis per superiora erumpat, &c: Per κίτω verò intelligimus per sedem. Iam verò disputatur (vt ad institutum referatur oratio) de peculiari cuiusque natura, vt, quomodo in eius commoda peccetur, omnibus sit in confessio. Atque primum, exempli gratiâ, proponit biliosos αῖμα. Obiter monendum videtur de Bile, hæc enim triplex est, vna naturalis, quæ in massa sanguinis continetur, & tum humores dicuntur ενεργονότα actiuè & passiuè. Σοφιστικόντα dicuntur actiuè, quòd parem vim habeant ad generationem nostri; passiuè verò, quòd simul ab eodem calore generentur. Altera bilis non naturalis, vt quæ continetur in chyli χυλιδίχου. Altera contra naturam, vt quæ herpes & erysipelata generare solet. In quatuor humoribus consideramus πικρὸν καὶ γλυκὺν, id est, qualificatam, & cuiq;

naturæ consentaneam; & spectamus qualitatem, quantitatem, temperationem, vires.

T E X T V S.

Et certè qui alui parte superiore sunt pituitosi 1, alacrius ferunt abstinentioniam 2 præter morem susceptam omnino: Eoq; sit ut etiam facilius perferre posse videantur singularem partem 3. Ergo firmissimū illud posse afferri argumentum 4, quod maxima mutationes 5 eorum quæ in naturas hominum 6 & habitus 7 cadunt, potissimum morbos efficiunt 8.

6 Hoc est substantiam rei principium motus in se habentis, hoc est in temperamentum cuiusque partis proprium & accommodatum.

7 Hoc est confirmationem partium officialium, simularium, totiusq; corporis quæ in naturas hominum & habitum insignes cadunt mutationes.

8 Vel in illis mutationibus morborum natura consistit, symptomatumque omnium consequutio adfertur.

C O M M E N T A R I V S.

Hic utitur nominibus *ῥόσως* & *ἑξως*, illud ad temperamentum vult referri Galenus, hoc verò ad partium structuram. Atque mirum est Galenum voluisse nomi-

1 Tum frigore alui, tum ipsius cathari affluxu nimiam pituitæ abundantiam harat aluus his qui pituitæ fuscum dominatu tenentur.

2 Minore valetudinis dispendio, quod scilicet coquendi virtute minus valeant, tum quod pituita illis pro cibo est, sanguinisque naturam coctione suscipiat.

3 Cum tamen his die cibum capere consueverint.

4 Ex his quæ demonstrata sunt.

5 Spiritus & diætæ.

ne ξῆως siue structuræ contineri bilis aliorumque humorum inclinationem ἢ ἀνω. ἢ κάτω. ἢ ἑξω. Per φύσιν intelligimus ποιαν κρῆσιν, de qua paulò superiùs diximus. Cæterùm mutationes, quæ cadunt in habitum & naturam, sunt à spiritu & diætâ; idque quatuor modis à plethora, cacochymia, maligna qualitate, alteratione.

T E X T V S.

1 Galenus *com. in hunc locum*, ait Hippocr. nihil aliud velle hoc loco docere quàm mutationes repentinas fugiendas *aph. 51. 2. aph.* Per inediam tridui & quadridui, & per insignes intelligimus quæ cò procedunt vt actionem lædant.

2 Non antè perspectâ cognitaque morbi historîâ, viribus, peculiari naturâ, & consuetudine; idè penè dixit antèâ.

3 Cùm morbi & naturæ certamen est in procinctu.

4 Nec addendo, nec deducendo, nec qualitatem medicamentorum immutando: ex quo innotescit illud quod dixit in principio *aphor. ὁ κατὰ τὸ ὅξος.*

5 In græco est ἡ διακριμένη, quo verborum usus est & antèâ quodam in loco.

6 In temperamento, habitu, & actione.

Non igitur fas est vacationes insignes 1 prescribere intempestive 2, nec fas est cibi accessionem adiungere, cùm morbi sunt summa omnia, maximèque vigent & florent morbi 3: & in summo morbi sunt ardore. Nec verò licet mutare, toto curationis cursu totâque historiâ, aut in hanc aut illam partem 4.

Multa sanè his affinia 5 dixerit quis de rebus ad alium pertinentibus 6, vt, quòd alacriter bonis

que natura rebus ferunt
cibos, quibus illi sint as-
sueti, quamvis naturâ
boni non sint, eodem mo-
do & potiones. Contrâ
verò moleste & grauitè
ferunt, quibus non sunt
assueti, quamvis mali
non sint 8: eodem modo
& potiones.

7 Temperamento, aut
naturæ crassamento.

8 Quamvis *ἐν ᾧ καὶ ὁ
ἄνθρωπος*.

Nunc docet quod peccatum committatur in
qualitate cibi mutata, non in specie quidem,
sed in indiuiduo; vt hætenus cōstet disputasse
de mutatione ciborum in epularum numero.

T E X T V S.

Atque 1 illud comme-
morabile est, vt taceam
quæcunque incommoda
afferat liberalior carniū
usus, aut allia 2, aut sil-
phium, aut succus syre-
naicus aut caulis 3, aut
quæcunque alia eiusmodi
sunt 4. Minus sanè mi-
rari possit, si huiusmo-
di laborem & pertur-
bationem Ventriculis
afferunt magis quàm

1 Vt intelligamus scilicet
quàm calamitosa sit ægris
repentina ciborum muta-
tio, non solum in epula-
rum numero, sed etiam in
cibi & potionis qualitate.

2 Vt propter ea incom-
moda commutationis re-
rum in specie.

3 Exempla sunt succorū
& ciborum validorum
ἀγρίων afferentium.

4 Magnis prædita facul-
tatibus & vitibus, vt cæ-
pa.

5 Quæ sunt initiora, & imbeciliora.

6 Ex hordei torrefacti farina confecta.

7 Exemplum sunt ciborum imbecilium.

8 Hoc est, satietatem & saturitatem partium nutritioni dicatum.

9 In græco est *δια το ξη-
γερμων*, & dicendum quod maza maximè desiccet calefaciendo, & in distributione cunctetur.

10 Id est, omninò suo fure castrati seu filiginæ, qui de capitulo vulgò dicuntur, ex flore farinæ confecti.

11 Tales pisti qualis farina ex pistrino importatur. Sic panum differentia sumitur à materia, & præparandi ratione.

12 Vt quæ sæpè subigitur ex melle:

alia 5. Verùm minus admiraberis si animadverteris quantam perturbationem, & tumorem, & flatū, & iormina ossa 6 aluo importet, si præter morem & institutum sumatur, ab eo qui maza 7 uti non consuevit. Aut etiam panis ipse calidus deuoratus; quantam sitim afferat & repentinam plethoram 8, quod humectet 9 maxime, nec sit meabilis; & cui sunt maxime puri 10 & confusanei 11. Tum etiam quid faciat ossa præter institutum dietæ aut sicca, aut humida, aut glutinosa 12. Item quid efficiant polenta recentes quidem, qui recentibus assueti non sunt; & prædiana his qui recentibus assueti sunt. Tum etiam quid potio aquæ & vini, si præter morem institu-

tum in alterutrum vsus
repentè conuertatur, vi-
numq; aqucum & dilu-
tum, aut meracum re-
pentè potum: Illud enim
dilutius facit vt alius
natet humore multo ex-
crementitio 13, flatum-
que 14 inferiori aluo in-
ducit: hoc autem mera-
cum arteriarũ pulsum 15
aspectabilem facit, capi-
tis grauitatem, & sitim.

Quinetiam album & ni-
grum vinum, si quis ad
alterutrum se conuerte-
rit: tamen si utrumque sit

gigit de vena micante, id est, arteria pulsum aspectabi-
lem faciente, vt interpretatur Gal. cap. 9. lib. 6. de pla-
cit. Hippocr. & Plat. Hunc quoque παλμὸν ita interpre-
tatur quidam, cuius meminit Hippocr. histor. 2. sect. 3.
lib. 1. epid. & part. ultim. sect. 1. lib. proreth. Multi dicunt
sequeuti Gal. nomen τὸ σφυγμὸν ratio apud Hippocr. su-
mi pro eo pulsu qui attrectatione manus percipitur.
Vide cap. 2. lib. 1. de differ. puls. Et quomodo nomen
σφυγμὸν ἀντὶ τοῦ παλμοῦ acceptum sit. Vide cap. 11. lib. 4.
de puls. differ. Inter ceteros locos vide cap. 8. lib. An
animi mores sequantur, &c. Duretus vno tantum loco
vult apud Hippocr. in coac., vbi disputat de lethargicis,
σφυγμὸν pro pulsu imperceptibili capi.

13 Hic vertit πλάσιν, vi-
de com. in epid. constu. 2.
part. 11.

14 Stridentem, sonorum,
silentem.

15 Pulsum aspectabilem
temporum, quia caput re-
plet statim causis pletho-
ricis ob calorem cum te-
nuitate coniunctum. In
græco est παλμος, & hoc
loco sumitur ἀντὶ τοῦ σφυγ-
μοῦ φαινόμενον. Quo in sen-
su dicebat pag. 18. ἔοι κρό-
ταφοι πάλλονται. Et apud
Hippocr. nomen σφυγμὸν
significat ferè semper pul-
sum aspectabilem, vt in 2.
epid. Cui in cubito vena pul-
sat, &c. necessariò intelli-

16 Hęc pars suscepti operis, supple quā instituentē diætæ tecmaris continetur, ex perspicientiā non solum morbi, sed & viriū ægri, peculiaris & vniuersalis naturæ, & consuetudinis.

17 Quodd scilicet magnis mutationib. magnæ quoque sint opponendæ, refellendo non solum aliorum sententias, sed etiam Achilleis argumētis probando id quod nostrum est, & ut ita dicam, placito nostro opē adferendo.

18 Iudicato morbo & crisi perfectā.

19 Cū ad statum viam affectat.

20 Nunc docet quæ animo sint tenenda & colligenda, ut ritē diætā præscribamus, & nunquam aberremus à scopo.

21 An valeant, an sint infirmæ; & si valeant, an sint cum securitate. Idem aph. 9. lib. 1.

22 Ita vertit nomē ἡρότου.

23 In specie, magnitudine, more, motu, causis, symptomatis, paroxysmis, crisis.

generosum, nihilominus corpus id multum alterare poterunt. Ut sanè mirum videri non debeat, vinum dulce & generosum, si in alterius usum repente fiat conuersio; non idem posse. Quinetiam pars hac 16 est adiuvanda & stabilienda ratione aduersariorum meorum contrariā 17.

Quodd scilicet his (sanis) diætæ mutatio incidit sine vlla corporis mutatione, ad firmitatem scilicet & virium integritatem 18 pristinam, ut sibi accessione opus sit, nec ad infirmitatem 19, ut sit deducendum. Iam verò signis syllogisticis hac tenenda 20; primum vires 21; tum morbi vniuscuiusq; ratio 22 seu historia 23,

tum etiam communis & peculiaris 24 naturæ, tū instituta diætæ 25, nec solum cibi, verumetiam potionis. Tibi verò erit adhibenda prævisio 26, ut multò minùs ad cibi accessionem te conuertas.

Quandoquidem sæpenumerò confert omnino cibū agris deducere 27; ubi scilicet vires agri sufficere posse videntur 28, donec in vigore 29 morbus mitigationem acceperit. At verò quibus à paulò plenior diætā ad tenuiorem sit, declinandum, & quibus in totum deducendus cibus, scribetur. Existunt multa & alia quæ quis possit scribere, his quæ modo dixi affinia.

Est in græco enim, τοῦτον ἀπὸν πικρὸν.

A. Si velis legere ad verbum, ita dicendum est, Caterùm quibus hoc aut illud sit applicandum, deinceps dicetur.

24 Quæ in temperamento, conformatione, & humoris dominatu consistit.

25 Id est, diætæ quæ æget in seruanda valetudine instituit secundum victus qualitatem, quantitatem, vtendi modum & occasionem; quibus accedit vitæ institutio.

26 Quoniam syllogisticis signis difficile est tenere vires, morbi historiam, propriam & communem cuiusque naturam. Quasi dicat, ita erit hæc diætæ instituendæ ratio, ut ante morbi statum non cogaris te ad cibi accessionem adiungendam conuertere.

27 Sicco morbo, breui, & integris viribus detrahere.

28 Ut eo pacto naturæ aciem in morbi solius profligationem conuertas.

29 Ad verbum esset dicendum, donec morbi vigor & status mitigatus fuerit. Est in græco enim, τοῦτον ἀπὸν πικρὸν.

TEXTVS.

1 Quòd scilicet diatâ tenui peccant ægri, & idcò damnis augmentur ratione morbi qui inualefcit, & repentinâ mutatione ventriculi ab otio ad negotium.

2 Vbi scilicet coniuncta sunt illa sanorum exempla.

3 Sedulò & diligenter perspecta.

4 Ne quis, scilicet veterum Gnidiarum in præscribenda diætâ ignorantiam imitetur.

5 Vt forbitionem ptissanæ, alicæ, chondri.

6 Id est, cibum ex lactis, mellis, aquæ, vini, casei mixtione confectum, gallicè vocatur *Tourneau*.

7 Quæ æquè naturæ studeat & pugnet cum morbo.

8 Hoc est, morborum principio,

At enim rei propositæ 1 amplissimum hoc fuerit testimonium; non enim affinitate coniunctum est rei de qua pluribus egit 2. Sed ipsa res 3 est præstantissimū documentum 4. Etenim ineuntibus morbis acutis existunt nonnulli qui eo ipso die cibis vescuntur, simul atque febricitare cæperint; alij postridie. Alij etiam sine delectu quiduis sorsperunt 5. Nec defuerunt qui morietum 6 sumpserunt. Sane hæc omnia deteriora quidem sunt, quàm si quis aliter diætâ instituat 7. Sed tamen multò leuior noxa infertur ijs quæ hoc tempore 8 in vitio sunt, quàm si quis biduum, triduum inediâ corpus confecerit; quartum verò morbi diem aut

quintum agens dietam instituerit. Multò etiam deterius est, si per omnes hos dies fame confectus, posteris diebus, talem dietam instituatur priusquam mitificatus fuerit morbus 9. Sic enim aperte mortis consecutionem offeret multis 10; nisi omnino morbus levis & mitis fuerit, Huc accedit quòd quæ principio morbi in vitio sunt 11, ea sanè non aequè hoc tēpore insanabilia sunt, atque ea quæ incidunt in morbi vigorem, sed multò sanabilia. Hoc igitur arbitror præstantissimum argumentum 12, quòd scilicet primi dies morbi defraudandi non sunt sorbitione huiusmodi 13 aut illiusmodi, ijs scilicet qui paulò post sorbitionibus huiusmodi aut illiusmodi uti de-

9 Ex quo efficitur non ante concoctionem de accessione cibi facienda cogitandum; antè verò semper locum esse debere deducendi potius quàm adiungendi.

10 Auocatâ naturâ ab instituto certamine, & inualescente morbo.

11 Hoc est, si quid ineunte morbo peccetur;

12 Quia si quid ineunte morbo peccetur, hoc peccatum non aequè est insanabile, & quòd repentinâ mutatione ab inedia inconsideratè præscripta ad cibi vsum morbi fiant lethales alioqui sanabiles, nisi fortè sint admodum mites.

13 Adhibitâ scilicet prouisione purgationis, vacuationis, & alleuamenti doloris, ut quoque est opus.

14 Quod infirmæ sint vires, & cum maioris infirmitatis metu, æger naturâ & temperamento biliofus; quòd diuturnior morbi historia; tum enim defraudato egrî per inediam genio cibum exhibere cogis cùm minimè est opus, nec decet crudo scilicet adhuc morbo ventriculum ab otio ad negotium conuertere; sic enim morbus aliqui sanabilis redditur insanabilis, acuto morbo, & naturâ quodammodo violatâ.

15 Qui loco non vruntur, quamuis vti non debent.

bent 14. Ex quo efficitur omnino non scire vtendi modum, ne eos quidem qui hordeacea ptissana sibi vtendum putant, quòd eius vsu ledantur, cùm primum incæperint cùm abstinentia cibi biduum, aut triduum, aut eo plus faciant exhausti: nec verò quibus cremor in vsu 15 est, non animaduertunt se ab ea sorbitione ledi, cùm eam non rectè iniuerint, sed tamen tunc cauent sedulo, & intelligunt quod magnum dat malum, si priusquam mitificatus fuerit morbus ptissanam hordeaceam sumpserit, qui tantum cremori est assuetus. Hæc igitur sūt amplissima propositæ rei testimonia: quòd non prudenter, nec rectè Medici egros ad dietam adducunt. Sed quibus in

morbis exhaurire 16 decet 17, qui sorbitionibus uti debent, non exhauriunt. Et contra quibus in morbis conuertere non decet agros ad sorbitiones ab inedia, in his imprudenter conuertunt. Atque id faciunt 18 maximam partem exquisitè 19, etenim hys morbi temporibus agros ad sorbitiones conuertunt ab exhausto & inedia 20, quibus confert à sorbitionibus proximè ad inediam accedere 21: præsertim si tum contigerit inualescere morbum 22. Nonnunquam etiam 23 cruda attrahunt 24 à capite 25, & è thorace biliosa; tum vigiliæ cadunt in eos 26, quarum 25 Scilicet venæ arefactæ ventriculusque exhaustus contrario suæ naturæ motu.

26 Somnum inire nequeunt, quòd in somni necessitate somni causæ naturales desiderantur, nempe sanguinis bona dispositio, & bona cerebri temperatio.

16 In græco est negatio, sed malè.

17 Ut in pleuritide sicca, si vires valeant sine infirmitatis metu.

18 Ut ab inedia ad cibum conuertant.

19 Id est, ab exquisita inedia ad maiorem cibi usum, vel ut eo tēpore mutationem suscipiant, ut fiat mutatio materiæ & ægri.

20 Inediam vertit *veritas*.

21 Id est, in inedia ipsa versari, eaque extrema.

22 Vniuersali vel particulari accessione.

23 Ac si dicat Hippocr. non solum eā mutatione ab inedia ad cibi usum priusquam mitificatus fuerit morbus, insaniabilis redditur; sed etiam propter vim morbi iis damnis ægri suo pte vitio augentur.

24 Exhausta aluo.

ventriculusque exhaustus

27 Fractis viribus; effectaque redditâ morbi materiâ.

28 Moribus & sapore.

29 Conceptâ in cerebro bile, aut efferuescente in aluo; delirant itaque morum dissimilitudine, indecorâ corporis conditione, absurditate verborum, & imperceptione doloris.

30 Ab anathymiasi fuliginosa, vel à tenuiore sanguine; quorum illud delirium significat, hoc futuram crîsim: nam *μαρμαρυγὴ δὲ αὐτῆς* aut sunt critica, aut symptomatologica.

31 Tum per idiopathiam cerebri, tum per sympathiam cruditatis.

32 Malè affecto morfu ventriculo.

33 Obôriuntur symptomatoci virium infirmarum & malignæ qualitatis.

34 *ἀλίστοι* nausææ participes cum nullo consistunt loco.

35 Quæ musculorum quandam conuulsionem significat. 36 Ob thoracis contumaciam & auctum vsum cum virium robore. 37 Amborum scilicet conuulsione, aut alterutrius resolutione. 38 Ob oppressionem diaphragmatis,

vitio efficitur, ut morbus non mitificetur 27.

Tum etiam trîstes redantur & amarulêti 28,

& delirant 29, tum etiâ crebris micant ignibus

oculi 30, tum sono anres implentur 31, extimæ

partes frigent 32, tennes urina, sputa tenuia &

salsa & colorata, sudores 33 circa cervicem, iatationes 34 tum etiam

spiratio in faucibus elisa 35, cum inspiratur

frequens 36 aut admodum magna; supercilia

morositatem præ se ferentia 37; Lepothymia

prava, tum etiam vestimentorum à thorace reiectio 38 & tremule ma-

nus: nonnunquam etiam inferius labrum concutitur 39. Quæ omnia eiusmodi sunt, ut si eunte morbo apparuerint 40, insignis delirij significationem afferant; at ferre omnes ita affecti moriuntur 41. Caterum qui mortis periculo defunguntur, ij certe aut cum abscessu 42, aut sanguinis profusione per nares 43, aut crassum pus expectorantes 44 defunguntur. Caterum id nunquam fit aliter 45.

hystor. 7. particulari.

44 Vt in Pythione 3. epid.

45 Ac si diceret, coctione, & excretionem, vel abscessu causarum periculo mortis natura defungitur, aliter verò nunquam.

CONCLUSIO.

*Extremum illud est, nec harum distinctio-
num i peritos novi me-
dicos quemadmodum o-
porreat scire virium in-
firmitates in morbis,*

39 Vellicato ore ventriculi ab affluxu bilis acris, & est vomitus certissimū signum per continuitatem interioris tunicæ.

40 Vt nulla perturbationis criticæ excusatio afferri possit.

41 Per alienationem cerebri à forti alteratione.

42 Qui sit *αὐτὶς ὁ πόνος κατὰ τὴν* in parte totius materiæ capace à superioribus partibus ad inferiores ut 1. epid. contigit Herophonti, qui à delirio abscessum habuit primū quidem in sinistro hypochondrio, mox in sinistro crure.

43 Vt in Metone 1. epid.

1 Vt cum ex viribus signa duci debeant, ne falsa infirmitatis opinione decipiamur, non perspectā infirmitatis causā; quæ multiplex est, proptereaq; cibū exhibendū putemus.

2 Vt medicamenti usu,
lunbricorum morfu.

3 Acuti, qui celeriter,
continenter, & vehementer
mouetur.

4 Vnde multi vel à tem-
peramento, vel à corporis
conformatione fiunt in-
firmi.

5 Principis partis.

6 Hoc est, dissipatione
nostræ triplicis substan-
tiæ per vacuationem aspe-
ctabilem aut inaspecta-
bilem.

*sive illarum causa sit
vacuatio per inediam,
sive ob aliud irritamen-
tum. 2, sive ob laborem
alicuius partis principis,
sive ob vehementiam
morbi 3. Tum autem
quæcunque sua cuique
natura & habitus pathemata
asserat 4, variasq;
species, quamvis hæc, si
cognita fuerint aut igno-
rata à Medicis, salutem
aut exitium afferunt.
Etenim maius damnum
egro adfertur, si ei, qui
ob laborem 5 morbi que
vim infirmior est, exhibeat
quis potionem aut
sorptionem largiore ma-
nu, aut cibum, ratus ab
exhausto infirmum esse.
Dedecet autem (fatcor)
non intelligere & anim-
advertere eum qui ab
exhausto 6 laborat, te-
nuisque diata opprimere;
periculum enim hoc af-*

fert, sed multò minùs
quàm si aliter peccetur 7.
Est enim ridiculum ma-
gis hoc peccatum alie-
ro 8. Etenim si alter Me-
dicus aut plebeius quis-
piam qui ad ægrum ac-
cesserit, quæ contigerint
nouerit, dederit ea qui-
bus alter ægrum probi-
buit, aperte videatur ad-
iumentum attulisse 9.
Talia verò canillis &
diæteriis incessuntur à
vulgo: Etenim videtur
is qui postremò accessit
Medicus aut plebeius
ægri vitam ex faucibus
fati ereptam restituisse.
De his autem signa scri-
bentur 10 quibus singulas
causas distinguere &
discernere oporteat. E-
nim verò similia sunt
etiam hæc iis quæ propriè
ad alium pertinent. Et-
enim si vniuersum cor-
pus propter vitæ institu-

7 Id est, quàm si ex falsa
infirmittatis opinione quis
cibum exhibeat.

8 Quod committitur ci-
bum adiungendo in falsò
creditâ infirmitate nempe
illius infirmitatis causam
esse vacationem ali-
quam.

9 Qui conuenienter per-
spectâ infirmitatis causâ
cibum exhibuit, quem
prior Medicus prohibue-
rat.

10 Quasi dicat, exemplo
aliarum partium facîle
quiuis intelliget grauissi-
mam esse mutationem ab
optio ad negotium.

¹¹ Ignavia enim exoluit, at proprii officij exercitatio robur augere solet.

¹² Hoc est, inepti in progrediendo & stando redduntur, crurâque progrediendo titubant.

¹³ Videndo.

¹⁴ Mandendo.

¹⁵ Ei qui decumbit.

tum quicquid, non statim magis robustum euadit. Quod si etiam diutius feriatur corpus, vel ab otio traductum repente se ad labores conuerterit, perperam ¹¹ efficiet, quidpiam si efficere velit. Eodémque inodo de unaquaque corporis parte iudicandum. Etenim pedes huiusmodi quidpiam ¹² caterique omnes artus qui otio dediti fuerunt nec laborare consueuerunt, si ex diuturniore otio ad laborem repente se conuerterint. Quinetiam & oculi ipsi ¹³ dentesque ¹⁴ idem patientur, atque adeo unaquaque pars corporis. Quando & cubile ipsum præter consuetudinem molle ¹⁵ laborem affert; item & durum præter morem. Tum etiam sub dio expositum præter

morem corpus indurat.

Quinetiam istiusmodi omnium 16, quæ adducta sunt in questionem, sufficiet exempla proponere.

Etenim si quis vulnere sauciatus in crure nec admodum magno 17 nec leui, atque is qui vulnus accepit, nec admodum sit contumax curatūq; diffitilis, nec ita facilis; statim ut vulnus accepit à primo die decumbens medicinam suscipiat, ac nullo modo suspendatur crus 18, inflammationis tum erit expers ac celerius sanescet 19, quàm si obambulando & deerando medicina fiat: tum in quinto aut sexto die aut tardius etiam surgens è lecto maius negotium facesset, quàm si ineunte morbo in curatione peccasset. Quod si progrediendo se fatiga-

16 Quæ fiunt, quæque apparent in repentina mutatione ab otio ad negotium.

17 Vel dignitate partis, vel amplitudine diuisionis, vel humoris maligna vi affluentis vulnus magnum dicitur:

18 Hoc est, neque stando, neque sedendo, neque deambulando, sed immotum crus maneat.

19 Per syssarcosim quam inflammatio impediret. Inflammatio autem contingeret si suspensum crus teneretur sedendo, ambulando, stando.

20 A negotio ad otium, à deductione cibi ad adiunctionem, & contrà.

21 Immutatione temperamenti, & habitus, unde illud firmissimum afferri potest, quòd omnis mutatio insignis, quæ in naturas & habitus hominum cadit, maximè morbos parit.

22 Per absolutam cibi deductionem.

rit, multò magis laborabit quàm ille qui curationem recipiendo illis ipsis diebus defatigatus fuerit. Atque ut in summa dicam, hæc omnia sibi inuicem adstipulantur, quòd omnia, quorum in hanc aut illam partem supra modum mutatio sit repentina 20, damnum afferunt. 21. At infinitis partibus maior est noxa quæ aluo infertur, si à diuturna vacatione 22 repente plus cibi adiungatur. Quinetiam in uniuerso corpore si ex diuturno otio repente quis ad vehementiorem laborem sese conuerterit, ea multò grauioribus damnis augebit mutatio, quàm si à liberaliore victu ad inediam sese conuerterit. Est igitur necesse quorum corpus omnino quiescere in otioque

Et umbra viuere oportet, quamuis multo fractum labore ad otium & ad ignauiam transferatur.

Quinetiam & iis, qui abstinentiâ cibi suum defraudauerunt genium, aluum cessare oportet 23 *cibicopiâ; sin minus* 24, *damnum & offensionem corpori afferent, vniuersiq; corporis grauitatem sentient* 25. *Sanè longa fuit instituta disputatio de mutatione* 26 *quæ in hanc aut illam partem suscipitur, sed tamen hæc omnia utilissimum fuerit scire* 27. *Ceterum illud est nostri instituti proprium, quòd scilicet in acutis morbis* 28 *veteres rerum ignari & insolentes ab inedia* 29 *ad sorbitiones inconsideratè & imprudenter conuertunt* 30: *mutandum quidem puto; vt præcipio*

23 His qui feriantur à labore nimio.

24 Hoc est, qui tantum cibi feriendo non deduxerit quantum laboris.

25 Coctionis difficultate, digestionis prauitate, quia ventris segnities vasorum impuritatem & omnium confusionem parit, aph. 1. sect. 3. lib. 6. epid.

26 Per theoremiata, axiomiata, & exempla symptomatum quæ cadunt in sanos & ægros.

27 Tum ad conquirendam, tum ad conseruandam sanitatem.

28 Qui celeriter, continenter, & vehementer mouentur.

29 Hoc est, post tridui aut quadridui absolutam deductionem cibi.

30 Cùm non opus est, minimèque decet, quamuis illæ sorbitiones cum summo qualitatis delectu exhibeantur.

31 Ex perspicientia natura.

32 Si validæ sint vires cum securitate, sine infirmitatis metu.

33 Infirmarum ab exhausto virium, non ab acuta vi morbi.

34 Aut alterius cuiuslibet manifestæ aut insensibilis vacuationis, unde certa magnæ dissipationis substantiæ signa eluceant.

35 Morsu bilis acrioris, aut lumbricorum.

36 Cum studia philosophi, & curæ, cogitationesque nullam illi partem diei neque diurnæ neque nocturnæ impertiunt, ac omnino somni expers & assidua vigilia.

37 Quæ cruda sunt, sed coctionis capacia; *ἀπικτα* cruda sunt, sed coctionis non capacia; Etiam si videatur idem *ὡμὸν ἔχει ἀπικτον*. Ergo coctionis expertes dissipatione caloris nativi, qui per immoderatas vigilias, relictâ naturali œconomia, ad ambientem cursum inflectit.

38 Ut est diuturnior somnitus, nempe coacto vitali calore & spiritu à superficie ad centrum, ut fit in tenebris: Etenim ut calor nativus intrò aut foras cur-

iam inde usque 31. Deinde sorbitionibus non esse utendum, priusquam morbus fuerit mitificatus 32. Aut aliud signum appareat 33, aut vacuationis per alvum 34, aut glai irritata 35: aut etiam collapsa atque suspensa appareant hypochondria, quorum signa paulò post dicentur; vigilia pertinax 36 potionem & cibos crudos omnisque coctionis expertes 37 reddit, mutatioq; in contrariam partem facta 38 corpus effæctum reddit, & corpus turgidulum excoctumq; facit, & capitis gravitatem inducit.

sum inflectit; ita somni & vigiliarum inclinationes fiunt.

39 Hoc est, pigrum & plumbeum reddit.

40 Ob excrementa quæ diu dormiendo halitiosa fiunt, apparéntque turgiduli homines, pallidi, atque quodammodo excocti.

41 Capite oppleto fuliginosis excrementis, & immixta caloris natiui atque spirituum suauitate, tenuitate, atque adiunctâ impuritate.

Finis libri secundi de Diæta in Acutis.

HIPPOCRATIS COI
DE VICTVS EXQVISITI
RATIONE IN MORBIS ACVTIS,
siue de Tecmarfi,
LIBER TERTIVS.

Interprete LVDOVICO DVRETÒ,
Segufiano.

Vinum succus est ex vite seu vuis expressus, qui feruendo vires acquirit: Dulce non aduentitio calore cuiusmodi mustû, sed insito cuiusmodi intra limites fundentis, mollientis, & lenientis consistit.

2 Et conuenienter ad medendi vsum conuertere, vt scilicet prosint, non ob sint. (De iis enim disputat quatenus ad Tecmarsim faciunt,) vt potius pignent cum morbo, quàm naturæ studeant.

3 Cum febre coniunctis qui cû vehementia celeritèr suam absoluunt historiam aut ad salutè, aut ad mortem.

AT verò dulce 1 vinum, & generosum, & album & nigrum, & melicratum, & aquam, & oxymel, his notis patefacta & significata distinguere oportet 2 in morbis acutis 3.

*Nam dulce vinum minus capiti nocet 4 quàm generosum 5, minus ar-
cem animi 6 inuadit,
magisq; aluum subducit
quàm aliud quoduis 7.*

4 Minus auget plethor-
icis symptomatis.

5 Nam vinum genero-
sum habet insitas duas
causas *in se a&ro q&og&as*, tenui-
tatem scilicet cum calore
coniunctam.

6 Id est, eam partem quæ mentis est & consilij.

7 Tum per se, tum ex euentu; per se quidem, quia
vinum nouum bilem generat, quæ sollicitet aluum præ-
sertim in biliosis: per accidens, quia vinum nouum
non fertur in meatus vrinarios, & sola aluus vino dulci
fruitur. Quin & ratione ipsius substantiæ vinum dulce
obstructiones facit, est enim crassum.

COMMENTARIVS.

Quoniam in morbis acutis præcipuum Medici stu-
dium in eo debet versari vt non tam naturæ studeat
quàm pugnet cum morbo: Ideo alimentorum dotes
(quibus vrendum est) Hippocrates prosequitur; vnde
in primo libro de Præstana egit, proposito nimirum
exemplo quod cæteras res eiusdem generis dignitate
& perspicuitate superaret: Nunc de vino, aqua, oxy-
melite, & mulla disputat, diorismos & indicationes
multas proponens, quibus aut inducatur aut deter-
reatur Medicus ne præscribat ea. Galenus Hippocra-
tem reprehendi initio sui commentarij, quod non so-
lùm *ἀπαικτες*, sed etiam *ἀδιδακτοι* diuisionem vini con-
stituerit. At certè in opere alieno ingeniosus, nec per
quem profecerit proficitur. Non enim hoc intendit
Hippocrates vt vini omnes differentias persequatur,
sed quantum breuitas passa est, aliquot differentias ex-
plicauit. Cum enim in vino considerentur odor, co-
lor, consistentia, sapor, & vires. Dum meminit vini al-

hi, nigri, odorem quidem non adumbrat, sed colorem & consistentiam; sæpè enim fit vt album vinum tenuium sit partium, nigrum crassarum. Dum dulcis mentinit, de sapore intelligit; cùm generosi, de viribus. Odor autem cùm habeat multas differentias quæ sint inexplicabiles, & à sapore iudicentur, subticuit relinquens id iudicio lectorum. Ita Galenus dum curiosiùs Hippocr. reprehendit, vehementiøre reprehendendi studio Hippocr. voluit expetiri. Cæterùm omnes differentias Galenus persequutus est *com. in part. 1. huius lib. & lib. de enchyma & cacochym.* Porro non erit alienum exponere axioma vulgare, nos ali rebus dulcibus: Nomen dulcis ambiguum valde est; sæpè enim significat id quod alienæ omnis qualitatis expers est, & ab Hippocr. dicitur *à Seren. lib. 6. epid. sent. 18. sect. 4.* Atque hoc loco nomen dulcis ita est accipiendum. Cùm id quod è nobis effluat sit amicum & iucundum nobis, id est, ex vsu ad restaurandum effluuium quod rei perditæ desiderium leniat: Hoc autem debet contineri intra limites rei fundentis, lenientis & mollientis; Quod iis contingit quibus artus obriguerunt per niues, dum lauantur aquâ calidâ: hæc enim continetur intra limites rei fundentis, lenientis, & mollientis. Plus enim ab ea iuuantur, quàm si corpus igni obiecissent.

T E X T V S.

1 Id est, efficit tumore, *Sed tamen tumorem*
& factum auget, quia cùm *hepatis, aut lienis adau-*
fit dulce crudum ab hepa- *get 1: Ob eamq; causam*
te inflammato trahitur, *non picrocholis est ac-*
(hepar enim maiore vim *commodatum, etenim*
habet attrahendi quàm à
se expellendi, per angusta viarum eò defertur ex am-
plitudine intestinorum & veparum mesaraicarum,

huiusmodi naturus 2 est sitiferum. Quinetiam & intestino superiore 3 flatus excitat; sed tamen intestino inferiori non est admodum molestum, pro ratione flatus 4, quamuis non admodum sit meabilis qui à vino dulci excitatur flatus: sed in hypochondriis ipsis cunetur. Et enim vinum hoc dulce minus est diureticum 5 quam generosum album.

3 Hoc est; aluo.

4 Quia non prius erumpit materia, quam materia flatus superata fuerit.

5 Id est, non tantam vim habet fundendi serum & segregandi à sanguine: crassum enim est; nullum autem crassum est diureticum.

COMMENTARIUS.

Vinum maluaticum, vinum rubrum generosum, & vinum nouum *μεγαλοπλάχους* valdè nocet, sed diuersa ratione; vinum quidem nouum obstructions faciendo: at vinum generosum *ὃ, μεγαλοπλάχους* & melancholicis officit, quia flatus cumulatè generat; quod idè accidit, quia vsu vini generosi *μελας χυμὸς ζυμῶται*, vnde flatum cumulus. Idè flatuosis melancholicis confert vsus syrupi violac. cum decocto hordei, & vi-

ibique tanquam conelustum in ergastulo feruet & in bilem conuertitur.

2 Picrocholis scilicet, quia bilem adauget dum feruet nouam qualitatem acquirendo; siue biliosi sint habitui aut naturâ; aliud enim est biliosum temperamento, aliud biliosum habitu: nam habitui mulieres sunt biliosæ, tum quia canaliculus vesiculæ fellis porest ferri ad fundum alui, tum quia habet corpus *διεσπάρηται* idè lib. 1. epid. *ἐξυθύναν* mulieribus accomodat.

num dilutissimum. Vinum dulce non est diureticum, quia διαχρηπκόν: Diureticum verò quod vim habet fundendi serum & secernendi à sanguine. Vbi notandum est nullum diureticum esse proprium ad expectorandam pulmonum materiam, quia diureticum fundit serum, & tenuiorem partem absorbet, unde materiam expectorabilem contumaciorem reddit; ideo radix ari maximè nocet contramultorum opinionem.

T E X T V S.

1 Excitando naturæ vim, quia nutrit, & est gratum thoraci & pulmoni, explicando alas pulmonum, & materiam expectorabilem reddendo meabilem. Hic diorifinus petitur ex com. in part. 4. huius lib.

2 Propterea asthmaticis, pleuriticis, peripneumonicis sedatâ inflammatione per venæ sectionem, conuenienter præscribitur.

3 Vt μεγαλοπλάγχοις & picrocholis.

4 Quia quâ ratione sitim accendit, eâdem materiam expectorabilem reddit contumacem.

5 Ita conuertendū est, At verò vini albi generosi opportunitates & incommoda in vini albi historia explicauimus.

6 Quòd scilicet vrinas cieat, renes & vesicam expur-

Sed certè maiorem vim habet promouendi 1 expectoratum quàm aliud quoduis 2. Verùm quibus sitiferum est 3 epotum vinum dulce, minùs quidem educit quàm aliud quoduis vinum 4. At quibus non est sitiferum, ceteris vinorum generibus antecellit. At s verò album vinosum vinum importunitates & opportunitates quas habeat in vini dulcis historia explicauimus. Sed cum idem ad vesicam magis quàm aliud 6 quoduis

meabile sit, maioremq;
vim habeat ciendi uri-
nas, & liberandi obstru-
cta excutiendiq;, mul-
tū adiamenti adfert in
huiusmodi morbis à re-
num & venarum obstru-
ctione natis scilicet.
Namque ut concedam ad
cetera 7 minùs valere
quàm aliud quoduis; te-
men quæ per vesicam
purgatio ab eo suscipitur
& sit, multorum est vin-
dex 8 malorum, si ut
debet mutatio fiat 9. Hæc
sunt præstantissima ar-
gumenta 10 quæ ignota
fuerunt maioribus meis.
Porro autem vino ful-
uo 11 & generoso & vi-
no austero subastringen-
te ad hæc tibi utendum
putabis; fuluo quidem ad
intemperiem frigidā al-
ui & an-~~iam~~ si nulla sit
capitis gravitas, nec ulla
mentis perturbatio 12;

get, sed mentem inuadat,
cephalalgiam pariat, nec
promouendo sputa cum
dulci sit conferendum.

7 Ut ad aluum ducendā
aluināque symptomata, &
promouendum expecto-
ratum.

8 Hoc est, nephritico
dolore soluit.

9 Id est, si conuenienter
ad medendum conuertat-
ur.

10 Hoc est, signa syllo-
gistica, vnde tecmaris
comparatur.

11 Vinum fuluum, galli-
cè à fleur de pescher, quod
scilicet modicè palatum
cogit feritque dum bibi-
tur.

12 Quæ duo symptoma-
ta incrementum accipiunt
vini purpurei vsu per ana-
thymiascos efferam vim,
ut in totum sit abstinen-
dum in capitis gravitate,
& mentis perturbatione.

13 Propter meatuum angustiam, & materiae contumaciam.

14 Obstructione viretuum.

15 Vt in luenteria & dysenteria aphthæde.

16 In aluo infirma & lubrica.

17 Vt caput, & cerebrum.

18 Quia vinum generosum parca manu aluum desiccet.

austero verò, si expectorato sputum non prohibeatur 13, nec urina sistatur 14. Caterum, si nimia sit in aluo humoris abundantia, excrementaq; sint, abradendo molesta 15, in eiusmodi affectionibus 16 consentaneum fuerit convertere se suppl. ad vini nigri & austeri usum, eodemq; modo de similibus iudicandum. Sit autem omnibus persuasum & ratum superiores partes 17 minus offendere, minusq; partes urinarias afficere, si sit aquosum: aluum autem ipsam inuabit & recreabit magis si meracius 18.

DE MELICRATO.

MELICRATVM I
*quod potui datur
 toto morbi decursu 2,
 omnino quidem homini-
 bus biliosis 3, & qui-
 bus viscera tumore sunt
 obfessa, minùs est accom-
 modatum, quàm ijs qui
 non sunt ita affecti 4.
 Sed certè minùs quàm
 vinum dulce sitiferum
 est; Etenim emollit pul-
 mones 5, atque modicam
 vim habet promouendi
 expectoratum, tussimq;
 sedat 7; nonnulla enim
 peramento, habitu, & vitæ instituto.*

4 Nam cæteris non ita affectis æquè naturæ studet,
 & pugnat cum morbo.

5 Id est, materiàm expectorabilem alioqui contu-
 macem reddit meabilem.

6 In materia crassa non autem viscida, idque facit
 pulmonum vim excitando, alas eorum explicando,
 materiàm meabilem faciendo.

7 Quæ fit contentione thoracis & pulmonis mate-
 riam molestantem excludere conantis.

1 Id est, aqua mulsa quæ
 in vsum præsentem para-
 tur æstate quidem ex 12.
 partibus aquæ, aut, vt ego
 soleo, 24. & vna mellis;
 hyeme autem ex octo vel
 12. partibus aquæ & vna
 mellis.

2 Quando scilicet ptif-
 sanâ vti non licet quia sic-
 cus est morbus, & cum
 virium integritate sine in-
 firmitatis metu pepasmus
 expectari debet, vt in
 morbis acutis, spirandi
 difficultate, sicca tussi, &
 similibus.

3 Hoc est, qui bilis do-
 minatu tenentur in tem-

8 Id est, ea vis deterfonia non sufficit promovendo expectorato materiæ glutinosæ; quod fit ut, dum impar est materiæ per accidens, ea materia glutinosior est facta, & cum pari contrariorum usu debeat oppugnari contrarium, si melicratum non sufficiat ad incidendam materiam quæ maximè est viscosa, ex accidenti reddetur viscosus.

9 Leniendo scilicet, non autem serum à sanguine fecernèdo, idèd Hippocr. non dicit melicratum diureticum.

10 Si qua enim inflammatio viscerum facillè bilefcet.

11 Ante, supple, collectis, & suo synathrismo molestis.

12 Quod scilicet ægti ferunt alacriter, & allevantur.

13 Quorum generatio in viscerum inflammatione consistit, & sunt flava, ruffa, & crassa.

14 Velut fermentatione à calore præter naturam.

15 Quod scilicet fit ex 12. vel 20. partibus aquæ &

vis detergendi inest melicrato, hæc 8 tamen aliquando efficit ut viscosius & glutinosius spumatum fiat. Urinas etiam

melicratum ciet 9 modicè, nisi quid impedimenti viscerum 10 ipsorum vitio accedat. Quinetiâ facit ut biliosis 11 excrementis alvus feratur,

aliquando bonis nature rebus 12; nonnunquam

etiam meracioribus 13 quàm conveniat, magisque

spumantibus 14: atque id potissimùm accidit biliosis, & quibus

viscera prætumida sunt. Verum enim verò maiorem vim habet promo-

uendi expectoratum, ipsumq; adeò pulmonem

demulcendi dilutius 15 melicratum quàm mera-

cus. Sed certè spumantia excrementa alui, & plus æquo biliosa 16 & maximè calida meracius educit melicratum 17 quàm dilutius. Tale autem alui excrementum biliosum multa secum affert incommoda 18; non enim extinguit 19 hypochondriorum calorem, sed contrà facit 20. Tum inquietudinē & artuum iactationem affert: quin etiam intestinum & sedem ipsam exulcerat 21. Sed earum calamitatū 22 remedia 23 post scribendum

pharmacum alterant & vacuant; alterant qualitatibus contrariis, vacuant proprietate substantiæ, tenuitate partium. Alexiterium & alexipharm. vtrumque ἀντὶ τοῦ ἀνέλξασθαι, id est, iuuare; illud ad morsus, hoc ad potus deleterios præscribitur: sed confunditur distinctio.

20 Per oppressionem viscerū cum ardore coniunctā,

21 Suā feritate abradendo & exasperando, vnde lethales dysenterix sæpè nascuntur.

22 Quas meracius melicratum biliosis & viscerosis affert, dum scilicet facit vt bile meraciore aluus feratur nouâ generatione, non excretionē criticā.

23 Quibus talium humorum generatio prohibeatur,

vna mellis, idque per se & ex euentu; per se, quia magis meabile est; ex euentu, quia non sitiferum est, nec in viscerib; feruet, bilēque facit.

16 Quæ non minùs calamitatem partis, vnde manant, arguunt, quàm ipsis partibus, quas peruadunt, calamitosa sunt.

17 Naturam stimulando ad excernendum.

18 Id est, deiectiones meracæ, spumantes meracioris melicrati vsu in viscerosis & biliosis, quoniam in ardore viscerum perennis generatio humoris biliosi posita est.

19 Alexiterium & alexi-

pharmacum alterant & vacuant; alterant qualitatibus

contrariis, vacuant proprietate substantiæ, tenuitate

partium. Alexiterium & alexipharm. vtrumque ἀντὶ τοῦ

ἀνέλξασθαι, id est, iuuare; illud ad morsus, hoc ad potus

deleterios præscribitur: sed confunditur distinctio.

20 Per oppressionem viscerū cum ardore coniunctā,

21 Suā feritate abradendo & exasperando, vnde

lethales dysenterix sæpè nascuntur.

22 Quas meracius melicratum biliosis & viscerosis

affert, dum scilicet facit vt bile meraciore aluus feratur

nouâ generatione, non excretionē criticā.

23 Quibus talium humorum generatio prohibeatur,

feritas infringatur, copia excludatur conuenienter naturæ.

24 Idque pro vario delectu; nam victus tenuis & accuratus in morbis acutis loco non exhibitus, periculosus.

25 Atque, ut ita dicam, suæ naturæ sunt voluntarij inimici.

26 Proptereaque infirmitatis causam ipsi adscribunt, quamuis omni culpâ vacet.

27 Ipsum per se si consideretur.

tur. Si quis igitur, omni sorbitione abstinens, melicrato utatur pro omni potione in morbis acutis, partim votis Medici respondet, partim non satisfaciunt 24. At verò quibus sit eo utendum conuenienter, quibus non, item & quamobrem non sit exhibendam, antea explicatum est. Sed tamen vulgò melicrati vis derogatur, & eius auctoritas labefactatur, quòd eo utentes proster-nat, ad extremamque infirmitatem perducatur; atque ob eam causam etiam mortem asserre putatur. Sed id in hominum peruagato sermone versatur, ob eos qui sunt defraudant genium 25. Nonnulli enim solo melicrato in potu viuuntur 26. Quasi verò vim habeat labefactandi. 27

& ipsum corpus infirmum faciendi; hoc autem non omnino sic habet 28. Sed aqua longè fortius est melicratũ 29, si id solum potui detur, nisi immoderatè aluum ad excretionem irritet.

Quinetiã vino albo 30 tenui & paucifero & odoris experte idem quadam ratione 31 habet plus succi alibilis, aliã ratione imbecillius 32.

Etenim prout meracius vinum aut mel, sic utriusque facultas aut elucescit, aut effæta languet 33. Sed certè duplicem mensuram vini meraci 34 biberit quis, aut tantum mellis lambendo deglutiatur, multò videri

31 Si sit dilutius & aluum non proritet, tunc magis nutriendum. 32 Si sit dilutum, sed proritet aluum, minus nutriendo, & plus alterando.

33 Id est, vini & mellis vim auget meracitas, id est, tæstionis vacuitas.

34 Nuper commemorati, nempe albi pauciferi.

28 Id est, non omnino efficit per se, sed per accidens, quod scilicet usu diuturno id quod affluit non respondet proportionem ei quod effluit.

29 Id est, melicratum habet maiorem vim refocillandi vires ex qualitate dulci & substantia, quatenus nutrit. Aqua enim non nutrit, sed habet vim corpora refocillandi, reducendo scilicet ad mediocritatem corpora æstu resoluta; id quod enim nutrit debet esse *πρόσφορον* & *ὁμόφυλον*.

30 Vinum dicitur *ὀλιγοείον*, quod paucæ aquæ admistione resolutur, & vires amittit. Gal. com. in part. 1. huius lib. definit vinum aquosum, quod est aquæ valdè simile colore, consistentiã, odoris carentiã, & non manifesto calore.

35 Quia quibus alui perturbationem affert, iidem robur non affert, sed infirmitatem.

possit fortior à mulsa melioracioe, nisi immodicè aluum subducatur, etenim plus stercoris usu melicrati efficietur 35.

Argumentum est Hippocratis ultimâ periodo contentum, quo vult docere melicratum plus succi alibilis corpori præbere quàm vinum oligophorum: sicq; est distinguendum; Quicquid multam facit κόπωσην, illud alimentum de se corpori multum præstat; atqui ex melicrati usu maior sequetur κόπωσην quàm ex vini pauciferi usu. Ergo &c.

1 Dum os humescere cœperit, & ad illud tempus melicrato solo usus fuerit.

2 Hæc ed pertinent, ut doceat Hippocr. Ptisanâ esse consortis expertem, itaque valde nocet præscribere melicratum aut aquam, nisi longo ante sorbitionem Ptisanæ intervallo.

3 Anacatharsim procurando, urinas ciendo, aluum subducendo, & æconomiam naturalem suo

Verum enim verò si quis suo iure ptisanæ sorbitione utatur 1, superbibat autem melicratum, multum illud replebit, tumultumque efficiet & flatus excitabit, item visceribus hypochondriorum pondus inutile 2. At si ante ptisanam potui datur melicratum, non leidet ut cum superbibitur, sed nihil prodest 3. Iam

verò coctum melicratum statu continendo.
 aspectu pulchrius est
 quam crudum; etenim
 absoluta perfectaque co-
 ctione fit clarum, album
 tenue, & pellucidum.
 Sed quas illi dotes attri-
 buam cum excellentia
 præstantiæque crudi non
 habeo. Non enim sua-
 uius est, si contigerit mel
 optimum esse, sed certè
 infirmius est crudo, mi-
 nusque stercoris parti-
 ceps; quorum neutro, ut
 adiumentum afferat, opus
 habet 4: proximè au-
 tem utendum est meli-
 crato cocto, si contigerit
 mel impurum, malum,
 nigrum, nec boni odoris:
 Ipsa enim coctio auferre
 poterit depravationum
 eius, qua ipsum turpe ef-
 ficiunt, maximam par-
 tem.

4 Id est, virtute, & co-
 ctione.

DE OXYMELITE.

1 Acetū mulsū ex octo partibus aquæ, vna mellis, & aceto ad gustum: vt ex octo libris aquæ, vna mellis, & aceti vncijs 3.

2 Vt dum crudi manent, & materiæ præparatione, & meatuū libertate opus est, & cū non solū attenuandum, sed incidendum.

3 Expediēdo scilicet respirationis instrumēta excipientia & deducētia, quorum impedimēto parua & frequens redditur respiratio.

4 In quantitate, & qualitate, & vtendi modo.

5 Hoc est, in quo acrimoniæ acetosæ summa sunt omnia, quale est quod conficitur ex quadruplo aquæ, duplo mellis, & simplo aceti.

6 Aut enim ea præclare ciet, aut contumaciora reddit.

7 Obstructiones tollendo.

IAM verò oxymel 1 vulgò dictum multis modis magnum afferre adiumentum reperies in morbis eiusmodi acutis 2 epotum: Nam expectoratum promouet & facit vt spiritus ducatur ex facili 3. Sed certè oxymelitis sunt hi delectus 4; Etenim quod est meracissimum oxymel 5 nihil modicè facit ad expectorata quæ per se non educuntur, & contumaciùs adherent 6. Etenim quibus screando frustra contenditur & iussiendo, si ea exasperatìa educat, & vt ita dicam, gutturis alas explicet 7, & meatus aperiat, pulmonemq; demulceat: nam

ipsum naturâ emollit 8. Si hæc omnia consequatur, magnum sanè afferet adiumentum 9. Sed nonnunquam ea incidunt tempora ut quod acerrimum oxymel non habeat potentiam educendi expectoratum, atque ita nocuit 10.

commodatum esset.

9 Id est, faciet ut spiritus ducatur ex facili.

10 Cùm scilicet difficultas expectorandi in lateris infirmitate consistit, sed ipsum glutinosius reddit.

COMMENTARIUS.

Λεπτομαρία aceti facit ut anfractus penitissimos subeat, & cæteris quæ sunt illius generis antecellat. Cùm autem sit oxymel ex aqua. melle, & aceto, sit temperatio qualitatuum eorum quæ admiscuntur: nam aquæ tarditas corrigitur ab aceto, mellis biliosa substantia ab utroque infringitur. Sic ex ea symmetria oxymel miras ad medendum opportunitates nactum est. Quatuor item proposuit in oxymelite inspiciendo Hippocr. quæ in omni quoque medicamento composito notanda sunt; nempe ἐπιχαρίαν oxymelitis; cùm dixit τὸ μέλι καὶ τὸ ἀκράθρον: σύνθεσιν, cùm diximus ex melle, aceto, & aqua compositum esse oxymel: ἐπιχαρίαν, ut cùm nominis originem excutimus. καὶ ἐν, ut sciamus quando, & quibus est accommodatum oxymel, ut cùm docuit Hippocr. vix educere τὰ ἐγκύρηντα.

T E X T V S.

1 Vt scilicet oxymelite, A. Sed hac potissimum calamitas in eos incidit 1, quibus cum alias morbus sit perniciosus 2, tū vero expuendi sunt impotentes, & excreandi quæ in pulmonum bronchiis concepta sunt 3. In hunc ergo finem signis syllogisticis ægri vires animo complecti oportet. Et si bona spes future salutis affulgeat 4, exhibere oportet 5. Atque si exhibendi sit locus, egelidum dare oportet, & paulatim, nec plenā manu 6.

2 Magnitudine morbi; vehementiā symptomatum, & infirmitate naturæ.

3 Hic notanda sunt duō quæ efficiunt vt in propinquo sit mors; funesta vis; & infirmitas naturæ.

4 Si omnia quæ apparent signa ed spectent, vt in virtute naturæ spem collocare possis.

5 Vt scilicet incidendo spātum glutinosum reddat meabile, gutturis alas explicet, naturæ vim excitet, & ita promouendo expectoratum, quod difficultatem spirandi parit, spiritus ducatur ex facili.

6 Ne suā acrimoniā firim excitet, ventriculi vim labefac̃tet, eoque fiat vt ad thoracis calamitosam vim morbi accedat infirmitas naturalis œconomix.

C O M M E N T A R I V S.

A. Porro non erit alienum admonere de tribus verbis quibus Hippocrates in contextu vsus est, το πνευλον ὀλιγον ἐμπειν. τὸν Cεργχον διαπνερω. & πνευμονα παρηγορεν. In quibus admirabiliter tria, quæ ad faciendā

corpora fluxilia ante purgationem requiruntur, complexus est Hippocr. Hæc tria sunt vis naturæ excitata, meatuum libertas, & materiæ præparatio. Galenus quidem meminit præparationis materiæ, & excitatæ naturæ virtutis *com. in part. 4. lib. 3. acut. Idem com. in aphor. 9. lib. 2.* meminit præparationis materiæ, & libertatis meatuum: sed hæc mancè & mutilè. Diuinus verò Hippocrates fecundâ breuitate tria perstringit. Itaque verbum hoc ἐμπιπὺν τὸ πνεῦλον ὀλίγον, materiæ præparationem significat. Illud verò διαπνεύειν ἢ ἐξέλ-
γειν, libertatem meatuum declarat. Excitatio verò naturæ vis significatur ex hoc, ἢ πνεύμονα παρηγορεῖν.

T E X T V S.

Sed certè dilutius oxymel 1 os atque fauces humectat 2, sed & expectoratum promouet 3, & situs expers 4. Tum hypochondrio atque visceribus ibi locatis consentaneum, & ijs partibus incommoda 5 mellis prohibet; Nam quod in melle biliosum inest, aceti vis corrigit. Quinetiā flatus discutit 6, & ad faciendam urinam viam

1 In quo vis aceti non elucescit, & cuius acrimonia remissior est.

2 Refrigerando & aquæ vim in penitiores partes vehendo.

3 Quia sputum contumax meabile facit.

4 Ob eamque causam melicrato præstantius.

5 Vt æstum, inflammationem, sitim, & obstructionem.

6 Oxymel non discutit flatus per se, quia calorem non habet materiæ flatulentæ potentem, sed per

accidens nempe parando viam materiæ crassæ, & oxymel dilutius scilicet flatus dissipat, qui in hypochondriis concepti exitum non habent, modò non sint hu-

moris melancholici soboles, quem fermentat.

7 Non quòd secernat serum à sanguine, sed partium tenuitate.

8 Labefacta à scilicet primum ventriculi facultate, unde pro chylōsi fit cruditas : Deinde stimulis quodammodo intestinis, & resolutis aceti acrimonia.

affectat 7. Sed tamen inferiori intestino nimia sepe affert humoris abundantiam 8, ipsumq; abradit. Itaque nonnunquam fit ut hoc in morbis acutis sit calamitosum, maximè verò quòd intestinorum flatus non sinat exire, atque, ut ita dicam, trajcere, sed veluti sursum reuocat & recurrere facit. Hoc accedit quòd diuturnus usus labefactat vires, & extremas partes refrigerat 9. Atque unicum hoc est incommodum quòd secum affert oxymel 10, quòd literis & commendatione dignum sit. Ergo descriptum modo dilutius oxymel, de nocte, prima luce 11, & vacuà aluo ante sorbitionem prissana potui accommodatum est, atque interiecto multo tempore à

9 Quòd scilicet aluo belum indixerit, nec habeat multum succi alibilis.

10 Quòd scilicet intestina effœminet, & irriter eorum membranas, quibus naturà sunt delicatiora.

11 Horis quatuor aut quinque ante cibum, ne secum sorbitione miscens stomacho tumultum inferat.

sorbtionis usu. Nihil vetat quominus altera sorbtionis dosi sub vesperum detur. At verò quibus 12 oxymelitis solo potu necessario est vitandandum sine sorbtionibus 13. Ob hanc sane causam non est consentaneum toto morbi decursu semper oxymelite uti; maximè verò quod abraddendo & exasperando est permolestum 14. Atque hæc symptomata potissimum affert in vacuitate fecum 15. In inedia adde quod ipsum melicratum nonnihil vires labefaciat 16. Verum enimvero si magnam opem afferre posse videatur & prodesse potu hoc multo uti toto morbi cursu, paucum aceti est affundendum 17, tantum scilicet ut percipi possit. Sic enim quibus incommo-

12 Ut quibus historia morbi est brevis, crudus morbus, integræ vires sine infirmitatis metu, quoddam solido corpore pituitosi & succo abundant laudabili.

13 Quia iis nec iure, nec loco uti possint.

14 Facitque ut humores & flatus motu intestinorum peristaltico naturali cōtrario palindromen habeant infernè sursum.

15 Id est, in stercoris vacuitate ob inediam, & cibi absolutam detractionem.

16 Id est, absolutâ cibi deductione à Medico præscriptâ, ut scilicet per liberam anacatharsim libertas spirandi restituatur.

17 Sæpè, & multum vel cum ptissanæ accessione, vel pro eiusdem vacuitate, dum siccus manet morbus, & glutinosa est materia; neque melicratu sufficit ad materiæ contumaciam, aut fortè sitiferum est, ut in viscerosis, & biliosis.

18 Vt melancholicis, hysteri-
cicis, aluinis; nervis,
membranis.

19 Vt cruditas pleuriti-
dis, & spirandi difficultas
quæ in materiæ contuma-
cia consistit, viscerum ob-
structio, urinæ suppres-
sio.

20 Caput est ad benè
utendum.

21 Præsertim his qui atræ
bilis domibatu tenentur.

22 Vt bilis flava, dilutio-
ra fiunt ab oxymelite sub-
acta.

23 Quia membranofus;
omnibus enim membra-
nis bellum indixit, quas
vellicat.

dare solet, minimùm in-
commodabit 18, & quæ
sunt huius indigentia
opis multùm adiuventi
percipient 19. Atque ut
paucis absolvam 20, om-
nis quæ ab aceto vis in
oxymelite micat, biliosus
potiùs quàm melancholi-
cis 21 pròdest. Etenim
amara 22 diluuntur &
pituitescunt veluti sub-
acta; nigra verò fer-
mentantur, & maiorem
acquirunt molem, in-
crementisq; augefcunt.
Sed & mulieribus omni-
no magis bellum indixit
acetum quàm viris, nam
utero 23 dolorificum est.

DE AQUA.

1 Vt inde excludantur
omnia aquarum genera,
quæ bibi non possunt.

2 Vt fontana, putealis,

AQUÆ verò quæ
potui 1 datur 2 in
morbis acutis nullum sa-

nè inuenio munus quod illi tribuendum putem 3. Neque enim tuſſim ſedandi vim habet 4 in morbis pulmonum & thoracis 5, nec expectoratum promouendi vim habet 6, ſed minimum omnium 7, ſi quis toto morbi decurſu aquâ potabili vtatur. Sed certè mediolo loco inter melicratum & oxymel aqua haſta nonnullam expectoratum promouendi vim habet, ob qualitatis mutationem quæ fit in his potionum generibus 8. Etenim humoris abundantiam quandam inducit: alioqui neque ſti- tim ſedat 9, ſed ama- reſcit 10. Eſt enim bilioſa, & in bilem dege- dat; aqua autem hæc corrigit: Sic ex accidente promo- uet expectoratum, ſi interſiciatur in potione.

9 Quia non ſit inæabilis, ſed vehiculo opus habet ad eam ſedandam.

10 Cunctando, & per corruptionem.

pluuiialis, fluuiialis, omnis alienæ qualitatis expers.

3 Quemadmodum cæ- teris potionum generibus tribui.

4 Que tum influxu, tum effluxu, tum etiam humo- ris manſione excitatur.

5 Hoc loco nomen vſut- pauit *μετμελονικὸς*, quod improprie ſumitur.

6 Non enim excitat vim naturæ, nec materiam præ- parat cum non detergeat, nec incidat, nec meatus liberet.

7 Vini, oxymelitis, oxy- crati.

8 Id eſt, sæpè fit vt oxy- mel ſit meracius, & ratio- ne ſuæ meracitatis tenuio- rem ſputi partem abſu- mat, & per conſequens reddat ſputum ipſum con- tumacius, vt dictum eſt. Item melicratum aliquan- do meracius ſitiſerum eſt, & promouendi vim retar- dat.

11 Id est, partibus in hypochondrio contentis lienis & hepati.

nerat homini naturâ bilioso, & hypochondrijs molesta 11. Sed peior euadit, & seipsâ biliosior, & vires admodum labefactat, cum inceterorum ciborum vacuitate bibitur. Quin & lienis & hepatis molem adauget cum aestu & incendio conflagrante, fluctuatque in aluo, ipsamque nimiam humoris abundantiam stagnantem facit, est enim in meando pigra quod frigida sit & coctionis expers 12, nec ullam subducendi aluum aut urinas ciendi vim habet. Ad hac mala illud etiam accedit quod stercoreis vacuitatem afferat 13. Quod si frigidis pedibus 14 fortè bibatur, admirabile est quantum grauiora afferat incommoda, quocunque illa se conuerterit supp. ad

12 Hæc omnia aquæ vitia frigida Gal. confirmat 9. *method. med.* cuius eadem noxas recenset, additque permultis subitam parere spirandi difficultatem.

13 Nisi ventriculi & intestinorum relaxatis rugis diarrhoeam pariat.

14 A frigore & rigore periodico.

male de parte aliqua merendum. Si verò in huiusmodi morbis acutis suspicio sit vehementis cephalalgie 15, insignisve capitis gravitatis, aut mentis commotæ & delirij 16, tum certè omnino abstinendum à vino 17: aqua autem in eiusmodi signis 18 utendum, aut certè vinum aquosum album, & odoris expers 19 exhibendum, & à vini haustu nonnihil aquæ superbibendum. Sic enim minùs vini potentia caput & arcem mentis invaserit 20. At quibus in morbis aqua potui danda 21 sit, & plenâ manu & quando modica 22, tum quando frigida & quando egelida, hæc quidem antea à nobis dicta sunt, & partim etiam in cuiusque morbi curatione

15 Ex vrinis iumentorū similibus, quæ fiunt à contento in venis flatulento spiritu, & calore præter naturam, 4. aph.

16 Ex verborum absurditate, indecora corporis compositione, dissimilitudine morum,

17 Quòd tenuitate, & calore arcem ipentis invadat.

18 Quæ signa aut cephalalgie, aut delirij metu nosterrent.

19 Quod est expers vitiorum aquæ & vini.

20 Et propterea minus cephalalgiam & delirium excitabit.

21 Vt in ardentibus febribus & synochis, quando maior ratio qualitatis quàm materiæ est habenda.

22 Vt infirmiore aluo, intumescente liene, murmurantibus hypochondriis,

*dicentur. De alijs verò
potionum generibus, cu-
iusmodi aqua hordei, &
quæ ab herbis viridibus
conciuntur, & quæ ab
uva passa & vinaceis &
tritico & cnico & malo
punico & alijs, Cùm ea-
rum potionum necessa-
rius inciderit vsus in cu-
iusque morbi explicatio-
ne dicetur; quo loco etiam
cetera omnia composito-
rum medicamentorum
genera explicabuntur.*

D E B A L N E O.

1 Frigida, calida simpli-
ci, & singulari, & vniuer-
sali balneo.

2 Vt hæcticis febribus
vniuersalis; nephriticis se-
micupium.

3 Vt crudâ materiâ in-

AT verò aqua i dul-
cis, quæ lauando
prescribitur, plurimis
morbis confert qui eâ
vtuantur Atque inter eos
alijs continenter 2. alijs
vero non 3. Sed etiam
ea incidunt tempora vt

non solum ratione morbi & ægri minùs utendum sit balneo, ob insuetam minimèque accommodatam benè parandi rationem. Nam paucis in domibus balnearum instrumenta sunt in promptu atque balnearum ministri quales esse decet: Quòd si culpà ministro- rum aut instrumentorum penurià non conuenienter præscribatur, multum nocet. Etenim tecto opus est quod fumo careat 4, & aqua liberaliter, equaliter, & continenter affusa 5, nec tamen admodum larga & affatim, nisi fortè sit opus 6: at multo minùs smegmatibus utendū 7: quòd si sit detergendum, tum calido utendum est smegmate multà aquà diluto magis quàm consuetum fuerit, & sub-

firmà aluo, catharro, hæ-
morrhagià, aut viscerum
effectà vi.

4 Ne capiti graue sit, ne item fumus cum aëre ab ægro ducatur, sicque partes respirationi dicatas offendant.

5 Ne vicissitudine caloris & frigoris offendatur æger.

6 Vt si iuuenis, quadratus tetano correptus, æstate medià tali sit aquæ frigidæ perfusione curandus.

7 In morbis acutis, in quibus id propositi habemus vt resiccata corpora humectentur, humor acerrimus exudet, non vt sordes detergeantur; Et deterfionis molestiam nō facile ferunt, & quæ de-
detergendi vim habent ad morbos acutos conuenienter adhiberi non possunt.

8 Græcè legitur *παχύνει*, inde multa aqua affundenda & sine intermissione 8.

COMMENTARIUS.

Balnei quatuor sunt partes, aër calidus propter vaporem qui effertur ab aqua balnei: Deinde debet esse aqua egelida: Tertiò paulò calidior: A calidiore affundendum aliquantum aquæ frigidaë, vt rarefacta cutis paulùm densetur: Quarta pars est, vt à balneo in lectum feratur æger & sudet, sudorq̃ue detergeatur. Vñus balnei est vt exudet humor inutilis qui toti corpori molestus est: Deinde vt partes siccaë solidæque aquæ benignitate fruantur, & humefiant; vtendùmque balneo tum particulari, tum vniuersali, si corporis non adsit cacochymia, tum enim abstinendum: Item si prima corporis regio sit impura: Tertiò si adsit imbecillitas alicuius visceris, aut partis principis; vnde experienciã notum est multos vlcus in pulmonibus habentes in balneo expirasse ruptã vomica. Itaque hec̃ticis quotidianum balneum prodest, si putredinis & inflammationis internæ nulla suspicio; si non sit infirmum viscus aliquod. Item in hec̃ticis febribus prodest balneum, si horror non adsit. Nephriticis prodest particulare *ἐν τῇ διαμονῇ, ἐν διέξοδῳ, ἐν ἡρώσει*. Ictericis Ictero critico laborantibus.

TEXTVS.

Sed & viã brevis ad vas balnearum esse debet 1. Tum etiam vasis balnearij sit descensus facilis & ascensus. Quin-

1 Ne repentinã aëris mutatione offendatur.

etiam eum qui balneo
 vitur, modestum esse de-
 cet, benèque compositum
 & constitutum à natura,
 & taciturnum 2: tum
 etiam ipsum omnino fe-
 riari 3: sed ministros
 aquam affundere & de-
 tergere. Præterea, in
 promptu habere oportet
 temperationis varia-
 tem 4. Tum autem sine
 intermissione perfur-
 dendum corpus 5; præter-
 ea spongijs vtendum pro
 strigili: præterea nec val-
 de siccum corpus oleo illi-
 nendum. At verò caput
 omni studio resiccandum
 est, postquam spongiâ de-
 terferis: Et cum soli ca-
 piti mador sit noxius,
 frigus non minùs à cate-
 ris partibus arcendum.
 Itaque ne caput frigoris
 appulsum recipiat, neque
 extimæ partes, nec adeo
 vniuersus corporis habi-

2 Quia, si facilè iocorum
 fluctuet æstu, & sit teme-
 ratius homo, reuocabitur
 foris intrò calor, quod ad-
 uersum est naturæ. Sit ta-
 citurnus, quia si vocifere-
 tur, & loquatur diutiùs,
 accendentur pulmones, &
 angebitur cordis calor; sic
 ex vsu erit duplo magis
 ducere spiritum, & attra-
 hetur calor caliginosus
 balnei; quod nocet.

3 Ne motu laborantes
 muscoli, plus extrementi
 ab aliis partibus trahant
 quàm ab iis exudet hu-
 moris.

4 Vt scilicet à calido ad
 egelidum, ab egelido ad
 frigidiorum fiat egressus:
 Sunt enim quatuor balnei
 partes; aër, aqua calida,
 aqua frigida, sudoris dé-
 terfio.

5 Immersione vtimur in
 securitate leprothymæ; si
 metus adsit leprothymæ,
 affusione continenter fa-
 cta solùm vtendum.

6 Ne cruda materia ex aluo in venas rapiatur: Tamen hecticis præscribitur lac asininum ad vncias 4. antequam descendant in balneum: Duretus hoc non probat priusquam lac coctum in ventriculo fuerit.

7 Quia excitato calore partium solidarum & totius habitus vis rapiendi præripit occasionem & causam mitigandi & coquendi.

8 Nomen peripneumoniæ hoc loco sumitur pro omni dolore thoracis, quia peripneumonia est expers dolorum quos recenset Hippocr.

9 Inflammatione membranæ per mammariam venam affluente sanguine.

10 Ex sanguinis affluxu per venas thoracicas.

11 Materiæ acrimoniam infringendo, digerendo, & immutatum partis habitum restituendo.

12 Naturam excitando, materiam præparando, meatus expediendo.

tus. Adde quod nec potu, nec cibo saturatum corpus lavare est æquū 6. Nec verò sorbendum nec bibendum statim à balneo 7. Enimverò illud imprimis maximè faciendum, si per sanitatem is qui egrotat, balnei esset cupidus, eique diu multumque assueverit: huiusmodi hominum natura sunt maximè balnei appetentes, atq; plus adiuventi percipiunt, quàm ceteri, contràque damnis augentur si non lauantur. Caterum magis accommodatum est balneum peripneumoniæ 8 quàm febribus ardentibus. Etenim dolorem costarum & pectoris 9 & sterni & dorso 10 sedandi vim habet 11: tum etiam materiam morbigicam concoquit atque educit 12,

proptereaque facit ut excludatur ex facili spūtum, quibus omnibus opus est 13. Præterea balneum partes recreat lassitudine fractas 14; etenim articulos emollit, ipsamque adeo superiorem cutim: tum urinas ciet, & capitis gravitatem sanat, & nares humectat. Sunt igitur balnei commoditates & opportunitates ad benemendendum. Sed tamen si præparationis una desideretur ratio vel etiam plures 15; verendum sanè tum ne nihil opis afferat, sed contrà maximis damnis augeat. Etenim eorum quæ ad balneum ritè administrandum præscripta sunt, si unumquodque non bene sit paratum à ministris ut decet, maxima secum affert incommoda. Qui

13 Ad tollendos & sedandos dolores pulmonum & thoracis.

14 Materiam digerendo, calorem fouendo.

15 Ut in aqua, in vase balneario, in solio, in cibo & via, & aliis supra dictis.

16 Ex ventriculi imbecillitate, & alui cruditate.

17 Quia his tepidum balneum reſeratis poris & euocato ad cutim ſeroſo humore; ephidroſim mouere poſſet, & ſic aluum ſiccio- rem reddere.

18 Ne maioribus incommodis augeantur.

19 Quia his ita conſtitutis, partes nobiles imbecillæ fuſis humoribus obruerentur, virēsq; magis proſternerentur.

20 Ex alui impuritate; nam eiufmodi prius repurgari debent quàm balneo mergantur; ne excrementa balneo liquata, priores venas magis obſtruant.

21 Ne tepido balnei calore ſanguis extrorſum magis moueatur.

22 Hoc eſt, in vniuerſum ad tutiorem balnei uſum, ſi tria à corporibus abſint, nimirum acrium humorum copia, partium præſertim nobilium imbecillitas, & ciborum vel humorum

per morbos plus æquoliquidiore ſunt aluo 16; aut quibus ſupra modum adſtriſta 17 eſt, illi balneo committi non debent 18; ut neque ij quibus infirma 19 ſunt vires; aut qui ſaſtidio ciborū, aut vomitione 20 tenentur, aut qui bilioſa cruetant, aut quibus ſanguis è naribus 21 erumpit, niſi minus quàm occaſio poſtulat, feratur. Nec ignorare debet occaſiones: Etenim ſi pro occaſione parcitè ſſuat quàm par ſit; lauandus eſt ager, ſine totum corpus, ſine caput tantum ita iuuari videatur. Ergo ſi ſingula commodè ſunt comparata 22; ſi ager citra noxam lauarum ſubire poteſt, quotidie lauāduſ eſt. Quod ſi præterea balneo delectatur, cum ſi quotidie

bis laueris, non lades. Satiùs verò est illos balneo uti, qui integram ptissanam 23, quàm qui solum eius cremorem assumunt; etsi aliquando his etiam vsui est. Qui autem potu tantùm utitur 24, balneum non subeant, quamquam horum aliqui ab ipso arcendi non sunt 25. Coniungere itaque oportet ex his quæ suprâ ostendimus, quibus balneum, & in qua viētus ratione opitulari possit necne: si enim quidpiam eorum, quæ ad balnei præstantiam attinent, deest; quamvis aliquid commodi ex balneo speraueris, lauari tamen non oportet. Quòd si nihil horum deest, videaturq; ex notis quibusdam utile fore, tum lauari præstat.

cruditas, ex Gal. 10. method. med.

23 Quia ex Gal. lib. de Ptissana, ad corporis robur & nutritionem magis conducit ptissana.

24 Qui scilicet infirmiore sunt ventriculo.

25 Hi præsertim, quibus cremor ptissanæ faciliùs coquitur, promptiùsque distribuitur quàm ptissana integra.

HIPPOCRATIS

MAGNI

Sectio prima Libri secundi Epidemion.

*Interprete & Enarratore LUDOVICO
DURETO, Segusiano.*

CONSTITVTIO seu Sectio prima; quâ scilicet temporum ac tempestatum vires, morborumque, qui ab iis principia causasque ducunt, species, magnitudo, atque motus continentur in vniuersum.

TEXTVS.

I Carbunculi hoc est, vlcera quædam crustosa cum partium vicinarû inflammatione picis modo candente, cum pulsu & renitu atque dolore coniuncta.

Carbunculorum materia duplex, vna sanguis exustus, qui in atram bilem degenerat, & est crusta cinericia: altera, sanguis est quidem eiusmodi crassus, sed cum ichore quodam venenato

CARBUNCULI *1* Cranone *2* aestiui *3* suppl. grassabantur; rapidis cum summo aestu

coniunctus. Carbunculus tres ob causas dicitur; tum quòd crustam ambustis similem habeat, tum quòd instar carbonis deflagret, tum quòd exurat.

2 In vrbe illa Thessaliæ in conuallibus Tempes sita, quæ ventis perflatur austrinis.

3 Id est, qui tempestatis illius naturam sequebantur, generatione scilicet noui humoris, non familiaris cuiusque naturæ suppressione.

continenter aquis pluebat, idq; tempestate magis austrinâ 4.

Ichores 5 acuti subnascebantur 6; qui demum cõclusi cum incalesceret 7 pruritum excitabant; indeq; pustule ambustis consimiles 8 erũpebant, tanto sub cute ardoris sensu vt exuri videretur.

Cum aestu cælum incãduuit atq. fuit sudum omnino, febres existunt maximâ partẽ sudoris expertes 9; Sed in his tamen si vel stiriis pluerit exiguis, sudoribus illæ febres abundant initio 10; atque

4 Quæ cerebro, neruis, & integritati humorum bellum indixit.

5 Serosi humores malignâ qualitate præditi, omnisque pepasmi expertes. Quid ichor, & quomodo sumendus sit, hoc loco Gal. declarat *com. in part. 38. sect. 2. lib. 6. epidem.*

6 Exitumque non habebant effectâ naturæ vi.

7 Et in atram bilem conuerterentur.

8 Ac si ferro candente excitatæ fuissent: Vbi-cunque feri biliosi & venenati copia est, generatio perennis, atque suppressio; ibi carbunculorũ magnus fit prouentus.

9 Ab exhausto humoris, qui sudoris materia

est, quamuis in promptu sit causa effectrix.

10 Ardoris vi humorem excrementitium foras euo-

cantis, & leui operâ exhaustientis. Cùm cœlum rapidis impluit imber aquis, nimbus dicitur: ὄμβρος dicitur quid medium inter nimbum & ξέρος; ξέρος dicitur tenuis & mollis pluuia, & cùm pluit stiriis mollibus.

11 Cùm scilicet ad bilis procreatæ & suppressæ copiam, vi ardoris noua accedit putredinis causa.

12 Id est, non æquè formidabiles sunt illæ febres.

13 Sudor manet supple.

14 Sine intermissione cum linguæ scabritie, & inexplibili siti coniunctæ.

15 Seri biliosi generatione, necnon in venulas arefactas attractione.

16 Hoc est, febres ardentes sunt æstuantî cœlo congeneres, & eadē non solum efficientis causæ, sed suscipientis naturam sequuntur. 17 Cùm cœlum æstu incanduit.

18 ἀεὶ φθόρου legendum est, non ἐξαίρου, ut in græco codice.

19 Ut tabes, mania, lumbrici, scilicet ab ortu arcturi ad occasum vergiliarum.

20 Quamuis hæc affectio sit minis calamitosa, quod propria sit autumnō.

hæc sunt sinistri magis iudicij 11, quam si aliter cōtingeret: sed minùs 12 si non ab austrinis pluuiis sudorem profundat, sed peculiari ipsius morbi naturâ 13.

Febres ardentes 14 æstiuis temporibus & tempestatib. magis fiunt 15, quàm aliis anni temporibus 16; sed tamen ille 17 ingrauescunt & exacerbatur magis æstate 18.

Autumno potissimum ferini morbi gignuntur 19; atque dolor cordis & stomachi 20: Ascarides vesperi similiter

huic 21, & illi tunc infestant in die plerumque 22, non solum ideo quod magis affligunt, sed etiam ipsi per se ipsos 23.

Autumno acutissimi morbi 24 & funestissimi 25; In uniuersum simile 26 ut vesperi recrudescant, ut quod annus habeat circuitum uniuersalem morborum, ut quisque dies morbi privati; & quale est id ipsum vesperi recrudescere, eiusmodi ferè est morbi cuiusque, aut omnium tempestatum inter se conditio; præsertim si nihil nouatum fuerit exacta præteritorum temporum historiâ 27; sin minus, alterius temporis tempestatem consequitur.

Quæ cum ita sint, potest perspicui annus ad se redire, id est, anni par-

21 Vermes sunt tenues & teretes, quibus ferè sedes in recto intestino & sphinctere musculo.

22 Quo tempore magis vexant ascarides; quibus origo est à cruda materia, & crapula.

23 Quadruplex feritas est, prima lumbricorum; 2. feritas destillationis; 3. mania; 4. canceri & elephantiasis, *com. in sent. 14. 6. epid.*

24 Symptomatum vehementiâ.

25 Hoc est, cacoethiâ, venenatâ humoris qualitate, inflammatione, impedimento partium quarum officio vita carere nequit, curandi difficultate, quoddum biliosi humoris cacoehymia coniuncta sit cruditas, tum propter ipsius tēporis inæqualitatē.

26 Id est, commune omnium morborum autumnalium.

27 Ac si diceret, existunt tēpora in quibus vis maior suppressionis quàm generationis.

28 Id est, loco & conuenienter.

29 Ut ventos, tranquillitates, pluuias, & cætera.

30 Qui ad salutem iudicantur, suâ quisque propriâ crisi, sine vlllo periculi aut recidiuæ metu.

31 Cùm nec tempestates propriæ, nec tempori coorientur.

32 Magnitudine causæ, symptomatum vehementia, & naturæ infirmitate.

33 Id est, simul atque medicinam ægro facere institueris.

34 Id est, celerius aut tardius ad vigorem perueniant, vt scilicet ex brevis aut diuturnæ historiæ perspicientia ad eam legem diætam instituas, quâ vires naturæ ad confirmandum & triumphandum instituantur, non opprimantur,

tes ita se habere definitis septem anni temporibus atque partibus, ac tempestiuè 28 representantibus tempestates partium singularum proprias 29, bene morati sunt morbi & secundum iudicij 30; incertis verò & inconstantibus 31 sinistri iudicij 32, vt Perinthis contigisse vidimus, cùm deest aut reundat quidpiam ventorum, aut tranquillitatis, aut pluuiarum, aut siccitatis, aut aestus, aut frigoris,

Vt autem saluberrimum est, minimeq; funestum.

Patefactâ morborum genesi, atque ideâ initio 33, attentè considerare & animo complecti oportet ociusne an tardius florescant morbi 34. id autem perspicuum sit

incremento 35; ipsas autem accessiones symptomatum periodis & circuitibus 36.

Inde crises ipsa 37 atque in paroxysmis periodicis si celerius accedant aut non; tum diutius protrahantur aut non, & vehementius infestantur aut non; quin omnium februm continuarum aut intermittentium, acutorum & diuturnarum urine 38, aut deiectiones, aut sputa, & tractatum ipsorum & phymatum inflammationes, vel quaecunque post apparere dicuntur, fortasse & aliarum rerum communium 39 quò celerius fiunt & apparent, breviores fore morbos ostendunt, contra quò tardius, tardiores.

Sed tamen ita periodicarum februm compa-

35 Ob mutationem & vehementiam irritatam naturam, & inchoatam coctionem.

36 Tum vniuersalibus, tum particularibus. Epidosis est accessio symptomatum, Endosis remissio.

37 Quæ irritatæ naturæ coctionis & excretionis sunt consequentes. Cum humor impetum facit & irrat, sicque natura irritatur, crisis fieri potest etiam incoctam materiam, ut in Metone apparuit i. epid. Crisis fit etiam concoctione, ut cum materia excocta est, salutariter excernitur, idque opus est fieri in fixis humoribus. Vbicunque irritatur natura concoctio fit celeris, & putredo adest celeris; crisis quoque est celeris; unde in quartana febre putredo tarda, concoctio tarda, & tardè irritatur natura; itaque tarda crisis.

38 Crudæ, coctæ, aut prauæ.

39 Quæ celeriter cadunt in morbos & communiter.

40 Quæ symptomata dicuntur *emysia para.*

41 Vt Philisici.

42 Ad mortem repentinae mutationes.

43 Id est, criticae causæ editis pepasini signis: Nam quo tempore natura morbificis causis opprimitur, est quo humorum cruditas, non potest quidquam excerni salutariter.

44 Et criseos ipsius; causæ item criticae per abscessum, vel excretionem.

45 Id est, indicandi & iudicandi facultate carentia, quæ frustra fiunt, & frustra apparent.

46 Id est, si cum iis sint cõiuncta symptomata omnino funesta, partibus ipsis vnde manant, & quò feruntur calamitosa: Crisima, sunt signa; crisima, causæ; crisima, dies critici; crisima signa ad tempus crisis, vt vrina cocta quarto die, *lib. 4. aphor.*; alia ad speciem criseos apparent, vt rubor genarum, venæ micantes, distentio hypochondriorum, & similia.

47 Quæ morbi motu, non vi naturæ fiunt, si modo sine symptomatis funestis maneat humoris morbifici cruditas.

parata est ratio, vt morbus non recipiat celeriores accessionem cum aliorum symptomatum accessione 40. Etenim eorum qui celerius opinione intereunt 41, velle iores sunt crises 42, quæ celeriter & continenter & vehementer laborum summa sint omnia.

Quæ verò secundum ægri salutem indicandi vim habent, ne statim appareant 43.

Quæ indicandi vim habent, vel indicatoria, signa & causæ ac signa diei critici 44, non indicantia 45, alia quidem funesta sunt 46; alia verò sinistri iudicii 47.

Quin etiā quæ antediē indicantur 48, si cū cruditate iudiciū habuerint, recidiuæ accidunt 49; sin minus, sinistra aut nulla omnino crises. Existunt etiam huiusmodi funesta quæ non sunt exigua 50.

Quæcunque iudicatoria signa specie sunt, si eam viam indicandi aut iudicandi non habeant, sunt sinistri iudicij; contraria verò toto genere & natura infesta malum præ se ferunt, non solum si eo vnde manauit recurrat, sed quæ contra pristinae suæ naturæ conditionem cursum huc aut illuc inflectunt, vt & ex malis toto genere signis quæcunque contraria incidunt 51.

Animo complecti oportet colores 52, venas collapsas 53, tumores hypo-
palpitationem cordis & arteriarum micationē generet.

48 Symptomatum vehementia & causæ magnitudine vt in Metone, & ictero 6. diei, lib. epid. 1.

49 Superstite morbi foco.

50 Vt cū abscessus fit, aut excretio naturæ potens.

51 Verum enim uerò abscessuum distinctionem an conuenienter & secundū morbi naturam, tum verò fiantne *κατ' ἴξιν*. Tanta enim vis eius quod dicitur *κατ' ἴξιν*, vt si omnia secundum naturam fiant, & hoc vnum desideretur, bene tamē cū ægro non agatur.

52 Contra naturam qui in œconomia naturalis vitio focū habent perennē.

53 Id est, quarum pulsus non cernitur, aut quæ non conquiescunt. Micatio arteriarum apparens sine tactu, signum symptomaticū est plenitudinis; quāquam fieri possit in his qui laborant fœdis coloribus, vt à resolutione melancholici fucci flatus sequatur, qui

54 Aut contrà eorūdem
hypochondriorum æqua-
litates.

55 Scilicet ex naturali
partium sympathia.

56 Quæ ante diem fœtus
excludunt.

57 Inopia alimenti.

58 Id est, non est contra
naturam.

59 Generis similitudine,
vasorum communione, &
operis societate.

60 Materiæ morbificæ,
& morbi ipsius, tum per
excretionem, tum per ma-
teriæ decubitus.

61 In hæmorrhagia, in
purulenta vrina peripneu-
monia critica.

62 Qui sensum & motum
impertiuntur ut hypochy-
ma oculi, paraplegia quæ
in apoplexiâ cadit, ischias
in colicum dolorem.

63 Ut, quæcunque ossa vitium attingunt, incremento
prohibentur. Gal. cap. 1. lib. de ossibus ait, quoties *reuey*
legitur absolutè apud Hippocr. significat neruum,
quod hoc loco non observatur; nam *reuey* significat
tendines & ligamenta.

64 Ut tendines & ligamenta.

65 Ut erysipelatum mutatio; ophthalmia per exclu-
sionem materiæ à pericranio tunica.

chondriorum 54, sursum
deorsumve inclinantiū.

Quinetiam multe si-
gnificationes & certæ ex
his petuntur 55, ut mu-
lierum abortientium 56
mammæ extenuantur 57,
nec id contrarium est 58;
nec quòd diuturnæ tusses
teste intumescente ces-
sant; & contrà tumidus
à tusse testis argumen-
tum memorabile est so-
cietatis 59 mammarum
genitura, & seminis,
vocis.

Abscessus 60 per venas
atque arterias 61, aut
nervos 62, aut per ossa 63,
aut nervos 54, aut cu-
tim 65, aut per alia di-

uerticula, bono sunt qui infra morbum oboriuntur 66, ut varices 67, tum lumborum grauitas superne inflexo cursu: Atque illi sunt optimi abscessus inferiores 68.

Præterea apostases illæ sunt optimæ 69, quæ à morbo remotissimæ 70, & quæ per excretionem ut sanguis è naribus, pus ex aure, spatium, urina; quibus verò non contingunt abscessus, erunt velut dentes 71, oculi, nares, sudor 72.

Quinetiam quæ sub cute foras abscedunt affectiones partium singularum extimarum, ut tanga 73, & suppurationes, ut in oculo hypochyma; quòd si per neruum fiat, vix curationem recipit; si per venā, contrā. Arthritis sit affecto ab humore neruorū inuolucro; apoplexia affecta medullā neruorū. Fractiō calcis efficit ut per neruū communicetur affectus cerebro, vnde delirium; per arteriam cordi, vnde febris ardens; per chordas, vnde conuulsio.

73 Tangæ dicuntur sudamina quædam,

66 Vt crurum tumor in peripneumonia.

67 Insanientibus & costarum articulis tuberculis scatentibus. Si varices sint insanientibus criticæ non iudicatoriæ tantum, bonum est; nam si insania à succo melancholico oriatur, varices etiam obortæ sunt indicatoriæ sæpe, vnde malo sint loco agnoscere; Aliud est ἰχθυήσας, aliud ἰχθυήσας ἀπὸ αἱμορροΐδος; illud enim significat naturam potentem, hoc contrā.

68 Et partibus alui infimis.

69 Vt signa, & causæ.

70 Quòd hinc significatio fiat naturæ integræ, materiæ præparatæ, libertatis meatuum.

71 Id est, dolores dentiū.

72 Per neruos fiunt apo-

vel hidroles quidam oleosi & viscerati; similes enim sunt oleo rancido.

74 Quales Simon habebat, illis est perfecte iudicatus.

75 Et pro dignitate materiam morbi complectatur.

76 In vomitione, ptycolismo.

77 Ut in purulentæ urinæ profluvio à peripneumonia.

78 Ut in diuturno capitis dolore.

tum edentia, aut ulcus, aut cetera eiusmodi pustula 74, aut desquamations; aut capillorum defluuium, aut vitiliginis, scabies, aut eiusmodi alij quicunque existunt abscessus confertim fluentes, non autem ex dimidio, & quæcunque alia commemorata, etsi non indignè 75, ut Temenei nepti ex vehemētī morbo in digitum influxit materia, illicq; se obfirmavit; sed cum excipiendo morbo non esset pars illa par, intro recurrit atque ita interijt. Abscessus aut per venas, aut per alium & secundum ventrem, aut per nervos, aut cutim, aut secundum ossa, aut spinalem medullam, aut alia emissaria, ut os 76, pudendum 77, aures, nares 78.

Ex utero 79 octauum mensem agentì ab abortione & veteri œdimate, crises incidunt 80 hystericæ mulieri, ut in lumbos & femur.

Eodem modo in testēs fit sepe ex tussi diuturna 81, cū testis ipse antea laboraret per se 82, tussiculares abscessus 83, qui superiore vētris parte consistunt, non æquè perfectè liberant 84.

Sanguinis largæ è naribus profluvia plerumque ab interitu vindicant 85, ut fuit illud quod Eragoræ contigit, nec huius rei Medici erāt scij, sed insolentes.

Quibus naturâ voces sunt asperæ 86, asperas quoq; linguas habet 87:

86 Temperamento, & conformatione partium vocalium, & ratione materiæ vocalis.

87 Siccitate illius tunicæ quam à vocalibus instrumentis lingua suscipit, modò afferri non possit excusatio raucedinis, aut arteriæ inæqualiter dilatatæ, ut in

79 Id est, ex abortiuo fœtu & veteri œdimate cū superuenerit dolor ad synciput.

80 Id est, abscessus fiunt in ischio, & fit ischias & emmotum.

81 Scilicet oboriantur abscessus, & tussiendo finem faciant ægri.

82 Et in suæ affectionis sympathiam pulmones traheret.

83 Qui à tussi diuturna oriuntur.

84 Sed sepe maiorem calamitatem afferunt, ut in puerulis si oboriantur in brachio.

85 Cū materia est effera, & febris ardens; quamuis nulla pepasmi signa præcesserint; tāta est enim vis excretionis, ut, cū materia est effera, per hanc solam salus affulgeat, licet pepasmm non receperit.

iuuenibus qui incipiunt
hircire.

88 Calore febrili.

89 Vt in balbis, qui alui
profluvio tentantur.

90 Diætæ contigerit, vt
ebrietate.

91 Thoracis & scapula-
rum.

92 Scilicet innato calo-
re, & ex potentia facul-
tatis.

93 Scilicet thoracis, ve-
narum.

94 Naturalis.

95 Nempe ex facultatis
effectricis, & caloris nati-
ui infirmitatē.

96 Naturâ, non autem
distentione per sanguinis
suppressionem.

97 In græco legitur λε-
πτοι, sed malè; legendum
enim ισχυροι.

98 Infirmitate facultatis,
& paupertate caloris na-
tivi; & celerius moriun-
tur quàm graciles, & casu
& fato,

& quæ asperitates vocis
& linguæ cadunt in mor-
bos 88, eodē modo sunt.

Ergo quæ sunt naturâ
duræ voces & morbi ex-
pertes, ita se habēt; con-
trâ quæ sunt linguæ mol-
les 89 & tardiores, in
vitio sunt, nō benè sunt
nisi talis fuerit pristina
natura: sed illa quoque
attentè considerare oportet
num id vitio 90.

Quæ sunt magno ca-
pite amplaq; cervicē infle-
xione cervicis, ipsaq; ve-
narum amplitudo & la-
titudine 91 ab eodem 92:
Contrâ angustia 93, cras-
situdine 94, parvitas, exi-
guitas à contrarijs 95.

Quorum vena late
sunt 96, eorum quoque
alui & ossa ampla; atque
illi sunt graciles 97:
Contrâ, qui sunt naturâ
crassi 98.

Quibus inedia præ-

scribitur ineunte morbo 99, moderatio 100; ex 95 101: Quinetiam non solius insita natura, sed aduentitia ratio habenda; Consideranda quæ incrementis augeſcunt, & quæ diminutiones adaugeant 102; Et dum incrementis augeſcunt, cuiusmodi ſint quæ adaugentur, quæque conſirmantur, ipſarumq; partium venæ cōmunes 103.

Abdominis ruptura, quæ ad pubem ſunt, maximam partem innocuæ ſunt ſtatim ubi inciderint 104: Sed quæ paulo ſupra umbilicum dextrâ parte, dolorificæ illæ ſunt & faſtidij plenæ, & cum ſtercoris vomitione cōiunctæ 105; quale fuit quod Pittaco contigiffe vidimus; Ac ſunt illæ vel exruptione, aut diuulſione, aut alterius inſultu.

99 Dum ficcus manet.

100 Quæ in æquali naturæ ſtudio & pugna morbi conſiſtit.

101 Ex amplitudine, & anguſtia venarum.

102 Vt ſi extenuatio carnis amplas afferat venas.

103 Quæ iis malè affectis ſolent pertundi.

104 Id in enterocœle perſpicitur.

105 Prolapſu & comprehensione ieiuni in teſtini.

106 Purgatione, foru,
litu.

107 Contra naturam
ægri, non ex suffusione
fugaci, sed œconomix
naturalis vitio.

108 Quod scilicet vel
temperamento, vel sub-
stantix vitio, vel obstru-
ctione œconomiam la-
befactat.

109 Ut hydrôpes, icte-
ri, fœdi colores, dysen-
terix quoque hepaticæ.

110 Labefactato, tum
vesiculæ bilis obstru-
ctione.

111 Id est, aquâ suffusi,
ut pedes turgiduli, ma-
nus turgidæ aquoso œ-
demate.

112 In quibus impressi
digiti manent vestigia.

113 Id est, aut humoris
melancholici minieta-
te, ipsius lienis infirmi-
tate, aut vasorum ob-
structione.

114 Ut in fœdis mulierû coloribus, cōsentiente hepa-
te, & scirrho per anadromen cōcepto; vel hepatis vi la-
befactatâ ab exhalatione frigida succi melancholici.

115 Copiâ feri, vlcera ægrè lanescunt humoris affluen-
tis vitio;

Quibus inter abdomē &
cutim distēditur flatu hy-
pochondriū, totūq; abdomē,
neque quiescit ea disten-
tio 106; & coloris ita com-
parata est ratio 107, ut
sint pallore saturo quasi
suffusi, & ex albedo pallidi;
quod quicquid eiusmodi
est, ab hepate principia
causasq; ducit 108; indeq;
in ijs ita affectis hepatici
morbi dicuntur 109.

Quinetiâ icteri ab hepa-
te 110. sæpe existunt subal-
bidi & aquescentes 111, &
leucophlegmaticæ hydrôpes
sparsi 112: Qui sunt à lie-
ne 113, nigriores 114.

Quinetiâ qui ex albidis
& lētiginosis 115, cutis &
ulceris labra rūpuntur ac
diffindūtur, ut Antilochus
& Aleuas laboravit, exu-

130 Sectio prima Lib. II. Epidem.

dat humor quidā salsus toto corpore diffusus; sub cutim diffunditur à capite, cum à pulmonibus incalēscit caput 116.

Causæ & occasiones, undecunq. ægrotare cæperint, cognoscendum, siue capitis dolor, siue auris, aut costæ: Argumenta sunt quibus superueniunt dolores dentium 117, & quibus glandularum tumores & inflammationes.

Ulceræ quæ existunt febriū indicatoria, ut tubercula quibus eiusmodi non sunt 118; sinistri iudicij sunt, aut nullius.

Et quibus morborū supersunt reliquæ 119, certissima recidiuæ & celerrimæ.

Crudas deiectiones 120 & humidas milium solidū aut suā glumâ castratum in oleo coctum sistit.

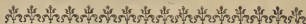
116 Aut autumnali tēpestate austrinā.

117 Aut per abscessum morbi, aut per destillationem secundum membranas, aut neruos, aut venas, aut arterias.

118 Vt iudicandi vim vllam habeant.

119 Materia, & empyreuma.

120 Vt diarrhœas ab humore seroso.

INDEX EORVM QVÆ IN libris de Diætâ Acutorum, & Sectione prima libri II. Epidemion continentur.

Numerus paginam indicabit.

A.

	Bscassys laudabilis conditiones omnes, 74 114.
	per quas partes possit fieri, 123
Abstinentiæ diuturnioris noxæ,	24
Aceti substantia, vires, 98. vtero & membranis inimicum,	103
Acuti morbi qui, 83	Quotuplices, 1. 10. 11. Eorum hyparxis, 10
Alexiterium & alexipharmacum quid,	92
Alica quid,	21
Alimûrne rebus dulcibus,	85
ἀλμύρνη quid,	81
Aquæ historia, 103. bilefcit facile in biliosis,	104.
noxæ, 103. quibus conueniat,	106
ἀγέδω quid,	21
Ari radix expectorationem difficilem reddit,	87
Artificum concordia arti fidem facit,	16

Arteriæ micant quot modis, & quid significet,	112
Arthritidis sedes,	114
Ἀρρῶσα quid,	56
Aurrahendi vis magna hepati,	85
Αυραγία quid,	49
Austrinæ tempestatris vires,	116
Aurumni circumscriptio,	117.
aurumnales morbi cur funestis, 118. vesperî magis recru-	ibid.

B.

B Alneum quid, historia, 107.
balnei partes, vsus, quibus
conueniat, 109. 111. In bal-
neo quæ ab ægro obseruan-
da, 110. aluo adstrictæ no-
cet, 113. balnei malè parati
incommoda, 108. Ad bal-
neationem quæ requisita, 113
Bilis quoduplex, 61. bilis pe-
rennis generatio vnde, 92.
Biliosum corpus bifariam di-
citur, 86. Biliosis inedia mor-
bifica, 60

Index rerum.

C.

Cuminum,

42

D.

D Electus remediorū & occasionis Medico quanti momenti,

15

Delirii signa diagnostica,

106

Dialogismus quid, 8
de dicta libri malè inscripti, 17.

Dixæ acceptiones, 1. Dixæ tenuis definitio, 25. Dixæ præstantia, 6. Differentiæ, 1.

31. Dixæ *ἰσχυρὰ*, 32. *ἀδυνάτῃς*,

31. Dixæ *σικερά* quid, 1. &

69. In dixæ quæ observanda,

1. Dixæ theorema vniuersa-

sale, 18. Dixæ errorum in-

ter se comparatio, 69. 70

Diarrhoea Lutetianis endemia,

13

Diorismus quid, 3. 8. Diorismi utilitas,

16. 17

Diei pars prima quæ,

57

Diureticum quid, 87. Diuretica expectorationi nocent,

87

E.

E Clysis,

49

Elaterium quid propriè, cō-

muniter, cōficiendi modus, 4

Ellebori nigri facultas, 47. 48

Endosis quid,

25. 120

Epidosis quid,

25. 120

Epilogismus quid,

8

Excessus pari excessu oppu-

gnandus,

20

Expectandi difficultas vnde,

35

ἔξω nomine quid intelliga-

tur,

62

Excretionū vis quanta in mor-

bis curandis,

126

C Alor in biliosis facilè fit

igneus,

58

καλὸς quid significet,

7

Calcis fracturæ symptomata,

124

Calumniæ Medicorum vnde o-

riatur,

16

Carbunculus quid, nominis ra-

tio, materiæ eius quatuorplex,

occasio generationis,

115

Causus quid,

70

Κυριαρχία quibus modis su-

matur,

23.

Cerealia ex quibus parentur, 18

Cibus optimus, 19. quando de-

trahendus, 68. quando exhi-

bendus, 71. Ciborum intem-

pestiuorum damna, 36. Ci-

borum imbecillium exempla,

65. Cibandum minùs solito

post catharsim, 50. Cibi co-

piofioris occasio in cura-

tione morborum,

52. 70

Cibi horarij,

31

Coniectura artificialis,

9

Concordia artificū quāti fit, 16

Consuetudinem seruandā esse

in cibis,

23

Criseos nomen in bonam par-

tem sumitur,

26

Criseos celerioris signum, 26.

crisis simplex quæ, 28. irri-

tatione aut coctione fit, 120.

crisim quæ comitentur, & in

quibus incoctā materiā fieri

possit, 120. in quibus nō, 120.

crisis salutariis ne statim ap-

pareat, 121. crisi instante pa-

riam nutriendum,

68

Index rerum.

F.

F Abaceū valde flatulentū, 19
 Febres quando sudoris ex-
 pectes, 116. quando fecundæ,
 116. Febres ardentes quando
 frequentiores, 117
 Feritas morborū quotuplex, 118
 Flatus ventris triplex, 66
 Fomentorū vires & vsus, 43. 44
 Fotuum differentiz, 44. occa-
 sio, 45. 46
 Frigoris extremorum causa, 73

G.

G *Γούμας* nomen, 118
 Gnidiōrū medicorū, remedia, 4

H.

Hæmorrhagia larga salu-
 ris, 116
 Hæticis balneū conuenit, 109
 Hippocratis mos in exēplis, 10
 Horarij cibi, 31
 Hordei qualitates, 20. 21
 in Humoribus quot conside-
 randa, 51

I.

IChor quid, 116
 Ictericis balneum commo-
 dum, 109
 Idea morbi multiplex, 4
 Inedia fugienda, 23. inedia in-
 suetæ incommoda, 37. inedia
 in labore periculosa, 60
ἰδέω ἰδέω, seu rectitudinis vis,
 121
ἰδέω nomē quot significet, 29

L.

L Abij inferioris tremor quid
 significet, 74
 Lazer quid, 47
 Lethargus quid, 10

Lipothymiz à syncope distin-
 ctio, 49
 Linoris morborū causa, 36

M.

M Ammarum cum vtero so-
 cietas, 123
 Maza quid, 65
 Medicina quorum sit, 9. Medi-
 co obseruanda in curatione
 morborum, 15. eius officium
 in curatione morborum, 51.
 In omni medicamento qua-
 tuor notanda, 98. medica-
 mentum purgans omne de-
 leterium Gal. 51
 Melicrati historia, compositio,
 commoda, incommoda, 90.
 qualitates, 91. 94. vires, no-
 xæ, 38. dilutionis compositio,
 91. meracioris noxæ, 94.
 94. melicratum coctum cru-
 do gratius, 96
 Milium pro fomento, 45
 Morbus funestus qui, 9. morbi
 dispersi qui, 10. 13. morbi cō-
 munes quotuplices, & quid,
 causæ antecedentes, 13. 14. Et
 vbi de singulis scripserit Hip-
 pocr. 14. morborum acutorū
 hypoxis, 10. morbo quādo
 potiùs prospiciendum quàm
 naturæ, 25. morbi siccitas in
 quo spectantur, 26. morbi
 morati qui, 119. morbi status
 præuisio, 119. morbis quot
 modis liberemur, 74
 Moretum quid, 69
 Morris propinquioris causæ, 99
 Mulieres habitu biliosæ, 86
 Mutationes repentinz pericu-

Index rerum.

loſæ, 54. mutatio ab otio ad
negotium grauis, 76. exem-
pla, 78. 79. mutationis intem-
peſtiuæ victus dampna, 54. 55.
præcepta, 45. 59. muta-
tionum maximarum morbi,
pericula, 61. magnis magnæ
opponendæ, 67

N.

Natura communis in quo
conſiſtat, natura priuata
in quo, 24. 68. 69

Nephriticis ſemicupium con-
uenit, 109

Nēſes apud Hippocr. quid,
123

Nigredo morboſa vnde, 36

Nimbus quid, 117

O.

Obiectū lib 2. de Dixta, 42

Occaſionis remediorum
vires, 40

Oculorū micantium cauſæ, 73

Odymus nomen quot modis ſu-
matur, 43

Offa ex hordeo incōmoda, 65

Officij intermiſſio debilitat, 77.
79

ὀμλεξ quid, 117

ὀμοιότροπον medicamentum
quid, 48

ὀμὴν quid ſignificet, 81

Oxymel quid, compoſitio, hi-
ſtoria, 97. temperatio mix-
torum, 98. vires, 38. 97. vten-
di modus, 99. 101. Flatus dif-
cutit per accidens, 100. no-
xx, 101. 102. 103. quibus na-
turis conueniat, 103

P.

Panis calidi vſus noxiuſ, 65.
panis ſiliginæ qualis, pa-
nis confulaneus, 65

Paroxyſmus proximus cibum
contra indicat, 40

Peplij facultas, 47

Peripneumonia quid, 10

Peſtis quid, 12. peſtilentium
morborum hyparxis, 13. pe-
ſtis immiſſa in exercitum Græ-
corum, 13

Πεπλος nomine quid intelliga-
tur, 61

Phrenitis quid, 10

Phlebotomiam quæ indicent,
48. eius vſus in pleuritide ve-
ra & notha, 46. 47

Pituitoſi in mediam facile ſerunt,
quare, 62

Pleuritis quid, 10. Quæ ſaluta-
ris futura, 18. Pleuriti ci quo
tempore purulenti ſiunt, 18.
pleuritidis cauſæ, 33. pleuri-
corū ſpes in quibus poſita, 22

Polenta, 65

Polyſchidia quid, 8

Polytropia quid, 8

Præuiſio ſtatus morbi quanti
momenti, 119

Proſagoges nomen, 24

Pſecas quid, 113

Πριſαν quid & vnde, 21. Priſ-
ſanæ dotes confirmanſur, 19.
occaſio vtendi, 12. 37. 71. vten-
di modus, delectus omnes,
24. 25. 34. 40. priſſanæ cōtra-
indicationes, 34. cibariorum
præſtantiſſima, 18. eius ſub-
ſtancia, qualitates, 18. quibus

Index rerum

morbis cōpetat, 18. Eius con-
ficiendæ modus, 18. Pristana
confortem cibum respuit in
ventriculo, 95

Q.

Q Vies membrīs vulneratis
aut dolentibus ad sanita-
tem necessaria, 78

R.

R Ecidina quibus diebus cō-
tingat, 27

Rectitudinis vis, 122

Reprehensio Medicorū instan-
te crisi nutrientium ægros, 53.
80

Reprehensiones Gnidiōrū ma-
gistrorū tres ab Hippocr. 2

Respirationis elixæ causā, 73.

Respirationis frequentis cau-
sa, 73. Respirationis difficilis
damna, 31 35

Rigoris differentiz & cuiusq;
causa, 41

Ructus acidi causæ, 56

S.

S Ennæ vsus, 50

Seseli, 47

Siderati à pleuritide, 34. 35

Signorum differentiz & exem-
pla singularum, s. signa iudi-
catoria non iudicantia fune-
sta, 122

Sitis facit expectorandi diffi-
cultatem, 38

Σίσις nomen quid, 35

Solidæ partes quomodo cor-
rumpantur, 49

Somni causæ naturales, 71. 81.
somanus diurnus qualis excu-
sandus, 56. somni immodera-

ti incommodat, 82

Sorbitionibus quando utendū,
81. sorbitionis vsus post ca-
tharticum, 50. 51

Spirituum de sectio vnde, 49

Spiritus qui corrumpantur &
dissipentur, 49

Sudor crisis venarum & arte-
riarum, 7

Σπυρμὸς quid significet, 66

Syncope quid sit. & quomodo
differat à lipothymia & ἀν-
ταψία. 49

T.

T Angæ quid, 124

Tecmaris quid ab Hip-
pocr, 3. 4. 6

Tecmaris est obiectum libri
de Dieta, 10. Tecmaris in-
stituendæ dietæ vnde sumen-
da, 97

Tempestas propria rēpori quæ
dicatur, 119

Therapēiam quæ præcedere de-
beant, 5. 6

Testrum sympathia cum voce,
pulmone, 126

Testiū tumor tussim sedat, 125

Τίμωεία quid, 37

Τεγρὸς quid, 21

V.

V Arices insaniam sanant,
124

Varietas ciborum tumultum fa-
cit, 21

Venæ sectionem qui affectus
indicent, 48. venæ sectionem
qui contraindicent, 48. venæ
arefactæ alui excrementa at-

Index rerum.

trahunt,	71	66. vinum maluatienm, re-	
Ventris segnitiei noxx,	80	brum, nouum viscerosis no-	
Ver saluberrimum,	119	cent, 86. vinum dulce expe-	
Vestimentorum à thorace reie-		ctorationi confert, 87. albi	
ctio quid indicet,	73	commoda & incommoda, 87.	
Veterum Medicorum repre-		fulsum, 88. austerum & me-	
hensio,	80	racum, 89. oligophorū qua-	
Vigiliarum causæ, 81. vigilie		le,	94
immoderatæ cruditaris om-		Virium firmarum signa, 36. 40.	
nis causæ, 73. vigiliarum dama-		virium infirmarum distinctio	
na,	73. 81	à validis, 74. 75. quanti sit,	
Victus genere quæ compre-		76. virium duratio præviden-	
henduntur, 14. victus ratio		da,	68
quomodo præscribenda, 14.		Viscerum restitudo quid,	58
victu tenuissimo quando v-		Vox aspera quid indicet,	116
tendum,	17	Vteri affectiones in Ischium	
Vinum quid, 83. historia, dul-		sæpe decumbunt,	116
cis, generosi, noui vires &		Vulgares morbi,	14
qualitates, in vino quænam		Vulnus magnum quale,	78
consideranda, 84. 85. vini me-		Vulgi error in discernendis bo-	
raci, vsus & vires, 57. damna,		nis Medicis,	11. 12

Indicis postremi finis.

Errata sic corrigenda.

In libro de Humoribus, paginâ 19 lineâ 11. lege mirabiles pag. 58. lin. 14. leg. fragrans. p. 76. l. 1. leg. ante. l. 10. leg. indicata. p. 79. l. 5. leg. incuntibus. l. 8. leg. salutaris. p. 80. l. penult. dele re. p. 104. l. 3. leg. x typo. p. 107. l. 9. leg. ceu. p. 153. l. 11. leg. euauuerint. lin. 16. leg. diarrhææ neque peristhææ. p. 154. l. 11. leg. Antigeni.

In libris De Dieta Acut. p. 7. lineâ textus 17. adde, placet p. 18. l. 16. interp. leg. cerealìa, lin. 16. leg. tamen. p. 21. l. 20. leg. Hippocrates. p. 95. lin. text. vltimâ leg. nonnihil. pag. 106. lin. 6. interp. leg. verborum.

Acheué d'imprimerie le mercredi de
Septembre

